

Atanasie Berzescu

LACRIMI ȘI SÂNGE
*REZISTENȚA ANTICOMUNISTĂ ARMATA
DIN
MUNȚII BANATULUI*

Editura Marineasa
Timișoara, 1999

Cuprins

PREFAȚA

BOTEZUL PRIGOANELOR

I. PRELUDIU

PRIGOANA

ANUL 1940 - O RAZĂ DE LUMINA

II. PRIGOANA - ION ANTONESCU

AL DOILEA VAL

PARUL DE LA ALBA-IULIA

ELIBERAREA DE LA ALBA-IULIA

REZISTENTA ARMATA DIN BANAT

CONFERINȚA DE LA LUGOJ

ANUL 1948

LA COASA CU PISTOLUL MITRALIERA ÎN
BANDULIERA

GRUPUL DE REZISTENTA ARMATA ÎMPOTRIVA
COMUNISMULUI DIN COMUNA

TEREGOVA-BANAT (1948 - 1949)

LUPTELE DE LA TEREGOVA

FENES

LUNCAVITA

DOMASNEA

RUSCA

FENES

VERENDIN

ARMENIS

CORNEA

CARANSEBES
BORLOVA
VALISOARA
PETROSNITA
OȚELUL-ROȘU
CIREȘA
MAL

MARGA
VAR
BOUTAR

RUGI
ZORLENTUL-MARE

OHABA
RUGINOSU

JDIOARA

CARPA

GLIMBOCA

LUGOJ

FARLIUG

CAPRIOARA

GRUNI

CAPÂLNAS

I. GRUPUL DORAN-POPOVICI

GRUPUL ORAVITA

LUPTELE DE LA PIETRELE ALBE

LUPTELE DE LA FENES

LUPTĂTORII MORȚI PE CÂMPUL DE LUPTĂ

I. PIETRELE ALBE - 22 FEBRUARIE 1949

II. SALASUL DE LÂNGĂ MEHADICA.

— *Noaptea de 7/8 febr. 1949*

III. FENES

IV. DORANIE

LUPTĂTORII CONDAMNAȚI LA MOARTE ȘI
EXECUTAȚI.

UN OSTAȘ AL IANCULUI

O POLIȚA PLĂTITA

CERCETĂRILE

ÎNCHISOAREA DIN CARANSEBES
ÎN CETATEA DE SUB DEALUL VIILOR. LUGOJUL
ÎNCHISOAREA MILITARĂ TIMIȘOARA
CARANSEBES
LUGOJ
LANȚURILE
AIUD, 1950 - Secția a II-a
LA CELULAR.
CARE VREI MURI.
ÎN FABRICA
LA ROTARIE
LA OFIȚERUL POLITIC
IARĂȘI LA ROTARIE
PATRUZECI DE ORE ÎN CAMERA DE TORTURĂ
DIN CAMERA DE TORTURĂ LA ROTARIE
ȘALUPA
ROTARIA PE FIR
CRĂCIUNUL ANULUI 1952
DIN FRĂMÂNTATUL AIUD. SPITALUL I.
MAI APROAPE DE RADU GYR.
SPITALUL (II). O SCHIMBARE DE CONDUCERE.
SPITALUL (III). DOI ANI DE ZILE FIXAT LA PAT.
SALONUL MORȚII NR. 10
SPITALUL (IV). DIN GHEARELE MORȚII
LA VIAȚA
ÎNCHISORILE - UNIVERSITĂȚILE NOASTRE
SPITALUL (V). ȘI TOTUȘI L-AM ÎNFRÂNT PE
COLLER
SPITAL (VI). SALONUL 9
SPITALUL (VII). ECOUL REVOLUȚIEI DIN UNGARIA
ÎN AIUD
DOMICILIUL OBLIGATORIU. LATESTI.
LAGĂRELE.
I. ÎN ȚARA LUI DOBROTICI, UN LAGĂR DE
EXTERMINARE
STAFIILE DE LA NOUA-CULME
MOARTEA GENERALULUI NICOLAE STOENESCU

LA NOUA-CULME
ÎN LIVADA CU CAISI
MARTIRIUL PROFESORULUI UNIVERSITAR DE
TEOLOGIE IOAN V. GEORGESCU
O ÎNSCENARE DE EVADARE
DE LA NOUA-CULME LA PERIPRAVA.
PERIPRAVA, O RAZĂ DE LUMINA ÎN INFERNUL
ROȘU.
STUFUL DE LA PERIPRAVA.
NORI NEGRI DEASUPRA PERIPRAVEI.
FENOMENUL PERIPRAVA
ELIBERAREA
CONFRUNTĂRI CU PREZENTUL
MUNȚII MĂRTURISESCI
SLUJITORI AI ALTARULUI BĂNĂȚEAN TRECUȚI
PRIN IADUL COMUNIST
JURNAL DE CĂLĂTORIE DE LA LUGOJ LA
KARLSRUHE
CUVÂNT CĂTRE TARA

Sotiei mele MARIA
Fiilor mei Adrian și Horia
Nepoților mei Adrian, Gabriel și Alina

PREFAȚA

Numele lui Atanasie Berzescu a intrat, de câțiva ani încoace, în atenția publicului iubitor și interesat de istoria noastră zbuciumată sub dominația comunistă. Este cunoscuta contribuția sa la diferite publicații: Memento din Timișoara, săptămânalul Lugojul din Lugoj, Gazeta de Vest din Timișoara și Permanente din București.

Dar ceea ce îi stabilește autoritatea de luptător și martor deopotrivă este apariția

Suplimentului social-istoric al Gazetei de Vest din Timișoara: „Războiul anticomunist din

Munții Banatului”, 1995. Cărticica a fost primită cu

multă căldura și cu mult interes, chiar solicitata peste așteptări. Răsunet în surdină, dar deghezator de orizonturi noi în fața unor documente inedite. Ea a avut darul să incite noi cercetări și studii laudabile. S-au strecurat și câteva omisiuni regretabile. Așa de pilda nu se vorbește nimic despre activitatea importantă în rândurile studențimii de atunci a lui Constantin Pascu, sau despre personalitatea luptătorului oravitean Martin Balan, ori despre contribuția în mediile taranesti a învățătorului Ion Popescu.

A fost deosebit de elogiata apariția cărții profesorului Ion Gheorgheosu „Voi n-ați fost cu noi celule”. Atanasie Berzescu este atestat drept mentor al unui tineret care se pregătea pentru marea experiență de luptă și dăruire. Au fost târâți acești minunați elevi, frați de cruce, în anchete, judecați, închisori sau în infernalul Canal.

Cartea de fata a lui Atanasie Berzescu, LACRIMI ȘI SÂNGE, cuprinde memoriile unui luptător care participa la marile evenimente ale veacului nostru. Sunt aici oameni prigoniti pentru dreptate, pentru adevăr și pentru bine. Mărturisitori de credința pentru împlinirea

Cuvântului împotriva comunismului.

Cartea are o remarcabila unitate de ton, de gândire și de simțire românească. Autorul reușește printr-o viziune proprie să structureze evenimentele brute în forme simple, dar foarte expresive. Înzestrat cu un deosebit dar de povestitor, el are putere de retraire și evocare, selectând cu grija faptele semnificative. „Acum când scriu cele petrecute cu mulți ani în urma -

zice Berzescu - parca le trăiesc mai intens și ard în mine mai mult. Pas cu pas retraiesc viața de atunci, cea ferecata în lanțuri”.

Povestitorul trece de la o stare la alta cu ușurința, printr-o diversitate stilistica:

memorialist, cronicar sau filosof al istoriei. Pentru Atanasie Berzescu, nu povestirea în sine este ultima realitate, ci adevărul. El își arata dezgustul pentru

minciuna și delațiune. Pentru aceasta, toate mijloacele epice sunt puse în slujba trăirii în spiritualitatea creștină. Personajele, ființele acestea chinuite, nu ilustrează atât o tipologie umană, cât un principiu etic. Contribuția moralistului este de cele mai multe ori directă. Narațiunea se întrerupe lăsând loc reflecției filosofice asupra condiției umane în comunism.

Pe Atanasie Berzescu nu-l interesează atât nota de senzațional. Dar faptele în sine sunt pline de senzațional și de groază. În realitate, vremurile merg spre distrugere și degradare. Ființa umană este mutilată și desfigurată. Totul intra în descompunere și spurcaciune. Scenele de cruzime sumbra sunt relatate de Atanasie Berzescu cu mult simț realist, fiind el însuși victima:

„Mois voia cu tot dinadinsul să mă implice în procesul lui Spiru Blănuș”. Dar anchetatul nu voia asta, deși în realitate fusese participant. Se ținea tare. Povestirea intra într-un crescendo teribil al anchetei.

— „Nu vreau să te aud. Nu vorbi nimic, mă auzi? Acum am să te omor”.

— „Și dintr-un salt, fiara dezlănțuită a fost lângă mine. Cu amândouă mâinile înfipite în pieptul meu, mă ridică deasupra capului și mă trânti în casa cu bani. Îngrămădit acolo, ca vai de mine, el se prinsese cu mâinile de casa de bani și sari cu cizmele pe mine...” etc., etc.

Măreției tragice a luptelor de la Pietrele Albe îi urmează tăria caracterelor în anchete.

Tărani umili, cu genealogii nobile, își încearcă destinul eroic. Căciulile geto-dace sunt pângărite și aruncate la gunoi. Încet, încet, vremea se derulează în istorie. De la Timișoara la Aiud, apoi în veșnicie. Și din tortura veșniciei Aiudului la Periprava, la tentativa reeducării și prelungirii fără termen. Scrisul lui Atanasie curge fără pauze, fără respirație. Suntem prinși în duhul morții.

Povestea este trepidantă. Privim gloatele de tebeciști, care cad în lupta cu suferința, și cinismul gardienilor

manipulați și înrăiți.

În fabrica, la Rotarie, o vânzoleala de nedescris în realizarea normelor. Timpul se întinde ca o mlaștina. „Mlaștina deznădejdi”. „Mai băieți”, spunea Lae Orbulescu, „fiți tari!” Dar unde mai puteai retine filosofia lui Lae, când rânduri, rânduri de carute trebuiau să iasă pe ușa fabricii.

Însă ceea ce Atanasie Berzescu simte mai acut nu este atât întunericul ferecat cu obloane, cât întunericul spiritual, pandemonic. Și totuși, uneori, în contrast, aspectul sinistru este transfigurat în viziune de grandoare a istoriei. Povestitorul intra direct ca participant și ca martor.

Iată o scenă, aparent nimic neobișnuit. Era în Celular la 309. – „Într-o zi pe la sfârșitul lui aprilie vine frizerul să ne tunda și să ne bărbierească. De fata în timpul tunsului era și gardianul, șeful secției... aici, în timpul tunsului, stând de vorba cu noi, învârtea niște chei pe după deget.

Deodată se întoarse spre mine și mă întreabă de unde sunt și cu ce am căzut. Îi răspund că am căzut cu Spiru Blanaru din Teregova. Când a auzit de Teregova, a sărit în sus spunând:

— «Ce mă, tu ești din Teregova? Acolo bandiții aceia au tras în oamenii partidului și i-au omorât? Voi ați luptat împotriva partidului comunist? Ma, voi trebuia să fiți toți omorâți. Știi tu asta?»

Numaidecât, iese afară pe sala și cheamă repede pe mai mulți gardieni din Celular, strigând:

«Mai tovarăși, mai, ia veniți repede aici să vedeți și voi un bandit din Teregova care a tras în noi să ne omoare pe toți. Să vedeți și voi cum arata un mare bandit».

Atâta mi-a trebuit. Ținte acum la scandal. Gen. Arbore rămase consternat...” etc. etc...

Dintr-odată istoria se deschide ca o carte. Își arata măreția și decăderea. Memorialistul devine simbol al măreției istoriei. El, eroul de la Teregova; el, care fusese închis – pentru ce?

— Și la Alba-Iulia ca elev, pe timpul lui Antonescu. Acum generalii, foștii miniștri ai ingraturului

Mareșal, camarazi de suferința ai povestitorului, rămân consternați. Istoria se întoarce ca o muștrare. Dar patosul cald, iertător, al lui Atanasie Berzescu îi învăluie cu dragoste pe acești mari generali, care paseau acum în rând cu legionarii: Arbore, Iacobici, ing. Mares... Îndeosebi bunul general, intelectualul de seama, prietenul afectuos, grijuliu, marele general Ion Arbore.

Dar, dincolo de sentimentul tragic al existenței în robia comunistă, constituind tonul esențial al acestei cronici, exista și clipe de fericire care mângâie și întăreste. Poate, este fericirea care l-a ridicat pe Steinhardt. Fericirea aceea care susține viața, viața însăși, fericirea evanghelică: Fericiți veți fi când vă vor batjocori pe voi și vă vor prigoni, și vor zice tot cuvântul rău împotriva voastră.

Lungului proces de desacralizare a miturilor creștine i se opune mereu înprospătata credința. Apariția lui Iisus în celula este coborârea harului divin în sufletele celor îndurerați. Este un act de regenerare spirituală și de creație. Pagini întregi, memorabile, în care Atanasie

Berzescu ni-l înfățișează pe marele poet Radu Gyr ca pe un sfânt. Poetul avea darul de a ridica sufletele pe culmi, pentru oamenii care știau să fie liberi prin poezie. Și libertatea aceasta era contagioasă și ispititoare. Te introduceai în universul creatorului, evadând în spirit. Omul ia cunoștința de sacru prin ierofanie, cum ar zice Mircea Eliade, prin aureola de mit și sfințenie. O

mica scrisoare și o fotografie de familie îl fac pe memorialist să cânte ca într-un tropar bisericesc. Invocația divină se ridică din adâncurile sufletului: „Doamne, parca se pogorâse

Duhul Sfânt peste mine. Simțeam ca ard totul. Curgeau broboane de sudoare de pe mine, pe fata și pe cap. Și mare a fost bucuria... Vecinii mei de pat erau speriați. Credeau că-i de la securitate pentru ancheta. Nu

le-am spus nimic. Dacă un cuvânt iese din gura mea, eram pierduti, eu.

Petrasievici și frizerul"... - etc. etc... Cu aceasta binecuvântata fotografie credea Atanasie că l-a învins pe Collier.

De neuitat sunt paginile privind personalitatea, marea personalitate a profesorului Ioan V.

Georgescu, distinsul prieten al memorialistului.

Rămânem cu admirația în suflet pentru destinele umane realizate în lupta și suferința.

PETRU HAMAT

"Cred că orice neam, orice sat, orice ținut, orice țară, are datoria și dreptul la mândria trecutului sau și ca uitarea trecutului de către pătura conducătoare a unui popor este cea mai mare nenorocire ce i se poate întâmpla acestuia".

Din Mihail Sturza - România și Sfârșitul Europei

În memoriile mele, am luat ca îndemn cuvintele Prințului Mihail Sturza, din cartea sa, citata mai sus. Ca să nu uitam nimic din ceea ce a fost lupta noastră de rezistență, trecând zi cu zi prin lacrimi și sânge, mă străduiesc să dau, după puterile mele, adevărul așa cum a fost el. Încerc să schițez o parte din Istoria Banatului în luptele de rezistență și de afirmare a neamului românesc, împotriva urgiei comuniste.

Să prinzi răbufnirea neamului nostru împotriva pericolului de moarte, satanismul declanșat din răsăritul Europei, după revoluția din 1917, din Rusia, este un lucru extrem de greu și de-o mare îndrăzneală. Nu sunt scriitor și nici istoric cu pretenții de a dezlega enigmele sfârșirilor trase de toți chemații și nechematii în a lua în mână destinele neamului. Pot afirma însă că neamul românesc este cel care își ia destinele în mână și-și alege singur pe cei care trebuie să-l apere. Niciodată neamul nostru românesc n-a greșit când a trebuit să-și apere existența. Născut creștin, s-a desfășurat întru Hristos.

Ca unul dintre cei mulți, trecând prin lupte și prigoane, ma simt dator să pun pe hârtie tot ce am cules din tinerețe și până-n prezent. Bune și rele, vor sta la îndemână, în realizarea unui tot despre marea încleștare a neamului nostru cu răul. Așa poate că vor ajunge să cunoască și urmașii noștri prin ce am trecut noi și ce am realizat întru apărarea credinței, a neamului și a țării.

Citind memoriile mele, mulți vor obiecta că s-a scris atât de mult despre lupta de rezistență împotriva comunismului. Au ajuns, poate, a se repeta în expunerea lor. Eu cred că niciodată nu se va reuși să se spună totul despre acest infern roșu. Fiecăruia din noi, cei care am încercat să așternem pe hârtie cele trăite în aproape jumătate de secol, nu-i este dat să spună totul. Este imposibil acest lucru. Fiecăruia din noi ne-au rămas viu în minte numai unele aspecte din cele trăite în acest iad. Cu cât vor fi mai mulți în mărturisirea trecerii lor prin iadul gulagului românesc și rusesc, cu atât mai bine se va reuși a se oglindi fidel zbuciumul neamului românesc.

Mulți s-au confruntat cu falsul în istorie, alții - cu multe scapări, lăsând pe dinafara lucruri extrem de importante.

Cred eu că până acum trei sunt care s-au întrecut pe sine în memoriile lor, realizând opere de valoare.

1. Sebastian Mocanu, în cartea sa - „Mântuirea” - prinde caracteristica gulagului românesc, cu toate pornirile de iad. Sunt pagini întregi unde el realizează o filosofie creștină, fără a fi teolog, care poate sta alături de D. Staniloaie sau de Sfântul Grigore de Nisa. Sunt pagini întregi care te îndeamnă la meditație. Poate fi considerat un apologet al Creștinismului, alături de

Nicolae Steinhardt.

2. Viorel Gheorghita, prin cartea sa - „Et Ego” - realizează ineditul în genul memorialistic. Se poate spune că este un bun mânuitor al limbii române în literatura, de neîntrecut, un eseist și un gânditor în domeniul filosofiei, mai ales filosofia creștină.

3. Ion Gavrilă, prin cartea sa - „Brazii se frâng nu se îndoiesc” - prinde spiritul de lupta în rezistența poporului român împotriva comunismului, cu un dar de evocare de adâncă sensibilitate și trăire interioară. Este un povestitor inegalabil. Prinde puterea de dăruire a românului în lupta pentru neamul sau până la jertfa suprema.

Am încercat după puterile mele să-i prind pe cei trei, schițându-le profilurile literare, ca model pentru toată lumea, și nicidecum pentru a mă compara cu ei. Ma străduiesc să fiu un evocator al luptelor de rezistență, duse în Banat și al zvâcnetelor de trăire interioară în pornirile de iad ale închisorilor din țară. Caut să nu-mi încarc stilul prin înlănțuirea de metafore. Aș vrea să fiu simplu și curat în expunere, la înălțimea sufletului românului, fie el taran, muncitor sau intelectual.

Să fiu înțeles în scrisul meu de toată lumea, așa cum cei care și-au dăruit viața s-au făcut înțeles de neamul nostru românesc.

BOTEZUL PRIGOANELOR

I. PRELUDIU

Mi-aduc aminte ca acum. Era o vară fierbinte a anului 1937. Ca elev la Școala Normală din Caransebeș, trecusem în clasa a IV-a. Luna august se arata tare frumoasă, cu mult soare și cald. Fiind în vacanța mare, mă duceam ziua la salaul nostru de pe valea râului Igeș. Acolo, bunicul meu după tata, taica Ion Berda, cum îi mai spunea și lumea din comuna, avea grijă de vite și de toată gospodăria înfiripată acolo. Ma duceam cu drag la el. La rândul lui, ma primea și el cu mult drag.

Plecând de acasă, pe strada principală, care ducea la gara, pe stâlpii de fire telefonice am observat că erau lipite afise mari cu portretul Căpitanului. Cu litere mari, de-o șchioapa, era scris: - Corneliu Zelea Codreanu. Ajuns la bunicul meu, înfiripez o discuție cu el. Printre altele, ma întrebă:

— „Ma nepoate, când ai venit aici, trecând pe ulita mare, tu ai văzut pe stâlpii de telefon afise mari cu chipul

lui Zelea?”

— „Da, am văzut”.

— „Să știi tu, mai copile, ca omul ăla, îi omul care ne va scoate pe noi de la multe necazuri. El aduce dreptatea în țara și va baga pe toți hoții la închisoare. Ala îi omul lui

Dumnezeu. Să-i dea Dumnezeu alduitul multă sănătate și putere să biruie pe cei răi”.

Cu aceste amintiri intram în miezul povestirii noastre, la început de nou an școlar

1937 - 1938, la Caransebeș.

În luna octombrie 1937, eu am fost primit în manunchiul de prieteni, din Frăția de Cruce a

Școlii Normale din Caransebeș, pregătit fiind de Fisteag Nicolae, din clasa a VI-a. Șeful meu direct era Curescu Ion, tot din clasa a VI-a și el.

Din clasa noastră Zaharia Marineasa a fost încadrat mult mai devreme de anul 1937. Pe vremea aceea a fost cel mai tânăr frate de cruce de la noi. Eram 12 colegi din clasa care făceam parte din manunchiul de prieteni.

În anul 1938, după ce regele Carol al II-lea instaurează dictatura, desființând partidele politice, da o nouă constituție, aprobată de popor printr-un referendum, în luna februarie. Noi cei de Școala Normală am fost trimiși pe sate, în echipe de câte trei, cu dispoziția, de la centru de a nu vota cu constituția. Eu, împreună cu Nicolici Dusan din Zagujeni, de origine etnica sârb, și cu

Ion Topleanu din Cosava, am format o echipă. Noaptea, pe furiș, am ieșit din internat, sarind gardul de scânduri din grădina școlii și am plecat la Zaguieni, pe jos. Mândri de noi, pe-ntuneric ca trei muschetari, marsaluind în forța spre o țintă. Ne-am îndeplinit misiunea cu bine, întorcându-ne la internat, neobservați de nimeni. Dar, o echipă din acestea a fost prinsă de jandarmi în acea noapte și arestată. La o sumară ancheta, făcută de șeful de post de jandarmi, ne declara pe toți cei care am fost în misiune. Și acum, ținte frate la scandal și încă unul mare de tot. Intrase poliția orașului pe fir. Directorul școlii, prof.

Gheorghe Neamțu, era extrem de afectat. Scoala lui, care era un model de disciplina, mai ales în procesul educational, acum se făcuse vinovata de încălcarea unor legi destul de severe. Friza politicul.

Chestorul poliției era Boica. Ca un lup la pânda, a și sărit pe noi. Ura din toată ființa lui

Mișcarea Legionară. L-am cunoscut pe pielea mea în beciurile poliției în timpul anchetelor. Cu multă sânghina și ura, Boica ne-a întocmit la fiecare dosar și ne-a trimis în judecată. Fiind minori, părinții noștri au fost implicați în proces. Să te ții acum necaz pe capul nostru.

Pe de o parte, directorului școlii și dirigintelui, le venea să ne mănânce, nu altceva, de vii, iar pe de altă parte, părinții noștri, supărați foc pe noi că i-am făcut de râs, purtându-i pe sălile tribunalului. Și așa, acum, noi toți, bietii de noi, între ciocan și nicovala ne găsisem, vrând – nevrând, locul.

Profesorul de gimnastica, Iovanescu, avea grijă de noi ca un părinte. Horia Sima pe vremea aceea era profesor la liceul C. Brediceanu din Lugoj. Tot din Lugoj era și Iovanescu.

Din îndemnul lui Horia Sima a venit avocatul Valeriu Străinu la Caransebeș și împreună cu avocatul Nita Cârpan au organizat apărarea. Amândoi ne învățau ce să declaram ca să ieșim bine la proces. Și acum mi-aduc aminte de cuvintele lui tata de pe sălile tribunalului din Caransebeș:

— „Vezi ce mi-ai făcut? Tu, numa câta om, m-ai adus pe la procese, pe aici pe gangurile astea întunecoase. Eu, om în toată firea, n-am pășit o dată prin judecați”. Parca eram pe altă lume.

— „Numai tu ai fost în stare să-mi faci asta”, își încheie tata învinovățirea mea, înecându-și amarul din sufletul lui.

În timpul ăsta eu stăteam mâlcom, holbându-mi numai ochii. Nu ziceam nimic. Deși ma certa, stăteam totuși lipit de el. Ca mine erau toți camarazii mei din

manunchiul de prieteni. Toți pleoștiți în aparenta, dar... mândri ca luptam pentru neam și țară.

La proces am fost achitați toți, dar eliminați pe un an de zile din toate școlile din țară și definitiv din Școala Normală din Caransebeș. După câte îmi aduc aminte, vă dau tabelul cu elevii eliminați atunci din școală:

1. Petrescu Valeriu - Lugoj - șef clasa
2. Marineasa Zaharia - Iablanita
3. Nicolici Dusan - Zagujeni
4. Berzescu Atanasie - Teregova
5. Trifu Octavian - Alibunar
6. Tudorescu Gheorghe - Devesel
7. Puraci Patrichie - Iaz
8. Brânzei Simion - Orsova
9. Ciucur Nicolae - Dalci
10. Jula Vasile - Dalci
11. Bireescu Liviu - Surducul-Mic
12. Topleanu Ion - Cosava
13. Muronu Iova - Var

De ceilalți nu-mi mai aduc aminte.

La scurt timp după terminarea procesului, cam prin luna aprilie 1938, înainte de Paști, într-o bună zi, directorul școlii, Gheorghe Neamțu, aduna toată școala pentru a comunica un lucru neobișnuit. Cu lacrimi în ochi, cu vocea tremurândă, comunica eliminarea noastră, hotărâta de consiliul profesoral. Suntem eliminați deci din toate școlile din țară pe un an de zile și definitiv din Școala Normală din Caransebeș.

După comunicare ne întoarcem fiecare în clasele noastre. Cei mai mulți eram noi cei din clasa a IV-a. Din clasa a V-a erau numai doi, Muronu Iova și Topleanu Ion.

Tăcuți și retrași în noi, cu privirile în van, parca tot cerul pica pe noi, ne mișcam automat unul după altul. Plecam pentru totdeauna din mijlocul colegilor noștri. Era o durere pentru toți.

Cu copilăria din noi, cu puținătatea înțelegerii momentului politic, intuiaam totuși ca anul 1938

va fi un an al marilor încercări, al marilor dureri, un an de cotitura pentru neamul nostru. Avea să se petreacă la sfârșit de acel an - 29 spre 30 noiembrie 1938, asasinarea lui Corneliu Zelea

Codreanu. Era jertfa cea mare a neamului nostru. În tristețea noastră eram totuși mândri.

Din clasa ne luam toate lucrurile, pregătindu-ne să ieșim toți odată. Era ora de geografie.

Peste clasa se așternuse o liniște de mormânt. Profesorul nostru, Haralambie Ghinescu, ridica toată clasa în picioare, gata să izbucnească în plâns, cu lacrimi în ochi spune:

— „Astăzi pleacă din rândurile noastre cei mai buni elevi ai mei și cei mai buni colegi ai voștri. Vina lor este că-și iubesc țara și neamul prea mult”.

Ne urează să fim tari și cu nadejdea în Dumnezeu. Deschidem ușa și plecam pentru totdeauna din aceasta școală. Fără să-mi dau seama, dar treceam prin marea școală a Frăților de

Cruce.

Afară pe coridor m-aștepta mama. Abătut, cu bagajele în mână, alături de mama ne-am îndreptat spre gara. Eram pregătit pentru ce aveam să înfrunt, dar nu și părinții mei, care trebuiau să înfrunte o comună întregă. Deși era o comună mare Teregova, cu peste cinci mii de locuitori, nu erau prea mulți elevi la școală, la cras, cum spuneau ei. Pentru a-i mei, de acasă, era o mândrie ca eu învăț mai departe la oraș. Și acum, tot ei trebuiau să înfrunte disprețul și clevetirile celor din sat.

De la Caransebeș, eu și cu mama, abătuți și-ntristați, ajungem acasă. Ca să nu ne mai vadă lumea, de la gara am luat-o pe scurtatura, pe la Saiba, cum îi spuneam noi, cei din comuna.

Era un drum de pământ, cu mulți bolovani mari și mult, mult noroi când era vremea ploioasă.

Acasă era tata cu surorile mele, Anica și Lenuța. Când am intrat în curtea casei, după noi a venit vecinul

nostru, Romulus Copaceanu-stroie. Pe scări ne întâmpina tata, alb la față și încruntat în priviri. Repede intervine urca Romolos, spunându-i:

— „Ma omule, să lași copilul în pace. Și așa are el destule pe capul lui acum. Lasa că o să treacă și asta. Nu va necăjiți!”

Cu mama împreună, intram în cameră, ne lasam bagajele, de-abia răsuflând, nu atât de oboseala, ci mai mult de o stare de sfârșeala, de bulversare. În sufletul meu se îngrămădisese atâta durere și revolta că era în stare să izbucnească într-un vulcan.

În comuna parca vuia ceva. Un frământ trecea de la unul la altul. Femeile, mai ales, vorbeau:

— „Auzi tu, l-or fi dat afară pe copilul lui Berda, de la școala de la oraș. S-o fi apucat să facă politica cu legionarii.

Romulus Copaceanu-stroie, cel care îmi luase apărarea când venisem acasă de la

Caransebeș, vecinul nostru, avea și el un copil la liceu, pe clasa a III-a, îl chema Romica. Eram bun prieten. Mai târziu, avea să ajungă și el în F.D.C. și luptător în grupul lui Spiru Blănuș.

Surorile mele, în tăcere, îmi țineau partea. Ma aparau. În casa mi se aplică un regim de pedeapsă. Eu trebuia să fac toate corvezile. Când școlile erau în vacanța, mă mai duceam și eu pe lunca, cum îi spuneam noi, la locul de plimbare al domnilor și al elevilor de la oraș, cum ne spuneau satenii. Locul era străjuit de tei înalți și umbroși, pe partea opusă Bisericii și Școlii. Eu mă bucuram de multă atenție a părintelui Traian Coseriu, un tânăr preot, doctor în drept, fiu de taran. Ma înțelegea. De fapt, el m-a îndrumat să intru la Școala Normală.

Învățătoarele care ma avuseseră ca elev, D-na Gheorghiu, D-na Iliescu și D-șoara

Stoichescu, parca le pusesem ardei iute în fund, așa sareau în sus când mă vedeau. Deși fusesem cel mai bun elev al lor, premiantul școlii, acum când mă vedeau îmi

strigau ca eu vreau să conduc țara. În grupul cu care ma plimbam, eu eram ca un cal breaz.

Se apropiau Sfintele Paști. Toți elevii și studenții erau în vacanța. Se plimbau pe lunca.

Într-una din zile ma plimbam pe lunca cu Ion Iliescu și cu Romica Copaceanu, mai mici ca mine cu o clasa. Ma primiseră în rândul lor. Plimbându-ne așa, apare în fața mea Ilie Smultea, Lică îi spuneam noi. Era student la drept la București. Zâmbind, ma oprește și-mi spune, de fata fiind multă lume, fete și băieți:

— „Ce-ai făcut? Vezi dacă te pisi contra vântului! Acum trebuie să suporti!”

Deodată am simțit că mi se aprinde fata. Mut parca, am realizat o stare de revolta. Uluit, mai ales că eram și rudenie cu el, am început să tremur. La gluma lui n-a râs nimeni. făcea parte din grupul studentesc din București. Trecuse prin Frățiile de Cruce din Caransebeș. Ma așteptam să mă primească cu mai multă căldura. Dar n-a fost să fie așa. Timpul avea să dovedească și istoria sa consemneze ca el a fost pe măsura glumelor lui, ca valoare morala. N-am mai reușit să uit aceasta întâmplare. În exil a ajuns la o carieră universitară. Așa cum spune Sebastian

Mocanu, în scrisul lui, ca mulți dintre cei plecați peste hotare au avut grija să-și câștige titluri și funcții pentru ei, uitând de îndatoririle lor fata de neamul nostru românesc.

Totuși, azi când scriu aceste aduceri aminte, vad lucrurile altfel. Când a făcut gluma aceea cu mine, pe lunca, fără îndoială, el n-a făcut-o din răutate. A depășit limitele bunului simț, mai ales că eram singurul din comuna năpastuit la început de prigoana. Despre toți cei care am fost eliminați se poate spune că am făcut „Botezul Prigoanei”. Avea să se declanșeze prigoana legionară din 1939, de către regele Carol al II-lea.

În Teregova cunoșteam bine pe toți legionarii de atunci. Horia Sima reușise să organizeze o garnizoană, destul de puternică, pe când era profesor la liceul Traian

Doda. Venise în toamna lui 1932, în locul lui Nicolae Petrascu. Mă uitam la legionarii noștri, ca elev fiind la școala primară, ca la niște feți frumoși. Marsaluiau cântând prin Teregova, venind de către Rusca și îndreptându-se spre Luncavita. În fruntea lor era Horia Sima. Și-acum îl văd cu parul vâlvoi în fruntea coloanei, cucerind Banatul pas cu pas. Am reușit să văd printre ei și pe consatenii mei:

Gheorghe Novac zis Ghita Toni, Nicolae Maranu, Horea Anculia-Miloi, Ilie Cojocaru-Moceă.

Martin Copaceanu-Rica și Romulus Anculia-Miloi, Petre Grozavescu-Maranu.

De la Domasnea era Nicolae Horascu, care mai târziu a fost șeful plasei Teregova.

În toată comuna asta mare, singurul oropsit, retras în mine, gândind după puterile mele de atunci, îi vedeam aieva pe primii cuceritori ai Banatului, alături de comandant, în făptuind o lume nouă.

Ca-ntr-o oglinda îmi apărea Ion Curescu, șeful meu de manunchi de la Școala Normală din Caransebeș. Era și șeful meu de dormitor. Seara, înainte de culcare, ne înveselea cu snoave auzite de la bătrânul profesor de pedagogie, Tunea Traian. În tinerețea lui, prof. Tunea a fost învățător la Teregova. Când a dat de mine, uitându-se în catalog, m-a întrebat dacă nu sunt din

Teregova. Atunci mi-a spus că tatăl meu a fost elevul lui. Tata mi-a confirmat acest lucru.

Sfârșit de mai în anul 1938, cald, cald de tot. Florile înveșmântaseră fânețele oamenilor de prin grădini ca-ntr-un adevărat rai. Păreau covoare frumoase, țesute parca de mâini nevăzute. În zori de zi florile se desfăceau realizând raiul pe pământ. În zilele acestea de un mai fierbinte, eu, resemnat, pasteam mieii rămași de la oile pe care le băgasem în ciopor, pentru brânza. Ma târam după ei, cu un ciomag de alun, bine șlefuit și cu o carte în mână. Când ei se dădeau pascutului, eu mă așezam lângă un prun și citeam. Cartea o păstram într-un chies, o traista mai mica,

cu un baier atârnat de gât. De multe ori, când mă opream din citit, îmi zbură gândul la școală, la colegii mei. Nu mai știam ce se va alege de noi, cei care am fost eliminați. Adesea mă întrebam în acest timp la ce școală voi merge eu la toamnă.

În familie simțeam zbuciumul lui tata. Era abătut și îngândurat. Mama, cu mai multă înțelegere a lucrurilor, cu multă inițiativă, nu mă slăbea din ochi, fiind mereu în jurul meu și mult mai aproape de mine. Adesea mă încuraja, spunându-mi:

— „Lasa că are grijă Dumnezeu și de tine, nu-ți fie teamă, că vei reuși să scapi și de necazul ăsta. Atunci nu s-or râde vecinii de noi. Să fii tu sănătos și gata”.

În simplitatea ei, se axa pe coordonatele majore ale credinței în Dumnezeu. Intuia mai mult decât rațional. Toată vara până-n toamna am petrecut timpul cu ea, la munca câmpului.

Aveam 17 ani. Se legase o prietenie între noi. Singuri, numai noi doi, am strâns fânul de pe dealul Tomancica, fâneața pe care taica Ianas, bunicul meu după mama, ne-o dăduse s-o lucrăm, pentru oi și două vaci cu lapte.

II. PRIGOANA

Lucrând la pământ, din zori și până-n noapte, auzeam de la unii și de la alții despre arestarea lui Corneliu Zelea Codreanu, intentându-i-se proces. Se declanșase prima mare prigoana. Regele se dezlănțuise.

Noi, cei de la Școala Normală din Caransebeș, o mână de tineri, am constituit preludiul prigoanei.

Din ordinul regelui Carol al II-lea au fost asasinati 270 de legionari. Eram încă prea tânăr, de abia pe clasa a IV-a și totuși aș fi dorit să-l văd pe Căpitan. Am trăit și încă trăiesc aceasta părere de rău, că unul care am făcut parte din Frățiile de Cruce în timpul vieții lui. Mereu mă gândesc la fratele Ilin Dumitru, care a avut fericirea să-l vadă și să vorbească cu el în 1937.

Deseori îl trimitea Horea Sima la București cu

rapoarte. La fel îmi aduc aminte și de Ion

Sadovan, când ne povestea cu multă emoție, la Periprava fiind, de cele două palme date de

Căpitan lui, în tabara de la Carmen Silva. Era elev pe atunci și calcase disciplina.

În toamna anului 1938, o parte din noi s-au înscris la liceul Traian Doda din Caransebeș.

Eu, împreună cu Tudorescu Gheorghe și Petrescu Valeriu, ne-am înscris la Școala Normala din

Deva, pe clasa a IV-a, și Muron Iova pe clasa a V-a la intervenția lui Gheorghe Neamțu, directorul de la Caransebeș. Așa am ajuns la Deva ca elev la Școala Normala.

ANUL 1940 - O RAZĂ DE LUMINA

Acest an a fost anul convulsiilor, al abisurilor. Parca stihiiile naturii sociale și politice și-au adus aminte ca mai dainuie undeva pe lume și un popor care trebuie zgâlțâit, haituit și convulsionat - poporul român.

Pentru că s-a născut creștin și-n prezent este sub pavăza Arhanghelului Mihail, diavolul cu toate puterile lui a început atacul la însăși ființa lui, la existența lui. Aveam 19 ani, elev la Școala

Normala din Deva. Pe vremea aceea, locuiam cu părinții la Lugoj. Tata era constructor de linii telefonice - la P.T.T.R., cu funcția de șef de județ. Eu fiind născut la Teregova, prietenii mei erau aici. Vara, împreună cu sora mea cea mica, Lenuța, veneam la Teregova, unde ne simțeam în largul nostru. Aici erau prietenii noștri și amintirile noastre și toată copilăria noastră. Pe lângă asta mai trebuia să lucrăm și pământul nostru. La aceasta treaba venea și mama. Cu Ion Iliescu eram buni prieteni, încă din școala primară. De altfel și părinții noștri erau în bune relații de prietenie. La fel eram prieteni și cu Romica Copaceanu și Ilie Pepe. Eram patru tineri, mereu împreună. În viața mai sunt numai eu și cu Ion Iliescu. Descumpăniti fiind, trăiam tragedia neamului românesc. Sub ochii noștri de copii, vedeam cum tara noastră

întregita în 1918, așa cum au visat-o de mult strămoșii noștri, se destrama.

Basarabia, Nordul Bucovinei și Ținutul Herței ni le rapesc rușii în 28 iunie 1940, fără niciun protest din partea regelui Carol al II-lea.

Prin Dictatul de la Viena din 30 august 1940, ungurii ne rapesc Ardealul de nord. Bulgarii ne rapesc Cadrilaterul. Iată, deci, țara noastră ciopârțită. Iată visul de secole al neamului nostru românesc spulberat.

În Teregova mai aveam un prieten mai mare ca noi, Iosif Petzak, învățător. La îndemnul lui organizam o excursie la Garâna, Brebu, Valiug și cele trei izvoare ale Timișului. Pe doi septembrie 1940 plecam în excursie, conduși de Ioji Petzak, peste dealul Poieni, Bradu-Mosului și pe sub poalele muntelui Semenici. Era o zi frumoasă de început de septembrie și cu mult soare.

O vară târzie, care ne îndemna la drumeție, ne făcea să mai uităm pentru câteva clipe de convulsiile neamului. Cu ranitele în spate, unul după altul, în șir indian, glumind, lasam în urma

Teregova și ne apropiem de Garâna. La Bradu-Mosului am făcut un popas, la un fag mare izolat, înfipt cu fruntea în bolta cerului înșorit, cu umbra lui ne îmbia la odihna. De-abia trăgându-ne sufletul de atâta drum, pe iarba mătăsoasă, ne aruncam privirile asupra poienii, admirând-o. Se lasa în jos pe-o panta lina, mărginită de o mareată pădure de fag, pe ici și colo cu falnici brazi, cu frunțile în soare. Din loc în loc, mai apăreau și singuraticii stejari. Era poiana lui Radu Besari, colegul meu de clasă la școala primară. Salasul lui se ridica exact ca un conac în mijlocul poienii.

Peste ani, aici aveam să înfrunt moartea, 1949, ianuarie, ziua 28, când, târât de securitate, urmuream pe Spiru Blănuș.

După o scurtă odihna, plecam iarăși la drum. Am trecut prin Garâna, Brebu-Nou și seara am ajuns la Valiug. Soarele scăpata după creasta de deal, vestind înseratul.

Peste noapte am dormit la niște oameni de omenie. A doua zi am vizitat Valiugul și împrejurimile. Ochiul și sufletul nostru se desfătau de frumusețile naturii. Am stat o zi prin Valiug, admirând farmecul naturii. A treia zi, de dimineața, am plecat spre casă, pe același drum.

Trecând de Garâna și cele trei ape, izvoarele Timișului, spre Bradu-Mosului, ne întâlnim cu Patru Maranu, cu numele de familie Grozavescu. Se ducea la Garâna. El ne spune vesti de o mare importanta despre cele întâmplate în țară.

În 3 septembrie 1940, Horia Sima printr-o manevra armata da peste cap regimul lui Carol al II-lea. Împreună cu generalul Antonescu, Mișcarea Legionara stăpânește situația politică din țară.

Cu toții am rămas surprinși la aceste vesti. Nedumeriti, cu neastâmpărul din noi, comentând evenimentele din țară, ne îndreptam spre casă. Eu eram singurul dintre ei care fusesem încadrat în Frățiile de Cruce la Caransebeș. Spre deosebire de ceilalți, în sufletul meu începuse să-și facă loc un suvoi de ecouri, ale celor petrecute cu mine în urmă cu numai doi ani.

1938. Arestările, anchetele poliției, procesul nostru de la Tribunalul din Caransebeș și eliminarea noastră din toate școlile din țară, pe un an de zile, începură aavalanș de întrebări în mintea mea, după veștile aduse de Patru Maranu acolo, la cele Trei Ape.

Întorsi din excursie, pe ziua de 5 sept. găsim în comuna o alta atmosfera. Răbufnise ceva.

Se schimbaseră totuși ceva. De la starea de tensiune în urma dezmembrării țării, s-a trecut la o alta stare de spirit. Un optimism, o dorință de mai bine, de noi speranțe în viitorul neamului, ne învăluia pe toți.

Într-una din zile se vestise ca la Caransebeș va fi o mare manifestație. Cu toții ne-am dus și noi la oraș să vedem cum se desfășoară o manifestație legionară. Acolo ne-am luat și noi după lumea cea multă, adunându-ne aproape de locul unde au fost executați în septembrie

1939, lângă dalma, din ordinul lui Carol al II-lea, Galescu Nicolae și Ghinda Gheorghe, pentru moartea lui

Armand Calinescu, responsabil de asasinarea Căpitanului. Atunci i-am văzut pe prof. Ghenadie

Ilie și pe Moise Dumitru de la Lugoj. Ilie Ghenadie a vorbit cu mult suflet despre spiritul de jertfa al celor doi legionari executați fără sentința și pe nedrept. Moise Dumitru a vorbit despre lagărul de la Miercurea-Ciuc, unde fusese internat.

Cu tinerețea din noi, priveam înmărmuriți cum se desfășoară toată manifestația. Cu multă disponibilitate și atenție, sorbeam totul. Ni se păreau toate din altă lume. Fluidul de optimism era pe măsura tragismului prin care treceam ca neam.

Se încerca atunci o salvare a poporului român, a țării, cât a mai rămas în urma sfârtecărilor din trupul țării. Refugiații din nordul Transilvaniei nu mai știau unde să se stabilească, unde să-și găsească un loc de liniște și pace.

Scurtul timp cât a fost la îndemână, legionarii nu mai știau ce să facă mai întâi pentru a alina durerile prin care trecea neamul românesc. De felul cum s-au mișcat atunci, pe calea cinstei, a dăruirii, a corectitudinii, a dragostei fata de neam, au dat navala peste ei sudalmele, acuzele, pornirile din partea celor care și până atunci ne-au urât și până azi ne urase.

Ceea ce alții au stricat pe linia multor generații, târând țara în destrămare și neamul românesc în degradare morala, era greu de redresat într-un timp atât de scurt. Procesul de alunecare a poporului, a omului s-a petrecut în timp. Și acum, tot în timp va trebui să se realizeze și procesul de ridicare a poporului, a omului din sânul neamului nostru.

În concluzie, toate forțele răului se dezlănțuiseră împotriva legionarilor. Așa s-a ajuns la așa numita - Rebeliune - care nu era altceva decât o lovitură de stat a lui Ion Antonescu.

După acest act nefast al lui Antonescu, se dezlănțuie

o nouă prigoana, mai dura și mai drăcească decât a lui Carol. Putem spune ca acest al doilea val de prigoana s-a legat aproape fără întrerupere de cel de al III-lea val, de sub stăpânirea comunismului, până în 1989, după revoluție.

Au fost legionari care au stat în închisoare din 1941 și până în 1964.

III. PRIGOANA - ION ANTONESCU AL DOILEA VAL

Trecuseră doi ani de scoala aici la Deva. Legasem prietenii cu cei mai mulți colegi din clasa. Unitatea de aici a Frăției de Cruce luase legătura cu noi, cei veniți de la Caransebeș. Noul an școlar 1940 - 1941 începe într-o altă lume parca.

La Școala Normala plutea un suflu nou de viața, cu atâtea speranțe, în dorul de afirmare, mai ales ca pe capul nostru ca neam căzuse și sfârtecarea țării. Refugiați erau peste tot, venind din Ardealul cedat. Cu toții voiam atunci să reparam nedreptatea făcuta neamului de către ruși, unguri și bulgari.

Director al Școlii Normale era prof. I.C. Stoica, un om bine pregătit, de mare suflet și bun pedagog. Șef de unitate în cadrul F.D.C.-ului era Puspurica Toma din cis. a VIII-a. Printre profesori aveam pe Barbu Cornel, prof. de sport. Lucrase cu Horia Sima. Șef de județ era Viorel

Boborodea și prefect - Iosif Costea. Inspector general la învățământ era prof. Ion Margineanu, de matematica. Fusesse și el internat în lagărul de la Vaslui.

În luna noiembrie 1940 s-a făcut reînhumarea legionarilor împușcați după executarea lui

Armand Calinescu, 22 sept. 1939, Petru Popa, Gheorghe Cornea și Nicolae Sârbu. Am luat parte la aceasta slujba religioasă, cu toate organizațiile din Deva, atât Frățiile de Cruce cât și cei din grupul politic. Totul s-a desfășurat sub comanda lui Viorel Boborodea. Printre cei care au organizat aceasta sărbătoare a fost și prof. Barbu Cornel.

Am format careul unde sicriile au fost depuse pentru slujba de înmormântare. Înainte de prohodire, cei trei legionari martiri au fost acoperiți până la cap cu cămăși verzi și centuri cu diagonală. Deodată vad pe prof. Barbu ca vine la mine și-mi cere să-i dau repede centura mea cu diagonală pentru a o pune pe pieptul lui Petru Popa, în sicriu, alături de cămașa sa. Mi-a spus că-mi va da în loc centura lui de ofițer. Așa am și făcut.

După ani și ani, cam prin anul 1970, m-am dus cu mașina la Țebea, unde am reușit să descopăr troita care străjuia mormântul legionarilor căzuți. Se cunoștea scrisul prin sculptura, deși era ras de cei fără Dumnezeu. Cu ochii scăldați în lacrimi m-am rugat la mormântul lor, în care era ceva și de la mine, centura cu diagonală. Alături de marii căpitani ai neamului, Horia.

Closca și Crisan și Avram Iancu, străjuiau de la Țebea destinul neamului nostru.

În timpul rebeliunii, unitatea noastră ieșise la lupta în strada cu ceilalți legionari din oraș.

După rebeliune lucrurile s-au liniștit, aparăți fiind de directorul școlii, declarând poliției ca elevii lui n-au ieșit din școală.

După aceasta lovitura de stat, cu toate urmările ei nefaste, mulți morți și cu zecile de mii de arestați, începe marea prigoana a lui Ion Antonescu.

Subversiv, continuam lupta de rezistență, organizându-ne în Frățiile de Cruce. După cum vom vedea, inițiativa o iau Centrele Studentesti și Frățiile de Cruce din toată țara. Procesele se țin lanț în toate județele. În anul școlar 1942 - 1943 preiau comanda unității de la Școala Normală din Deva. Cu un an înainte, venise, transferat de la Caransebeș, Rista Gheorghe, ca elev la Deva.

La liceul Decebal din localitate, șef al unității era Adrian Mihut. Grupul 54 F.D.C. Hunedoara avea ca șef pe Palcu Traian, student la drept la Sibiu. Legătura cu Palcu o țineam prin Rista, curierul meu. Prin luna iunie 1943, Palcu este arestat împreună cu Iuga Petru, student la

medicina, ajutorul lui. De aici și arestarea lui Rista, cu câteva zile înaintea noastră. Cu toții deci ne-am trezit peste câteva zile în beciurile poliției. Venise de la București o brigadă mobilă, inițiată în arestări legionare, care ne arestează și pe noi. De la Sibiu venise pe fir la Deva. De la

Scoala Normală au fost arestați următorii:

1. Berzescu Atanasie
2. Bara Traian
3. Rista Gheorghe
4. Bejan Gherasim
5. Câmpeanu Viorel
6. Mureșan Grigore
7. Murarescu Alexandru
8. Pop Aurel

După anchetele făcute la Deva, în iunie 1943, am fost transferați toți elevii de la Deva.

Hunedoara, Brad și Gura-Barza la închisoarea militară din Sibiu, pentru a fi judecați de Curtea

Marțială a Corpului 7 Armata.

Am primit pedepse grele de închisoare. Achitați au fost Bejan Gherasim, Câmpeanu

Viorel și Pop Aurel. Apărarea la proces a fost organizată de Dr. Fruma și Dr. Curca. După condamnare, într-o bună zi, de dimineața, tot lotul nostru, grupul 54 F.D.C. Hunedoara, în frunte cu Traian Palcu, șeful de grup, cu Petru Iuga ajutor, suntem puși în lanțuri grele la picioare și transferați la Alba-Iulia, prin închisoarea din Ploiești, unde am stat două săptămâni. Atunci am cunoscut iadul transferului cu vagonul-dubă.

PARUL DE LA ALBA-IULIA

Era în vara anului 1943, început de iulie, cald ca-n luna lui cupor. În gara orașului, forfota. Sosise un vagon-dubă de la Ploiești. Din el începuserăm noi să ne dăm jos, unul după altul, încurajați de sudalmile și bruscarile gardienilor. Se întreceau unul pe altul în a înjura și a striga la noi. Cu picioarele ferecate în lanțuri grele, în zornaitul

lor, trași unul după altul, ne dădeam cu greu jos din vagonul duba, încolonându-ne pe peronul garii. Lumea nu prea obișnuita atunci cu astfel de pasageri, înmărmurita, se uita la noi. Eram un grup de peste 30 de tineri, elevi și studenți, veniți de la Sibiu, unde am fost judecați și condamnați de către Curtea Marțială.

În gara de la Alba-Iulia, încolonați fiind câte trei în rând, încadrați de gardieni, am primit comanda de înaintare pe jos până la închisoarea orașului, care era tocmai în centrul urbei. În zornaitul lanțurilor, în cadența comandată, ne-am făcut intrarea în cetatea de scaun a marelui

Mihai Viteazul, care pentru prima dată realizase unirea tuturor românilor. După Burebista și

Decebal ajunsese întâiul voievod al celor trei țări românești, unite acum.

Pe asfaltul străzilor cetății înaintam noi, frații de cruce, în simfonia lanțurilor grele, realizată de impactul lor cu strada. Sub arșița soarelui, cu broboane de sudoare brazdându-ne fata, siroindu-ne spinarea, cu frunțile în soare, paseam în necunoscut. Ne duceam greul în spinare, târând după noi lanțuri grele, pentru că am crezut în biruinta neamului românesc.

Mareșalul Ion Antonescu ne declarase război tinerilor de atunci. În piepturile noastre tinere, cu brațele goale, pusese tunurile și mitralierele să tragă. Trăgea în copiii lui, ucigându-i și aruncându-i în închisori.

Până la închisoare am fost petrecuți de o lume întreagă. Noi pe mijlocul străzii, ei pe trotuare. Ne conduceau. Eram copiii lor, tinerii țării angajați într-un război declarat comunismului. Ironia sortii, pe noi, cei care luptam pe viață și pe moarte împotriva comunismului, țara, prin Mareșalul ei, Ion Antonescu, ne răsplătea cu temnița. Iată-ne și la închisoare. Într-un hol mare suntem primiți de o droaie de gardieni. În mijlocul lor trona unul mai răsărit. D-l Prim era șeful gardienilor. Ne primește cu zâmbetul pe buze, cu o ploaie de ironii.

— „Ce-ați vrut, ma? Să răsturnați guvernul? Voi vreți să conduceți?”

Primirea s-a încheiat cu obișnuitele înjurături. Aici, în curtea administrației, ni s-au tăiat lanțurile de la picioare, acestea lăsându-și urme adânci în carnea noastră, tânăra pe atunci. Nu prea știam noi atunci ce înseamnă lanțurile în viața unui deținut, ca atunci când le-am purtat în timpul comunismului. Toți eram mândri de noi c-am fost puși în lanțuri pentru credința noastră.

După percheziția obișnuită, la intrarea într-o nouă închisoare, am fost duși în camera noastră de la etajul I, cu numărul 40. Mai târziu s-a numit camera hunedorenilor. A doua zi am intrat în programul închisorii, cunoscând obligațiile și drepturile noastre. Ca-n toate închisorile, obligațiile erau multe, iar drepturile, aproape inexistente. Am început să facem cunoștința cu cei mai vechi din Alba-Iulia. Erau frați de cruce din toate județele țării. Țin să menționez ca-n urma hotărârii ministrului de interne, aproape toți frații de cruce au fost aduși la Alba-Iulia. Mai rămăseseră și la Aiud. La Târgu-Ocna de asemenea mai erau frați de cruce, unde regimul de detenție era mai aspru. Aici au fost aduși toți cei care aveau și pedepse disciplinare.

Închisorile din țară, cu deținuți politici, erau conduse de magistrați militari. La Alba-Iulia era colonelul Musca, un om mic de statură, gras, care vorbea răgușit. Era destul de sever și absurd. A fost numit comandantul închisorii din Transilvania. La Aiud, comandant era maiorul

Munteanu. Generalul Petrescu era comandantul închisorilor pe țară. Deci la vremea aceea, anul

1943, închisorile cu deținuți politici aveau ca directori magistrați militari. Ar fi trebuit să stăpânească simțul dreptății în închisori, pe acea vreme. Dar... parca era un făcut, tocmai atunci s-au comis cele mai mari nedreptăți. S-au călcat în picioare drepturile omului, exact ca-n timpul comunismului. Deși erau judecători, întotdeauna au fost la dispoziția Mareșalului, care

declanșase lupta pe viața și pe moarte cu legionarii. Se înscăunase un regim de teroare. Nu se mai respecta regulamentul închisorilor. Deținuții politici aveau multe drepturi în plus fata de dreptul comun. Cu toate acestea, regulamentul nu s-a respectat, instaurându-se teroarea. Se bătea până la leșin.

Am găsit închisoarea de la Alba-Iulia într-o atmosferă destul de încărcată, ca după o grea bătălie. Spiritele mai erau încă agitate, frații de cruce încă timorați. Cei care ne-au pus la curent cu cele întâmplate au fost lugojenii, care ajunseră cu un an înaintea noastră - 1942. Printre ei era Itu Nicolae și Iacob Toma, de la Liceul Coriolan Brediceanu din Lugoj. În grupul hunedorenilor eram câțiva banateni: Rista Gheorghe, Murarescu Alexandru și eu, Berzescu

Atanasie. Îi cunoșteam pe lugojenii mei de afară.

Ca organizare, între deținuți, închisoarea de la Alba-Iulia avea un șef consimțit și nu ales.

Acolo ascultam de un legionar mai bătrân, Suciu Ion, din Vintu de Jos, tâmplar de meserie. Îl adusese colonelul Musca de la Aiud pentru a-i lucra mobila pentru el și conducerea închisorii.

Noi toți ascultam de el, de badia Suciu, cum îi spuneam. Pe lângă badia Suciu, mai era cineva dintre frații de cruce care se impunea și conducea toată închisoarea, nu ales, ci consimțit: Iosif

Ripan, din grupul lugojenilor. Când am venit eu la Alba-Iulia, iulie 1943, nu l-am mai găsit acolo. Nicolae Itu și Iacob Toma, mi-au povestit totul, cu de-amanuntul.

Frații de cruce de aici, prin luna mai 1943, protestaseră energic împotriva conducerii închisorii, că nu se respectau drepturile lor, scrisori, pachete, vorbitor. Mâncarea se înrăutățise, bătăile se întetisera. Toți se grupaseră în jurul lui Iosif Ripan. La ora protestului, toți ascultau de el. Conducea efectiv închisoarea. Avea acest dar de a polariza lumea. Cu echilibrul lui interior, îndemna lumea la disciplina și răbdare. Voia ca pe calea dialogului, a tratativelor să rezolve acest conflict cu administrația. Ca-

n tot locul și-n orice închisoare, mai erau și informatori. Cei de la administrație știau ca Ripan conduce. Deținuții au trecut la amenințare cu greva foamei. La rândul ei, administrația a trecut la represalii. Izolează un grup de deținuți în frunte cu Ripan.

Vine la fața locului generalul Petrescu de la București. Cei izolați sunt aduși în curtea închisorii și-n fața deținuților și a conducerii, în frunte cu colonelul Musca și generalul Petrescu, li se aplică pedeapsa de 25 de lovituri la spate. Fuseseră întinși la pământ pe o rogojina, iar doi gardieni aplicau loviturile. Când a ajuns rândul lui Ripan, aplicându-i-se loviturile, nu s-a auzit niciun cuvânt de durere. Strângând din dinți, a rabdat. Biruise. Înfuriat, gen. Petrescu a strigat ca un nebun:

— „Acesta-i șeful lor, n-a scos niciun cuvânt de durere, sfidându-ne. Să-l trimiteți la

Târgu-Ocna cu regim sever”.

Așa a ajuns Iosif Ripan mutat disciplinar de la Alba-Iulia la Târgu-Ocna. Eu nu l-am mai întâlnit decât afară. După aceasta demonstrație de forță, lucrurile s-au mai liniștit. Atmosfera, totuși, așa cum am descris-o, era destul de încărcată și frații de cruce, puțin timorati. Am ajuns să cunosc destul de bine și deținuții și gardienii care ne păzeau.

De dimineața, când suna deșteptarea la ora 5, ne făceam programul de camera și ieșeam afara în curtea închisorii. Acolo stăteam până seara, când ne urcam în camerele noastre, pentru program. Curtea în care noi aveam acces era cea din mijloc, nr. 2. Prima curte era cea care ducea la administrație, a doua era a noastră, unde stăteam toată ziua, iar a treia, cea care ducea la bucătărie și ateliere. Curtea din mijloc, nr. 2, unde noi stăteam și ne plimbam toată ziua, avea cam la mijlocul ei, mai mult spre dreapta, un par frumos și mare. La umbra lui, mulți ne așezam pe paturi când soarele ardea mai tare. De jur-împrejurul curții, pe lângă zid, fiecare din noi își găsea câte un loc de odihna. De-a lungul zidului era o alee, loc al

nostru de plimbare. Doi câte doi, sau și trei, prieteni fiind, ne plimbam și discutam fel de fel de probleme din multele noastre preocupări. Adesea, în discuțiile noastre, mai visam și acasă. De obicei, ne adunam pe grupuri de județ, pe loturi de judecata. Toți eram o familie. Hunedoreni se adunau în jurul lui Traian Palcu și Iuga Petru. Pe lângă ei doi mai eram și noi ceilalți: Traian Bara, Atanasie Berzescu, Gheorghe

Rista, Grigore Mureșan, Alexandru Murarescu, de la Școala Normala. De la liceul Decebal erau

Adrian Mihut și Constantin Iancu. De la Gura-Barza era Gâlea Vasile. Din Hunedoara oraș, erau

Ion Almajan și Iuliu Bumba. Între noi era o strânsă prietenie și buna înțelegere. Ne devenise acea curte de mijloc, a parului, cum o numeam noi, destul de primitoare. Era locul nostru de odihna, locul nostru de taina, locul de unde, plimbându-ne doi câte doi, buni prieteni între noi, visam la mai bine. După plecarea lui Iosif Ripan, ca șef al închisorii a rămas tot badia Suciul tâmplarului, sfătuitoarea noastră de taina Mateescu, șoferul Căpitanului la București. Acum era șoferul cel

Musca. Ei doi erau ca părinții noștri, ascultam de ei. După multe frământări ale noastre am ajuns să-l consimțim ca șef al închisorii pe Sotirescu Stefan, din București.

Se părea ca pacea și armonia se realizaseră în rândurile noastre. Legasem prietenii cu atâția din frații de cruce din toată țara. Era anul 1943. Aveam pe atunci 22 de ani. În afară de frații mei de cruce din județul Hunedoara, ma împrietenisem cu Nicolae Itu și Iacob Toma de la

Lugoj.

Și așa, ducându-ne amarul prin glume și plimbări, a venit și iarna pe capul nostru. La plimbare când ieșeam, în loc de palton aveam o șuba, care semăna a suman. Se purta la noi la

Teregoava în timp de iarna. De fapt, când eram copil, la școala primară, șuba era cea care ma scotea din iarna. Până când am ajuns la Caransebeș ca elev la Școala

Normala am purtat aceasta şuba.

În acest timp m-am apropiat mult de bucovineni. Era printre ei un tânăr, cam de vreo 17

ani, Mitica Oniga. Purta în timp de iarna, aruncat pe umeri, un suman bine croit, ca şi stăpânul.

Fata-i era luminata de zâmbetul tineresc. Sufletul şi fizicul se armonizau. Mai târziu, în timpul regimului comunist, la Aiud, Noua-Culme, Periprava, am stat cu el, cot la cot, visând şi acum ca-n tinereţile noastre. De atunci, de la Periprava, nu l-am mai întâlnit decât în 14 sept. 1994, la

Aiud, când s-a oficiat o slujbă religioasă de pomenire a morţilor din temniţa Aiud. Şi unul, şi altul ne-am bucurat mult de întâlnirea aceasta din Aiud.

Tot de atunci, din vremea aceea, a parului de la Alba-Iulia, l-am cunoscut şi pe Ion

Gavrilă, din grupul Fagaras. De la Alba-Iulia nu l-am mai văzut pe Ion Gavrilă decât în 1 sept.

1994 la Timişoara, cu ocazia conferinţei ţinută la Universitatea de Vest în legătura cu rezistentă din munţii Fagarasului.

Pentru mine, el a fost un îndemn la rezistentă şi o speranţă în ridicarea neamului nostru. În timpul anilor de temniţa, a fost o nădejde de mai bine, ca mai este cineva liber şi lupta pentru salvarea neamului nostru, crezând în Hristos.

Printre lugojeni au mai fost Dabici Valeriu şi Pop Aurel. Din grupul jud. Mehedinţi i-am cunoscut pe Stanica Mihăiescu, şeful grupului, Ticu Mihăiescu, fratele lui mai mic, Marian

Bejat, Mircea Bejan, Emil Cizmarescu, acum cunoscut sub numele de Emil Manu, scriitor, şi pe

Nicolae Ciovârname, student la Ştiinţele Economice.

După acel conflict dintre conducere şi deţinuţi s-a aprobat câte o scrisoare şi vorbitor. Aşa am luat legătura cu familia. Eu, după un timp, am pătruns în atelierul de tâmplărie. Am început să lucrez la sculptura. În felul

acesta ne treceau zilele fără să ne dăm seama. Era spre sfârșitul lunii iulie 1943, nu mult după ce venisem noi de la Sibiu. Cald peste măsura. Parul nostru, acum încărcat de roada, își apleca crengile tot mai mult spre pământ. Din zi în zi, perele erau tot mai frumoase. Trecând zilele, ne trezim în luna august, tot frumos și cald. De data aceasta, parul nostru devine ispititor. Perele se arătau acum mai frumoase și mai îmbietoare. Erau coapte de-a binelea. Noi, copiii de atunci, lipsiți fiind de fructe, cădeam tot mai mult în ispita. Perele ne tentau tot mai mult. Pomul nu era păzit de nimeni. Și nimeni n-a fost sfătuit să nu se atingă de vreo para. Ne plimbam unul după altul, trecând fiecare pe sub coroana lui. Mai târziu, nu cu mult, au început să cadă, una câte una, la pământ. Erau coapte. De la prima para căzută la pământ, coapta fiind, se apropia unul dintre noi și ridica para căzută, punând-o lângă tulpina, ca și cum asta ar fi porunca. De la acest prim gest, destul de important, toți care observam ca vreo para a căzut o luam și o așezam lângă tulpina parului. Seara, când ne retrăgeam la camere, parul ocrotea lângă tulpina o bună grămadă de pere. Trebuie reținut un lucru, ca până când toate perele s-au copt și au căzut, nimeni dintre noi n-a mâncat o para. Știam că nu este al nostru. Acest fapt a uimit lumea. Administrația, cu col. Musca în frunte și gardienii care ne păzeau a rămas uimita de gestul nostru. Au comunicat evenimentul ieșit din comun la București. De la interne au venit generalul Petrescu și generalul Pichi Vasiliu, ministrul de interne. S-au convins la fața locului.

De aici a fost informat și Mareșalul Ion Antonescu. Prin București circula aceasta fapta, ieșită din comun, de la unul la altul. Părinții care veneau la vorbitor ne confirmau acest lucru.

Istoria parului de la Alba-Iulia.

Fără să ne dăm seama, noi, frații de cruce din toată țara, trecusem un examen și încă unul din cele mai mari din viața noastră. A fost primul dintre examenele pe care le-am dat în fața neamului. Am demonstrat că am fost

crescuți în școala Frățiilor de Cruce, unde am învățat să fim cinstiți și corecți, crezând cu tot sufletul nostru în Hristos Iisus, să nu furam.

Atunci am câștigat o bătălie în fața istoriei. Am dovedit, în acea vreme, ca Frățiile de

Cruce, ca școala în domeniul educational, nu sunt o utopie.

Să aruncăm acum o privire generală asupra istoricului Frățiilor de Cruce și asupra scopului acestui fenomen în revoluția spirituală începută de generația de la 1922. Constatăm ca acest fenomen se impune ca o necesitate în școala românească. După anul 1918, când visul de secole al națiunii române - „Întregirea neamului nostru în granițele lui firești” - se realizase un nou grupaj de necesități pentru menținerea acestui vis în făptuit - România Mare. La vremuri noi, se cereau oameni noi, altfel, visul unirii, în făptuit acum, se va destrama în fața pericolului din afara ca ceata în fața soarelui. La răsărit ne pândea pericolul roșu, comunismul. Începând cu

Lenin, toți aveau ochii ațintiti asupra noastră, a României Mari, pe care Lenin și toți ai lui ca și până-n prezent n-au vrut s-o recunoască. Așa se explica faptul ca azi, deși Pactul

Ribbentrop-Molotov este anulat, urmările lui nu sunt reparate. Nu vor să ne recunoască drepturile noastre asupra Basarabiei, Nordului Bucovinei și Ținutului Hertei. Și azi același pericol comunist ne amenința.

Elev fiind, Corneliu Zelea Codreanu sesizează acest pericol. O mână de elevi, adunați în pădurea Dobrina în 1919, se decid să lupte pentru apărarea neamului împotriva pericolului de la

Răsărit. De aici și până în 1922, lucrurile iau amploare. Se declanșează revoluția spirituală. Țelul final era ridicarea și apărarea neamului românesc.

La 4 mai 1924 ia ființa prima Frăție de Cruce din țară, la Iași sub conducerea lui

Alexandru Butunaru.

Frățiile de Cruce nu au făcut altceva, în acei ani de început, decât au pregătit apariția fenomenului legionar prin înființarea Legiunii Arhanghelului Mihail, din 24 iunie 1927.

ELIBERAREA DE LA ALBA-IULIA

În 1944, după lungi ezitări, Mareșalul Ion Antonescu se decide să elibereze o bună parte din tinerii sau, cum le-a spus el înaintea executării din 1946, „copiii aia”, frații de cruce aruncați în închisori pe nedrept. Se da un decret de amnistie, sub numele de „Legea 70”.

În 13 mai 1944 am fost pus în libertate, împreună cu Bumba Iuliu și Ion Almajan, din

Hunedoara amândoi. Ajuns acasă, nu după mult timp, ma trezesc cu o citație de la Curtea

Marțială din Timișoara. Eram dat în judecata pentru nesupunere la încorporare. Fac întâmpinare prin postul de jandarmi din Teregova, formând un dosar cu actele necesare de justificare, că nu m-am sustras de la încorporare, fiind condamnat politic. Am alăturat raportului șefului de post o copie după foaia de eliberare și o copie după decretul de amnistie.

În timpul cât eu îmi făceam dosarul pentru Curtea Marțială, primesc și ordinul de încorporare. Iată-mă și soldat, în luna iunie 1944, la Regimentul 96 Infanterie din Caransebeș, cantonat la Valea-Boului. Nu fac nicio lună de zile, de catana neinstruită, că-mi vine și ordinul de lăsare la vatra, pentru a fi trimis la Școala de Ofițeri de rezerva. Prin Biroul de mobilizare din

Lugoj sunt încorporat la 5 Vânători Timișoara, cantonat la Sacalaz. Acolo ma întâlnesc cu Emil

Cizmarescu, acum scriitorul Emil Manu. De la 5 Vânători sunt trimis la Școala de Ofițeri de rezerva din Ineu. Aici dau de toți foștii colegii mei de la Școala Normala din Deva. Toți erau în anul”. Eu cu Bara Traian eram în anul I. Printre ei și Ion Bohotici, elev în anul”. Prin el am luat legătura cu unitatea legionară. Din aceasta unitate mai făcea parte și Stoleru, sublocotenent.

Făcuse Scoala de Ofițeri în Germania. Era comandantul meu de pluton. Își schimbase atitudinea fata de mine, după ce luase legătura cu Ion Bohotici.

Se scursese mai bine de o lună de când venisem în aceasta scoala. Iată că ne prinde și 23

August 1944.

Așa cum eram, neinstruiți, plecam pe front cu toată scoala. Echipati de război, cu ranita și tot echipamentul necesar, am ocupat o poziție de lupta. Cei din anul " au ocupat o poziție pe dealul Mocrea, un mamelon pe care noi adesea făceam instrucție. Era în fața comunei Mocrea.

Se dau acum lupte grele între armata maghiara și elevii de anul". Acolo erau toți colegii mei de clasa. În aceeași zi au fost respinse 12 atacuri ale ungurilor. I-au dat peste cap. Pe linia frontului, între poziția ocupată de scoala noastră și Scoala de Ofițeri nr. 2 Bacau, era regimentul

5 Vânători Timișoara. Pe acolo frontul a fost spart, încercându-se o învăluire a școlii noastre.

Din timp ne-am retras spre Buteni. Cu noi veneau din plin și civilii, cu carutele pline de bagaje, târându-și după ei și traistile pline eu te miri ce. Era un exod al disperaților din iadul frontului.

Eram în apropierea comunei Gurahont. Cu infanteria motorizata, rușii i-au respins pe unguri, fugarindu-i până aproape de Chișineu-Criș. O parte din elevii noștri au fost luați de ruși în linia întâi a frontului. Cu multă greutate au scăpat de ruși, întorcându-se la Oradea la școala. În 20

octombrie, toată scoala s-a întors în cazarma.

Cât timp am stat la Ineu, ma întâlneam zilnic, după program, cu Petru Hamat. Era elev la

Scoala de Ofițeri nr. 2 Bacau. Refugiata din cauza frontului din Moldova, a ocupat două pavilioane alături de noi, în Ineu. Eram, deci, două scoli de ofițeri în Ineu. Ne întâlneam la cantina școlii lor, împreună cu Petru Maranu, taran din Teregova, care era ordonanta la un căpitan de la ei, la un pahar de vin.

În februarie 1945, se desființează ambele scoli, pe

noi trimițându-ne la Școala de Ofițeri de rezerva nr. 1 din Ploiești. În toamna anului 1945 reușesc să fiu lăsat la vatra, după doi ani de școala militară. Eram student anul I la teologie. Apăruse un decret care scutea de armata pe toți studenții în teologie. Pe baza acestui decret am fost lăsat la vatra.

Deci în toamna anului 1945 eram student la teologie. Din acest an se începe reorganizarea

Mișcării Legionare. Venise Filon Verca din Germania, parașutat fiind în 1945. Alături de Ion

Iliescu, Petru Hamat, Lazar Tiberiu și alții, lucram sub ordinele lui Filon Verca. El era șeful județului Severin. Se stabilise în Caransebeș, ca profesor de limba română la Liceul „Traian

Doda”.

Rezistenta armata din BANAT

Suntem în anul 1946, an de hotărâri, de luări de poziție.

Parașutarile din 1945, cu scopul de a organiza rezistenta împotriva comunismului, au scos în evidența o mulțime de probleme, atât de ordin strategic cât și de ordin tactic în lupta poporului român împotriva lui Satan de la răsărit. Găsindu-ne față în față cu inamicul. Am intuit faptul ca lupta va fi de lungă durată și cu multe sacrificii. Niciodată neamul românesc n-a fost mai mult hartuit ca-n lupta cu SATAN, la sfârșit de secol XX.

Acum, când aparent căderea comunismului s-a realizat pe plan mondial, loviturile lui din agonie sunt cele mai periculoase și cele mai perverse, izbind cu o putere de necrezut, cum mintea omului nu-și poate imagina. Sub masca democrației, a credinței în Dumnezeu, a libertății, egalității și fraternității, pervers ne lovesc din umbră. Și acum, ca și-n 1946, lupta este tot atât de acerbă.

Odată întors în țara, Filon Verca ia în mână reorganizarea Mișcării Legionare. După o aparenta liniște pe plan politic, la noi în țara, organizarea rezistentei prinde viața. Ne dădeam seama de pericolul comunist.

Filon Verca este ajutat de prof. Ion Iliescu, pe atunci student la teologie și șeful grupului FĂC nr. 72 Severin. Frățiile de cruce erau deja organizate. Petru

Cojocaru era șeful regionalei Banat la FĂC. Eu eram ajutorul lui Ion Iliescu. Din poziția aceasta lucram îndeaproape cu Filon Verca. Deseori mergeam trimis de Filon la Teregova, Domasnea.

Luncavita, Armenis și alte comune din jur. Cunoșteam legionarii din aceste comune. Așa am ajuns să lucrez și cu Spiru Blanaru.

Din 1947 eram șeful grupului FĂC 72 Severin. Ca ajutor l-am avut pe Petrica Dragulete.

Activitatea mea se desfășura pe tot cuprinsul jud. Severin. La Lugoj îl aveam pe Iosif Ripan, care la aceea vreme conducea partea de nord a județului Severin, la grupul politic. Cu el ma sfătuiam în bunul mers al Frățiilor de Cruce. El cunoștea bine oamenii din Lugoj, precum și elevii de la liceele de acolo. Iosif Ripan lucra sub directa comanda a lui Filon. La Timișoara era Ion

Constantin.

În cursul anului 1945 are loc un act între Mișcarea Legionara, prin Nicolae Petruscu și

Vica Negulescu, și Partidul Comunist, prin Ana Pauker și Teohari Georgescu. Din acest act reiese, fără dubiu, că nu a fost vorba de colaborare cu comuniștii. Aici este condiționată eliberarea legionarilor din închisori, respectând următoarele trei obligații:

- 1). Ca legionarii aflați în clandestinitate să se prezinte autorităților.

- 2). Să predea armamentul pe care-l dețin.

- 3). Să nu participe la activitățile electorale (cele din 1946).

N-a fost vorba aici de nicio colaborare. Aici se cade să amintesc dialogul lui Filon Verca cu Iosif Ripan la Lugoj. În ruptul capului, nu-l credea pe Filon ca acest act este o realitate.

— „Filoane, eu nu-mi tradez oamenii. Dacă este

numai o manevra a lor de a ne prinde?

Atunci ce mă fac? Ei sunt în paza mea”.

— „Iosife, tu știi ca și eu sunt până acum tot în clandestinitate, mergi cu mine la poliție și eu sunt primul din județ care fac acest pas. Zis și făcut. În acea zi a mers Filon Verca la poliția județului Severin, prezentându-se conform actului încheiat între părți. Îndata i s-au făcut formele de legalitate, primind în mână un act semnat de Șeful poliției județului Severin.

Numai după acest gest al lui Filon, demonstrativ, Iosif Ripan s-a lăsat convins. De aici încolo, toți oamenii lui au venit la casele lor.

Dar, de aici și până la respectarea înțelegerii, a actului, a fost o cale lungă și plină de surprize. La mijloc erau comuniștii cu caracteristica lor de oameni crescuți în scoala minciunii, dispuși oricând la crime.

Din istoria evenimentelor se știe că legionarii n-au fost eliberați din închisori. Actul a fost încălcat de către comuniști, ei continuând cu arestarile.

După cum vom vedea, acest act, la vremea aceea, a generat și-n rândul legionarilor o confuzie. Așa s-a simțit nevoia de a se trece la lămurirea lucrurilor. Iată din ce a constatat aceasta confuzie:

1). Unii, mai puțini la număr, erau pentru încetarea activității legionare, până la trecerea urgiei comuniste, cu expresia – cu capul la pământ –

2). Alții, cei mai numeroși, erau pentru continuarea activității în lupta de rezistență împotriva comunismului.

CONFERINȚA DE LA LUGOJ

Suntem martorii unui fapt de o mare importanta. În luna octombrie 1946, la Lugoj, prin grija și oblăduirea lui Iosif Ripan, timp de trei zile, Comandamentul Mișcării Legionare tine o conferință, într-o casă bine păzită, spre Dealul Viilor, hotărându-se linia pe care trebuia să o adopte în fața Comunismului.

La conferința au luat parte, Nicolae Petrascu, Radu Mironovici, Nistor Chioreanu, Nicolae

Lupu și Vica Negulescu, după câte am reținut din cele spuse de Iosif Ripan.

În cadrul acestei conferințe, o singură problema s-a dezbătut și anume cea a activității în lupta de rezistență împotriva comunismului. Asupra acestui punct erau două păreri:

1). Radu Mironovici susținea să se înceteze orice activitate a Mișcării.

— Cu capul la pământ

2). Nicolae Petrascu era de părere să se continue lupta de rezistență împotriva comunismului.

Până la urmă a biruit punctul de vedere al lui Nicolae Petrascu, de a continua activitatea și lupta de rezistență împotriva comunismului.

În organizarea luptei de rezistență s-a mers fără șovăieli. Eram toți uniți sub comanda lui

Filon, la grupul politic și sub comanda lui Ion Sadovan la FĂC. Peste tot era o unitate de vederi.

Eu, deși eram șeful grupului FĂC 72 Severin, mergeam și curier trimis de Filon în sudul județului.

În nord, la Lugoj, lucra Iosif Ripan.

Abaterile erau tot mai evidente din partea comuniștilor. Au continuat cu arestarile. Au înscenat abateri din partea Mișcării legionare, acuzând-o de intervenție vadită în favoarea lui

Iuliu Maniu la alegerile din 1946, pe care le câștigaseră țărănistii cu neta superioritate.

ANUL 1948

Se dezlănțuise marea prigoana legionară. Data de 15 mai 1948 este cea când sunt arestați cei mai mulți legionari din țară. O parte din ei iau calea codrului, nelăsându-se prinși de comuniști.

La Teregova, cei care au scăpat de arestarile din 15 mai au luat calea codrului și ei, cum au fost Martin Copaceanu-Rica, Petru Anculia-Miloi, Romulus Anculia-Miloi, Petru

Grozavescu-Maranu și Ilie Cojocaru-Mocea. Mai

târziu au mai venit și alții. Unii dintre ei au mai dat și pe acasă, când li se părea că-i liniște. S-au înșelat însă, ca securitatea a pus mâna pe ei.

LA COASA CU PISTOLUL MITRALIERA ÎN BANDULIERA

Mai, luna florilor a anului 1948, îi alungase de acasă pe o parte din legionarii de la

Teregova, sus, sus, pe dealurile de sub Semenici. Acolo, stând la pândă, haituiti ca vânatul din pădure, după o vreme se obișnuiseră cu codrul. Se adaptaseră legilor de apărare ale jivinelor din pădure. Auzul li se ascuțise, privirile li se oțeliseră, iar instinctul lucra din plin.

Și acum mi-aduc aminte cum îmi povesteau când mă duceam la ei, de cuvintele însuflețite ale lor, mai ales de ale lui Martin Copaceanu-Rica:

— „D-le profesor, nu știu cum să-ți spun, dar parca ne-am sălbăticit. La orice mișcare, fără să-mi dau seama, pun mâna pe arma, trezindu-mă în poziție de tragere”.

Martin Rica nu voia să-mi spună pe numele de botez, ca doar sub ochii lui am crescut.

Eram vecini cu casa. Întotdeauna îmi spunea:

— „Nu pot să-ți spun pe nume. Dumneata ai scoala multă. Eu sunt un taran prost. Trebuie să te respect”.

Și așa am rămas pentru ei toți și-n ziua de azi, care mai trăiesc, „Domnule profesor”.

Se înfrățiseră cu codrul toți cei care, după arestarile din mai, scăpaseră liberi.

Iată că a venit și luna iulie, vremea coasei. Fânul trebuia cosit. N-avea cine să-l taie, decât ei. Se ortaceau, cosind fânul toți la un loc. Se duceau de la unul la altul, fiind nedespărțiți. Și așa s-a creat aceasta legenda pentru mai târziu, pentru nepotii și strănepoții noștri, deși azi, ea este o realitate, un adevăr istoric.

— LA COASA CU PISTOLUL MITRALIERA ÎN BANDULIERĂ.

În răsărit de soare, fiecare cu coasa pe umăr, cu cucia în cioc și pistolul mitraliera în banduliera, plecau

unul după altul la postata de fâneața.

Era parca o ceremonie înălțătoare, cu semnul crucii făcut înainte de începerea lucrului;

chemau pe Dumnezeu cu ei într-ajutor.

Să fi stat numai deoparte și să-i fi văzut pe acești adevărați haiduci ai zilelor noastre, cum de-abia-n răsărit de soare, de dimineața tare, ascuțindu-și coasele, ca la o comanda, cuciile mângâiau apăsător ascuțitul coaselor, realizând acea fantastica simfonie a lor în contactul cu metalul strălucitor în bătaia razelor soarelui răsare. Se așternea atunci un fâsâit de coase în fânul ud de roua diminetii.

Doamne, ce dumnezeiesc era acest neuitat tablou. Se realizase un paradox. Oamenii ostracizați, fugiți de urgia satanicului regim comunist, liberi în mijlocul naturii, străjuiti de codrul des, realizau dumnezeiescul în frumosul tablou: *La coasa*.

Mergeau unul după altul, în cadența coaselor, cu brazda alcătuită atunci de fiecare din ei, scăldată de razele soarelui răsare. Deși se găseau într-o lume de iad, prigoniti de Satan, realizau atunci un petec de rai pe pământ, cu fânul de curând cosit.

Cu urechile ciulite, schimbând cuvinte mai mult în șoapta, se desfășurau unul după altul.

Nu sunt în stare se va redau cele povestite și trăite de ei, povestite mie în zilele de închisoare.

Dacă ați ști cât de frumos povestea Romulus Anculia-Miloi. Era un taran cu multă carte. Un autodidact. A scris opt caiete din memoriile lui. Moartea l-a luat înainte de 1989. Eu n-am reușit să ajung la acele caiete, care în mod sigur ascund o sumedenie de adevăruri și fapte petrecute.

Cineva este interesat ca acestea să nu iasă la iveală. În mod cert, comuniștii.

Îmi mai povesteau haiducii mei ca ori de câte ori, în timpul coasei, se auzea câte un zgomot neobișnuit, aruncau coasele în fâneața și cu pistolul în mână se aruncau la pământ, în poziție de tragere. La urma se

alegeau cu un râs și voie bună, ca s-au speriat din senin.

Pe la orele noua, când soarele se ridicase bine pe cer, venea prânzul gatit de familia cu fâneța. La umbra unui pom sau a unui arbore, în marginea de pădure, se așezau cu grija la masa așternută pe un masai (fata de masa) anume făcut din cânepa. Cum stăteau ei în fața castronului cu mâncare, pe genunchi era așezat pistolul mitraliera, fiind gata oricând să pună mâna pe el.

Așa au lucrat ei, acești cavaleri ai Crucii, acești haiduci ai zilelor noastre, în toată acea vara fierbinte a anului 1948.

Grupul de legionari, toți recrutați de Horia Sima, când era la Caransebeș ca profesor, a alcătuit nucleul grupului de rezistență care avea să se formeze când Spiru Blănuș avea să vină pe dealurile Teregovei în noiembrie 1948, de pe dealurile Domasnei, cu oamenii lui.

De acum încolo îi vom urmări pe toți, desfășurându-se în sânul grupului condus de Spiru

Blănuș, în făptuind acte de eroism, drept mărturie nepieritoare a istoriei neamului nostru, căci

Spiru Blănuș a fost o realitate, și nu o fantasmă.

GRUPUL DE REZISTENȚĂ ARMATĂ ÎMPOTRIVA
COMUNISMULUI

DIN COMUNA

TEREGOVA-BANAT

(1948 - 1949)

Odată cu actul de la 23 august 1944, poporul român își pierde libertatea, cazând în robia comunismului. Rusii, cu o extraordinară abilitate și cu o perversiune neîntrecută în politica mondială, cu consimțământul Apusului, la Ialta, pun stăpânire pe Estul Europei. De comun acord, Stalin, Churchill și Roosevelt determina sfera de influență a fiecărei puteri în Europa. Așa ajungem noi, neamul românesc, sub jugul sovietic.

Cu trupul țării sfârtecat, cu capul plecat în semn de rob, resemnați, așteptăm parca barda călăului să ne taie capul.

Și de data aceasta, ca-ntotdeauna, neamul românesc găsește soluția de a ieși din criza social-politica, dar mai ales spirituală. Se organizează în lupta de rezistență împotriva comunismului.

Românii din pribegie, fugiți de urgia comunistă, iau atitudine în fața actului din 23

August. Sub comanda lui Horia Sima se înființează GVERNUL DE LA VIENA în toamna anului 1944.

Tot acum, în 1944, se organizează ARMATA NAȚIONALĂ. Se face apel la toți românii din exil ca să se înroleze în aceasta armata națională pentru a lupta împotriva Rusiei, care ne răpise Basarabia și nordul Bucovinei.

După terminarea războiului, 9 Mai 1945, ARMATA NAȚIONALĂ se desființează.

Tancurile rusești pun stăpânire pe întregul popor român. Comuniștii, la vremea aceea, erau puțini la număr, în jur de 1.000, dar, cu puterea moscovită în spate, au călcat și supus toată țara.

Pe rând, grupuri, grupuri de români, din fosta ARMATA NAȚIONALĂ, vin în țara și se organizează în rezistență pentru apărare. Intuiseră ca primejdia era mare. Era în joc însăși ființa neamului.

Acum au loc parașutari în toată țara. În Banat a fost parașutat profesorul Filon Verca.

Odată ajuns pe pământul țării, începe organizarea de rezistenței, de comun acord cu puterile din

Apus. Nu la întâmplare s-a pornit lupta împotriva comunismului.

Centru de organizare în Banat a fost Caransebeșul. Aici Filon Verca a fost ajutat de prof.

Ion Iliescu, care tot timpul era alături de el, fiind student la Teologie. Pe atunci, grupul FĂC al jud. Severin era condus de Ion Iliescu. În acea vreme, eu, Atanasie Berzescu, ca student la

Teologie, am luat parte activă la organizarea rezistenței, totodată fiind și ajutorul lui Ion Iliescu.

Țin să menționez că eram sub directa conducere a lui Ion Sadovan, șeful regionalei Banat.

Filon Verca a fost ajutat și de Petru Hamat, profesor la liceul „Traian Doda”, de Ion

Chirila, Nicolae Balanescu, Adam Andrei și alții.

La Lugoj l-a avut colaborator pe Iosif Ripan, care conducea rezistența din nordul județului

Severin. În partea de nord a județului se angajaseră în lupta de la tinerii frați de cruce până la cel mai bătrân luptător.

Nordul Banatului, care a cuprins și Aradul, l-a avut ca organizator pe ing. Ion Constantin, ajutat de Ion Sadovan, șeful regionalei Banat F.D.C. I-a mai avut alături pe Gheorghe

Brahonschi, Constantin Pascu, Ctin Florescu, Teodor Roman și alții. Țin să menționez ca, după trecerea lui Moroaica în Germania, care de fapt fusese numit în locul lui Ion Constantin, rămâne

Constantin Pascu la conducerea regionalei Banat. La rândul său, Ion Sadovan, a fost ajutat de

Petru Cojocar, Virgil Procapovici, Constantin Munteanu, Viorel Gheorghita, Ion Godea și alții.

În sudul Banatului, prof. Verca a mai fost ajutat de Nicolae Horascu și Spiru Blănuș, în plasa Teregova. În garnizoana Teregova i-a avut pe Horia Ancuș, șef de garnizoana, pe Petru

Grozavescu și Romulus Ancuș.

În plasa Orsova, ca organizatori au fost Zaharia Marineasa, Comandorul Petru

Domasneanu și Gogu Cristescu.

Până acolo se ajunsese cu acțiunea dusă împotriva poporului român, ca la Moscova, în cadrul ministerului de externe, funcționa o direcție specială pentru România. De acolo, deci, era condusă România. O mulțime de ruși, care cunoșteau bine limba română, au primit cetățenia română, au ocupat mari funcții în stat.

Poporul român se găsea deci într-unul din cele mai

grele momente din istoria lui. Era în pericol existența lui.

Ne aflăm în anul 1946.

Se pregăteau alegerile parlamentare. Preocupați, cei de la conducere, de acest lucru, noi ne-am desfășurat mai liber în organizarea rezistenței.

Dintr-un loc într-altul, răzleț, mai lua naștere câte un grup de partizani, mai ales în nordul

Moldovei, prin Bucovina. Se impune un lucru de luat în seamă. Toți cei care au făcut parte din

Armata Națională, ajunși în țară, s-au înrolat în grupurile de partizani. Aici au luptat cu dârzenie.

Ajunși la acest moment, se cuvine să menționăm un lucru:

— Când grupurile de partizani au luat ființa de-a lungul munților Carpați, angajându-se în lupta cu comunismul, adevărata armată a neamului românesc, cu arma în mână, o formau luptătorii din aceste grupuri de partizani. Aceasta era adevărata armată a poporului român.

Numai ei luptau pentru neam și legea lui Hristos. Cealaltă era armata roșie care secera cu necrutare sutele de mii de români.

Istoria ne mai mărturisește că pe vremea lui Avram Iancu - 1848 - 1849, neamul românesc s-a găsit într-un mare impas. Singura armată a lui Avram Iancu, de 6.000 de ostași, reprezenta neamul românesc. Prin ei, neamul trăia și se afirma.

Așa și acum, în vremea anilor 1948 - 1949 și până la desființarea ultimului grup de partizani, luptătorii din rezistență formau adevărata armată a neamului românesc.

Atunci când, la alegerile din 1946, se furaseră voturile, comunismul era considerat cel mai mare dușman al nostru. Trebuia luptat împotriva lui chiar cu prețul vieții.

După ce în țară se fixează la teren, sprijiniți de tancurile rusești, ei își desfășoară planul de atac împotriva rezistenței românești. Cu experiența de luptă a Moscovei, ei încep treaba.

Din 1947, alegerile din 1946, U.R.S.S.-ul, prin armata sa, a trecut la organizarea comunismului la noi în țară. Își în făptuiau planurile, tăvălugind lumea. L-au alungat pe regele

Mihai în mod necinstit și dictatorial. Au urmărit din aproape pe ofițerii monarhisti, partidele istorice și pe toți cei care se găseau luptând pentru apărarea neamului românesc.

Porțile închisorilor s-au deschis. Au intrat cu miile, cu zecile de mii și chiar cu sutele de mii. Munții noștri au început să găzduiască o mulțime de români, constituiti în grupuri armate.

Erau partizanii. Așa au luat ființa grupurile de partizani, printre care cel al lui Spiru Blanaru din Teregova și al colonelului Ioan Uta.

Când Gheorghe Ionescu, notar public, organizează comuna Teregova în formațiune de lupta, jurământul fiind luat de Părintele Alexandru Nicolici, Spiru Blanaru era deja organizat la munte în grup armat de partizani. Gheorghe Ionescu face această organizație pentru a veni în ajutorul celorlalte grupuri de partizani din munte.

În vremea aceea nu se mai făcea deosebire între țărăniști, liberali, militari sau legionari.

Toți erau români, frați între ei, cu o singură datorie, de a apăra neamul de dușmanii de la răsărit, comuniștii.

Țin să menționez un singur lucru, în partea aceasta a Banatului nu au fost trei grupuri de partizani, ci numai două: Spiru Blanaru și Colonelul Ioan Uta. Gheorghe Ionescu a organizat.com. Teregova numai pentru a putea susține și aproviziona cele două grupuri din munte. Nu a avut grup separat. Când a trebuit să fugă în munți, el s-a dus în grupul lui Spiru, a luptat alături de comandantul grupului.

La sfârșitul lui 1948 și începutul lui 1949, Spiru Blanaru, cu grupul său, se găsea pe dealurile Teregovei, organizându-se și aprovizionându-se. Iarna aspra se năpustea tot mai năprasnic. Frigul nu cruta pe nimeni. Se

gândeau tot mai mult la greutatea care vor veni.

Aprovizionarea cu arme și alimente devenea o problemă. Aveau arme, dar nu erau suficiente. În munți fugeau tot mai mulți români.

Acum securitatea se organiza pentru a înăbuși acțiunile grupului de partizani.

LUPTELE DE LA TEREGOVA

Era acalmie. Ca-ntotdeauna înainte de furtuna, oamenii erau neliniștiți. Așteptau să se întâmple ceva. Adesea, ieseau din case și plecau prin comuna, fără niciun rost. Un du-te vino peste tot.

După Sfântul Ioan, în ianuarie 1949, cam pe la 9 - 10 seara, securitatea îi arestează pe

Grigore Ianosiga-Ionescu și pe Moise Anculia-Pasule, membri activi ai organizației din comuna.

Toată Teregova se afla în alertă. Cei din organizație se temeau de un denunț al celor doi arestați, în cazul în care ar fi cedat la ancheta. Aflați în această situație, destul de periculoasă pentru existența grupului și a organizației, oamenii lui Spiru Blănuș se hotărâseră să atace primăria comunei, unde se afla postul de jandarmi cu cei doi arestați.

După orele 22, 30 începe atacul asupra primăriei din Teregova. Se arunca mai multe grenade în curtea primăriei, producându-se panica. Se deschide foc de mitralieră în geamurile imobilului. Toți ostașii și jandarmii au fugit care-ncotro, împreună cu ofițerii de pază. Partizanii au intrat în postul de jandarmi și i-au eliberat pe cei arestați, Grigore Ianosiga și Moise Anculia, care a plecat cu ei. Grigore Ianosiga s-a dus singur în pădure.

De acum furtuna se declanșează. A doua zi, în comuna Teregova, securitatea a adus un batalion de ostași pentru luptă. Erau decisi să lichideze cu partizanii. Noi, cei de jos, care aveam misiunea de a coordona grupurile, am început lucrul. Aprovizionăm cu arme și alimente. Zilnic făceam drumul în pădure pe cai ocolite. Unul câte unul, cei din comuna se duceau acolo, la grupul lui Spiru Blănuș.

În 16 ianuarie 1949, apare legea care prevedea pedeapsa cu moartea pentru toți aceia care se dovedeau ca lupta împotriva statului, cauzând moartea în rândurile securității. Nu ne-a rămas decât lupta pe viața și pe moarte.

În 23 ianuarie 1949, eu am fost la Spiru Blanaru pentru a ne înțelege asupra a ceea ce aveam de făcut. Ne așteptam, fără îndoială, la un atac de proporții mari din partea securității. Am ajuns acolo condus de Tudor Ruset, curierul meu. Grupul își avea locul fixat pe dealul

Tomnacica, la nord-est de Teregova. Până acolo sunt aproximativ 7 km. Slatina-Timis se afla la o distanță de 15 km. În toate comunele din jur se înstăpânise o atmosferă grea.

Un neastâmpăr ne cuprinsese pe noi toți, cei care ne angajasem în lupta. Era multă speranța și nestrămutata credința că vom birui. Toți ne rugam și nădăjduiam în mai bine. Cale de întoarcere nu mai aveam. Lupta împotriva comunismului trebuia dusă chiar cu prețul vieții.

Simțeam cu toții ca moartea ne da târcoale. Noi eram puțini. Ei erau mulți. Stalin, prin armata lui, era în spatele lor. Noi, cei puțini, aveam credința în Dumnezeu și în misiunea noastră de a apăra credința, neamul și țara. După lungi discuții, am căzut de acord cu tot grupul, în frunte cu

Spiru Blanaru și cu Petru Domasneanu, să nu se dea un atac frontal. În cazul când vor fi surprinși, atunci se vor apăra luptând.

Tot acum țin să vă încredințez și mesajul lui Spiru către neamul românesc. Stând de vorba cu el, acolo sus, în mijlocul pădurilor care frematau a bejenie, pe îndelete mi-a încredințat multe lucruri gândite de el. Era o zi de iarna, nu prea frig, deși albastrul cerului vestea ger, soarele scalda bolta cereasca de un pitoresc nemaivazut, zăpada nu se topea. Miriade de stelute albe reflectau albul scânteietor al omatului. Era o feerie. În măsura zbuciumului din sufletele noastre, în aceeași măsura creștea farmecul naturii, cu albul zăpezii scânteind în

soare. Contrastul acela izbitor al colinelor de deal înveșmântate în mantia alba, ne trezea la realitate. Așa cum am mai spus, ei erau mulți, sprijiniți de tancurile rusești, iar noi eram puțini și fără arme. În lupta aceasta cu răul, cu noi era numai Dumnezeu. Vânați din toate părțile, într-o iarnă grea, ne zbăteam să găsim o ieșire. În aceasta atmosfera de zbucium sufletesc, Spiru începe mărturisirea lui. Baierele inimii lui se dezleagă și zice:

— „Mai frate Tase Berzescu, suntem prinși ca-ntr-o menghina. Nu știu care va scapa din noi doi cu viața. Cred totuși ca tu o să scapi. Este bine să știi unele gânduri ale mele. Stând așa, unul lângă altul, în mijlocul întinsului de zăpada, ascultam la ce-mi spunea Spiru. Apăruse deja legea care prevedea pedeapsa cu moartea.

Iată ce-mi spune Spiru:

a). - „De când stau aici în grup cu acești oameni, hotărâți să lupte până la unul, am observat un lucru extrem de important în felul lor de comportare. Deși suntem, ca apartenența politica, diferiți, ne înțelegem ca frații. Nu facem diferența între noi. Aici, după cum știi, sunt mulți legionari, țărăniști, liberali și militari. Suntem de atâta timp la un loc, nu i-am auzit o dată să facă deosebire între ei după apartenența politica. Toți suntem români și trebuie să fim uniți în fața dușmanului. Deși cel mai mare păcat al românilor este lipsa de unitate, noi aici am reușit să realizăm, în ciuda păcatului, unitatea între noi.

b). - „În fața primejdiei, noi ne-am adus aminte de Dumnezeu. Cu toții ne rugam ca să scăpăm din drăcească încleștare între bine și rău. S-a realizat o prietenie, liantul fără de care nu va fi niciodată biruinta.

c). - „Aș dori ca, la momentul potrivit, să știe și ai mei, de acasă, familia mea, prin ce am trecut și care au fost condițiile de viața și șansele de biruinta asupra comunismului. Ne-am împăcat cu gândul că va trebui să murim până la urma. Eu, frate Tase, am certitudinea ca voi muri și-ți încredințez ție aceste gânduri ale mele, nu ca pe

un mesaj, ci ca unele frământări ale mele ca om. Fiul meu, dacă va mai apuca să scape cu viața, la fel și sotia mea, aş vrea să cunoască prin ce am trecut.

d). - „Îmi este draga tara noastră, neamul nostru românesc. Aş dori ca odată să fie liber, mare și unit. Dumnezeu să fie cu el. Dezmembrările de partid să dispara. Poporul român s-a născut creștin. Avem obligația morala fata de copiii noștri să le lasam moștenire dreapta credința a strămoșilor noștri și răspunderea fata de străbunicii noștri, crescuți în legea creștina. Fa acest lucru, fratele meu, și este de-ajuns pentru mine. Cei care vin după noi să știe ce-am făcut și ce-am gândit și noi, în „toiul beznelor adânci”.

După aceasta încredințare de gânduri și vreri a urmat un moment de tăcere, de liniște, de trăire interioara pentru amândoi. Știam că ne hârjonim cu moartea. Ca treziți dintr-un vis, ne privim în ochi, unindu-ne în gânduri și nadejdi, ne-am îmbrățișat și sărutat, despartindu-ne. De atunci nu ne-am mai văzut.

Acestea au fost gândurile lui Spiru Blamaru, încredințate mie. El n-a avut pretenția unui mesaj. Eu însă îl consider mesaj către toți românii, către tara, mai ales asupra unității, care nici în prezent nu este.

După ce m-am despărțit de Spiru am stat de vorba cu Petru Domasneanu, aproape o oră.

În mare, aceleași lucruri și doruri mi le-a spus și Comandorul, încredințându-mi pentru viitor cele spuse de el.

Amândoi și-au iubit neamul și legea creștina, jertfindu-se pentru ele.

La despărțirea mea de oamenii din grup și de Spiru, de comun acord cu ei am fixat ziua de

28 ianuarie 1949, zi de o nouă întâlnire. Plecând spre casă, la Slatina-Timis, m-am întors înc-o dată cu privirea spre Spiru, făcându-i semn cu mâna de bun-ramas. Avea să fie ultimul rămas bun dintre noi.

Spre Slatina-Timis, peste coclauri înzăpezite, pe

cărări de noi știute, am fost condus de unchii mei Petru și Ion Berzescu, de Martin Copaceanu și de Martin Moatar, care era din

Slatina-Timis. Pe înserate am ajuns acasă.

La Teregova, în vremea aceea, Gheorghe Ionescu se ocupa de aprovizionarea cu arme și alimente pentru grup.

În 25 ianuarie 1949, eu am fost arestat de către securitate, de la catedra. Eram profesor la

Slatina-Timis. Până seara, grupul a fost informat de căderea mea. Personal, Spiru a coborât în

Slatina-Timis și a stat de vorba cu sotia mea, informându-se de cele petrecute cu mine. Și-au dat seama că nu-i de glumit. Se pregăteau de retragerea spre muntele Semenice.

Arestat fiind, sunt predat maiorului Aurel Mois, la Caransebeș, unde era centrul de acțiune al securității împotriva rezistenței. Șeful centrului era chiar Aurel Mois.

Ajuns în fața lui Mois și luat în zeflema, acesta începe o ancheta sumara și de forma numai. Nimic serios. După două zile, în 27 ian. 1949, îmi spune să mă pregătesc pentru a merge cu armata să-l prindă pe Spiru Blănuș. Eu refuz, declarând că nu știu nimic de Spiru. Mois însă era la curent cu cele întreprinse de mine în legătura cu grupul lui Spiru. Nu-mi puteam da seama de unde știe aceste lucruri. Mult mai târziu, în închisoare, când am stat de vorba cu Martin

Moatar, care a făcut parte din grupul lui Spiru, am aflat că Samfiu Banu, gazda mea unde locuiam la Slatina-Timis, în timpul când am fost profesor, era informatorul securității. Sotia, fiind în bune relații cu el, i-a spus că m-am dus la Spiru. De aici avea toate datele Mois.

În seara zilei de 27 ianuarie, Mois mă obliga să merg în urmărirea lui Spiru Blănuș cu compania de securitate. Dacă refuz, mă vor duce legat, cu gândul de a mă împușca. Singur în celula, în plină iarnă, îmbrăcat sumar, mă rugam lui Dumnezeu să mă scape din acest impas. În miez de noapte vine Mois la mine în celula și-mi spune să-l urmez.

În biroul lui îmi da următoarele instrucțiuni: Eu voi fi prezentat armatei drept ofițer de securitate, de la centru, din

București, cu numele de Ionescu și voi fi tratat ca atare. De acest joc știa numai el și cu căpitanul

Schnellbach, care mă însoțea. Pe tot timpul urmăririi eu am fost încadrat de Schnellbach și încă un ofițer.

Coloana de mașini a plecat din Caransebeș la orele 2 din noapte către Teregova. Eu cu cei doi ofițeri, într-un jeep în urma coloanei. Mois era în frunte. Tot drumul l-am străbătut fără să-mi dau seama. Eram preocupat de jocul pe care trebuia să-l fac. Spiru nu trebuia descoperit și trădat.

Am mers pe ultima carte. Am acceptat jocul cu moartea. În mintea mea încolțise o ieșire din acest joc satanic. Dacă nu-mi reușește planul de a-i duce, prin viclenie, în altă parte decât la locul de taina al lui Spiru, atunci, hotărât, voi merge la moarte. Voi simula o evadare, smulgându-mă dintre cei doi ofițeri, care tot timpul ma țineau de brațe. Vor trage în mine împușcându-mă. Și cu prețul vieții mele îl voi salva totuși pe Spiru. La trădare nu voi ajunge în niciun caz.

Ajungând la Teregova, ca dintr-un făcut, m-am liniștit. Eram hotărât să-i înfrâng prin viclenie, chiar dacă ma împușca, numai să-l scap pe Spiru. Înaintea lui Tudor Ruset l-am avut curier pe Martin Copaceanu zis Rica. Acum el era în grupul lui Spiru. Martin Copaceanu avea un frate mai mic, cu numele de Miluta. Era bolnav de nervi, nebun. Nimeni nu-i avea grija.

Toată lumea din comuna îl cunoștea așa. Pe mine ma știa foarte bine. Eram vecini cu casa bunicilor din Teregova. Mai trăia și bătrânul, tatăl lor, Mihai Copaceanu zis Meila Rica, bătrân de tot, dar se ținea bine încă. Era plin de viață.

Ma cheamă Mois în biroul postului de jandarmi și-mi spune:

— „Asculta, mai Berzescule, de tine depinde reușita

noastră. Să ni-l dai pe Spiru Blanaru în mâna dacă vrei să nu fi împușcat!"

— „Domnule maior, în situația în care ne aflăm noi acum, după trei zile de la arestarea mea, Spiru Blanaru nu mai este acolo, a plecat cu tot grupul. Ei știu unde, noi nu putem ști. Să știți ca și el este ofițer, nu numai dvs. Cu el este și un comandor, Petru Domasneanu, iar

Gheorghe Ionescu este un ofițer mai bun decât toți la un loc.

— „Ce vrei să spui cu asta?"

— „Plecați de la o premisa falsă și nu puteți concluda just".

— „Nu-i nimic, să mă duci la el. Tu știi unde este. Tu trebuie să ai un curier și aici în comuna".

Acum când mă găseam în momentele cele mai grele, Cel de Sus m-a luminat. Am declarat ca nebunul de Miluta este curierul meu.

— „Cine-i curierul tău de aici?" - ma întreba Mois.

— „Miluta Copaceanu zis Rica", răspund eu. Imediat, Mois trimite pe șeful de post după el. Eu îmi făceam planul de bătaie, stabilind drumul care trebuia parcurs cu armata. Atunci eu nu mai știam unde se afla, de fapt, Spiru cu tot grupul. Credeam că va fi plecat așa cum ne-am înțeles. Mai târziu, în închisoare, am aflat ca ei nu s-au mișcat de acolo. Deci erau tot la vechiul loc. Ma hotărâsem să duc armata în punctul opus al dealului Tomnacica, pe dealul Poieni, de la nord spre sud, către Herculane.

Odată cu Miluta este adus și tatăl sau, moș Mihai Copaceanu. Mois îl întreba pe Miluta dacă ma cunoaște pe mine.

— „Da, domnule, este profesorul nostru, domnul Atanasie Berzescu, doar cu el am crescut".

În vremea asta îmi bătea inima de să-mi sara din piept. Îi sugeram parca prin gând lui

Miluta să spună ce-i dictez eu. Mă uitam în ochii lui și repetam mereu dealul Poieni.

— „Mai Miluta, tu ești om zdravăn la minte și serios.

Fratele tău Martin, mai știi unde este acum?"

— „Da, domnule maior, ca doar eu am fost la el cu mâncare, la coliba noastră”.

— „Unde este acum?"

— „Apoi, d-le, este acolo sus pe dealul Poieni. Și sunt acolo mulți”.

Fraților, când am auzit asta, pacea s-a coborât în sufletul meu. Dacă voi scapa cu viața, mi-am zis, îmi garantam o băătălie câștigată. Miluta nebunul primise mesajul meu. Dar, cu adevărat, ne jucam de-a moartea. La cele declarate de Miluta, mai vine și moș Meila Rica, tatăl sau, cu precizarea ca fiul sau Martin se afla acolo sus, pe dealul Poieni, aproape de

Bradul-Mosului, împreună cu toți partizanii.

Gânduri limpezi se depănau în mintea mea. Teama dispăruse. Urmaream pas cu pas desfășurarea expediției. Dacă voi scapa cu viața din aceasta urmărire, știu ca voi plăti-o cu vârf și îndesat.

Noapte de iarna, cu frig și zăpada scârțâind la fiecare pas al nostru, cu un cer senin și mii de stele, cu o lună care lumina ca ziua pe cerul tremurând parca a ger. Noi ne foiam întruna în jurul orelor patru dimineața. Era 28 ianuarie 1949, ziua când eu trebuia să mă întâlnesc cu Spiru

Blanaru, acolo sus la Tomnacica. Mois îmi da ultimele instrucțiuni. Ma prezintă armatei:

— „Dumnealui este tov. locotenent Ionescu de la București. Mergeți cu el și sub supravegherea lui. Să fiți cu bagare de seama la orice mișcare. Bandiții sunt peste tot și bine înarmați.

Curierii mei, Miluta și moș Meila Rica, erau în fruntea coloanei. Îi duceau în față, știind ca nu trag în ei. Eu eram la urmă, încadrat de doi ofițeri, Schnellbach și încă unul.

Și acum la drum, pe cărări în sus, mergând unul după altul. Luna plină ne lumina drumul și ne arunca umbrele noastre mișcatore când pe zăpada înghețată, când pe

negrul pământ dezgolit și înghețat. Atenți ca pasarea de prada și tremurând la orice fosnet de pădure, la adierea vântului înțepător, ca niște iepuri tremurând a spaima, ne mișcam spre o ținta imaginara. Dacă vântul se întetea pe alocuri și făcea ca zgomotul să fie mai tare, noi auzeam comanda în șoapta de „culcat”. Ne trânteam pe burta la pământ. Cu inimile zbatându-se în piept, cu răsuflarea întretăia, iepurește ciuleam urechile la alte zgomote sau mișcări ale inamicului din spaimele bieților ostași ai securității. Parca era armata din Țiganiada lui Budai-Deleanu. Tot în salturi am urcat dealul Poieni, până sus pe culmea căreia i se spune Cracul lui Daucu.

Mi-am dat seama că ostașii aceștia din securitate nu aveau nimic comun cu vitejia ostașului român. Satan pusese stăpânire și pe sufletele lor.

În fruntea coloanei erau cei doi, Miluta și moș Mihai Copaceanu zis Meila Rica, iar încheietor de coloana eram eu, profesorul lor, cum îmi spuneau ei în comuna, al lui Berda. Eram târâți să ne vindem frații noștri care, pe bună dreptate, pe vremea aceea erau cei ce reprezentau neamul românesc. La vremea aceea neamul românesc a trăit prin grupurile de partizani din tot lanțul de munți ai țării noastre. Sus, sus, la munte sus, era apărarea neamului, iar jos, jos, jos de tot, era trădarea, Comunismul. Se mișcau în urma tancurilor comuniste, venite din stepele rusești.

Urcând Cracul lui Daucu, pe dealul Poieni, am ajuns pe o zi senina, cu soare scânteietor.

Miriade de stelute făceau ca zăpada să scânteieze în soare. Unul după altul, pe culme de deal, în bătaia soarelui, mergeam obosiți pe drumul în urcuș, epuizați de salturile iepurești ale vitejilor ostași de sub ocrotirea roșiei armate din răsărit. Frica își bătuse joc de ei în mod caraghios. În bătaia soarelui se vedea numai aburul fiecărui viteaz din coloana. Mergând așa, încadrat de cei doi ofițeri, mă uitam în dreapta mea, spre dealul Tomnatica, la locul unde știam că-i lăsasem în

23 ianuarie pe toți cei din grupul lui Spiru. Nu-mi

venea să cred ochilor. De la două colibe ieseă fum. Erau ei. Nu plecaseră de acolo, deși ne înțelesesem să plece dacă eu voi fi arestat. Am aflat asta când am stat de vorba cu ei la închisoare.

Rupt de oboseala, ud la picioare, după atâtea culcări în zăpada, mergeam fără încetare până la punctul unde ei își vor da seama că s-au înșelat și n-au făcut nimic. Mergeam stăpânit de un curaj supraomenesc. Credeam cu tărie ca pe Spiru l-am salvat. Până la ei, unde se vedea fumul ieșind, ne trebuia cale lungă și nu ne ajunge nici ziua. După cum vom vedea, așa s-a și întâmplat.

Bătrân și cu bastonul în mână, moș Meila Rica sufla tot mai greu în fruntea coloanei. El a prins jocul meu și mergea și el cu multă încredere în acest joc.

— „Moșule, mai avem mult?” îl întrebau ofițerii.

— „Mai avem, taicule, că nu-i așa aproape Bradu-Mosului, acolo este și copilul meu”.

Bradul-Mosului este alt deal legat de dealul Poieni, spre muntele Semenici. Aici se formează o pădure deasă, de brazi înalți, cu puțini fagi în margini de poiene, falnici și ei, scăldați în lumina soarelui, o podoaba a naturii.

Pe la orele 14 am ajuns și noi la Bradu-Mosului. Ne-am oprit la coliba lui Radu Besari, un consatean și colegul meu de clasă la școala primară. Acum era pădurar. Avea o gospodărie frumoasă. De la coliba lui, care era așezată într-o poiană, cu amestec de fag și brad, dar nu lipsea nici stejarul, în dreapta acesteia se făcea o pantă destul de lungă, dar blândă. Se sfârșea jos de tot, în marginea unei întinse păduri de fag și brad. Eu rămăsesem lângă un fag înalt, răzleț, în plinul poienii, sus, aproape de culme și mă uitam cum se desfășoară armata de securitate. De lângă mine dispăruseră cei doi ofițeri care tot timpul m-au însoțit. Era în stânga mea, la vreo zece metri numai, șeful de post din Teregova. Obosit și el, se apropie de mine cu răsuflet greu, rugându-mă:

— „Domnule locotenent, vedeți dumneavoastră ce greu este când urmărești niște bandiți? Să nu uitați când

faceți raportul acolo la București. Să amintiți și de mine, de lupta mea împotriva dușmanului de clasa. Vă rog să nu uitați”.

Eu înregistrasem acest lucru și-mi dădusem seama că jocul meu luase proporții. Ma gândeam ce voi pati eu când își vor da seama că i-am învins.

În timpul acesta se deschide foc de arme înspre culme. Soldații din jurul poienii trăgeau acum spre noi. Șeful de post striga la mine:

— „Domnule locotenent, dați-vă după fag, că va împușca nebunii aia!”

Eu am auzit, puiuu, puiuu... glonte pe la urechile mele. Dintr-un salt am și fost după fag, care era destul de gros. Trăgeau în mine. Plutonierul, la zece metri de mine, în stânga mea, era culcat în zăpada. Drept ținta eram numai eu.

Dumnezeu m-a salvat. Eu, deci, trebuia să mai trăiesc. De-abia atunci mi-am dat seama de ce cei doi ofițeri au dispărut de lângă mine și m-au lăsat în paza șefului de post, care nu știa cine sunt. După încetarea focului a venit Schnellbach la mine, luându-mă de braț, m-a dus la coliba.

În gluma, îmi spune:

— „Era sa va împuste soldații ăștia”. Se făcea ca nu știe nimic.

În gândul meu, din tot sufletul mulțumeam lui Dumnezeu că m-a salvat de la moarte. Am intrat împreună în coliba. M-am așezat pe un scaun la masă. Toți mâncau din pachetele lor. Eu cu Miluta și moș Meila Rica, curierii mei, nu mâncam nimic. Am uitat să vă spun ca în timpul cât trăgeau soldații cu armele spre mine, din adâncul pădurii, aduceau un om. Îl prinseseră într-o coliba din desisul pădurii. Era moș Grigore Ianosiga-Ionescu, cel pe care Spiru Blănaru îl salvase de la postul de jandarmi, împreună cu Moise Anculia. El refuzase să meargă cu Spiru. A fugit de unul singur. Acum căzuse în gura lupului.

Într-un târziu, sotia lui Radu, gazda noastră, ma

întreabă dacă vreau să mănânc ceva.

Schnelbach ma îndeamna sa mănânc. Femeia, care se făcea ca nu mă cunoaște, îmi aduce un blid de lemn, plin cu lapte și măămăliga caldă. Doamne, ce bun a fost. De abia prinsesem și eu puteri.

Mi-am dat seama, în sinea mea, ca totuși Cel de Sus are grija de mine. Asta mi-a fost mănucarea până a doua zi, când am ajuns la Caransebeș.

Se apropia seara. Eram sigur ca totul s-a terminat. Eu câștigasem o bătălie. I-am învins.

Cu ce preț, nu știam atunci, dar voi afla pe pielea mea mai târziu.

Afară, deodată aud comanda șefului de expediție că ne întorcem acasă. În gândul meu, am mulțumit iarăși lui Dumnezeu ca totul se terminase cu bine.

În plina noapte ne-am întors acasă pe valea Teregovitei. Deci pe o altă cale.

Ajunși la Teregova, ma ia în primire Mois. Nu mai eram locotenentul Ionescu.

— „Dumnezeii tăi de bandit! Ți-ai bătut joc de mine. Lasa că ai să-ți iei tu plata!”

— „Domnule maior, v-am spus de la început ca ei, după căderea mea, vor pleca. Să nu-i credeți așa de prosti, că nu sunt”.

La cele auzite, Mois s-a liniștit. Ma ia de mâna și mă duce în fața lui Nikolski, care venise și el la Teregova pentru a savura o victorie a lor. N-a fost să fie așa. Mi-a pus câteva întrebări, la care n-am voit să răspund. Mi-am dat seama că-mi întinde o cursă. Văzând că-l înfrunt, a sărit în sus, strigând la Mois:

— „Du-l de aici!”

M-am trezit aruncat într-o cameră, singur la postul de jandarmi. Aici, alta trăsnaie pe capul meu. Vine la mine șeful de post, care mă luase drept locotenentul Ionescu și mă înjura:

— „Mai banditule, ți-ai bătut joc de mine. Dumnezeii tăi, lasa ca iei tu. Eu vin și mă plâng ca la un om cinstit și

tu râzi de mine.

Doamne, îmi ziceam eu, dar eu nu m-am prezentat drept locotenent, ci ei m-au făcut ofițer. Cu toate acestea, ei au fost înfrânți. Eu am câștigat o bătălie și încă una mare. L-am salvat pe Spiru Blanaru.

De la Teregova, îmbarcați în mașini, am plecat la Caransebeș. Lui Miluta Copaceanu i-au dat drumul acasă, dar l-au arestat pe tatăl sau, moș Meila Rica, alias Copaceanu. Cu noi este adus și moș Grigore Ianosiga-Ionescu.

Pe mine ma ia în mașina maiorul Zoltan Kling, comandantul securității județului Severin, împreună cu doi ofițeri. Da la o parte pe șofer și conduce el mașina. Eu eram pe banca din spate, între cei doi ofițeri. Înainte de a pleca, Kling, cu vocea tare, le spune celor din mașina:

— „Să știți, ca dacă vom fi atacați, eu voi mîna mașina cu toată viteza, fără să opresc”.

Frica intrase bine în bieteale oase ale viteazului maior de securitate Kling.

Trecuse mult de miezul nopții. Într-o goana nebuna, au pornit spre Caransebeș. Ajunși la centru, ne arunca pe toți trei într-o celula, moș Mihai Copaceanu, Grigore Ianosiga și cu mine.

Stînd jos pe o rogojina unul lângă altul, moș Meila Rica, alias Copaceanu, se întoarce cu fata către mine și-mi spune:

— „Să mulțumești lui Dumnezeu ca a ieșit așa și copiii aia, domnule profesor, au scăpat cu bine. Să știi un lucru, eu am priceput jocul făcut de dumneata. De aceea eu te-am ajutat”.

Dumnezeu să-l odihnească pe moș Mihai Copaceanu, zis Meila Rica. A fost un om viteaz și bun luptător, cu dragoste de neam și țară.

*

După un timp arestarile s-au întetit în comuna Teregova.

Gheorghe Ionescu s-a dus și el în munți, împreună cu

mai mulți din comuna, în grupul lui

Spiru Blanaru.

La începutul lunii februarie 1949, grupul Spiru Blanaru avea următoarea componenta:

TEREGOVA

1. Spiru Blanaru - avocat - mort
2. Petru Domasneanu - comand. - mort
3. Gheorghe Ionescu - n. public - mort
4. Pavel Stoichescu - taran - mort
5. Ion Stoichescu - taran - mort
6. Moise Anculia - taran - mort
7. Petru Berzescu - taran - mort
8. Ion Berzescu - tâmplar
9. Iacob Cimpoca - taran - mort
10. Tudor Ruset - taran - mort
11. Petru Anculia - taran - mort
12. Iovan Berzescu - taran - mort
13. Gheorghe Ivanici - măcelar
14. Ilie Ghimboasa - fierar - mort
15. Ianas Grozavescu - taran - mort
16. Gheorghe Smultea - student - mort
17. Horea Smultea - taran - mort
18. Romulus Maritescu - taran - mort
19. Nicolae Ghimboasa - taran - mort
20. Iancu Ghimboasa - taran - mort
21. Martin Copaceanu - taran - mort
22. Gavrilă Stoichescu - mecanic - mort
23. Nicolae Ciurica - meserias - gr. Uta
24. Romulus Anculia - taran - mort

DOMASNEA

25. Nicolae Horascu - taran - mort
26. Anispara Horascu - studenta - mort
27. Vichente Puschita - taran - mort
28. Petru Puschita - taran - mort
29. Gheorghe Urdăreanu - taran - mort
30. Ilie Cristescu-Voica - taran - mort gr. Uta

FENES

31. Ion Caraiman - croitor - mort

SLATINA-TIMIS

32. Martin Moatar - cojocar - mort

PRIGOR

33. Vasile Valusescu - ofițer

Aceștia au fost partizanii care s-au angajat în lupta până la dezmembrarea grupului în 12 martie 1949.

*

Acum urmează tabelul cu oamenii care au susținut lupta în pădure și cei care au făcut închisoare, angajându-se în lupta de rezistență împotriva comunismului.

TEREGOVA

1. Alexandru Nicolici - preot - mort

2. Dumitru Stoichescu - preot - mort

3. Ion Iliescu - prof.

4. Petru Cojocar - inginer

5. Nicolae Cojocar - taran

6. Horea Anculia - taran - mort

7. Ion Lazarescu-tatal - taran - mort

8. Ion Lazarescu-fiul - taran - mort

9. Toma Grozavescu - taran - mort

10. Atanasie Berzescu - prof.

11. Corneliu Costescu - avocat - mort

12. Romulus Copaceanu - medic - mort

13. Petru Ruset - taran - mort

14. Horea Librimir - taran

15. Nicolae Iacobescu - taran - mort

16. Gheorghe Grozavescu - taran

17. Pavel Bona - taran

18. Ilie Grozavescu - taran

19. Dumitru Popescu - taran - mort

20. Petru Stepanescu - taran

21. Traian Stepanescu - taran

22. Nicolae Burai - taran

23. Iacob Niculescu - taran

24. Petru Grozavescu - taran - mort

25. Ion Bica - taran
26. Petru Stoichescu - taran - mort
27. Traian Smultea - taran - mort
28. Ion Colțan-fiul - taran - mort
29. Petru Colțan-tatal - taran - mort
30. Ilie Pârvulescu - taran - mort
31. Petru Bumbăcila - taran - mort
32. Ion Iacobici - meserias - mort
33. Ion Velea - taran - mort
34. Mihai Copaceanu - taran - mort
35. Traian Stoichescu - taran - mort
36. Octavian Stoichescu - taran - mort
37. Ilie Dragulescu - taran
38. Petru Grozavescu - taran
39. Petru Maran - taran - mort
40. Ilie Cojocar - taran - mort
41. Roman Grozavescu - taran
42. Horea Stoichescu - taran
43. Grigore Ianosiga - taran - mort
44. Felicia Stoichescu - înv.

LUNCAVITA

1. Mircea Vladescu - taran - mort
2. Petru Vuculescu - taran - mort

DOMASNEA

1. Gheorghe Munteanu - taran - mort
2. Nicolae Românu
3. Maria Cristescu
4. Grigore Cristescu - economist
5. Cală Cristescu
6. Vichenta Puschita - mort
7. Petru Duicu - taran
8. Tudor Cristescu
9. Gheorghe Cristescu
10. Petru Românu
11. Constantin Românu
12. Toma Românu
13. Ion Buru

14. Ion Duicu
15. Nistor Duicu
16. Dumitru Cristescu
17. Boba Petcu
18. Eftimie Şoimu
19. Dumitru Isfanut
20. Ion Isfanut
21. Stefan Jubereanu
22. Ion Pepa
23. Iosif Pepa
24. Ion Inga
25. Dumitru Benghia
26. Petru Dragan
27. Moise Jurchescu
28. Atanasie Serafim
29. Gheorghe Danescu
30. Petru Ionescu

RUSCA

1. Gheorghe Novac - taran - mort
2. Ion Banda - taran - mort
3. Ion Nicoara - taran - mort
4. Traian Banda - taran - mort
5. Ion Stepanescu - taran - mort
6. Petru Gherga - taran - mort
7. Ianas Gherga - taran - mort
8. Petru Gherga - taran - mort

FENES

1. Gurgu Mihai - colonel - mort
2. Ilie Ghinescu - taran - mort
3. Arsenie Marchescu - taran
4. Ilie Ponoran - taran - mort

VERENDIN

1. Toma Suru - preot
2. Ion Pârvulescu - taran

ARMENIS

1. Ianas Fenes - înv.
2. Ion Vela

3. Ion Dragomir
4. Nistor Vela
5. Ion Berzescu
6. Gheorghe Fenes

CORNEA

1. Ion Sadovan - ing. silvic - mort
2. Ion Drăgănescu - mecanic
3. Nemes
4. Sabaila

CARANSEBES

1. Veniamin Nistor - episcop - mort
2. Ion Brânzei
3. Adam Andrei - preot
4. Manole Vlad - ing. - mort
5. Ion Matei - ing. - mort
6. Petru Hamat - prof.
7. Tiberiu Lazar - prof.
8. Petru Matei - medic
9. Traian Anderca-tatal - mort
10. Traian Anderca-fiul - jurist - mort
11. Iosif Tocaci - ofițer - mort
12. Filip Naia - ofițer - mort
13. Silvestru Trica - mort
14. Pantelimon Cristescu - prof.
15. Patrichie Puraci - înv.
16. Petru Aldea - înv.
17. Mihai Buracu - prof.
18. Petru Delurintiu
19. Ion Obrejan - mort
20. Toma Lintu - înv. - mort
21. Ion Petrovici - prof. - mort
22. Isaia Suru - preot - mort
23. Traian Dobromirescu - preot
24. Nicolae Orbulescu - prof. - mort
25. Victor Târu - impegat - mort
26. Mihai Popovici
27. Gavrilă Dumitru - mort

28. Mihai Suciu - mort
29. Cornel Olaru - preot
30. Busu Busuioc - înv. - mort
31. Achim Crâsnic
32. Dragu Grozavescu
33. Petru Grozavescu
34. Ion Boldea - mort
35. Dumitru Gura - mort
36. Francisc Nimu - mort
37. Ion Popescu
38. Zarie Raut - mort
39. Pavel Raut - mort
40. Stefan Șipca - mort
41. Filip Pop - mort
42. Petru Iana - preot - mort
43. Alexandru Cucu
44. Ion Chetu
45. Dragan - mort
46. Ion Udrea - înv.
47. Aurel Vernichescu - ing. - mort
48. Gheorghe Iovanescu
49. Miron Iovanescu
50. Filimon Liuba
51. Nicolae Liuba
52. Petru Jumanca
53. Constantin Jumanca
54. Ion Jumanca-tatal
55. Ion Jumanca-fiul
56. Nicolae Stângu
57. Ion D-alea
58. Gheorghe Zgaverdea
59. Simion Gheorghe
60. Gheorghe Cristea - econom.
61. Cristea C. Cristea - economist
62. Ion Jumanca
63. Frânt Alexandru - mort
64. Costi Vasilescu - mort

65. Nicolae Cristoi

BORLOVA

1. Miron Ivănescu

2. Nistor Bocicai

VALISOARA

1. Petru Tocaci - mort

2. Mihai Spune-i - mort

3. Toader Oprea - mort

4. Mihai Anderca

PETROSNITA

1. Manase

OȚELUL-ROȘU

1. Petru Dragulete

2. Pamfil Drăguț - mort

3. Pavel Drăguț - mort

4. Moise Roi

5. Andrei Moraru - mort

6. Petru Unguras - mort

7. Ilie Turcin

8. Petru Oprea - mort

9. Alexandru Găina

10. Martin Munteanu - mort

11. Nicolae Marian - mort

12. Traian Caciulat - mort

13. Mihai Zarafu

14. Gavrilă Marta

15. Iova Zgârcea - mort

16. Simion Margan - mort

17. Remus Faur

18. Virgil Molin

19. Mihai Novac

20. Ion Lenghel

21. Ion Cerna - mort

22. Mihai Ciobanu - mort

23. Brândusa Târziu - mort

CIREȘA

1. Atanasie Boldea - mort

MAL

1. Gheorghe Suciu - mort

MARGA

1. Mihai Beg
2. Anton Buciuman

VAR

1. Sârbu Bujor - mort

BOUTAR

1. Aureliu Târziu (Ciuntu)
2. Sabin Varan - mort

RUGI

1. Pavel Bilca - preot - mort
2. Toma Tantu - mort
3. Petru Ilca - mort
4. Petru Tantu - mort
5. Ion Rada - mort
6. Martin Gura - mort
7. Toma Gogoasa - mort
8. Martin Rada

ZORLENTUL-MARE

1. Ion Vucu - medic - mort
2. Martin Mezin
3. Beg
4. Antoniu Atnagea - preot
5. Virgil Atnagea

OHABA

1. Vasile Menescu
2. Lazar Menescu

RUGINOSU

1. Liviu Achim

JDIOARA

1. Aurel Crăciun

CARPA

1. Vasile Izverceanu

GLIMBOCA

1. Lazar Maghet - preot
2. Matei Mătu - mort

3. Constantin Munteanu
4. Petru Ambrus - mort
5. Remus Ambrus
6. Nicolae Munteanu - mort
7. Ion Eremia
8. Avram Mătu (Brangiu) - mort
9. Ion Murariu - mort
10. Matei Gaspar
11. Alexandru Crâșnic
12. Gheorghe Dragulete - mort
13. Matei Crâșnic
14. Pavel Sorinca - mort
15. Pavel Luca - preot - mort
16. Ion Mătu - mort
17. Victor Lisi - mort
18. Simion Boaru

Luptătorii împotriva comunismului din comunele:
Cuptoarele, Iablanita, Mehadica.

Petnic, Plugova și Baile-Herculane.

Protestul curajos al luptătorilor împotriva comunismului rămâne ca o făclie luminoasă pentru generațiile care vor veni. Acțiunea de represiune a regimului comunist se declanșează în forță, în anul 1948, fără a diminua arestarile din anii anteriori. În vara anului 1948, după cum am mai amintit, se organizează rezistența în munții Banatului. Pentru susținerea luptelor, cei din

Cuptoare se organizează în jurul mecanicului Păun Stolojescu. Activitatea este descoperită și sunt arestați în ziua de 19 februarie 1949.

Iată luptătorii arestați din comuna Cuptoare:

1. Păun Stolojescu - mecanic - mort
2. Petru Jurescu
3. Ion Juca - mort
4. Tudor Iliescu - mort
5. Andrei Jurescu - mort
6. Petru Lupulescu - mort
7. Nistor Lazarescu

8. Timotei Lazarescu
9. Stefan Cristescu - mort
10. Andrei Iliescu - mort
11. Moise Stolojescu - mort
12. Petru Teregovan
13. Sabin Cristescu
14. Moise Cristescu - jurist
15. Ion Stolojescu
16. Gheorghe Cristescu - mort
17. Victor Goanta - jurist
18. Ion Iliescu - prof.

Iablanita, Mehadica, Petnic, Plugova, Baile-Herculane:

1. Nicolae Târziu - înv.
2. Ratec Iosif - preot - mort
3. Tudor Sârbu - dentist
4. Săracovan Gheorghe
5. Nicolae Trica
6. Grigore Vetanescu
7. Gheorghe Golopenta
8. Ilie Velcan
9. Petru Dragan
10. Tudor Vadraru - brig. - mort
11. Pavel Vadraru
12. Petru Guran
13. Ion Târziu
14. Petru Grozavescu
15. Ioana Latin
16. Samoila Martinescu
17. Martin Rădoi
18. Luca Dragulescu

*

Consemnam în mod deosebit comportarea demna și curajoasă a fetelor care au fost arestate și condamnate, Anișoara Horascu, Felicia Stoichescu din Teregova, care a rezistat în anchete în mod eroic, și Ioana Latin, ca de altfel și celelalte sotii, mame, surori și fiice. De asemenea nu

trebuie uitate dragostea și ajutorul populației comunelor respective, care au fost alături de luptătorii anticomunisti.

Menționam ca primele forme de organizare a luptei anticomuniste pe aceste meleaguri apar în anul 1946, iar primele ciocniri au avut loc la începutul anului 1948, în partea de sud a

Banatului, la Baile-Herculane.

Cei care urmează au scăpat de pedeapsa cu moartea, întrucât nu era apărută legea de condamnare la moarte.

1. Zaharia Marineasa
2. Stefan Dumitrescu
3. Ioan Petchescu
4. Toma Marasescu
5. Gogu Spataru-Bacila
6. Gheorghe Popovici
7. Constantin Ismana
8. Ion Tomescu
9. Pavel Ciucur - preot
10. Alexandru Dorobanțu
11. Cornel Lacătus
12. Alexandru Domasneanu
13. Ilie Vulpes
14. Ion Dârpes
15. Stefan Matasaru
16. Talpeș?
17. Ion Spataru
18. Moise Popescu
19. Ion Ghilezan
20. Gogu Cristescu
21. D-na Domasneanu, sotia comand.
22. Rudolf Cristin
23. Ion Bacila
24. Lazar Miutescu
25. Nistor Draghicescu
26. Mugurel Simian
27. Ilie Ciucurel
28. Gheorghe Stoicovici

29. Ion Costescu
30. Nicolae Taranu
31. Aurel Chera
32. Ilie Marascu
33. Gheorghe Marascu
34. Ion Bulbucan
35. Gheorghe Damsescu
36. Petru Belovici
37. Dumitru Petchescu - elev
38. Petru Domasneanu - student
39. Petru Nicoara
40. Tica Artimescu

Țin să menționez ca Gogu Cristescu și Tica Artimescu au fost arestați după un an și executați la Lugoj în 1950. Tot în 1950, la Timișoara, a fost executat Ilie Domasneanu, var primar al comandorului Petru Domasneanu.

Din grup a făcut parte și d-na Domasneanu, sotia comandorului. Numai după trei sau patru luni de la arestarea ei, comandorul este obligat să ia drumul munților. Deși aceste grupuri au căzut pe rând, la intervale de timp, ele au făcut parte din aceeași organizație, șefii și majoritatea membrilor fiind vechi prieteni sau camarazi.

*

Fete care au aprovizionat cu alimente și medicamente pe partizani:

1. Neli Miulescu Domasneanu
2. Stela Blidaru
3. Sofia Roseti Bacila
4. Ana Vulpes
5. Ica Hategan

*

A existat în Banat și grupul condus de colonelul Ioan Uta, țărănist. Acest grup acționa în raza altor comune. Pentru a avea o capacitate de mișcare și aprovizionare mai ușoară, partizanii au optat pentru soluția de separare în grupuri mai mici. Aceste formațiuni urmau să se unească în clipa declanșării luptei generalizate împotriva

comunismului.

Din mărturiile depuse de luptătorii care au scăpat din încercuire și din rapoartele securității, desprindem următorul fapt:

Atacul a fost dat de un grup de peste patruzeci de ostași ai securității care au luat cu asalt salaul din apropierea comunei Mehadica, în data de 7 spre 8 februarie 1949, în care era colonelul Uta, împreună cu alți opt partizani. Au luptat eroic în acea coliba. După o oră de apărare îndârjită, cad colonelul Uta, Pantelimon Erimescu, Ilie Cristescu-Voica și E. Careba.

Colonelul Uta și cei din grupul său și sunt veritabili martiri ai poporului român.

În timp ce sudul Banatului, mai bine zis județele Severin și Caras, se organizează și se angajează în lupta de rezistență, alcătuind grupuri de partizani, nordul Banatului, în special

Lugojul, susține lupta de rezistență prin arme și alimente.

Tot aici, în munții Poiana-Rusca, activa și rezista grupul de partizani al maiorului Duma, despre care încercăm să adunăm date.

Oamenii care au luptat în rezistență din jurul Lugojului și chiar din Municipiul Lugoj

LUGOJ

1. Iosif Ripan - sef-cont. - mort
2. Valeriu Streinu - avocat - mort
3. Tiberiu Mitar - prof. - mort
4. Dumitru Moise - librar - mort
5. Corneliu Zaslotzi - preot - mort
6. Rusalin Olaru - prof. - mort
7. Alexandru Peta - avocat - mort
8. Cornel Duma - mort
9. Gheorghe Duma - mort
10. Ioan Duma - mort
11. Grigore Ripan - croitor - mort
12. Silviu Stoicovici - medic - mort

13. Dumitru Jura
14. Ion Gaspar - comerț
15. Gheorghe Marinescu - inv. - mort
16. Petru Orbulov - croitor - mort
17. Ion Boldureanu-tatal - mort
18. Ion Boldureanu-fiul - prof.
19. Ion Murariu - ofițer
20. Dumitru Ilin - sef-cnt.
21. Traian Isfanescu
22. Iacob Toma - econom. - mort
23. Coriolan Belgia - medic - mort
24. Ion Cristescu - prof. - mort
25. Petru Vasilescu - preot - mort
26. Stefan Ilca - ing. - mort
27. Valeriu Dabici - avocat
28. Zevedei Moraru - prof. - mort
29. Ion Popovici - prof.
30. Toma Lintu - înv. - mort
31. Caius Petric
32. Pavel Micsa
33. Gheorghe Rista - înv.
34. Iosif Lazarescu - comerț - mort
35. Ilean Lazarescu - comerț - mort
36. Cornel Hoban
37. Ion Boncila - prof. - mort
38. Ion Petrutescu - dentist - mort
39. Iosif Vancea - taran
40. Petconi Aurel - muncitor
41. Semenica Moraru - medic
42. Xenia Mămăliga
43. Aurora Peta - înv.
44. Felicia Stoichescu - înv.
45. Atanasie Berzescu - prof.
46. Traian Stănescu
47. Bulzan
48. Victor Sudresan
49. Ioachim Tarlie

50. Nicolae Vom prof. - mort
51. Lazar Tinca - mort
52. Petru Civig - medic
53. Nicolae Cardas - preot
54. Ion Lupulescu
55. Ioan Marcu - comerț - mort
56. Ion Hercu
57. Eugen Hodos - mort
58. Liviu Bireescu - ing.
59. Ovidiu Hodos - mort
60. Lazar Cadia - econom. - mort
61. Nicolae Munteanu
62. Emil Ghilezan - jurist
63. Tiberiu Sevici - notar public - mort
64. Ion Târziu - avocat - mort
65. Ion Cristea
66. Ion Paul - mort
67. Ion Sârbu
68. Ion Carapantea
69. Ion Lazarescu
70. Cornel Lacătus
71. Dandu Jucu
72. Damian Amariei
73. Petru Serban
74. Dumitru Samson
75. Ioniță Bratu
76. Ion Tomescu
77. Ana Tomescu
78. Gheorghe Radivoievici
79. Tiberiu Târziu
FARLIUG
Mustetea Ion
CAPRIOARA
Eugen Spineantu
GRUNI
Liviu Barboni
CAPÂLNAS

Ion Cristea

Țin să menționez ca din cei notati la Lugoj, Ion Murariu are o contribuție deosebită în cadrul rezistenței din Banat. Ca ofițer activ, face legătura dintre regiunea Cluj, și Banat.

Oamenii care au luptat în grupurile de rezistență din jud. Caras.

I. GRUPUL DORAN-POPOVICI

1. Nicolae Doran – comisar – mort
2. Nicolae Popovici-Ionescu – mort
3. Ilie Dancea
4. Martin Balan
5. Nicolae Caragea
6. Nicolae Carageaboanta
7. Nicolae Garu
8. Pavel Cotârla
9. Vasile Martin
10. Vasile Maran
11. Pavel Brânzei
12. Maxim Pircea
13. Vichentie Dancea
14. Pavel Andrei
15. Cornel Lazar
16. Nicolae Zarcu
17. Nicolae Irimia
18. Adam Maran
19. Nicolae Murgu
20. Gheorghe Stoica
21. Stefan Luca
22. Valeriu Lazar
23. Andrei Ion
24. Constantin Coniac
25. Damaschin Luca
26. Ioan Botosan
27. Paul Cojan
28. Paul Dica-Botos
29. Strein Olaru

30. Remus Groza
31. Puiu Roșu
32. Ion Chirila
33. Octavian Botos
- II. GRUPUL ORAVITA
1. Traian Blaj
2. Doru Blaj
3. Coriolan Buracu - preot - mort
4. Gheorghe Bogoievici - preot
5. Alimpe Aldescu - preot
6. Petru Babeu
7. Maxim Radovan
8. Ilie Rusmir
9. Eugen Cârdu
10. Gheorghe Talescu
11. Bubu Vonea
12. Petru Tunea
13. Alexandru Rusmir
14. Traian Pula
15. Gheorghe Baiescu
16. Ion Bubuiescu
17. Carol Breiceanu
18. Pavel Tamas
19. Ion Nicola
20. Pavel Raica
21. Gheorghe Linta
22. Nicolae Penta
23. Ioan Goian
24. Petru Negovan
25. Iosif Bentura
26. Ioan Ciocu'
27. Ioan Chetrinescu
28. Viorel Pistrila
29. Ion Micicoi
30. Alexandru Eva
31. Nicolae Popistas
32. Traian Șchiopu

33. Mircea Cârmaciu
34. Costea
35. Tunei
36. Gheorghe Munteanu - economist
37. Ion Munteanu - medic

LUPTELE DE LA PIETRELE ALBE

Februarie 1949. Iarna grea, cu multă zăpada. Gerul nemilos se arata din ce în ce mai aspru.

Așteptau cu înfrigurare atacul securității. Partizanii patrulau și pândeau din locuri ascunse, cunoscute numai de ei. Se înfrățiseră cu muntele, cu hatisurile, cu locurile tănuite, de unde în voie puteau să observe orice mișcare a inamicului.

Duminica, 21 februarie 1949, au fost prinși doi agenți ai securității. Erau din Teregova, cu numele de Munteanu Gheorghe zis Jura și de Pavel Cherciu. Au fost arestați de Maritescu

Romulus și de Martin Moatar de la Slatina-Timis. În grup au fost cercetați de Gheorghe Ionescu și Spiru Blanaru. Cu cei doi agenți a mai fost fiul lui Munteanu. Acesta a reușit să fugă. Ajuns în

Teregova, a informat securitatea de cele întâmplate.

Spiru Blanaru și Gheorghe Ionescu se așteptau acum la un atac din partea securității. S-au pregătit de luptă. Se aflau pe dealul Cârciobati, sub muntele Semenici. De aici s-au deplasat spre

Pietrele Albe. Ajunși acolo, s-au așezat în linie de apărare. Nu mai aveau timp să se ascundă.

Era ziua de 22 februarie 1949. Zăpada mare, gerul aspru. Securitatea a deschis focul cu toate armele în flancul stâng al grupului. Din această poziție partizanii au respins atacul securității cu un foc nemilos de arme automate. La mitraliera, în cadrul grupului se aflau Ion

Berzescu-Berda, trăgător și Petru Berzescu-Berda încărcător, frați. Spiru Blanaru conducea lupta.

Au căzut mulți morți din partea securității. De la partizani niciun mort. Atacul a fost respins.

Armata s-a retras încarcându-și morții în căruța. Văzând ca flancul stâng este bine fixat la teren și înzestrat cu armament bun, securitatea a deschis un alt foc, atacând flancul drept al grupului.

Aici au făcut o breșă. Doi partizani au căzut în lupta, Petru Anculia-Miloi și Ghita Urdăreanu din Domasnea.

Se apropia de înserat. Am uitat să menționez ca atacul securității a fost declanșat la orele

15 și 30 de minute. Grupul a făcut o manevra de retragere organizată, derutând securitatea prin susținerea retragerii cu foc continuu de către centrul de apărare a liniei de lupta. Lupta a durat până noaptea târziu. Armata era hartuită din toate părțile de grupuri de câte trei partizani. În adâncul nopții, partizanii au reușit să scape de urmărire. Se așteptau la un alt atac mai bine pus la punct.

De comun acord cu grupul, Spiru Blanaru, Petru Domasneanu și Gheorghe Ionescu hotărâse să împarta grupul în mai multe părți și să dispară din raza de acțiune a armatei. Astfel.

Gheorghe Ionescu pleacă spre Orsova, Petru Domasneanu, spre Iablanita, iar Spiru Blanaru se retrage spre muntele Țarcu, la Fenes.

Era începutul lui martie 1949. Ningeă fără încetare. Zăpada creștea mereu, îngreunând tot mai mult retragerea luptătorilor din rezistență.

În urma înfrângerii de la Pietrele Albe, securitatea a organizat urmărirea în întreaga zonă a

Teregovei, extinzând-o până la Domasnea, Cornereva, Mehadia. Înspre Caransebeș au cuprins toate comunele din jurul Slatinei-Timis.

LUPTELE DE LA FENES

Spiru Blanaru, cu grupul, lui s-a retras de la Pietrele Albe către Fenes. Între Rusca și

Fenes, la locul numit Târsătura, se organizează iarăși în apărare, pregătindu-se de luptă.

Aici voi adauga unele fapte care mi-au fost aduse la cunoștința în ultimul timp de la martori oculari ai acelor vremuri.

Un grup în frunte cu Spiru și cu Ion Caraiman pleacă spre Fenes, pentru informații și alimente. Ajunși la Fenes, în casa lui Ion Caraiman, își dau seama că securitatea sta la pândă.

După un schimb de cuvinte cu socrul lui Caraiman, ei pleacă înapoi spre locul lor, Târsătura.

Când au ajuns la Târsătura, au intuit primejdia vânzării. Ion Caraiman își cunoștea socrul. Se așteptau la o vânzare. Așa stând lucrurile, s-au hotărât să plece de acolo. Au ajuns la un alt loc, într-o coliba la Valea de Pești, unde s-au instalat, organizându-se în apărare. Au stat ca pe spini și la locul acesta, Valea de Pești, în jur de o săptămână. Acum Spiru formează o echipa din: Ion

Caraiman, Petru Berzescu și Iacob Cimpoca și pleacă cu ei la Fenes. Acum, în intervalul de la prima vizită a lui Spiru la Fenes și până la a doua, socrul lui Caraiman pregătește vânzarea. Spre seara, în ziua de 12 martie 1949, ajung aproape de Fenes. La Valea de Pești, pe poziția de apărare, au rămas Nicolae Horascu, Anișoara Horascu și Ion Berzescu. Târziu în noapte, s-au întors de la Fenes Petru Berzescu și Iacob Cimpoca. Ei au adus vestea de cele întâmplate în lupta de acolo.

În casa lui Ion Caraiman au fost primiți cu o prefăcută căldura de către socrul lui

Caraiman, Spiru și-a dat seama că ceva nu-i curat la mijloc. Socrul, plecând afară, a dispărut. În această situație, Spiru cu Caraiman au ieșit repede din casă, fugind prin grădina spre pădure.

Securitatea le-a luat urma, deschizând foc asupra lor. Ei au răspuns cu foc. În timpul acesta.

Petru Berzescu și Iacob Cimpoca s-au retras spre pădure. În aceasta lupta a căzut mort Ion

Caraiman, iar Spiru Blănuș a fost rănit la picior.

Era 12 martie 1949. Albul zăpezii de pe colinele

Fenesului se înroșise. Sângele lui Ion

Caraiman curgea în aceeași iarna cu zăpada mare, sânge varsat în apărarea neamului de urgia comunistă. Sângele lui Spiru Blanaru se înfrătea cu sângele lui Ion Caraiman în omatul mare.

Spiru Blanaru a fost arestat și dus la Securitatea din Caransebeș. Nu a încercat nicio sinucidere cu grenada.

*

După luptele de la Fenes, grupul s-a retras spre Teregova și Domasnea. Aici au fost înconjurați și prinși cei din Teregova. Nicolae Horascu și cu Anișoara Horascu, fiica sa, au fost mult mai târziu prinși, de abia peste câteva luni.

În tot timpul luptelor de la Fenes au fost urmăriți și cu aviația. Zăpada fiind mare, extrem de mare, partizanilor le-a îngreunat retragerea și chiar lupta de apărare. Pentru a deruta urmărirea, au încălțat opincile cu gurguiul la spate. Așa au mai reușit să scape de urmărire.

*

Pe dealul DORANIE, după Tomnacica, spre nord-est de Teregova, a mai fost o încercare de rezistență din partea lui Iovan Berzescu-Micsescu și Horea Smultea-Crisu, în zilele de 13 - 14

martie 1949. Ei au căzut în lupta, murind pentru lege și ne-am.

Grupul lui Spiru Blanaru înscrie o pagină în istoria neamului românesc ca luptători cu arma în mână împotriva comunismului.

În analele O.N.U. - lui sunt menționați de către ministrul de externe al U.R.S.S.-ului, ca:

„Bandiții de pe dealurile Teregovei, care lupta cu arma în mână împotriva comunismului”.

Și era anul 1949...

LUPTĂTORII MORȚI PE CÂMPUL DE LUPTĂ

I. PIETRELE ALBE - 22 FEBRUARIE 1949

1. Petru Anculia-Miloi - Teregova

2. Gheorghe Urdăreanu - Domasnea

II. SALASUL de lângă MEHADICA - Noaptea de 7/8 febr. 1949

1. Colonelul Ioan Uta - Lugoj
2. Ilie Cristescu-Voica - Domasnea
3. Pantelimon Erimescu
4. E. Careba

III. FENES

1. Ion Caraiman - Fenes

IV. DORANIE

1. Iovan Berzescu - Teregova
2. Horea Smultea-Crisu - Teregova

LUPTĂTORII CONDAMNAȚI LA MOARTE ȘI EXECUTAȚI

Timișoara - Pădurea Verde - 16 iulie 1949

1. Spiru Blanaru
2. Petru Domasneanu
3. Ion Tanase
4. Puschita Petru-Mutascu
5. Romulus Maritescu

Timișoara - Pădurea Verde - 2 august 1949

1. Aurel Vernicescu
2. Gheorghe Popovici
3. Teodor Ungureanu
4. Gheorghe Smultea-Crisu
5. Petru Puschita-Liber
6. Nicolae Ghimboasa-Miclut
7. Gheorghe Luminosu

Timișoara - 1950

1. Gheorghe Ionescu - Teregova - notar public

UN OSTAȘ AL IANCULUI

După o sută de ani de la revoluția lui Avram Iancu, trei strănepoți ai luptătorului din armata Iancului, 1848 - 1849, Gheorghe Berda Berzescu, se găseau cu arma în mână, luptând pentru credința și ne-am împotriva comunismului. Petru Berda Berzescu, Ion Berda Berzescu, frați, și Atanasie Berda Berzescu, nepot de frate, făceau legătura cu străbunicul lor, moș

Gheorghe, ostaș al Iancului, aflați la datorie, aparând ființa neamului românesc.

Pe vremea aceea, 1848 - 1849, moș Gheorghe făcea parte ca ostaș în termen din compania de grăniceri de la Teregova a regimentului de grăniceri din garnizoana Caransebeș. Toți locuitorii comunelor din raza Comunității de Avere se bucurau de multă libertate prin faptul că erau constituiți în unitați militare, înființate de Maria Tereza pentru apărarea granitelor imperiului, Așa se face că străbunicul meu, moș Gheorghe Berda se afla pe vremea aceea, a revoluției lui Avram Iancu, ostaș al Regimentului de Granița din Caransebeș.

După adunarea poporului român de pe Câmpia Libertății din Lugoj, 15 - 17 iunie 1848, prezidata de Eftimie Murgu, Regimentul de grăniceri, o parte din el, s-a dus în armata lui Avram

Iancu, în Munții Apuseni. În aceasta unitate se aflau douăzeci de tineri din comuna Teregova.

Printre ei se afla și moș Gheorghe Berda Berzescu.

Aceasta frumoasa istorie de familie este înregistrata de mine, strănepotul lui moș

Gheorghe, de la moș Simion Leican, unchiul bunicii mele după tata, Elena Berzescu. Eu cu Ion, unchiul meu, copii fiind, pasteam oile pe dealul Poieni, unde aveam pământul nostru. Eram vecini cu moș Simion Leican. Fiind nepotii lui, ne povestea multe lucruri. Printre altele ne spune și aceasta legenda:

— „Mai copii, să știți ca voi, din neamul vostru, al lui Berda, ați avut un străbunic care a luptat în armata lui Avram Iancu. Pe vremea aceea, când el era bătrân, eu eram copil mai marisor și-l țin bine minte. Era un om mai mult mic de statură, dar bine legat, îndesat și brunet. Datoria voastră este să nu-l uitați. Să mergeți pe urmele lui, în apărarea poporului nostru românesc.

Vedeți voi, ca și acum toți vor să ne sara în cap și să ne sfâșie”.

Iată deci, un mesaj al lui moș Gheorghe pentru noi

cei de azi. Cuvintele de atunci, ale lui moș Simion Leican, au dospit în sufletele noastre. În adâncul ființei noastre, ele și-au găsit loc, așteptând clipa de a țâșni. Au țâșnit din ființa noastră exact după o sută de ani de la lupta

Iancului. În arc peste timp, lupta Iancului de atunci se lega cu lupta vremurilor noastre, pe viața și pe moarte împotriva comunismului.

Parca era ca acum. Ma vad cu pistolul în mână pășind în sus, pe coasta dealului

Tomnacica, alături de urca Patru și urca Ion, frații tatălui meu. Ma conduceau spre Slatina-Timis, împreună cu Martin Moatar și Martin Copaceanu, prietenii și camarazii mei. Fusesem la o întâlnire cu Spiru Blanaru și Petru Domasneanu. Ore întregi am discutat cu ei despre ceea ce trebuia să facem în lupta noastră de apărare.

Era 23 ianuarie 1949. Neua era mare și frig. Pășind la vale prin omat, ne-am înfrățit cu duhul lui moș Gheorghe Berda, ostașul Iancului din 1848. Unitu - s-au atunci Duhul Iancului cu

Duhul Codreanului, punte de legătura, Duhul neamului lui Berda Berzescu. De aici și credința ca neamul nostru românesc, poporul nostru are o misiune de la Dumnezeu. În măsura în care-și îndeplinește misiunea, în măsura aceea își va găsi un loc în fața divinității. Un lucru am învățat din tot zbuciumul acesta de luptător de o viață:

— „Dacă în tot ceea ce faci nu ești curat ca lacrima, atunci totul este cenușa”.

O POLIȚA PLĂTITA

În neastâmpărul animalului de prada, maiorul Aurel Mois, șeful securității, ma aștepta în camera de ancheta. În fața lui Nikolski, comandantul suprem al securității pe tara, suferise o înfrângere. Și-a dat seama de acest lucru numai după ce prinsese pe Tudor Ruset, curierul meu.

Auzind cele declarate de Ruset, ca exact în ziua de 28 ianuarie 1949, eu aveam o întâlnire cu

Spiru Blanaru, pe vechiul loc la Tomnacica și că trebuia să fiu condus tot de curierul meu, la

Spiru, Mois de data asta s-a pierdut. Înfrângerea lui din 28 ianuarie era o realitate și încă una din cele mai mari din viața lui de până atunci. Vom vedea mai târziu și vom concluda aceasta în urma declarațiilor lui în timpul crizei de nervi.

Era prin luna martie, ziua 16, 1949. În sinea lui se considera înfrânt, mai ales că avea toate datele care conduceau la acest adevăr, pierderea unei batalii. Expediția pentru prinderea lui Spiru

Blanaru s-a făcut tocmai în ziua în care eu trebuia să mă întâlnesc cu el acolo în pădure. În mod evident și pentru Mois, eu știam precis unde se găsea Spiru, mai ales ca ei nu se mutaseră din locul acela după arestarea mea, așa cum a declarat Tudor Ruset. Eu am mers pe ultima carte, jucându-mă cu moartea. Mi-am riscat viața. Cu prețul vieții mele trebuia deci să-l salvez pe

Spiru Blanaru de a cădea în mâinile securității. Și l-am salvat. Iar pe Mois l-am înfrânt în acea zi de 28 ianuarie 1949.

În cele ce urmează va voi desfășura așa cum s-au întâmplat lucrurile, între mine și Mois, în acea zi memorabila de 16 martie 1949. Zăpada era mare atunci, atât de mare pe pământ, ca parca încerca să acopere durerile provocate de impactul cu Satan. În ziua aceea, eu unul am trăit iadul pe pământ. Într-adevăr, de abia acum își dădea seama maiorul Mois, după declarațiile lui

Tudor Ruset, ca în fața generalului Nikolski suferise o înfrângere. Acest lucru l-a durut mult de tot.

Eu n-am recunoscut nimic din cele declarate de Ruset. De data aceasta pe Mois nu-l mai interesa ca eu nu recunosc cele declarate de Tudor. El era convins de un lucru. Eu, în mod vadit, am condus securitatea în punctul opus fata de locul unde se aflau partizanii, riscându-mi viața.

Acest lucru pentru Mois era o certitudine. Acum trebuia să înfrunt dezlănțuirea unui nebun. Nu mai putea vorbi. Gemea. Era răvășit până la nebunie. Racnea. Era ca

un animal sălbatic rănit.

Înjurându-mă, mi-a zis:

— „Nu trebuie să declari nimic. Ți-ai bătut joc de mine cum nimeni n-a făcut-o până acum. Te bat până ma satur. Nicolae Petrascu, pe care l-am anchetat zile în șir, nu și-a bătut joc de mine așa cum tu ai reușit s-o faci”.

Era un om înalt, voinic, blond și cu ochii albaștri. O fire impulsiva. Striga la mine cu ochii ieșiți din orbite:

— „Tu știai precis unde este Spiru în data de 28 ianuarie, când am fost cu armata în urmărirea lui, pe dealurile Teregovei. Tocmai atunci aveai întâlnire cu el. De ce ai făcut asta?”

Eu căutam să-i spun că nu-i adevărat, el ma oprea zicând:

— „Nu vreau să te aud! Nu vorbi nimic, ma auzi? Acum am să te omor”.

Și, dintr-un salt, fiara dezlănțuită a fost lângă mine. Cu amândouă mâinile înfipse în pieptul meu, ma ridica deasupra capului și mă trânti în casa de bani. Fiind îngrămădit acolo, ca vai de mine, el se prinsese cu mâinile de casa de bani și sari cu cizmele asupra mea, ma melita de la cap la picioare și de la picioare la cap, ca pe cânepa. Cu mâinile îmi ocroteam pe cât puteam capul. Mă uitam cu coada ochiului la fata lui. Era îngrozitor de turbat. Îi curgeau balele din gură. Congestionat la fata, gemea. Acum era de-a binelea nebun. În gândul meu ziceam: -

„Doamne, scapa-mă!”

Extenuat, răsufla sacadat. De abia ajunse la scaunul de la biroul său. Desfăcut la haina, cu parul vâlvoi, de parcă era o grămadă de paie pusă cu furca, sprijinit cu capul pe mâna dreaptă, se uita la mine. Inima-mi bătea în piept ca un ciocan pneumatic. Ajunsesem o mogâldeata de om, care semăna cu o zdreanță. Începusem să mă mișc; scoțându-mi capul de sub braț și uitându-mă numai cu un ochi la el, am rămas înmărmurit de sinistrul tablou din fata mea. Curgea apa de pe el, de parcă atunci ar fi ieșit din râu. Când m-a văzut ca ma mișc, a sărit ca un nebun la

mine, strigând:

— „Uite-l, ma, că n-a murit, gângania dracului! Ma, n-ai murit? Dumnezeii mă-tii de nemernic. Tu râzi de mine și acum? Nu-ți pasa că te-am melitat ca pe un snop de cânepa? Mai ai oase întregi? Tu-ți bați joc de mine, de un om întreg la cap și serios? Tu o gânganie, o jigodie ordinara, ma învârti după degete?”

Ambalându-se, din nou sari pe mine. Călăuzit de același duh satanic, cu mai multă truda, cu mai multă patima dorea să mă omoare.

Nu știu cum s-a întâmplat, dar am simțit ca Dumnezeu ma ocrotește și mă ajuta. Oasele mele parca erau elastice. Nu se frângeau. Se îndoiu parca, așa ca nuielele de alun și-și reveneau la loc în ciuda lui. Și iar striga și iar ma înjura. Iată cum din tragic realizam comicul. Atunci parca primeam tărie și suportam mai cu sânge rece durerile, care erau mari de tot. Mulțumesc lui

Dumnezeu ca nu l-am trădat pe Spiru. Din contra, l-am aparat, așa cum de altfel fac și acum.

Mereu îl apar și-l fac cunoscut lumii întregi ca erou și martir al neamului nostru românesc.

Toate acestea începuseră pe la orele 11 din 16 martie 1949. Grupul lui Spiru Blănuș se dizolvase.

Năucit de pumni, cu dintii rupți și zdrobit cu cizmele, nu mai puteam sta prea bine pe picioare. Fata mi se umflase, vânătăile la ochi se accentuaseră, buzele îmi crescuseră, iar sângele îmi siroia din gura și din ranile de pe corp. Oricât s-ar fi dezlănțuit asupra mea, rușinea înfrângerii n-o putea șterge. Generalul Nikolski era martorul înfrângerii lui. Era umilit.

În camera vecina erau mai mulți teregoveni. Îngroziti, au trăit acele clipe de spaimă, de iad adevărat. Erau niște colegi de ai mei de școala primară. Unul mai trăiește și acum, Gheorghe

Grozavescu-Mutu.

După ce a obosit, Mois m-a trimis la închisoare, unde era depozitul securității. N-au trecut două ore și m-au dus

iarăși la Mois. Acum, cu mai multă furie ma lovea. Ma ridica și mă izbea de podele. Tipa la mine să nu scot o vorbă, ca ma omoară. Leșinând, am fost transportat din nou la închisoare. Așa s-au petrecut lucrurile până la orele 23 din noapte. De cinci (5) ori am făcut drumul de la închisoare la securitate, dus-întors.

Directorul de atunci al închisorii, Litera, era un om mai bun, cu mai mult suflet. Fusese directorul închisorii înainte de a veni comuniștii la putere. Ultima dată, seara la orele 23, vine la mine speriat și mă întreabă:

— „Ce au ăștia cu dumneata, domnule? Te omoară”.

Plecând, și-a făcut cruce. În celula, pe prici, unde era numai o rogojina ca așternut, ma aștepta cu sufletul la gură părintele Alexandru Nicolici din comuna Teregova. Era arestat ca luase jurământul teregovenilor din organizația de lupta. Mirat de halul în care ma văzuse, ma întreabă:

— „Ce-i cu tine? Doamne, ăștia vreau să te omoare”.

Cu un prosop ud, începe să mă liniștească, ștergându-mi sângele de pe fata și de pe corp.

Ma bătuseră și la tălpi. După câteva zile, cam prin 18 martie 1949 seara, au venit o mulțime de oameni arestați. Nu mai aveau loc în celule. Erau așezați pe jos, pe coridor. Ma uit prin vizeta. Îi recunosc, sunt teregovenii. Îi arestaseră pe toți cei care făcuseră parte din organizația lui

Gheorghe Ionescu, notar public în Teregova. El a înființat această organizație cu scopul de a ajuta grupul lui Spiru Blănuș și al colonelului Ioan Uta cu arme și alimente.

Să ne întoarcem la Mois. Încă nu se potolise fiara din el. Am mai fost chemat și anchetat.

În acest timp am văzut multe lucruri înspăimântătoare. În localul securității era învălmășeala.

Bărbați și femei, arestați cu toții, erau înghesuiți în camere până la refuz. Au fost bătute femeile în mod bestial. Printre ele erau mama lui Ion Matei și cea a lui Vlad

Manole. Voiau să știe unde se ascund copiii lor. Tot atunci a fost arestat și domnul Talpeș cu soția, fostul proprietar al fabricii de țigla din Caransebeș.

Așa se încheiase un trist, dar glorios episod din marea înfruntare a neamului nostru cu

Comunismul. Cei aserviti lor, comuniștilor, își permiteau totul, sub scutul legii însă, pentru a ucide omul însuși, destrămând sufletele, înlocuind dragostea cu ura, adevărul cu minciuna.

Porniți să distrugă totul în calea lor, au început cu Biserica.

Setea cu care s-a dezlănțuit Mois asupra mea este setea caracteristica comunismului în totalitate. Și de la Revoluția din Decembrie 1989 încoace, aceeași sete îi devora pe nostalgicii roșii, care cei mai mulți dintre ei erau în funcții superioare de stat.

În încheiere, țin să informez asupra unui lucru:

— În „România liberă” de vineri 8 octombrie 1993, nr. 1073 (serie noua) a apărut un articol semnat de dl. Marius Ghilezan. „Cazul Apareu - un tortionar al securității se apara în spatele ușii întredeschise.

— Călăul din Cristian Tell 31 -

Este vorba de maiorul Mois Aurel, pe atunci maior de securitate, care în prezent locuiește pe str. Cristian Tell 31, București. Astăzi este un om în etate, imobilizat într-un scaun. Are coxartroza, fiind operat în urmă cu doi ani. Despre crimele pe care le-a făcut spune:

— „Nu-mi amintesc de acele vremuri. A trecut prea mult de atunci... am uitat”.

În dreapta articolului apare fotografia lui. Parca-l văd și acum, în felul cum sarea pe mine cu cizmele. El nu-și mai aduce aminte de acele vremuri. Dar... nici cei de la Revoluția din 1989, mult încoace, aflați la putere, nu-și mai aduceau aminte ca mai trebuie să fie și un proces al

Comunismului. Îl ocroteau pe Aurel Mois, cum l-au ocrotit și pe Nikolski. Neocomunistii de azi îi apara pe comuniștii de ieri.

D-l Marius Ghilezan încheie așa:

— „Prin atitudinea domnului Mois Aurel am regăsit atitudinea securiștilor mai noi sau mai vechi”.

Noi trebuie să înțelegem un lucru. Să ne unim cu toții în spiritul dragostei creștine, iertători, dar nu trădători, înțelegători, dar nu delasatori și să realizăm mai departe apărarea poporului român. Să iubim omul în lumina lui Hristos, indiferent de etnie, de confesiune, de apartenența politica.

Dragostea în Hristos este mai mare ca toate.

CERCETĂRILE

Odată cu acea polița plătită se încheie jocul nefast al lui Mois cu mine. Era la începutul lui aprilie 1949. În mintea maiorului, cu siguranța, se desfășura acel plan de lucru – anchetele.

Material prea destul. Gemeau camerele securității și ale închisorii din Caransebeș de atâtea suflete haituite.

Se intra din plin în cercetări. Loturi, loturi se formează în vederea deferirii în justiția înrobota tancurilor rusești. Adesea nu se ținea seama că ai fost șef sau nu în alcătuirea loturilor.

La întâmplare, de multe ori, se trezea câte unul că-i șef de lot. Satanic se lucra peste tot. Țelul final era anularea personalității fiecărui ins în parte și atacul la ființa neamului. Pentru ruși am rămas și vom rămâne încă multă vreme inamicul numărul unu, noi, neamul românesc. Dictonul englezesc: „Struggle for life” - exprima de minune fenomenul românesc în lupta.

În mod aparent, arestarea mea s-a făcut datorită faptului că eu eram șeful Frățiilor de

Cruce pe județul Severin, dar... cunoscând, mai târziu, fondul problemelor, eu am fost implicat în acțiunea de lupta în rezistența din Banat, în grupul lui Spiru Blănuș. Numai după aceea, în planul doi, se pune problema activității mele în cadrul FĂC-ului în jud. Severin. Mois, în mod vadit, se dezlănțuise împotriva mea. Ma voia implicat cu Spiru Blănuș. În timp însă, anchetele,

în desfășurarea lor, aveau să nu dea câștig de cauza lui Mois, în implicarea mea în procesul lui

Spiru Blănuș. Se vede că în planul economiei divine, Dumnezeu voise ca eu să mai trăiesc.

Aceasta, zic eu, că în timp mai aveam de vorbit, mărturisind cele văzute și trăite în iadul comunist.

La sfârșitul anului 1948, cade Petru Cojocaru. Se trecuse la arestarea Frăților de Cruce în

Banat. Deși acțiunea mea se rezumase numai la lupta de partizanat în grupul lui Spiru, totuși eu contam ca organizator al Frăților de Cruce, șef de grup al jud. Severin.

Zoltan Kling, fiind șeful securității din jud. Severin ma avea în planul lui de ancheta ca o piesă rară. Securitatea, din Banat, prin informațiile deținute de la agenții săi ma știa de curier al lui Spiru Blănuș cu Bubi Roman. Kling însă, în evidența lui, ma considera șeful Frăților de

Cruce din județ. Nu dădea nicio importanță acțiunii mele în grupul lui Spiru.

Așa stând lucrurile, sortii de izbânda erau în favoarea mea. Vom vedea la momentul potrivit, când voi reda cu amănunte conflictul dintre Mois și Kling, care-și disputau șefia în acțiunea împotriva grupurilor de partizani.

În cursul lunilor aprilie și mai se fac arestarile masive în rândul fraților de cruce din județ.

Rând pe rând, unitățile mele, de elevi, cad în mâinile securității. Mois și Kling au toată rețeaua de organizare a FĂC-ului în mână.

După căderea lui Spiru Blănuș se aresta zi și noapte. Din toate comunele din jurul

Teregovei erau ridicați oameni. Au umplut până la refuz celulele închisorii. Erau îngrămădiți și pe coridoare. Se dezlănțuise taurul roșu. În aceste condiții, eu am fost lăsat la o parte, în repaus, ducându-mi necazul pe petecul de rogojină, rupt și el de atâția necăjiți ca și mine sau poate mai rău. Ne întrebam cu toții ce se va întâmpla cu

atâția arestați. Erau sute de oameni, ba chiar mii.

Pe rând, în timp, lucrurile au fost lămurite. Oamenii au fost izolați în grupuri mai mici sau mai mari, după cum aprecia securitatea gradul lor de vinovăție.

În aprilie și mai 1949 au fost arestați, după cum am mai spus, frații de cruce din jud.

Severin. Cu ei de asemenea au fost arestați și mulți studenți. Securitatea i-a implicat și pe ei în înscenările de uneltire contra statului și a ordinii sociale. Tot atunci au fost ridicați și o parte din profesorii de la școlile secundare din județ. Pe lângă profesori au mai fost și învățători ridicați din comunele din jurul Caransebeșului. Toți acești oameni au fost împărțiți în loturi. Se lucra intens pentru formarea dosarelor în vederea deferirii în justiție.

Pentru mine, de abia acum încep cercetările. Se cautau capete de acuzare. Capetele de acuzare abundau în jurul acțiunii de partizanat. Uneltire împotriva statului.

Anchetele se desfășurau, fără excepție, pentru toată lumea în același fel diabolic - bătăi, schingiuri, torturi, neodihna, foamete și sete. De la cei din răsărit învățaseră sisteme de tortura și chin satanic. În camera în care se bătea era un anumit mobilier, potrivit pentru tortura. Erau două mese masive de stejar, așezate paralel, cu un loc între ele cât ar putea intra un om. Ele erau plasate la mijlocul camerei. În jurul lor se învâртеau batausii sau calaii, cum vreți să-i numiți, ca tot acolo ajungem, la calai. Ei erau supravegheați de anchetatori. Sistemul acesta de tortura se numea „Prepeleac”.

Iată cum funcționa: Arestatul era dezbrăcat la pielea goală sau numai în cămașa și chiloți.

Mâinile erau petrecute peste genunchi, adică îmbrățișau genunchii și legate odată cu gleznele.

Omul era adunat ca o minge, cu fruntea ajungând la genunchii îndoiți. Se introducea un drug de fier în latul format de mâinile legate și glezne și așezat între cele două mese. Cel legat se balansa pe drugul de fier cu tălpile picioarelor în sus. Tălpile și fundul erau expuse la o bătaie

satanica până la leșin. De multe ori țâșnea sângele din tălpi și din fund. Cei care erau la pielea goală și bătuti de mai multe ori se trezeau cu sângele curgând din spate și tălpi. În timp ce se bătea, pe o masa cânta un aparat de radio. De obicei era câte o simfonie, data la maximum. În felul acesta am fost și eu anchetat în luna aprilie la Caransebeș, sub directa supraveghere a maiorului Kling

Zoltan. Ca batausi, care s-au întrecut pe ei, au fost Zabaila, fratele preotului de la Luncavita.

Cristescu de la Orsova și uneori Mircu, fiul doctorului Mircu de la Lugoj. Dar, de cele mai multe ori, el lucra la formarea dosarelor, lăsând pe alții să-și facă datoria de batausi.

La Caransebeș, Kling lucra sub comanda lui Mois, deși orașul Caransebeș era sub ordinea lui Kling. În mod vadit își disputau întâietatea la comanda.

Mois voia, cu tot dinadinsul, să mă implice în procesul lui Spiru Blănuș, acțiune căreia el îi dădea amploare. Nu-l interesa pe ce rețea eram eu arestat. Lui Kling însă, care era șeful jud.

Severin, îi revenea sarcina de a se ocupa de Frățiile de Cruce. Era sectorul lui. Se ducea lupta între Mois și Kling, chiar în văzul lumii.

În ancheta, norocul meu a fost că nu am recunoscut întâlnirea mea cu Spiru și nici el, ulterior, n-a recunoscut nimic că am fi colaborat. La fel, nici comandorul Petru Domasneanu n-a recunoscut vreo întâlnire cu mine. După multe încercări, în ancheta, de a ajunge la o declarație definitivă, au renunțat și m-au lăsat în pace pentru un timp. Se străduia Mois să mă implice în lotul lui Spiru Blănuș, dar nu avea date suficiente. Kling se opunea. A fost interceptată o discuție a lui Mois cu Kling asupra mea. Kling voia să mă transfere la Lugoj, împreună cu un lot de elevi din Caransebeș. Mois însă se opunea. Până în cele din urmă au căzut de acord prin faptul că maiorul Kling i-a promis lui Mois că la Lugoj va pregăti dosarul întregului lot

FĂC-Severin și ne va expedia pentru proces la Timișoara. Acolo vom fi la dispoziția lui Mois.

Să facă ce vrea el cu mine, dar să termine odată cu acest coșmar.

Ajunși la Lugoj, prin luna august, ne-a lăsat în pace, o bună bucată de vreme, fără ancheta.

Înainte de a trece la descrierea timpului petrecut în Lugoj, ma voi opri la a prezenta închisoarea din Caransebeș.

ÎNCHISOAREA DIN CARANSEBES

Caransebeșul anilor '49 - 50 era cel al frământărilor, al contradicțiilor, al paradoxurilor. De aici, din regiunea de sud a Banatului s-a pornit din plin și de mare răsunet rezistența armată împotriva Comunismului.

Închisoarea se înscrie pe aceeași linie de comportament, de confruntare a noului cu vechiul. Vremurile se anunțau a fi noi, iar personalul, în frunte cu directorul, Litera, era format din cei cu mentalitate veche. Faptele petrecute în aceasta închisoare pledează pentru acest paradox.

Gemea închisoarea de oameni aduși din toate părțile. Te uitala ei când, după 18 martie se întetiseră arestarile, cum erau claie peste grămada, pe coridoare, ca-n camere nu mai aveau loc, cu căciulile lor tuguiate și date pe o parte, ca ale dacilor, cu subele ținute pe umeri, cu privirile pierdute în zare, scrutând parcă viitorul, destul de sumbru, al bietului neam năpastuit de cei de la răsărit, calare pe tancurile aducătoare de moarte. Îți dădeai seama că învolburările erau mari.

Atmosfera era tensionată. De la sine, peste câțva timp, lucrurile s-au domolit. Se părea că am intrat într-un fagas normal. Asta aparent numai, ca ce-a urmat o să vedem nu peste mult timp, când a început iadul anchetelor. Zbârnâiau zi și noapte jeepurile securității, ducând și aducând oameni de la schingiuirile satanice.

În camere, fiecare om își găsisese locul. Înghesuit de nu-ți mai puteai trage sufletul, te prosternai în fața sortii.

Pe prici, noaptea dormeam numai pe o dunga, ca pe spate nu aveam loc.

Mai erau oameni care dormeau și pe sub prici și pe intervalul de la prici la perete. Camera noastră avea numărul 52 - etaj II.

În camera eram împreună cu părintele Alexandru Nicolici și cu părintele Dumitru

Stoichescu din Teregova amândoi. Eu dormeam lângă părintele Sandi Nicolici acesta fiind lipit de peretele care era un pic mai cald, fiind lângă cuptorul camerei iar eu lângă el. Ma ocrotea mult de tot. Mai ales după întâmplarea cu Mois, care-și plătise polița. Îmi oblojise ranile și-mi pusese comprese cu apa rece la picioare, unde tălpile erau vinete în urma bătăilor de la securitate. Cu noi mai era și Tibi Lazar, profesorul de la „Traian Doda”. La un așa colorit de oameni, securitatea în mod sigur ca a băgat și oamenii lor, informatorii. Așa am ajuns să stau cu

Milos Gavrilă, renumit informator al lor. Mai bine de două luni am stat cu el în camera. Pe vremea aceea nu-l știam cine-i și ce hram poartă. Îl vedeam însă că nu-i tace clontul și se ducea de la om la om cu vorba. Tot la două zile era scos afară din camera de un ofițer, în jurul orelor

11 ziua. După două ore cel puțin, apărea în cameră, cu buzunarele pline de chistocuri de tot felul de țigări. Se îmbulzeau, care mai de care la chistoacele lui. Deși eram fumator, niciodată nu m-am dus la el după un chistoc. Ma provoca mereu la discuții, dar eu nu-i răspundeam la nimic.

Cu toate acestea, la anchete am fost luat la rost de cele vorbite în camera. Era opera lui Milos

Gavrilă. Insista mereu asupra grupului Spiru Blănaru în discuțiile pe care le avea cu mine. Cere date și asupra lui Domasneanu. Am aflat mai târziu că era finul lui, al Comandorului. Erau zile când lipsea din închisoare. făcea teren cu securitatea. În urma informațiilor lui au fost arestați oameni cu duiumul din toate comunele din jurul Domasnei. El era domasnean.

Pe atunci și-n Caransebeș, ca de altfel în toate închisorile din țara, circula zvonul ca: „Vin americanii”. Era o psihoză ce ne cuprinsese pe toți. Securitatea, adesea lansa zvonurile ca „Vin americanii”, prin dreptul comun din închisoare. Aceștia comunicau cu noi prin diferite mijloace.

Ei erau în curte toată ziua. Geamul nostru dădea în curtea închisorii. De aici vedeam și-n oraș peste casele din fața noastră. Vedeam bine când veneau familiile noastre să ne vadă.

De la acest geam am văzut-o pe sotia mea care venise cu fiul nostru, Tibi. Când am fost arestat de lângă el, a avut patru luni. Acum, când îl zăream în brațele sotiei, era trecut de șase luni. Sotia lui Tibi Lazar știa care-i geamul de la camera noastră. Le pândeam la geam.

Zarindu-le, scoteam mâna afară și le făceam semne. Marioara, sotia mea, fiind cu copilul în brațe, îmi făcea și ea semne cu mâna. Lua mâna copilului și-o mișca în sus și în jos. Eu îi răspundeam la fel, la semnele ei. Noi le vedeam pe ele, dar, la rândul lor, nu ne vedeau decât numai mâinile scoase printre gratii.

Tot prin acest geam culegeam știrile de la dreptul comun. Era unul care ne transmitea în limba franceza. Tibi Lazar le primea. Din partea gardienilor n-aveam necazuri. Mereu se amuza securitatea pe seama speranțelor noastre ca vin americanii. Venea adesea câte un ofițer și ne întreba:

— „Ce mă, nu vin americanii să vă scoată de aici? Mai așteptați mult și bine până vin ei”.

Asupra acestui fapt, a psihozei ca vin americanii, se pot spune multe lucruri. Analizând acea vreme, când comunismul stăpânea aici ca la el acasă și când America ne vându-se pe cel puțin 50 de ani la Ialta, ajungi la concluzia, deloc plăcută, asupra unor adevăruri graitoare întru condamnarea celor de la Ialta. Un vot de blam pentru SUA, cât și pentru Anglia, fără îndoială, istoria îl va da. Au făcut jocul Comunismului, sacrificând zeci de milioane de

oameni. În prezent, Occidentul face același lucru cu statele din estul Europei, făcând jocul Moscovei.

Să ne întoarcem la închisoarea noastră din Caransebeș. Veștile primite pe geam erau alarmante, promitatoare. Din când în când mai treceau avioane sau elicoptere noaptea. Se trezeau oamenii din somn, ridicându-se în șezut, șoptind extaziați: „Vin americanii! îi auziți? Vin cu avioane, mâine vom fi liberi, mai fraților, vom fi liberi!”

Și așa, cu zâmbetul pe buze, în beția libertății, adormeau la loc pe amărâta de rogojina, toată ferfenițita. Așa se scurgeau zilele în șir, cu speranța în suflete, ca doar, doar o fi ceva.

De atunci și până acum am văzut cu toții ce-a fost.

Larna am petrecut-o tare greu. Frig peste tot. Foc se făcea de către plintoanele de pe coridor. Sobeaua avea ușa afară. Ne încălzeam unii de la alții. Vara, în schimb, era o zăpușeala nemaipomenită. Geamul nu ajungea pentru aerisire.

Tot aici cu mine a fost și Martin Copaceanu-Rica. Zăcea bolnav pe pătura zdrențuită de vreme. Stăteam lângă el. Febra era mare și-l epuiza. Nu știa ce să mai facă. La ancheta l-au dezbrăcat la pielea goală și l-au bătut. Atunci a răcit, făcând meningita. Mereu îmi spunea:

— „Domnu’ profesor, eu nu mai scap. Am să mor”.

— „Lasa, nea Martine, că ai să scapi de boala și o să mergem și acasă” - îl încurajam eu.

„Roagă-te la Dumnezeu să-ți ajute. Sigur ai să scapi”.

— „Eu nu mai scap de aici. Am să mor. Nu mai pot de durere de cap”.

L-au ținut așa, fără niciun tratament. A fost scos și dus la infirmerie, târziu de tot, unde a și murit peste câteva zile. Un martir printre sutele de mii, ce aveau să fie după aceea, ai neamului românesc. A căzut ca un erou pe câmpul de luptă, nădăjduind poate și el ca „Vin americanii”.

Aici la Caransebeș ne-am întâlnit cu toți cei din

grupul Spiru Blanaru, la etajul”.

Ziua ma duceau la camera 54, unde erau și unchii mei, Petru și Ion Berzescu. Lotul pentru proces se formase. Nu erau cu noi. Împreună cu Spiru, erau jos la etajul unu, într-o cameră. Nu peste mult timp au fost duși la Timișoara pentru proces. Se pregătise un mare proces, cu răsunet în toată tara, chiar și pentru întreaga lume. Toate ziarele vorbeau doar despre procesul lui Spiru

Blanaru. Au ajuns și pe la noi ziarele din luna iunie 1949, cu procesul lui Spiru. Pe coloane întregi era redat acest proces. Toți eram năuciti de înscenările securității la proces.

Tot la etajul unu erau și elevii mei din grup. N-am reușit să mă întâlnesc cu ei decât la

Lugoj, la închisoare, după ce se încheiaseră dosarele.

În luna august, într-o bună zi, și pe la început, au fost scosi toți elevii mei, cu mine împreună, și transferați cu mașina la Lugoj, unde ne luase Kling în primire.

ÎN CETATEA DE SUB DEALUL VIILOR. LUGOJUL

Ajunși la Lugoj, cetatea lui Eftimie Murgu, ne conformam obiceiului locului, ca doar fiecare securitate își avea specificul ei. Fără îndoială, toți cei care se încadrau în fenomenul de tortura și conduceau după bunul plac erau tortionari. Se întreceau în a schingiui și tortura lumea.

Sediul securității era pe str. Traian Grozavescu nr. 10. Eu am fost dus într-o cameră cu mai mulți lugojeni. Printre ei l-am cunoscut pe dl. Moise Dumitru, fostul librar la Lugoj. Își avea libraria în fostul Bazar lugojean. Mai înainte fusese vânzător și la libraria Diecezana, în cadrul episcopiei greco-catolice din Lugoj. A mai fost părintele Balan, consilierul episcopului Balan al Lugojului, unit și el. Traian Stănescu de la Faget. Era tânăr pe atunci, bine făcut, voinic și frumos. Se dovedise cu mult suflet și credința puternică în Dumnezeu. Se lua la hartă cu toți gardienii.

Regimul de camera era foarte sever. O dată pe zi primeam mâncare, o așa-zisa ciorba de varza, în care nu

prea vedeai varza și nici uleiul. Ici-colo, câte o steluta de ulei și o frunză rătăcita de varza. Pe lângă ciorba mai primeam și 250 gr. de pâine, tare ca o cărămidă. Era buna că ne astâmpăram foamea. Așteptam ora mesei așa cum așteaptă un câine legat în lanț să-i aducă stăpânul mâncare. Ne mișcam prin camera ca niște stafii. Eram slabi și prapadiți, palizi și cu obrajii de ceata, mergeam unul după altul, la plimbare, prin curtea securității. Din când în când, ne mai scoteau și la plimbare, dar numai pentru puțin timp. Camera noastră avea geamul spre curte. Îi vedeam pe toți cei care se plimbau. Așa ne-am putut da seama cine se mai găsea arestat.

În vremea aceea era cu noi și actualul episcop unit al Lugojului, P.S.S. Ioan Ploscaru. Pe atunci era canonic. Zilnic îl vedeam de unul singur, scos la plimbare. Stătea într-o celula de unul singur. Celulele acelea erau de curând construite și cu ciment pe jos. Pereții erau umezi. În același corp de clădire era și W.C.-ul. Celula avea o fereastră deasupra ușii. Pentru noi toți cei arestați, P.S.S. Ioan Ploscaru era un om ales, un model de viață. Când îl vedeam, primeam curaj și nadejdi de mai bine. Se ruga tot timpul. Privindu-ne-n ochi, de la el parca ne venea liniștea și pacea.

Tot în acea curte, zilnic, o mai vedeam și pe Felicia Stoichescu. Era eleva la Școala

Normala din Lugoj. Lucrasem, deci, cu ea. Ma vedea și ea cum mă uitam la geam, privind-o cum se plimba. Îmi făcea semn din cap ca totul merge bine. N-a declarat nimic. Ma bucuram de curajul și dăruirea ei. Deseori ne făcea semne. După un timp s-a eliberat.

Grupul nostru era ținut acolo pentru formarea dosarelor în vederea procesului. Paza era formată din ostași ai securității. Aveam un sergent, Gherga Ion din Rusca, aproape de Teregova.

Venea la mine și, zeflemitor, ma întreba:

— „Ce, d-le profesor, ați vrut să ajungeți ministru? Vedeți ca nu v-a mers. Acuma stați ca un câțel în lanț”.

Nu eram supărat pe el. Era un biet taran, fără acel echilibru și bun simț la taranului român, caracteristic, de altfel, întregului popor. făcea o excepție de la regula, fiind ușor manevrat de comuniști, de securitate în special.

Într-o zi am fost chemați la camera de ancheta pentru completarea dosarului. Au început cu mine, mi-au întins o declarație pentru semnat. Era bătuta la mașina. Am protestat. La protestul meu, anchetatorul, care nu era altul decât locotenentul Mircu Vasile, îmi spune, atrăgându-mi atenția ca, dacă nu semnez, voi fi dus din nou la Caransebeș, unde voi lua de la capăt tot procesul de ancheta, trecând prin toate fazele de torturi. Până la urma am fost obligat să semnez. Cu asta, adică cu obligația de a semna declarațiile masluite de ei, am fost lăsați toți în pace până la proces. În luna septembrie 1949, de la securitate am fost duși la penitenciarul din

Lugoj. Aici viața ni se părea mai liniștită. Primeam mâncare de trei ori pe zi și aveam o oră de plimbare. Ne bucuram de condiții de viața mai omenești. Aici, în închisoare, i-am întâlnit pe Ion

Boldureanu și Ion Petrutescu. Cu ei au mai fost și alți lugojeni.

În octombrie am fost duși la Timișoara, la închisoarea militară. Aici era lume multă, din toate părțile Banatului, pentru proces.

Viața se părea că se desfășoară normal. Se juca aceeași piesa cu alți oameni. Gemeau închisorile țării de atâția fii ai neamului românesc.

ÎNCHISOAREA MILITARĂ TIMIȘOARA

Era pe strada Popa Șapca nr. 7. Zilele de octombrie, către sfârșit de luna, dar și de an

1949. Deși toamna, totuși cald ca-n zilele de vara, și frumoase de parca-ți părea rău să mori și cu atât mai mult să nu fii liber.

O frână pusă puternic, o smucitură de să te dai peste cap, în camionul care ne adusese de la Lugoj. Se oprește sălbatic în fața porții castelului de pe Popa Șapca nr. 7.

Nedumeriti, ne dam jos din camion, încolonati în grabă, ne fac vânt în „Castel”. Urcam pe niște scări la etaj, în fața camerei nr. 17. Ușa se deschide și pătrundem cu toții, claie peste grămadă, în camera. Avea parca lumina mai multă ca la Lugoj. Fereastra era mai mare.

Iată-ne și la Timișoara. Cu bune și rele, de aici, ne dam seama cum zilele se scurg.

Acomodați cu camera, începem să studiem și să observam paturi, pereți, ușa și tot ce era în camera. De fapt nu erau paturi, ci priciuri, după câte îmi amintesc. Sunt mulți ani de atunci, dar observ ca memoria încă mă mai ajuta. Undeva pe lemnul ferestrei era scris numele lui Romulus

Maritescu. Deci aici stătuse bietul Romulus Tranda din Teregova. Lui îi mai spuneau oamenii și

Fiert.

Parca era un făcut. Ne trăgea ața, pe noi teregovenii, unul după altul. Ma trăsesse ața și pe mine să stau în camera în care stătuse Romulus Maritescu înainte de execuția din 16 iulie 1949, la Pădurea-Verde, cel despre care aveam să scriu, peste mulți ani, despre eroismul și jertfa lui pentru neam și țară.

Mâncarea era puțin deosebită fata de Lugoj, parca mai bună. Fiind închisoare militară, armata ne păzea. În fața camerei noastre era o camera de izolare, numită „neagra”, de care am avut parte de mai multe ori. Nu peste mult timp apare și Ianas Fenes de la Caransebeș, aici la

Popa Șapca. A fost învățător la Armenis, de unde și este de naștere. Este și astăzi prietenul meu de o viață. A colindat toate închisorile din țară. Nu pica bine aici la Timișoara și degrabă, ce face, ce nu face, reușește să ajungă la neagră. Se ținea răul de el ca scaiul de oaie. Eu, la rândul meu, n-am de lucru și ies pe coridor, cu o bucată mare de pâine în mână. Deschid repede vizeta de la neagra și-i arunc pâinea lui Ianas. În timpul ăsta ma vede plutonierul de pe coridor. De unde o fi apărut, așa deodată,

nu știu, destul ca și eu, după Ianas cazul în plasa. Numaidecât, plutonierul îl scoate pe el de la neagra și mă vâra pe mine în locul lui. După trei zile sunt scos de la neagră. Camera noastră, nr. 17, era situata la capătul coridorului scurt. Nu prea veneau paznicii pe acolo. Aici am stat până după proces, care a avut loc începând din 6 decembrie 1949

și până în 9 decembrie inclusiv.

Procesul a fost o mascaradă moscovita. S-a desfășurat după indicațiile și sub ochii securității. A fost doar o formalitate. Securitatea ne condamnase deja, dându-ne fiecăruia din noi anii de temniță. Eu promisem 10 ani de temniță grea. După proces am fost scosi din camera 17 și băgați în alta camera mai mare și cu mai mulți oameni, condamnați deja. Erau fost tarani de la

Cornereva, Canicea și Domasnea.

Intrați aici, am avut parte și de alte drepturi, ca vorbitor și pachet o dată pe lună. De multe ori venea pe la noi părintele Iosif Ratec de la Mehadica. Stăteam de vorba, amintindu-ne din trecutul nostru cu nostalgie. Adesea venea însoțit de Tudor Sârbu, un tehnician dentist tot din

Mehadica. Părintele Ratec a murit de mult. Dumnezeu să-l odihnească în pace.

Vă dau mai jos componentii grupului FĂC 72 Severin care au fost condamnați la ani grei de temniță pentru lupta de rezistență împotriva comunismului.

1. Șeful grupului FĂC 72 Atanasie Berzescu

2. Ajutor șef de grup Petru Dragulete

CARANSEBES

Scoala Normala

1. Sârbu Bujor

2. Aldea Petru

3. Rădoi Martin

4. Crăciun Aurel

5. Izverceanu Vasile

6. Dragulescu Luca

7. Lazarescu Victor

Liceul Traian Doda

1. Obrejan Ion
2. Buracu Mihai
3. Delurintiu Petru
4. Crâsnic Achim

LUGOJ

Liceul Brediceanu

1. Hoban Cornel
2. Târlie Ioachim
3. Sudresan Victor

Liceul Comercial

1. Boncila Ion
2. Faur Remus
3. Mustetea Ion
4. Cristea Ion
5. Spineantu Eugen
6. Barbosu Liviu

LANȚURILE

În Timișoara, sfârșitul de an 1949 îmi aduce condamnarea așa cum am scris mai sus, de 10

ani de temnița grea. Procesele își urmau cursul lor de parodii, de scenete jucate cu multă artă, regizata de Moscova. Justiția militară a făcut un pas de neînchipuit în adâncul mocirlei comuniste. Nicăieri în lume, slujitorii justiției militare n-au plecat capul în fața comunismului ca-n România. „Lingai aplecați de sale” îi califica foarte bine Radu Gyr. Toți, fără excepție, eram judecați și condamnați de securitate. Tribunalele militare jucau teatru. Nu făceau altceva decât regizau festivitatea procesului – forma, realizau o mascaradă. Fondul era de competența securității. Eu am fost judecat ca șef de lot de colonelul magistrat Mihai Ștefănescu. În anul 1952

este și el condamnat la 7 ani închisoare, criminal de război. S-au folosit de el până la finalizarea proceselor politice în Banat. Când n-au mai avut nevoie, l-au aruncat în temnița. M-am întâlnit cu el în fabrica la Aiud, în 1952. Lucra în curtea fabricii, la stivuit scânduri. Când l-am

văzut, noi, toți cei din Timișoara, l-am înconjurat și care mai de care îl întrebam de toate. Ne cunoștea pe toți, ca doar de el eram condamnați. La început s-a speriat de noi. Se temea de moarte. L-am liniștit, spunându-i că nu-i facem nimic. Până la urma l-am ajutat, dându-i mâncare din porția noastră. De-abia atunci ni s-a confirmat ceea ce noi bănuiam, ca pe noi securitatea ne-a judecat și condamnat. Iată ce ne declara fostul președinte al Tribunalului Militar din Timișoara, Mihai

Ștefănescu:

— „Domnilor, vă rog să mă credeți, eu, ca magistrat militar, de când s-a instaurat comunismul la noi în țara, n-am dat nicio sentință cu de la mine putere. Toate mi-au fost ordonate în scris pentru fiecare om în parte. Dumnezeuavoastră toți ați fost judecați și condamnați de securitate. Eu nu am făcut altceva decât am jucat teatru, regizat de ei. Acum, că sunt condamnat și eu, nu-mi mai este frica și vă spun adevărul curat. La noi în România, justiția este anulată. Dreptatea este a celor mai tari și venali, a celor fără Dumnezeu”.

În aceste momente, în sufletele noastre, ale celor care-l înconjuraserăm pe Ștefănescu, apăruse un noian de întrebări. Era ceva uluitor. Se contura fenomenul cunoașterii, al dezvăluirii uneia din tainele încleștării dintre oameni. Se mișca acum sufletul omului pe un registru atât de mare și de uriaș. Era lupta omului cu omul. Veșnica lupta dintre bine și rău.

Un lucru mi se pare acum contradictoriu, când privesc retrospectiv derularea evenimentelor.

a). De ce atunci, la început de era comunistă, la noi în țara, justiția militară, de formație democrată, în spiritul libertății, la căldura credinței în Dumnezeu, s-a modelat atât de repede concepției de viața atee, a comunismului? Ei erau formați de școala românească, în spirit creștin.

De ce acest lucru? De ce aceasta mișcare abisală a justiției românești din aceasta perioadă a anilor 1947 - 1960?

Alta întrebare se pune acum, în 1992.

b). De ce acum, când, după Marea Revoluție din Decembrie 1989, s-au pus pe rol atâtea procese împotriva comunismului, justiția militară, crescută și formată în concepție atee de viața a comunismului de aproape 50 de ani, nu s-a modelat dezideratelor Marii Revoluții din 1989, de înalta spiritualitate creștină? De ce în toate procesele intentate comunismului și celor care au ucis în decembrie 1989, justiția militară acum îi apara și-i eliberează pe cei vinovați de genocid?

De ce nu se mai produce același fenomen de modelare după noua concepție de viață, după noua orânduire, cu pretenție de tânără democrație în spiritul libertății? Ce proces psihic se petrece? A

fost atât de tare și bine înfipt în conștiința poporului Comunismul, cu tot arsenalul lui de cuceritor al lumii? Sau ce altceva se petrece?

Rămâne ca timpul să răspundă la aceste întrebări.

În concluzie:

1). Justiția militară din anii de început a comunismului, la noi în țară, după anii

1946 - 1960, formată în spirit creștin, dar modelată orânduirii de atunci, condamna la ani grei de temniță pe cei nevinovați, numai pentru faptul că erau români, luptând pentru Hristos și neamul lor.

2). Justiția militară de acum, formată în spirit comunist, nemodelată concepției noi de orânduire democrată, după 1989, liberă fiind, achita aproape în întregime pe cei care se fac vinovați de genocid, în toată epoca comunistă, din 1945 și până în 1989. Deci și-ntr-un fel, și-n altul, comunismul, și după revoluția din 1989, câștiga teren. Justiția își apara mentorul. Iar noi, care am făcut ani grei de închisoare, suntem în perspectiva de a mai face alți ani de temniță. Să sperăm însă că nu va fi așa.

Să ne întoarcem la Timișoara. Acum, sentința ne-o comunicaseră. Ne pregăteau lanțurile pentru mâini și picioare, în vederea transferului nostru la locul de osândă

al diferitelor închisori din țara. După comunicarea sentinței, toți cei din lotul meu se linișțiseră. Așteptam ca viața să-și urmeze cursul ei, așa cum ne-a fost rânduit.

În așteptare, eram în camera nr. 40. Așa cum am mai scris, ne bucuram de mai multă liniște și de oarecare libertate după proces. Acum aveam dreptul la vorbitor, ne mai puteam întâlni cu familia. Numai unul singur din familie avea dreptul să vină la vorbitor. În zilele acestea de vorbitor era mare vânzoleala prin camera, cu multă uitare de sine și cu multă bucurie.

Care de care veneau cu vesti de la ai lor, de la casele lor. În camera erau peste 60 de oameni, fiind destul de mare. Cei mai mulți erau tarani din Cornereva, Canicea, Domasnea, Rusca.

Verendin și Luncavita. Ne înțelegeam bine unii cu alții. Căutam să ne toleram și să nu ne certăm între noi. În timpul zilei se formau grupuri-grupuri și discutau multe lucruri și bune și rele. Mulți dintre tarani erau descumpăniți. Nu puteau înțelege de ce au fost condamnați. Judecau lucrurile într-un mod extrem de simplist. Era acea curățenie sufletească specifică taranului român. În simplitatea lui, acesta își punea nădejdea în Cel de Sus. Din adâncurile ființei lui țâșnea, în vremuri grele, acel mare echilibru sufletească, acea potentă spirituală, care-l făcea să reziste și chiar să biruie.

Fusesem numit șeful camerei. Ascultau toți de mine. Căutam să nu le fac zile grele și, dacă pot, să-i scot de la necazuri. M-am înțeles cu elevii mei din lot, ca să avem grija de toți taranii noștri din camera. Să le dam întâietate în toate serviciile din camera. La masă îi rugam să mănânce ei primii. Așa s-a ajuns la o bună înțelegere între noi. Cu toate acestea, mai apăreau și supărări.

Ferestrele camerei dădeau spre curtea și poarta închisorii. Se puteau observa intrările și ieșirile din curtea închisorii. Se vedea foarte bine și vorbitorul cu toți cei care veneau la vorbitor.

La unul din aceste vorbitoare s-a comis un act de

indisciplina din partea oamenilor mei din camera. La vorbitor erau chemati în ordinea intrării familiilor noastre la locul de vorbit. Eu am fost printre primii chemati. Terminând cu vorbitorul, am venit la camera. După mine terminaseră și o bună parte din elevii mei. Cei mai mulți însă dintre tarani n-au fost la vorbitor. În cameră, la una din ferestre, învățătorul Ion Nicoara din Canicea făcea semne spre vorbitor. Îi atrag atenția sa înceteze cu semnele că va face rău celor care n-au fost la vorbitor până acum. Se va suspenda vorbitorul. N-a voit să asculte, dându-i înainte cu semnele. În acest timp este observat de paza și reclamat. Comandantul pazei vine în camera și cercetează înfuriat cazul de indisciplina. Insistent întreabă cine a făcut semne. Nicoara al meu, învățătorul, nu vrea să iasă în fața și să recunoască greșeala. Suntem amenințați cu suspendarea vorbitorului. Într-o fracțiune de secundă mi-am dat seama de pericol. Am ieșit în fața și am declarat ca eu am făcut semne, pentru a salva camera de la pedeapsa.

Pe loc, am fost luat din camera și dus la izolare, într-o cameră fără lumina și cu rogojini pe jos. Asta era vestita „neagra” cu care de altfel făcusem cunoștința în primele zile când venisem de la Lugoj. Am stat o săptămână încheiata la izolare, fără mâncare, decât o bucată de pâine și apa. Salvase camera. Învățătorul Ion Nicoara n-a mai venit să-și ceară scuze și nici să-mi mulțumească că l-am salvat. Mi-am dat seama că nu este pădure fără uscături. Cei care au învățat ceva din viața de la mine au fost elevii mei și o bună parte din tarani, care-l condamnau pe învățătorul lor. Când m-am întors de la izolare, comandantul pazei se arata mai dur cu mine.

Într-o zi, când mi-a venit bine, am stat deoparte și am vorbit mai mult cu el:

— „Domnule comandant, să știți ca aici se intra foarte ușor, dar se iese foarte greu”.

A stat câteva clipe și a meditat. Apoi mi-a răspuns pe un ton conciliant:

— „Da, aveți dreptate, domnule profesor, nu m-am gândit la asta”.

De atunci m-am împăcat cu el. M-am bucurat de mult respect din partea lui.

În ianuarie 1950 am fost transferat cu tot lotul meu la închisoarea civilă din Timișoara.

Acum începe peregrinul nostru prin închisorile țării. Începe odiseea noastră, cu necazurile, suferințele noastre, dar și cu straniile noastre fericiri, prin cunoaștere, așa cum spunea N.

Steinhardt în Jurnalul Fericirii, ca în lanțul închisorilor, cutreierate prin țară, au fost și clipe fericite, trăite prin diferite camere și celule ale închisorilor. Acolo am întâlnit și ascultat mulți oameni de cultură. La închisoarea civilă din Timișoara am fost cazati claie peste grămada.

Ne-am găsit locul, care pe unde am apucat, cu o parte din elevii mei. Era o camera mica, cu plafonul jos și lumina slaba. Pe prici, cei nou veniți n-au avut loc. Am ajuns, deci, sub prici, la

„Serparie”, cum îi spuneau în limbajul închisorii. Acolo, pe o rogojina, pe cimentul camerei, în plină iarnă, ne-am găsit culcus. Aveam în camera cu noi pe inginerul silvic Emil Câmpeanu, fost inspector general de vânatoare regala. În jurul lui, ascultam seara de seara o mulțime de povesti și întâmplări trăite. Ne mai povestea din când în când și romane. Aceasta închisoare civilă a

Timișoarei făcea parte din vechile construcții ale cetății. Zidurile erau masive, camerele mai mari, cu arcade interioare, plafoanele joase și ferestrele mici, cu gratii destul de groase. Era o construcție cu multă igrasie și insalubra. Curtea, prin înfățișarea ei, aduce mai mult a han medieval, destul de mică. Acolo ne făceam plimbarea în cerc, cu mâinile la spate și cu capul în pământ. Parca eram niște cai răpciugoși, treierându-ne zilele. Ora de plimbare trecea repede. Cu mult suflet ne îndreptam, unul după altul, în șir, la camera. Grupuri, grupuri, ne adunam și

începeam discuțiile lăsate neterminate la anunțul plimbării. Puneam cu toții mult suflet la aceste discuții, la aceste povesti și întâmplări ale fiecăruia din noi.

Acum, când scriu aceste lucruri, îmi dau seama că omul ca entitate spirituală este foarte rezistent. Potentele lui latente, subconștientul, depozitul forțelor spirituale ale lui fac saltul spre lumina, salvând omul ca existența. Nu am întâlnit pe nimeni din miile de oameni cu care am stat, în locurile de detenție, să le fi jucat memoria vreo festa. Toți ne aduceam aminte, cu multă claritate, ca-ntr-un film, viața noastră de zi cu zi trăita până-n prezent. Posibilitățile omului sunt covârșitoare, ca și credința lui în mai bine și nadejdea în dragostea lui Dumnezeu. Numai acest mister ne-a salvat. Credinței și speranței le datoram totul. Am fost permanent în dialog cu

Dumnezeu. A fost singurul fir de care ne puteam agața în recile temnițe. Trăiesc din nou aceste emoții prin care am trecut, acum când vă povestesc. Le trăiesc cu multă intensitate. De multe ori mi-e teamă că nu sunt capabil să vă redau clipele trăite așa cu au fost, cu tragismul din ele.

Acum, când termenii de comparație sunt la îndemână, perspectiva asupra acelor vremuri este alta. Istoria se va scrie abia acum cu adevărat. Atunci eram tânăr, aveam 29 de ani. Speram și rezistam. Sperând, trăiam. Intrând într-o lume lipsită de libertate, ne făuream o lume a noastră de vis. Visul era carapacea noastră care ne apara de moarte. Eram ancorati în viitor. Numai așa am reușit să străpungem zidurile nevăzute ale utopiei comuniste. În aceasta lupta au căzut mulți.

Mlaștina deznădejzii și-a luat tributul prin înecarea a sute de mii de frați de-ai noștri, români și alte multe naționalități. Fiecare etnie și-a dat tributul ei. Nimeni n-a scăpat să nu plătească. De aceea se impune cu necesitate ca în sânul poporului nostru, poziția de cetățean să fie sfântă. Ea trebuie să se înfrățească și să ne unească. Comunitatea de idei să fie liantul nostru în România de

măine, și cu aceasta, într-o Europa unita, respectând însă specificul fiecărei națiuni. De-abia atunci, pacea și liniștea se va instaura la noi în țară.

Cu fiecare zi care trecea, noi ne pregăteam să înfruntăm neprevăzutul. Zilnic plecau din închisoare loturi, loturi de deținuți spre alte închisori. Auzeam cum le băteau lanțurile la picioare. Ferestrele noastre de la camera dădeau spre curte. De cu noapte pregăteau lotul de plecare.

Într-o bună zi, cu noaptea în cap, se deschide cu zgomot ușa camerei și ne anunța să ne luăm bagajele și să ieșim afară. Acum mă despart de copiii mei. Deși îi pregătisem din timp pentru acest eveniment, totuși ne-am despărțit tare greu. Unul câte unul, cum eram strigați după tabel, eram conduși la butucul cu lanțuri. Nu toți au fost legați în lanțuri. Numai aceia care erau considerați mai periculoși și șefii de loturi. Eu am fost legat în lanțuri împreună cu părintele Ioja

Sinezei, din comuna Ranusa, jud. Arad. Era un om blând și bun, cu multă dragoste fata de om și cu multă credință în Dumnezeu. Suntem amândoi ferecați în lanțuri grele. Cătușele erau groase și late, reci, ca-n timp de iarnă. Eram pe la sfârșitul lui ianuarie 1950. Părintele Ioja Sinezie era legat de piciorul stâng. Trebuie să fim foarte atenți și să pasim deodată amândoi, ca altfel ne împiedicam, sau ne trăgeam unul pe altul. Așa ne-am dus zilele, legați în cătușe și lanțuri grele.

Așa am dormit, așa am mers împreună la W.C. Ne uitam unul la altul cu resemnare și cu speranța că odată vom scăpa. Blândețele priviri ale părintelui Sinezie mă încurajau. Era mai bătrân ca mine.

Avea peste 40 de ani.

În cătușe și lanțuri grele străbăteam în timp spre temnița grea Aiudul, spre Aiudul nebunul din blestemul lui Radu Gyr.

Lotul nostru era de 30 de oameni. În drum spre mașina-duba, se realiza simfonia lanțurilor grele. Și acum

păstrez în suflet zornaitul lor de metal ucigător. Am trăit zile de urcuș greu de moarte, urcuș greu spre zări de alta lumina, lumina libertății pe care acum o plătim scump. Alții au plătit-o cu viața. Ajunși la duba, ne urcam foarte greu cu lanțurile la picioare. Împinsi și înjurați de gardieni, ne-am suit zdrelindu-ne pielea de pe picioare. Cătușa, fiind grea, rodea prin ciorapii subțiri. Cu chiu, cu vai, intram în mașina. Ajunși la gara, ne aștepta vagonul-duba. Era un vagon special construit pentru deținuți, prevăzut cu uși metalice grele și cu geamuri cu gratii solide. La gara a fost un alt chin pentru noi, trebuind să ne dăm cu greu jos și să urcam în vagonul-duba. Ne ajutau înjurăturile și pumnii gardienilor. De acum, spre necunoscut. Nimeni nu ne spune un cuvânt despre ținta drumului. Era un secret al lor. făcea parte din mijloacele de tortura. Cu părintele Sinezie lângă mine, pe scaun, în vagon, ne ducem amândoi amarul. Avea o voce blândă și cu multă bunătate în ea. Îți descretea fruntea și mai uitai de necazuri. Era înzestrat cu darul preoției. După o zi și o noapte de mers pe drum de fier, am ajuns într-o gara. Era

Aiudul. De la gara ne-am urcat într-o mașina-duba. Ne mai învățasem cu lanțurile. Uneori ne mai și amuzam. Ajunși la Aiud, ne conduc o droaie de gardieni într-o curte mică. Tot timpul ni se adresau cu „banditul, bandiților”.

Pe rând, unul după altul, ajungem la un butuc, unde un deținut de drept comun, fierar de meserie, cu o dalta și un ciocan în mână, ne taie lanțurile de la picioare. După fiecare lanț căzut jos se auzea câte un oftat de eliberare. De aici, în coloana de câte doi, ajungem într-o secție cu multe camere mai mari. Era secția a II-a din Aiud.

Iată-ne și-n vestitul Aiud, locul de osânda al nostru pentru mulți ani.

AIUD, 1950 - Secția a II-a

Sfârșit de ianuarie și început de februarie 1950. De-abia dezmoțiti de lanțurile grele de la picioare, parându-ne ca plutim, mergem câte doi în rând, încolonați spre secția a II-a, așa cum am spus mai înainte.

Într-o cameră mare, cu priciuri etajate, ne găsim fiecare locul pe niște rogojini, cam ferfenițite de atâtea oase trudite, zilnic vânzându-se pe ele. Copiii mei, elevii, aici în Aiud, au fost cazati în altă parte, până când au luat drumul spre locul de execuție a pedepsei – Târgsor.

Iată și pe cei de care mi-am adus aminte că au fost cu mine în secția a II-a Aiud:

1. Emil Câmpean – ing. silvic
2. Aurel Popa – ing. prof. univ.
3. Constantin Bodea – ing. asist.
4. Nicolae Cristetiu – ing. asist.
5. Pavel Cristetiu – secretar pol.
6. Dumitru Crihana – ing.
7. Iuliu Daba – ing.
8. Sinezie Ioja – preot
9. Mihai Temus
10. Viorel Damian – ing. asist. univ.
11. Corneliu Hobincu – medic
12. Dragomir? – contabil
13. Mihet? – ing.
14. Atanasie Berzescu – profesor
15. Ion Constantin – ing.

Ca-n oricare loc, de curând ajunși, ne vânzoleam care-ncotro, de-abia găsindu-ne starea. În ochii fiecăruia din noi se citea nedumerirea și haul în care ajunsesem. Resemnati, căutam să fim cât mai liniștiți și împăcați cu ce ne-a fost dat să înduram. Nici n-ajunsesem bine în cameră, ca vecinii noștri ne și cheamă la perete, luând legătura cu noi. Erau cei din dreapta. La locul unde băteau în perete puneam gamela și ascultam. Se auzea foarte bine tot ce ne comunicau. Așa ne-au pus la curent cu toate cele ce se întâmplau la Aiud. Nu după multe zile încep să vină mici biletele de hârtie cu poeziile lui Radu Gyr, cu concursul plantoanelor de pe sala. Așa am început și noi să ne bucurăm de aceste valori spirituale din cultura românească.

Țin minte ca acum cât de mult m-am bucurat

învăţând aceste poezii. Începutul l-am făcut cu „Balada clopotarului din stele”. Înghiţeam la strofe ca găina boabele. În felul acesta treceau în zbor zilele, una după alta, fără să ne dăm seama, aşteptând de fiecare dată să ne apara alte biletele, cu câte 4 – 5 strofe. După ce am învăţat-o, ma chemau colegii de camera sa le-o recit.

Stând pe priciul de jos turceste, în mijlocul lor, le-o recitam şi celor care nu s-au ostenit s-o învete. Fără să simţim, viaţa de rob îşi urma cursul ei. Aiudul, cu ciudateniile lui, ne învăţase bine de tot. Mâncarea era extrem de slabă. Frigul era parca mai tare ca de când venisem. Pe nesimţite, puterile ne păraseau. Într-un colţ, pe priciul de jos, în dreapta către geam, aveam eu locul lângă Mihai Tomus, un moţ cu multă dragoste. Ma împrietenisem cu el. Inginerul

Câmpeanu şi aici pornise, seara de seara, să ne povestească din isprăvile lui şi din atâtea cărţi citite. Prin luna martie, fac un icter de toată frumuseţea. Nu mai puteam să mănânc. Ce eram eu slab şi până acum, dar de data asta devenisem o stafie. Rămăseseră numai ochii de mine, mari şi boldanosi, iar în jurul lor, galben ca turta de ceara.

În situaţia aceasta, gardianul de pe sala raportează conducerii de boala mea. Dar, nicio mişcare. Eu pe mai departe îmi duceam amarul de osândit. Resemnăt, cu ţinta în necuprins, nădăjduiam în Dumnezeu. Pe vremea aceea la Aiud se murea pe capete. Asistenta medicală era aproape inexistentă. Nu era celula să nu fie bolnavi în ea.

Aşa se anunţa anul 1950 în Aiud.

LA CELULAR

Nu după multe zile se deschide uşa de la camera noastră. Un sanitar în halat alb ma anunţa să-mi fac bagajul şi să ies afară. Nedumerit şi pierit de tot, îmi iau rămas bun de la toţi ai mei, cu care venisem de la Timişoara şi, cu bocceaua sub braţ, ies afară. Cu mulţi dintre ei aveam să mă mai întâlnesc în fabrica. Dar, cu unii din ei, n-aveam să mă mai văd, cum au fost părintele Ioja

Sinezie și Tomus Mihai.

Ajuns pe sala, cu bocceaua sub braț, balabanindu-mă mergeam după sanitar. Ieșim din secție, traversând drumul, intram în Celular. Nu mai fusesem niciodată aici, cum de altfel nici în

Aiud.

În fața ochilor se desfășura grandoarea iadului sofisticat, iadul secolului XX. Infernul lui

Dante. M-am cutremurat. Se părea că-i un colos, haotic dimensionat și construit. Arata ca un infern fără sfârșit, cu nenumărate uși zăvorâte meșteșugit, cu plasa de sârma între etaje și un târșăit de pâslari al pazei și plantoanelor de pe sala. Nu era voie să bocaneasca pe coridoare. Ca furii, spionau fiecare ușa, ascultând și vizionând pe drăcescul ochi al ușii.

După sanitar, cu sufletul la gură, urc etaj după etaj. Credeam că nu se mai termina. Ne oprim la etajul III, celula 309. Pe aripa scurtă, cu fata spre secția a II-a. Gardianul deschide ușa și-mi face vânt în celula.

În fața mea, trei stafii, stând pe prici sub geam, se zgâiau la mine. În urma mea, zdrannng... și ușa se închise cu un scrâșnet de zăvor. Cum oi fi arătat eu la înfățișare, nu pot să mai știu, dar cert este ca cei trei se uitau la mine ca la altceva. Parca eram din altă lume, galben, galben la fata ca sofranul.

Primul din stânga vine la mine și se prezintă - Nicolae Mares, fostul ministru al agriculturii în timpul lui Antonescu. Era inginer constructor de căi ferate. Al doilea se scoala în picioare și se prezintă, Ioan Arbore, general, fost ministru al economiei în timpul lui Antonescu.

Înainte de Iacobici a fost șeful Marelui Stat Major. Al treilea vine și el la mine, prezentându-se

Turcu Nicolae, elev de liceu, prapadit și slab ca vai de el. Ei trei erau locatarii celulei 309 de la vestitul Celular al Aiudului. Am mai venit și eu, alt prapadit, să sporesc numărul la patru.

De-abia încăpeam pe prici. Locul meu era între

generalul Arbore și Turcu. Fiind cel mai prapadit, ma primiseră la mijloc. Pe prici, niște rogojini tocite de vreme și de bieteile noastre oase osândite erau singurul așternut al nostru în vreme de iarna și fără căldura în celula. Tevile de calorifer erau mai mult reci decât calde. Drept învelitoare aveam niște paturi roase și ele ca bieteile rogojini și cu mai multe găuri. Asta ca să știm că ne puteam încălzi acoperindu-ne cu ele.

Stăteam mai mult pe prici, cu pătura în spate.

Străin printre ei, colegii mei de la 309, gândul îmi zbură la cei pe care i-am lăsat în secția a II-a, timișorenii mei. Acum, departe de ei, parca-i vedeam mai bine pe fiecare în parte. Mai mult, îmi amintesc de ing. Ion Constantin, stând pe priciul de jos, în mijlocul nostru, și povestindu-ne. Era cunoscut de toți, mai ales de grupul de ingineri din Politehnica Timișoara, asistenți și profesori universitari. De multe ori, cu durere în suflet, dar în lumina adevărului, ne puneă la curent cu multe greșeli întâmplare în Banat, însă în același timp scotea în evidență și lucrurile bune. De la el am aflat o mulțime de lucruri întâmplare în organizarea rezistenței din

Banat. Cu spirit critic, își asuma multe din greșelile făcute de noi toți, necunoscând îndeaproape inamicul din fata – comunismul. Parca și acum îl aud cum ne spunea, revoltat ca noi nu ne dam seama, ca toți comuniștii, comunismul mai bine zis, nu renunța la telul lor final, ori de câte ori ar fi înfrânți. O iau de la capăt cu lupta lor. Încă mai mult, chiar dacă nu reușesc să obțină o victorie într-o generație, o predau la cei ce vin după ei. Era convins și conștient de diabolismul din ei și de voința ferma de a câștiga teren. Concluzia era ca noi ne găsim cu ei într-o luptă pe viață și pe moarte.

Asta se întâmpla în anul 1950 la Aiud. A trebuit ca timpul să dovedească, în mod cert, ca cele afirmate de Ion Constantin sunt și azi de actualitate. Acum, când scriu, trecut de 80 de ani.

Ion Constantin este tot lucid su cu multă seninătate,

ne îndeamna la unitate și lupta cot la cot. Și acum, în fața noastră, Comunismul lupta cu aceeași tenacitate. Din păcate, unitatea noastră nu mai este aceeași. S-a destrămat. Orgoliile, reaua credința i-au luat locul. Neînțelegerea lucrurilor, incapacitatea omului, uneori fac loc dezmembrării. Goana după mărire duce la neunitate.

În concluzie, Ion Constantin ne sfătuia atunci să nu desconsiderăm inamicul, comunismul de fapt, ci să-l luăm așa cum este el, diabolic, tenace și neîndurător. Să nu uităm, ne spunea el, ca ei, rușii, fac politica mondială. Pun la bătaie vagoane de aur pentru a-și face drum în telul lor.

Trebuie să știm ca în fața noastră este un colos. Acest colos ne vrea noua moartea cu orice preț.

Și-n prezent am rămas, noi românii, dușmanul numărul unu pentru ruși.

Aceste lucruri auzite atunci, în anul 1950 la Aiud, de la Ion Constantin, aveam să le mai aud, peste ani, în 1960, de la Ion V. Georgescu, care făcuse 11 ani de lagăr în Siberia, la Vorkuta și Verhoiansk, polul frigului. Îi cunoscuse la ei acasă pe ruși.

Azi, când vremurile sunt atât de grele, când neamul românesc este la grea cumpăna, când toți se năpustesc asupra noastră ca lupii, noi suntem dezbinati. Orgoliul și veleitățile ne pustiesc sufletele. Ura a luat locul dragostei și minciuna locul adevărului. Ba mai mult, ne pretam unii dintre noi să denigram pe cel ce a mers în rând cu noi pe baricada. Știut este ca la vremurile grele, vremuri mari, trebuie oameni mari. Azi... vremurile sunt mari, dar... oamenii sunt mici.

Singura cale de salvare este să ne întoarcem la Icoana. Să ne întoarcem de unde am început lupta pentru ridicarea neamului. Numai în jurul altarului găsim calea spre biruinta. Uniți în jurul Bisericii să căutam biruinta.

În singurătatea mea, pe priedul de la 309, gândul îmi zboară la ing. Nicolae Cristetiu. Cu el și cu tatăl sau legasem o prietenie. Tatăl sau, Pavel, a fost secretarul Politehniciei. Înaintea lui, ca secretar a fost unul Ioan

Berzescu din Teregova. Noi, în comuna îi spuneam Bârsascu. A fost nepot al învățătorului Petru Berzescu de pe timpul Austriei. În comuna lumea îi spunea Patru

Dascălul. De la familia lor a rămas și cartierul nostru din comuna cu numele de „Bârsești”. Un fiu al lui cu numele de Ion Berzescu a fost delegat la adunarea de la Alba-Iulia în 1918, când s-a făcut Marea Unire. De fapt, cei mai mulți cu numele de Berzescu, în comuna, locuiesc în acest cartier, unde de altfel m-am născut și eu. Auzind Pavel Cristetiu de numele meu, m-a întrebat dacă nu sunt cumva ruda cu fostul secretar al Politehnicii. I-am spus că nu sunt ruda apropiată cu el, dar am locuit pe aceeași strada. Cu Nicolae Cristetiu ne-am găsit cunoștințe comune. Era prieten bun cu o fată de la Teregova, Bica Felicia. *Liti* îi spuneam noi în comuna. Studiase conservatorul la Timișoara, secția Canto. Am copilărit și am crescut cu ea împreună. Suntem chiar rude. Mama mea a fost din familia lor, Bica. Nicolita Cristetiu îmi povestea de prietenia lor, iar eu de copilăria noastră.

Demn de reținut este un lucru extrem de important, povestit de Nicolita. Ne spunea el, cu mult haz, ca după terminarea facultatii, ajungând inginer, era puțin dezorientat. Nu știa ce-i de făcut ca să poți câștiga și tu un ban mai mult. Deodată îi vine inspirația sa se ducă la școala de instalatori de apă. Zis și făcut. Se înscrie la una din aceste școli cu durata de trei ani. Iată-l și ucenic pe Nicolita al nostru, ditamai inginerul. La terminarea cursurilor de trei ani, directorul școlii îi cere diploma de bacalaureat pentru a-i putea face diploma de meserias instalator de apă.

Cristetiu îi duce diploma de inginer. Directorul, când vede treaba asta și anume că-i inginer, intrigat cumva, îi spune:

— „Păi, bine domnule, de ce nu mi-ai spus de la început că ești inginer?”

— „Nu v-am spus pentru că am vrut să învăț meserie. Dacă-ți fi știut lucrul acesta, m-ați fi corcolit și n-aș fi

învăţat meserie. Aşa, iată-mă şi instalator de apa, cu diploma la mână”.

Se împlinesc acum aproape 50 de ani de când am trăit acele vremuri în blestematul acela de Aiud. Şi acum trăiesc parca din plin acele clipe de iad. Dintre cei de la camera 28, secţia a

II-a, numai cu ing. Viorel Demian şi cu ing. Ion Constantin m-am întâlnit în 1994, la Aiud, în ziua de 14 septembrie, la sfinţirea monumentului.

Stând tăcut pe prici, lângă generalul Arbore Ion şi Nicolae Mares, gândurile mele zburau hat departe, peste munţi şi vai, dealuri şi vâlcele, la cei de acasă, care, de bună seamă, cu lacrimi în ochi se gândeau la noi, cei naclaiti în sânge şi roşi de atâtea boli abătute asupra capului nostru.

Stând pe prici, mai mult turceste, lângă generalul Arbore, cu boala în oase, îmi duceam amarul şi osânda-n spinare.

În fiecare zi pe la orele 10 venea un sanitar cu un planton şi-mi aducea laptele într-o gamela. Fiind bolnav de icter eram trecut la regim. Laptele pe care-l primeam era preparat din praf de lapte. Mâncarea o primeam tot de la regim, separat. Era parca fără niciun gust. Asta poate ca de unde eram bolnav, nu aveam nicio pofta de mâncare şi nici ea nu avea vreun gust.

Nu după mult timp, în celula noastră mai este vârat pe uşa un om mai mult înalt decât scund, brunet la fata. Părea puţin adus de spate. Dacă bine-mi amintesc, se prezentase cu numele de Nedelcu, locotenent. Pe prici nu mai avea loc. Se aciuieste şi el pe podea, lipit de peretele din dreapta cum intri pe uşa. De acum eram cinci în celula. Spre norocul nostru, al celor de la celula

309, niciunul din noi nu era cu atrag. Nu eram pusi pe cearta. Era multă linişte. Toată ziua ascultam la cele povestite ba de generalul Arbore, ba de Nicolae Mares. Ca mai bătrâni, pe lângă faptul că au fost miniştri în timpul lui Antonescu, mai aveau de povestit şi cele petrecute într-o

viața de om. De multe ori uitam de mine și de boala mea, ascultându-i cu nesaț. Așa se face că noi, cei mici și de jos, ne făceam acum intrarea în lumea care odată a condus destinele acestei țări.

Când venea vorba de mareșalul Antonescu, îl priveau dintr-un unghi cu totul aparte, în mod critic. Acum îi găseau toate păcatele. Istoria începuse să-l judece. Ca foști apropiați colaboratori, cunoșteau multe lucruri și bune, și rele.

1. Dintr-un început condamnau actul de la 23 august 1944. Condamnau atitudinea regelui

Mihai I fata de Antonescu.

2. Au optat pentru inițiativa Mareșalului de a ieși din război. Din timp, ei și-au dat seama că Germania va pierde războiul. Voiau desprinderea de Hitler, dar nu prin trădare.

3. Acum, în perspectiva istoriei, conflictul dintre generalul Iacobici, Ministrul de Război și fostul Șef al Marelui Stat Major al Armatei și Mareșalul Antonescu îl vedeau cu alți ochi. Îi dădeau dreptate lui Iacobici. Cât a putut, generalul Iacobici a frânat trimiterea pe front de noi trupe. Trăgea de timp. Nu voia să sacrifice armata pentru o cauza deja pierdută.

Zilnic, noi cei mici din camera ascultam la cele povestite de cei doi miniștri antonescieni.

Pe rând, erau trecuți prin sita lor toți foștii miniștri și generali ai armatei române. Așa am reușit și eu să ascult și să-mi dau seama de tot ce s-a petrecut în drumul parcurs de Mareșalul

Antonescu în timpul guvernării lui. Cert este că el trebuia tratat ca un erou și luptător împotriva comunismului. Nu trebuia prins printr-un ieftin șiretlic și predat rușilor. Cei care s-au pretat la aceasta scamatorie vor fi judecați de istorie și-n mod sigur condamnați.

Din povestirile generalului Ion Arbore am înțeles multe lucruri. Era fiu de preot, ceea ce s-a și văzut în tot comportamentul lui. Se ruga tot timpul în celulă. Privea lumea din jurul lui cu multă îngăduință și dragoste. Ne

ocrotea cât putea pe noi, cei din apropierea lui, ca pe niște copii. La rându-ne, fiecare din noi ne-am istorisit trecutul nostru, cu toate neajunsurile și pățaniile noastre. Generalul Arbore și-a petrecut copilăria în Dobrogea, în apropierea Deltei, la

Sarinasuf, unde tatăl sau era preot. Mai avea un frate, profesor de limba română la Focșani. Ne povestise mult despre el, cu lucruri bune și frumoase. Avea o bibliotecă mare și temeinică, de peste 10.000 de volume. Era un om de mare sensibilitate. Spre deosebire de aproape toți cei cu care el a lucrat afară, în mari funcții de stat, era de o modestie rară. El credea cu toată căldura în

Dumnezeu. A murit la Jilava îngrijind bolnavii. Le spala rufele de pe ei, murdare de atâta boala, rugându-se lui Hristos. Nu știu cum o fi fost în libertate, dar aici în temnița l-a găsit pe

Dumnezeu. A fost un om de o mare ținută morală. Nu l-am auzit o dată bârfind pe cineva. De câte ori Nicolae Mares se mai scapa de mai vorbea de rău pe cineva, el îi spunea:

— „Mai Nicolae mai, nu vorbi cu păcat de oameni, ca numai Dumnezeu știe ce-o fi fost în sufletul lor, de-or fi greșit. Nici noi n-am fost mai buni”.

Adeseori ne povestea lucruri din copilăria lui, de felul cum a reușit să razbata în viață. A

parcurs drumul, în cariera lui de ofițer, de la sublocotenent și până la gradul de general prin puterile lui, fără a fi ajutat de cineva din afară.

CARE VREI MURI

Era prin luna aprilie 1950. Pe Nicolae Mares, într-o bună zi, de dimineața, după deschidere, îl striga un ofițer cu lista în mână să-și facă bagajul și să iasă afară. Tiptil, puțin adus de spate, destul de firav, cu bocceaua sub braț, își ia rămas bun de la noi și iese afară. Târziu am auzit, când deja eram liber, că a fost dus la Sighet, unde a și murit. De la plecarea lui am rămas iarăși patru. Vizita medicala se făcea o dată pe săptămâna de către medicul

civil al închisorii, într-o celula special amenajata.

Pe sala, ca planton era și unul, Giury pe numele lui, ungar de origine. Înainte de vizita umbla ca o vijelie, de la celula la celula, strigând cât îl țineau plămânii:

— „Care vrei muri! Care vrei muri! Care vrei muri!”, trăgând zăvoarele de la uși, de să le rupă, nu alta. La început nu știam ce-o fi cu asta. Generalul Arbore îmi spune însă că-i vizita medicală. Cine vrea să meargă la medic se îmbraca și iese pe sala. Ma ridic și eu și mă iau după ai mei. În frunte era generalul și după el eu. Când am ieșit pe sala, deja coada se formase. Ne așezam și noi la coada, încheind rândul. Rezemati de perete, oamenii vorbeau între ei. De-abia ne mai vedeam unii cu alții, din celulele vecine. Erau scoase cam 5 - 6 celule deodată. În timpul ăsta îl văd pe Arbore că-l ia de mâna pe un bătrân, mai mic de statură ca el, brunet, și-i spune:

— „Mai Iacobici, vino să-ți prezint pe un bănațean deal tău de la Teregovă, profesor de meserie și-i tânăr de tot”.

Eu, sfios din fire, dar mai bine zis timid, dau mâna cu el. Cu multă afecțiune mi-o strânge, bucurându-se ca mai vede pe cineva dintr-ai lui, din acel colț de țară, care a avut curajul să înfrunte urgia comunistă.

— „Ma bucur mult de tot că vă cunosc, d-le Berzescu. Eu sunt din Armenis de naștere.

Numele dumatăle mi-e tare cunoscut. Pe tatăl dumatăle nu cumva îl cheamă Gheorghe?”

— „Ba da, d-le general, Gheorghe îl cheamă”.

— „Să știi, frate dragă, ca o verișoară de a mea, Iconia, a fost căsătorită cu unul Ion

Berzescu din Teregovă. Eu sunt varul ei primar, părinții noștri, frați.

— „D-le general, o cunosc foarte bine pe mătușa Iconia. Doar în brațele ei am crescut.

Soțul ei, urca Ion, a fost varul primar al bunicului meu, Ion. Tatăl meu, Gheorghe, tot în brațele ei a crescut. Locuiam în aceeași casă mare, făcută din cărămida din

timpul Austriei”.

M-a mai întrebat de mulți oameni din Teregova, pe care-i cunoșteam bine. I-am mai spus ca atât bunicul meu, Ion, trăiește, cât și urca Ion, soțul Iconiei, trăiește. I-am lăsat în viață. S-a bucurat nespus de mult. Așa l-am cunoscut și eu pe generalul Iosif Iacobici, fostul ministru al

Apărării Naționale și înainte de asta Șeful Marelui Stat Major. De atunci, de fiecare dată când

Giury ne scotea la vizita medicala, ne întâlneam pe sala.

După mai mult timp de regim alimentar, fără niciun medicament, icterul meu dispare. Am trecut cu masa la comun.

Scăpasem eu de necazul bolii de ficat și cade fratele meu de suferința, Turcu. Se îmbolnăvește de plămâni, începe să facă febra mare, să tuseasca și să nu mai poată mânca.

Batem în ușa, raportam că-i bolnav destul de grav, dar nimeni nimic. Nici n-au venit să-l vadă, cel puțin. La vizita medicala, medicul se mulțumea cu consultul. În rest, nimic. Fără niciun fel de tratament, își ducea boala cu resemnare. Noaptea transpira și tusea întruna. După cum am mai spus, pofta de mâncare nu avea. Sub ochii noștri, la sfârșitul lui aprilie 1950 s-a stins. A murit întins pe prici lângă mine. Dimineața am văzut că nu mai mișca. Întepenise sub pătura zdrențuita.

Încă unul, pe lângă cei mulți, trecuse în veșnicie, fără ca Administrația sa miște un deget, să ia o măsură. Cu buna știință au săvârșit crima. Se înscrie în planul lor de asasinare a întregului neam românesc. Rusii, cu premeditare, urmăreau exterminarea neamului nostru.

Pe la început de mai 1950, rămânem în celula 309 numai trei oameni: generalul Ion

Arbore, locotenentul Nedelcu și cu mine.

Nu după mult timp, prinseră să umble un ofițer și un civil, din celula în celula, și întrebau pe fiecare ce meserie are. Nu știam de ce fac lucrul ăsta. După o vreme,

generalul Arbore ne spune ce credea el despre treaba asta și anume ca ei vor să scoată oameni cu meserie în fabrica.

Stând și gândind, deodată-mi vine-n minte o idee. Când mai vin prin celule, întrebând de meseriași, eu voi declara că sunt tâmplar. Cunoșteam destul de bine tâmplăria. Nu aveam teama.

Speram c-o să fie bine.

Erau zile de mai, când soarele cu razele lui începuse să razbata și-n celula noastră. Soare de mai cu nadejdi de mai bine. Într-o zi se deschide iarăși ușa celulei și întrebă de meseriași. Eu ies în fața și le spun că sunt tâmplar. Ma notează și închid ușa.

— „Ei, acum să te pregătești de fabrica. Pe toți care-i notează îi scot în fabrica”, îmi spune gen. Arbore.

În zilele următoare ne muta pe toți cei din celula noastră într-o alta celula, tot pe partea scurta, dar în partea cealaltă a Celularului. De acolo, de pe geam, se vedea curtea fabricii. Era o vânzoleala de oameni. Se auzea destul de bine vuietul de ciocane în tabla de metal. Era atelierul de tinichigerie. Albastrul cerului văzut din celula era atât de îmbietor și de liniștitor, încât pentru o clipă uitam că suntem în temnița. Razele soarelui ne scăldau fata îngălbenita și stafidita de atâta lipsa de lumina și libertate. Toate concureau la o imagine de mult râvnita de noi, osândiții, libertatea și sănătatea.

Într-o zi, gen. Arbore îmi spune iarăși:

— „În curând vei merge la acel vuiet de fabrica și-ți vei găsi o liniște oarecare”.

În celula noastră, 309, se făcea curățenie. Se varuia peste tot. După terminarea varuitului ne-am mutat la locul nostru, 309.

Florarul parca ne mai potolea dorul de libertate. Ne mișcam mai vioi și-n celula. Speram în mai bine. Ne rugam Celui de Sus să ne întăreasca.

În fiecare zi, gen. Arbore se ruga cu multă căldura, stând pe prici la locul lui. Senin, le primea pe toate câte veneau pe capul lui. Niciodată nu l-am auzit vaicarindu-se.

Ca dreptul Iov, mulțumea lui Dumnezeu de tot ceea ce se întâmpla.

Într-o bună zi, ușa se deschide și un ofițer îmi spune să-mi fac bagajul și să ies afară. Îmi iau rămas bun de la generalul Arbore și de la Nedelcu și ies afară. Gen. Arbore îmi urează mult noroc. De atunci nu l-am mai văzut. Aveam să aflu că a murit la Jilava, îngrijind bolnavii.

Dumnezeu să-l odihnească în pace, că a fost un mare român și un bun creștin.

ÎN FABRICA

De la etajul III, după ce ies din celula 309, merg în urma ofițerului cu bagajele sub braț.

Cobor de-abia răsuflând scările, cu ofițerul în față. Ajungem la etajul I, în fața unei celule, pe aripa lungă, pe partea dreaptă a Celularului. Nu mai știu bine ce număr avea celula, parca 31, dar sigur nu mai sunt. După noi era și șeful secției, un gardian cu cheile în mână. Îmi deschide ușa invitându-mă să intru în celula. Acolo era altfel decât la 309. Erau patru paturi de fier cu saltele curate, cearșafuri, perina și paturi bune. Mi-am lăsat bagajul pe patul de jos, din dreapta camerei și am ieșit afara după ofițer.

La ieșirea din Celular erau mai mulți deținuți încolonati, toți ca mine, pentru fabrica.

Afară ne aștepta un civil, de statura mijlocie. Stătea liniștit, cu un băț în mână și cu privirea tot în pământ. Parcă ar fi căutat ceva. Când m-am atașat grupului, a zis:

— „Hai să mergem!”

Mai târziu aveam să aflu că era Mares, directorul fabricii. El, în fruntea coloanei, iar noi, după el, spre fabrica. Intram pe poarta în fabrica. De cum am intrat, ne-a și luat în primire o zumzaiala, un du-te-vino al oamenilor, cu treaba și fără treaba. Arata curtea aia ca un furnicar.

Se mișcau în toate părțile. De la intrarea în fabrica, în stânga, un gater, cu două pânze, scrâșnea ritmic la un bulvan de brad, tăindu-l în scânduri la dimensiunea ceruta. În dreapta, mai la distanță, erau birourile fabricii, unde

lucrau de zor o mulțime de ingineri proiectanți. Cu gaterul în continuare era sala strungurilor în lemn. Acolo zbârnâiau daltele înfipite în lemn, mânuite de buni mesteri strungari. Erau colegii noștri, frații noștri de lupta. Acolo lucra și prietenul meu bun

Mihai Puscasu, azi trecut întru cele veșnice. De la strunguri intrai în atelierul de rotarie, unde aveam să lucrez eu mulți ani de fabrica. Legate de rotarie erau atelierele de tâmplarie, cu specificul lor de lucrat în lemn, uși, ferestre, mobila și tapițerie. Pe partea dreaptă, cum intrai în fabrica, după birouri, se desfășurau atelierele de fierarie, tinichigerie, paturi, forja și altele. După aceste ateliere venea și atelierul de jucării.

După ce toți am intrat în fabrica, aproape de poarta, Mares se oprește în fața noastră, cu lista în mână. Eram numai ochi și urechi. Așteptam să vedem care-ncotro va merge la locul de muncă. Pe lângă Mares erau mai mulți gardieni, șefi de ateliere. Așteptau și ei repartitia. Eu ajung la atelierul de jucării, cu încă vreo câțiva ca mine. Ne preda unui deținut, mai rășărit parca, îmbrăcat și el în zeghe ca toți deținuții. Sunt repartizat la o masă unde se confecționau jucării.

Cel care ma luase în primire se și ocupa de mine, arătându-mi ce trebuie să fac. De prima data îmi da niște plăcute de lemn pe care trebuie să le șlefuiesc. Zis și făcut. M-apuc de lucru. Cel care m-a luat în primire era un deținut de drept comun, cu numele de Movila. Era un om tare bun și echilibrat. Și-a dat seama pe loc ca noi de-abia am apucat să scăpăm de Celular și să mai prindem un pic de libertate, schimbând mediul satanic de oprimare. Acest Movila era șeful atelierului de jucării. Toți cei din atelier îmi erau necunoscuți, deși erau toți politici. De fapt n-aveam de unde să-i cunosc, ca, de la Timișoara, n-am mai ieșit niciunde din celula ca să-i pot cunoaște. Aceasta a fost, de luni de zile, prima mea ieșire din celula, printre oameni, afară de ieșirile la vizita medicala pe Celular.

Totul părea nou pentru mine, necunoscut. Adesea ma

întrebam până unde se poate merge în nesiguranța asta și ce-o aduce ziua de mâine. Nu-mi dădeam seama atunci ca de fapt aceasta-i o caracteristică a gulagului, cu mijloacele lui de oprimare. Toate încercările de suprimare a omului de către om nu sunt altceva decât consecințele încheștării în lupta dintre bine și rău.

Fabrica lucra în trei schimburi. Cei de la jucării lucrau numai în schimbul întâi, de la orele

6 la 14. La ieșirea din fabrica, luam masa de prânz. De acolo, liberi fiecare după luarea mesei, ne îndreptam spre Celular. Ajuns la celula mea, găsesc încă doi deținuți, la patul lor, punându-și traista cu gamela la capul patului. Nu-mi mai amintesc cine erau acei colegi de camera dintr-un început. Mi-am pus și eu traista la capul patului. Eram patru oameni în fiecare celula. Ce n-am observat de la început a fost faptul ca în celula nu era tineta pentru nevoile noastre. Fiecare mergea la WC-ul din capul coridorului. Ușa de la camera era permanent deschisa, zi și noapte.

Dintr-odată, alt regim de camera și alte condiții de viață. Ne apropiam de cele normale, spre deosebire de animale.

Ma preocupa lucrul din fabrica. Așa ajunsesem la o oarecare libertate. Ma ducea mereu, gândul la generalul Arbore, pe care-l lăsasem în celula, slăbit de tot, de deabia-și ținea sufletul.

Ridicam ochii din curtea fabricii și priveam acel colț de Celular, unde știam că-l lăsasem pe

Arbore. Vocea lui blajina și dragostea față de om îl defineau ca pe un adevărat părinte. Ajuns la un oarecare confort, adesea mă gândeam la el, care dormea tot pe prici, cu o rogojina ferfenița și o pătură, veche de când lumea, roasa de vreme și găurita.

La atelier, după o vreme, de la șlefuit am trecut la confecționat piese pentru jucării.

Timpul trecea repede, repede de nu-ți venea să crezi. Mâncarea în fabrica era mult mai bună.

Începusem să cunosc lumea de acolo. În fața mea, la jucării, șlefua de zor un om, slab la fata, de statura mijlocie și cu privirile vii de tot. Era numai viața în el. Destul de comunicativ, se uita insistent spre mine. De la o vreme, ma întreabă cine sunt și de unde vin. Cu o oarecare rețineră, îi răspund la întrebările lui. La rândul-i, îmi spune și el cine-i și de unde vine. Era părintele

Dumitru Mitoiu, care fusese preot în comuna Bacești, județul Vaslui. În legătura cu numele meu de botez, Atanasie, face o glumă, nesarata un pic, dar fără răutate în conținut.

— „Cum de porți numele unui mare sfânt, Atanasie cel Mare, patriarh al Alexandriei? Tu nu-l meriți”.

M-am uitat lung la el, fără să-i răspund. Nu știa că terminasem și eu teologia. Și-a dat seama de gafa făcută, încercând să se poarte frumos cu mine. Îmi cauta prietenia. Aveam să devenim buni prieteni. Avea un suflet mare și curat. Eram ca doi frați, de ne spuneau cunoscutii noștri că suntem de nedespartit. Era cu 5 ani mai mare ca mine, născut în 1916. Făcuse teologia și dreptul la București. L-a avut ca profesor pe Ion V. Georgescu, căruia studenții îi spuneau:

„Hunul”. I-a mai avut profesori pe Nichifor Crainic, pe Tudor Popescu, Nae Popescu și alții.

În mai 1950, intraseră mulți deținuți în fabrica. Cantotdeauna, când se făceau mișcări mari de oameni, dintr-un loc într-altul, ofițerul politic avea activitate intensă. Zilnic erau chemați la el câte 2 – 3 oameni din fabrica. Se recrutau informatori. Mereu alții și iar alții. Învățasem un lucru, să nu leg discuții cu nimeni pe linie politica și nici să-mi dau păreri asupra conducerii de stat. S-au făcut destule încercări asupra mea. Nimănui nu i-am vorbit despre activitatea mea din libertate.

Am uitat să vă spun o întâmplare de-a mea, cât eram la Celular cu generalul Arbore, la

309. Într-o zi, pe la sfârșitul lui aprilie, vine frizerul să ne tunda și să ne bărbierească. De fata tot timpul era și

gardianul, șeful secției. Peste cizme avea încălțați niște pâslari, ca să nu facă zgomot când se deplasa de la ușă la ușă, ascultând cele vorbite în celula. Aici, în timpul tunsului, stând de vorba cu noi, învârtea niște chei pe după deget. Deodată se întoarce spre mine și mă întreabă de unde sunt și cu ce am căzut. Îi răspund că am căzut cu Spiru Blanaru din Teregova.

Când a auzit de Teregova, a sărit în sus spunând:

— „Ce mă, tu ești din Teregova? Acolo bandiții aceia au tras în oamenii partidului și i-au omorât? Voi ați luptat împotriva partidului comunist? Ma, voi trebuia să fiți toți omorâți. Știi tu asta?”

Numaidecât, iese afară pe sala și-i cheamă repede pe mai mulți gardieni din Celular, strigând:

— „Mai, tovarăși, mai, ia veniți repede aici să vedeți și voi un bandit din Teregova, care a tras în noi să ne omoare pe toți. Să vedeți și voi cum arata un mare bandit”.

Atâta mi-a trebuit. Ținte acum la scandal. Generalul Arbore rămăsese consternat. Vin repede vreo trei gealati, toți cu pâslari în picioare, și se holbau la mine ca la alta arătare. Unul dintre ei, ca să se afle în treaba, îmi pune întrebarea:

— „Ce mă, voi ați vrut să dărâmați Comunismul? Aici o să-ți putrezească oasele. Să știi!”

S-au uitat la mine ca la urs și s-au dus. Nu știam peste ce am dat. Așa din senin, belelele curg pe capul tău, numai prin faptul că ești român și crezi în Dumnezeu. De abia atunci mi-am dat seama și am observat ca într-adevăr luptele de la Pietrele Albe au avut un mare răsunet în lume.

Politicul ma cunoștea însă foarte bine după dosar. De aceea a și insistat prin alții să mă capteze în rândul informatorilor. N-au reușit. La jucării am stat un an de zile. Ajunsesem șef de echipa, bucurându-mă de aprecierea lui Movila, șeful de atelier. În anul 1951 începuseră să nu mai confecționeze așa multe jucării. Numărul muncitorilor s-a mai redus. Atât eu cât și părintele

Mitoiu, nefiind agreați politic, am fost dați la munca cea mai grea din fabrica, secția de prelucrare a lemnului, la Rotarie. Așa se face că am ajuns eu împreună cu Mitoiu să lucrăm la roate.

Ma întorc iarăși pentru o clipă la jucării, mărturisind trăiri interioare, de o mare cuprindere sufletească, ținând de cruda realitate, Libertate-Robie. Lucrând cu migala la jucării, gândul meu zbura adesea la cei dragi de acasă. Aveam un fiu de trei ani, la ora când, prin mâinile mele, treceau jucării, una mai frumoasa ca alta. Ma întrebam de multe ori dacă și copilul meu avea în mâinile lui vreo jucărie din cele făcute de noi, ca să se joace cu ea? La ora aceea, nu numai eu gândeam așa, ci toți care aveau copii acasă. Gândul nostru zbura la ei, văzându-i cu traista plină de jucării.

La vremea aceea, noi toți, cei întemnițați, eram niște jucării în mâinile destinului, parca.

Viața se juca cu noi atât de crud. Cu noi care am îndrăznit să zicem NU răului, să ne opunem cu prețul vieții puhoiului din răsăritul satanizat.

LA ROTARIE

Dacă am îndrăznit să mă opun și să nu primesc a lucra cu politicul, am ajuns la Rotarie, unde se muncea din greu. Puteam să ajung la tâmplarie, unde se lucra mult mai ușor, sau la mobila fina, unde mulți din prietenii mei lucrau. Acolo lucra și Ion Bohotici, Dumnezeu să-l odihnească în pace, ca el a fost primul care a venit la mine și m-a încurajat.

La rotarie am fost dat împreună cu părintele Mitoiu. Nea Mitu, îi spuneam eu. S-a apropiat de mine ca un frate mai mare. Era o fire iute la mânia, dar și cu multă dragoste fata de om. În închisoare s-a purtat cu multă demnitate.

Atelierul de rotarie era legat de sala strungurilor în lemn. Acolo erau așezate tot felul de tejghele și cai de confecționat roțile. Toate se desfășurau de la cele mai simple piese până la roata data gata pentru fierarie, la încălțat, cum îi spuneau ei în limbajul tehnic al lor, unde se

puneau sinele de fier. Ne-am așezat și noi la o tejghea, unde ni s-au dat niște spite de roata, să le finisam, gata pentru bătut în butuc.

Șeful atelierului era Nicolae Pitaru din Negrești, jud. Vaslui, deci moldovean. Nicolae al nostru era un om foarte bun, rob ca și noi, crezând cu multă putere în Dumnezeu. Era rotar de meserie. De fapt, cei care conduceau rotaria erau cei doi maiștri civili: Crisan, șeful rotariei, și

Dragomir, ajutorul lui. În felul cum se purtau cu noi, erau la locul lor. Întotdeauna ne aparau în fața conducerii. La începutul activității noastre la acest atelier, nu era fixata vreo norma. De-abia acum se aranja atelierul în plina forma.

Se primise o comanda de 10.000 de carute din partea armatei. Pe lângă acestea, încă 2500

de sarete. Comanda era mare. Așa stând lucrurile, rotaria se organizează în trei schimburi. Pitarul

Nicolae, maistru rotar deținut, rămase șeful rotariei. Lucra numai dimineața.

Coordonator al atelierelor, de strunguri în lemn, gaterul și al rotariei era ing. silvic Iosif

Roescu. El a fost judecat în lotul lui Auschnit, Reșița. De naștere era din comuna Rusca, aproape de Teregova. A mai avut un frate învățător, Ion Roescu. L-am avut și eu învățător la Teregova.

Ing. Roescu s-a purtat bine în tot timpul cât a condus aceste ateliere în fabrica. După aproape un an a fost schimbat. În locul lui a venit ing. Ioan Tonea, tot silvic de meserie. Noi nu prea aveam tangenta cu coordonatorul, decât numai când lua, de la șefii de secții, rapoartele cu lucrul executat în timpul schimbului de lucru. Cel care era mereu cu noi și conducea era Pitarul

Nicolae, rotar de meserie. M-am bucurat de multă încredere din partea lui. Îl cunoștea foarte bine părintele Mitoiu, fiind vecini cu comunele. Comuna Bacești, unde Mitoiu era preot, era aproape de Negrești, jud. Vaslui.

După ce ne-am obișnuit cu lucrul, fiind stăpâni pe

meserie, s-a instaurat o atmosferă de mult calm și de prietenie. De la bătutul spitelor în butuci, împreună cu Mitoiu, trecem la alta operație, la făcutul roților. Asta însă, numai după șase luni, cam spre sfârșitul lui 1951. Atelierul era destul de mare. Era o vânzoleala și o harmalaie de-ți tiuiau urechile. De la izbitul barosului de 5 kg. În obezile care trebuiau montate pe spite, la lovitul ciocanelor în daltile care pregăteau butucii pentru montat spitele, la riscăitul ferăstrăului care tăia spitele la dimensiunile cerute, apoi șlefuitul spitelor, toate la un loc realizau simfonia muncii. Ca să te înțelegi cu vecinul, trebuia să te apropii de urechea lui sau să strigi. Ajunsesem deja la făcutul roților. Montarea obezilor pe spite era ultima operație a rotii, după care mergea la forja, unde i se monta panta de fier. Mai bine zis, se încălțau roțile. Eu lucram lângă părintele Mitoiu.

Tot în toamna acestui an, la rotarie, a fost adus și Lae Orbulescu, nea Lae, cum îi spuneam noi, apropiatului lui, banatenii, mai ales. Era numai os și piele, tare slab ca fizic. Umbla greu de tot.

Îi fuseseră degerate picioarele. De aici și reumatismul. Parca-l văd și acum, finisând un butuc de roata. Asta-i era lucrul lui. Cu dalta și ciocanul ajusta spațiile de la butuc, unde veneau bătute spitele. Mai mult vorbea decât lucra. Pe atunci, norma se cerea pe echipa, nu pe om. Mai târziu, în anii 52 - 53, lupta de clasă se ascuțise, administrația încălecându-ne cu normele. Vom vedea ce am realizat și cu normele când voi ajunge la anii respectivi.

Pe lângă Lae, mai era și Nelu Cristea, și Gheorghe Ungureanu. Destul de des venea la el

Aurel Cadareanu de la strunguri în lemn. La începutul lui 1952, Mitoiu ajunsese șeful echipei de rotarie. Devenisem buni rotari. Tot aici, cu noi, mai venise și Petru Hamat. Toți trei eram în același schimb. Lucrul de la executarea roților cerea multă atenție. De multe ori mai venea și câte un control de calitate, unde de obicei ieșeam

bine. Întotdeauna ne făceam un plus de roti peste norma. Asta, pentru a avea rezerve, când nu realizam norma pe echipa. Lucrul acesta nu-l știa nimeni, decât numai noi trei, Hamat, Mitoiu și cu mine. În fiecare zi, la terminarea lucrului, venea ing. Tonea și lua situația. Nea Lae însă, niciodată nu-și făcea norma la butucii lui. Cu toate astea, se simțea tare bine în echipa. Cât am putut, l-am ocrotit. Adesea îi spuneam să fie atent numai când vine vreun gardian sau alții mai mari, când va trebui, în cazul acesta, să dea de zor cu ciocanul în dalta, să meargă, ca de restul ne îngrijim noi.

Eram ca-ntr-o familie. Realizasem o unitate de credință și de frățietate între noi. Aveam mulți vrânceni printre noi, fiii Vrâncioaiei din legenda. Le-am uitat numele. Numai de Toader

Bahna mi-aduc aminte, un flăcău frumos, înalt și destul de voinic. Nu după mult timp, Mitoiu ajunge la operație de apendicita la spital. În timpul acesta, eu îi țin locul de șef de echipa. Cât a fost în spital, m-am descurcat destul de bine cu normele. Cu ing. Tonea m-am înțeles.

Comenzile, fiind mari pentru noi la rotarie, nu puteam să le facem fata. Eram 105 oameni la rotarie, acesta fiind unul din marile ateliere din fabrica. Totul se făcea din mână. Cel mai greu era la finisatul rotii. După ce se băteau obezile, roata trebuia curățita pe cant, ca să fie un cerc bun. Urma după aceea curățatul fetelor. Obezile, fiind făcute din lemn de esența tare, se curățau tare greu. La rindea nu se lăsau prea ușor la curățat.

După o mai îndelungată chibzuintă a inginerilor în frunte cu Tonea, au făcut două freze de curățat, una pentru cant și alta pentru fete. La început mai sareau așchii cam prea mari din roata, dar până la urmă, totuși, s-a reușit. S-a făcut, un pas mare pentru rotarie. Cât despre cei care lucram la făcutul roților, numărul nostru a crescut. În schimb, odată cu realizarea frezelor, cei care băteau obezile am fost scosi din atelier. Plătiserăm deci făcutul frezelor. În locul nostru au fost instalate frezele și strungul

pentru butuci. Tot ce ținea de rotarie se instalase în locul nostru.

De acolo, de la scut, unde iarna, de bine, de rău, mai aveam puțină căldura, ne-am mutat afară, într-o baraca, făcuta numai pentru depozitarea materialului. Pereții erau din scândura.

Distața dintre scânduri era mare. Puteai baga și mâna pe unele locuri, printre scânduri. În mijlocul baracii era instalată o sobă mare din tablă, unde puneam lemne cu nemiluita, până se rosea. Dar... ce folos? În fața te pripeai, iar în spate înghețai. Așa am lucrat o parte din iarna lui

1951 - 1952 și cea din 1952 - 1953 în întregime.

În schimbul nostru la roate, lucram numai noi trei, Mitoiu, Hamat și cu mine. În vremea aceasta, în Aiud, din partea biroului politic se încerca o reeducare. Se luaseră după Pitești, unde în mod drăcesc s-a recurs la anularea tuturor potentelor spirituale ale omului. Cum de altfel s-a acționat și la Gherla, cu tot arsenalul satanic de la Pitești.

Din partea conducerii, însărcinat era unul Dorobanțu cu acțiunea de reeducare. Iar din partea deținuților era Pânzaru Constantin.

Ca oriunde, și aici la Aiud, reeducarea era precedată de organizarea rețelei de informatori.

Aceasta funcționa ca acele de ceasornic, mai ales ca cei mai mulți veniseră de la Pitești. În fabrica, o mulțime de informatori aveau funcții de răspundere, de control al muncii de calitate și al producției. Ba, mai încercaseră să se strecoare și-n fiecare atelier, cu scopul de a sparge normele, obținându-le din zi în zi tot mai mari. Cu un cuvânt, începuseră lupta împotriva noastră. Noi, la rândul nostru, cei care ne uniserăm în lupta împotriva lor, reacționăm prompt la fiecare încercare a lor de pătrundere și perturbare a sistemului de muncă și a armoniei din cadrul echipei.

La rotarie mereu ne dădeau târcoale. Parca ne studiau în vederea unei anulari sau chiar a dispariției unuia dintre noi.

Pe la sfârșitul anului 1951, vin o mulțime de noi oameni în fabrica. Printre ei erau mulți studenți de la Pitești. Știam prin ce trecuseră ei și încă mai îndurau și acum. Ma cheamă, prin octombrie 1951, Ion Bohotici la el, în timpul liber de masa după prânz. El lucra la mobila fină, unde șef era Ordeanu. Stau de vorbă cu el asupra atitudinii ce trebuia luată în fața studenților veniți de la Pitești. Îmi spune să fiu atent și rezervat. Să nu dau curs liber sentimentului de prietenie. Dacă vreun vechi cunoscut sau fost prieten vine la mine, să fiu înțelegător, dar rezervat.

LA OFIȚERUL POLITIC

În acest timp, când fabrica fierbea în organizarea reeducării și când rețeaua de informatori se structura, eu sunt chemat la ofițerul politic, cam pe la orele 10 înainte de masa. Era o toamna cu mult soare. Și ziua se anunța frumoasă și caldă. Parca era o vară târzie. La ofițerul politic am stat vreo două ore. Caută sub toate formele să mă recruteze ca informator. Îmi oferea toate avantajele în fabrica. Ba chiar și libertatea sub o formă oarecare. A încercat să mă convingă de orientarea sănătoasă a regimului comunist. În cazul când eu nu voi primi, atunci se anunța sumbră perspectiva de a nu mai ieși din închisoare, pe lângă faptul că mereu voi face izolari, voi primi bătăi și chiar promisiuni de moarte.

Țin minte ca acum răspunsul pe care i l-am dat la sfârșitul discuțiilor:

— „Domnule locotenent, dacă ar fi fost cazul să colaborez cu regimul, cu securitatea, atunci înțelept era să fi făcut acest lucru până a nu intra în închisoare, și nu acum după atâția ani de temnița și privațiuni de strictul necesar unui om. Ce rost are, d-le locotenent, să mă terfelesc acum, după atâta suferință”.

— „Bine, domnule, dumneata o să suferi, nu eu. Ai să simți tu lucrul acesta cât ai să stai în închisoare”.

Așa se face că, după aceasta solicitare a politicului, la mine au început să curgă belelele.

Când m-am întors în fabrica, se apropia masa de

prânz. În repausul de masa vine Ion Bohotici la mine și mă întreabă ce a vrut politicul. I-am spus totul cum a fost și cum au decurs discuțiile între noi. Iată ce mă sfătuiește Ion:

— „Mai Tase, acum să te ții la belele pe capul tău. Bine ai făcut că l-ai respins și l-ai pus la punct în felul ăsta, dar să fii cu mare bagare de seama la cele ce faci și ce vorbești. Cât mai puțină vorba”.

Ma întreabă și nea Lae Orbulescu de vizita mea la politic. A râs și mi-a spus să nu-mi pese și să-mi văd de treaba. El își face datoria și meseria de politic, iar noi suntem obligați să ne apărăm. Ma întâlnesc și cu nea Victor Târu, căruia îi spun totul cum a fost. Ma încurajează și el ca toți ceilalți. Dar... un adevărat consiliu de familie l-am ținut cu Petru Hamat și cu părintele

Dumitru Mitoiu. Ei erau cei mai apropiați prieteni ai mei. Zi de zi, cu ei eram împreună.

Trec zilele și eu uit de conflictul cu politicul.

IARĂȘI LA ROTARIE

Ne băgam în iarna cu perspectiva de a lucra tot în baraca aceea afurisita, unde în același timp te frigeai, dar și înghețai. Burta ardea și fundul îngheța. De multe ori, când bătea vântul tare și ninge, prin golurile dintre scânduri, zăpada s-asternea pe noi. Repede cu lopețile și maturile aruncam zăpada afară. Altfel ne confruntam cu umezeala și noroiul în baraca. Iată ca timpul nu sta pe loc. Începutul de iarna și sfârșitul de an se săvârșesc. Prindem și anul 1952, an care avea să aducă unele schimbări în organizarea muncii în fabrica.

Până a nu trece, de fapt, în anul 1952, țin să vă spun unele lucruri mai importante petrecute în fabrica.

În cursul anului 1951, spre toamna, s-a inițiat un curs de rotarie de către conducerea fabricii, prin directorul ei, Mares. După orele de lucru în schimb, cei care urmam aceasta scoala rămâneam și schimbul ” în fabrica, asistând la cursuri. Profesori îi aveam pe maistrul Crisan și pe Dragomir, civili, și pe Nicolae Pitaru, deținut. Am urmat

aceste cursuri, aceasta scoala, timp de 6 luni. Este drept ca la dosarul nostru este trecută aceasta scoala și calificarea de rotar.

Începând cu martisorul anului 1952, noi, cursanții școlii de rotarie, am intrat în fabrica drept muncitori calificați, meseriași. Cu toate acestea, politicul îmi purta sâmbetele. Cauta să mă plaseze la muncile cele mai grele. În oala asta erau și Petru Hamat, și părintele Mitoiu. Maiștrii civili ne mai strecurau câte ceva din cele vorbite la administrație împotriva noastră.

Într-o zi, ofițerul politic îi cere lui Mares să ne dea pe mine și pe Mitoiu la cea mai grea munca din fabrica. Nu era de prima dată când îi cerea lucrul acesta. Nici nu ne cunoștea bine

Mares pe noi. Vine la noi la atelier, întrebând pe fiecare cum îl cheamă. Ajunge la mine și la

Mitoiu. Ne întreabă de nume și zice:

— „A, voi sunteți Mitoiu și Berzescu? Bine, nu-i nimic. Voi să fiți liniștiți și să lucrați pe mai departe aici. Îl ia mai la o parte pe Pitaru și-l întreabă de noi doi. Era și Crisan acolo. După discuția asta vine la noi Pitaru și ne spune despre cele discutate cu Mares. Noi, în timpul acesta, urmam cursurile de calificare. Deci, acum, când Mares ne cunoștea, îi spune politicului, care iarăși insista să ne dea la o muncă grea:

— „Tovarășe ofițer, oamenii aceștia sunt la munca cea mai grea. Alt loc nu mai am, asta-i.

Iată, lângă noi este tov. Crisan, care îi are în primire”.

Ofițerul politic, însă, de noi n-a uitat. Era îngerul nostru păzitor. Nu ne scapa din ochi.

Vine și 23 August 1952.

PATRUZECI DE ORE ÎN CAMERA DE TORTURĂ

Era vara anului 1952, o zi calduroasa de august. Vuietul de ciocane, zângănitul de tabla, scârțâitul gaterului ce despica nemilos lemnul de brad, scrâșnetul strungurilor de lemn, geamătul obezilor de la rotarie, izbite de baroase

grele, însoțeau 24 de ore din 24 de ore viața cruda și nemiloasă a condamnaților politici. În închisoare, fabrica nu se oprea din lucru. Un furnicar de oameni desculți sau lipaind în galenți de lemn se mișca febril, mânat de treburi prin ateliere.

Îmbrăcați sumar, în echipamentul vargat al închisorii, își îndreptau privirile spre cerul albastru, gândind la libertate. Petecul acela de cer, cu puritatea lui, ne îndemna la rezistență.

În lupta de zi cu zi, de acolo de sus primeam noi tărie și dârzenie. Pe fetele noastre se citea suferința și durere. Ne rugam Domnului ca din suferința sa ne facă punte spre biruință.

În jurul prânzului, la atelierul de rotarie, unde lucram, își face apariția un gardian și întreabă:

— „Cine-i Mitoiu Dumitru? Dar Berzescu Atanasie?”

Așa, îmbrăcați sumar, în pantaloni și cămașa, încălțați numai în galenți de lemn, ne cere să-l urmăm. Ne uitam nedumeriți unul la altul, nu mai înțelegeam nimic, nu făcusem nimic rău.

După el, cu inima tremurândă, mergem la Celular. Acolo coborâm pe scări în jos, la beci. Pe coridor, în fața noastră, se deschide o ușă de fier. Cu satisfacția vizibilă, gardianul ne împinge înăuntru și trânteste ușa după noi. Ne trezim în beznă. Camera nu avea nicio fereastră și nici bec. Pe jos era apa până la glezna. Nu eram singuri, mai se aflau și alții. Aerul era greu mirositor și umed, zăpușeala ne strivea. Stăteam rezemați de pereți, cu picioarele în apă. Noroc cu galenții, ne țineau de cald și ne protejau tălpile picioarelor. Lipsa de aer se făcea tot mai simțită. Părintele

Mitoiu și cu mine, fiind lângă ușa, ne vâram nasul în crăpătura acesteia, sorbind aer mai curat.

Pe jos, lângă perete, am găsit bucăți de cărămidă. Le-am pus una peste alta și ne așezaram cu rândul ca să ne odihnim cât de puțin. Toți eram nedumeriți. De ce ne-au adus aici? Ne rugam lui

Dumnezeu să ne ajute să trecem cu bine și peste aceasta încercare. Părintele Mitoiu se ruga pentru noi toți. Eram nouasprezece oameni. Când s-a deschis ușa, la lumina becului de afara am văzut pereții celulei. Erau tencuiți cu ciment și stropiți cu pete mari de sânge. Cine știe câți or fi murit în chinuri, izbiti cu capul de pereți. Moartea își lăsase pictata fata pe zidul celulei, care nu era altceva decât o camera de tortură. În întuneric, cu fetele brăzdate de sudoare, cu gurile căscate după un pic de aer, ne rugam în tăcere să ne ajute Cel de Sus.

Tot mai mult simțeam lipsa de aer. Nu mai puteam respira și rezista. Un aer înecăcios de urina și de fecale se simțea tot mai puternic. De la o vreme, începuseră să ne chinuie setea și foamea, dar mai ales setea. Ușa se deschidea și apărea câte un ofițer, întrebându-ne ce mai vrem.

Ceream apa. Pe loc, ordona unui gardian să aducă două galeți cu apa. În fața noastră, la ordinul ofițerului, gardianul se apropia de ușa, cu vadra în mână, ca să putem bea. Când ne apropiam, arunca apa pe jos la picioarele noastre, înjurându-ne și îndemnându-ne să bem apa de pe jos.

Fripiți de sete, priveam cum apa era aruncata pe jos. Acolo unde pluteau fecalele. Satisfăcuți, ofițerul și gardianul, cu un sadism extrem, zâmbind, închideau ușa.

Umiliți, cu capetele plecate, ne rugam lui Dumnezeu să ne dea tărie. Și ne-a dat. Am rezistat patruzeci de ore, fără apa, fără mâncare, fără aer, fără lumina. Am crezut și am biruit.

Am învățat un lucru.

— „Dacă ai credința și te rogi cu toată căldura sufletului tău, vei birui”.

După patruzeci de ore, în ziua de 24 august 1952, la orele 7 dimineața, a venit directorul închisorii, căpitanul Dorobanțu, ne-a scos din camera, ne-a așezat pe un singur rând, a trecut prin fața noastră, a fiecăruia, măsurându-ne de sus până jos, și ne-a spus:

— „Acum mergeți în fabrica și să le spuneți deținuților ce ați pățit în ziua de 23 August!”

A fost o demonstrație de forță comunistă împotriva noastră. Ne uitam unul la altul zâmbind. Am rezistat. Pielea s-a zbârcit pe picioare, soldurile și spatele erau înțepenite, ne durea capul, dar aveam puterea de a zâmbi. Fiecare, în gând, mulțumeam lui Dumnezeu că ne-a ajutat să ieșim cu bine din aceasta încercare.

Tinerii de atunci suntem bătrânii de azi. Nici nu mai știm cum am trecut prin viața. Radu

Gyr a cântat suferințele noastre ca nimeni altul. Îndemn tinerii de azi să preia ștafeta de la noi, pentru a duce pe mai departe lupta noastră împotriva comunismului.

DIN CAMERA DE TORTURĂ LA ROTARIE

Așa se explica faptul ca politicul, din toată fabrica, demonstrativ, ne-a luat numai pe noi de la rotarie și încă 17 oameni din fabrica. Era un plan al lui de a ne purta sâmbetele. După izolarea aceasta din beciul celularului, eu cu Mitoiu deveniserăm foarte atenți la tot ceea ce se întâmpla în apropierea noastră. Se încearcă o acțiune de reeducare, de care ne dam toți seama că ia amploare. Nu știau însă de unde s-o apuce. La Pitești eșuase, la Gherla era în toi, iar la Aiud nu putea prinde teren. Pânza informatorilor se întinsese peste tot în fabrica. Acum în toate secțiile se voia majorarea normelor. Oamenii politicului ajunseseră normatori. La rotarie era un student, bănățean de origine, Petrica Iosif, o arătare parca, și nu om, cu ochelari, înalt și puțin adus de spate, subțirel. Avea o voce cam răgușita, de bețivan.

În timpul acesta, în toamna anului 1952, șef de echipa era tot Mitoiu. În cadrul echipei, fiecare din noi trei, Mitoiu, Hamat și cu mine, în medie făceam câte 15 roti. Norma era de 8 roti.

făceam rezerve. Acest lucru ne ajuta la realizarea normei pe echipa. Faptul acesta, cu norma de

8 roti, nu prea le venea la îndemâna normatorilor. Ei,

cu tot dinadinsul, o voiau majorata. În secret, ei ne-au cronometrat, ascunși fiind după stiva de roti. Cu toate acestea, nu puteau mari norma până nu vor realiza o cronometrare pe fata, cu martori. Astfel, de repetate ori am fost cronometrați la făcutul unei roate. Niciodată n-am făcut-o în mai puțin de 60 de minute. În schimb, roata asta cu gâlceava era făcuta parca pentru expoziție, nicio greșeala la execuție. Nu știu cum s-o fi întâmplat treaba, dar parca eram înțeleși noi trei, Mitoiu, Hamat și cu mine, ca să nu putem face roata în mai puțin de 60 de minute. Oricâta strădanie din partea normatorilor, de a urca norma, n-au reușit să depășească numărul de 8 roti pe schimb.

Petrica Iosif știa că și eu, cu Hamat împreună, suntem banateni și-n particular ne-a cronometrat pe ascuns, după stiva de roti. Am realizat 15 roti în timp de 8 ore. De ce acum nu vrem să facem acest lucru, să recunoaștem că se poate mai mult. I-am răspuns, de data asta, ca tot el a greșit. Fiind ascuns după stiva de roti, n-a văzut bine ceasul, fiind întuneric. Ori la lumina zilei, tot el fiind, nu s-au putut realiza mai multe roti. La acest răspuns nu se așteptase de la mine. Cât am mai rămas în fabrica, până în mai 1953, când am fost internat în spital, tot la 8 roti a rămas pe schimb ca norma.

Aducerile aminte despre rotarie și anul 1952 ma fac să zăbovesc mai mult și să povestesc tot ce știu. Poate ca, odată, când eu n-oi mai fi, mărturiile mele vor prinde bine unui istoric, bun român, la realizarea unei adevărate istorii a Golgotei noastre.

O istorie a Aiudului, cetatea suferințelor, dar și a satanismului în anularea omului ca valoare spirituală. Cu toate pornirile de iad ale Aiudului, totuși a fost și o cetate a spiritualității neamului nostru, de-abia acum se va înscrie, când cercul luminos al cercetărilor istorice va insista asupra lui.

Pot să spun ca-n timp ce Apusul se ridică realizând un maximum de civilizație, un maximum de nivel de trai al

omului, ajungând poate până la idolatrizarea insului, a omului ca entitate, ba se ajunsese chiar la un cult al omului, aici, sub cortina de fier, omul era ucis, anulat ca valoare morala. Aici, unde jertfele omului au ajuns de ordinul zecilor de milioane, s-a ajuns la o spiritualitate înalta, la o trăire întru Hristos până la mucenicie și sfințenie.

În Aiud, Radu Gyr a adus pe Iisus în celula. L-a coborât de pe Cruce și L-a adus alături de noi pe rogojina cu libarci, spre îndumnezeirea omului.

Iisus în Celula poate fi considerat un imn al îndumnezeirii omului.

Deosebirea între Vest și Est este mare.

1). În timpul când Vestul a ajuns la un grad mare de prosperitate, când omul ca entitate a fost idealizat, pierdea pe Hristos din sufletul lui.

2). Estul, cu statele din spatele cortinei de fier, cu cei din imperiul gulagului, satanic organizat, se ridica pe plan spiritual. Omul de aici îl găsea pe Hristos. Se înalta.

În concluzie. În timp ce Vestul aluneca în abisul necredinței, se îndepărta de Hristos, Estul se ridica în înălțimile spiritului, trăind întru Hristos Iisus.

Ne punem, pe bună dreptate, întrebarea firească: Cine este cu adevărat în Europa, la vreme actuala? Cei care L-au pierdut pe Dumnezeu, făcându-și din om Dumnezeu? sau cei care, mucenicind L-au găsit pe Dumnezeu? Cei care, în celula, L-au avut pe Iisus lângă ei, culcat pe rogojina cu libarci?

Va veni vremea când Vestul va cersi intrarea în spiritualitatea noastră, a Europei spiritualizate, găsindu-l numai aici pe Dumnezeu, așa cum noi, azi, cersim cu caciula în mâna intrarea în Europa necredinței, în lumea Mondialismului, a Ateismului, neglijând sau chiar uitând cu premeditare de frații noștri din Basarabia, ținutul Herței și Bucovina.

ȘALUPA

Țin să amintesc și de acest episod destul de

important în viața de rob al Aiudului.

Securitatea a speculat până la sânge toate posibilitățile de creație ale deținuților politici. Deși

Aiudul se afla la mare distanță de un fluviu navigabil, cum este Dunărea, sau de mare, cei de la interne au socotit să construiască o șalupa pe Dunăre. Cum specialiști aveau, de ce nu? Îl aveau pe Vasile Arama, maistru constructor de nave de la Constanta, și pe fiul său, inginer specialist în construcții de nave. L-am cunoscut bine pe nea Vasile. Era un om cinstit și corect, cum de altfel era și fiul său.

În urma tratativelor duse cu cei de la Interne și cu Mares, directorul fabricii, Vasile Arama se prinde să construiască o șalupa. Nea Vasile, ca mai bătrân și cu experiența, își alege oamenii.

Așa își face o echipa de lucru, formată din oameni foarte buni, unul și unul, corecți și cinstiți. Se apuca de lucru. După o lună de zile, șalupa prinde contur. Și așa, în curtea fabricii, pe partea atelierelor de fierarie, în câteva luni, șalupa-i buna de dat la apa. Vopsita, așteaptă să-și ia zborul.

Într-o bună zi, este așezată pe un car, special amenajat, după care, cu multă pompa, o duc la gara.

Cei din conducerea închisorilor, de la Interne, văzându-se cu o șalupa data la apa, prinseseră gustul construcțiilor navale. Așa se face că mai comanda la încă o șalupa. Spre toamna, și a doua șalupa prinde contur. După un timp, în toamna aceluiași an, 1952, Vasile

Arama și fiul sau au fost chemați la politic. Chemările s-au repetat, fără niciun rezultat. La șalupa se lucra de zor.

Într-o bună zi, nea Vasile Arama și fiul sau nu mai vin în fabrica la lucru. Dispăruseră.

Unde? Nimeni nu știe. Lucrul de la șalupa a fost întrerupt. Nimeni nu se prindea să ducă lucrul mai departe. Au încercat să-i angajeze pe alții, dar n-au reușit. Printre cei care au fost solicitați s-a găsit și ing. Dumitru Crihana de la Timișoara. Cu toate amenințările la adresa

lui, n-a primit sub nicio formă să lucreze mai departe la șalupa. Crihana își dădea seama că, la construirea șalupei, conducerea se afla într-un impas. Era bun prieten cu Vasile Arama, n-a vrut să-l umileasca. Se știe însă ca după o lună de anchete ale politicului, nea Vasile și cu fiul sau dispar din Aiud.

Totuși, cu o mare întârziere, a doua șalupa a fost terminata.

ROTARIA PE FIR

Mitoiu și cu mine ne făcuserăm obiceiul ca, atunci când intram în fabrica, să trecem mai întâi pe la prietenii noștri de la alte ateliere. De fiecare dată, întâi treceam pe la nea Ghita

Brahonschi. El lucra aproape de birourile fabricii. Ne primea cu multă bucurie. Întotdeauna avea câte ceva de spus. Ne încuraja, făcându-ne să ne simțim și noi mai tari și încrezători în destinul nostru. A fost unul din conducătorii mișcării de rezistența din Banat, alături de Ion Constantin și

Ilie Ghenadie. Ne trata ca pe frații lui mai mici, ocrotindu-ne parca. De la Brahonschi mergeam la Sebastian Mocanu, pe care țineam neapărat să-l vedem în fiecare zi. Eu cu Mitoiu aveam dreptul la țigări. Cumpăram fiecare câte 700 de țigări. Din ele îi duceam de fiecare dată și lui

Ianu Mocanu. Eu uitasem treaba asta, acum când trecuseră atâția ani. Ianu, însă, n-a uitat. Drept semn al prieteniei, mi-a trimis cu dedicație un exemplar din cartea lui Mântuirea. A rămas același om cinstit, demn și corect. Un carturar de seama și un mare român. De fiecare dată îl vedeam și pe Victor Târu. Cu el aveam multe de vorbit. Era în închisoare din 1941, de pe vremea lui Antonescu. În drumul nostru spre atelier, ne mai întâlneam cu mai mulți prieteni și cunoscuți. Printre ei era și Petconi Aurel, din Lugoj și el. Lucra la tinichigerie. Adesea, în vorba cu el, ne aduceam aminte de Lugojul nostru și de vremuri mai bune.

Normatorii, care în același timp erau și informatori,

erau mereu în jurul nostru, la rotarie.

Într-una din zile, ne sunt repartizați patru oameni în echipa noastră. Șef de echipa era tot Mitoiu.

Prin fabrica, prietenii și cunoscutii noștri îi spuneau „Popa Rotila”. El se amuza, ținând la stors.

Era o fire extrem de prietenoasă și cu multă disponibilitate. Cu repartizarea celor patru oameni în echipa noastră, nu știam ce să facem. Cumva îngrijorați. Ne fuseseră băgați pe gât, cu tot dinadinsul. Voiau să spargă blocul nostru, unitatea noastră de la rotarie. Pitaru ne ajuta mult de tot. Nu iese din cuvântul nostru, dar mai ales al lui Mitoiu. „Trio Rotaria”, cum ne spuneau cei din fabrica, Mitoiu, Hamat și cu mine, ținem un consiliu de familie. Ce facem cu ei? ne întrebam noi. Ne uitam la ei, cei patru veniți erau destul de tineri și voinici. Fac eu o propunere, ca să-i dăm la bătut bucșe, la roțile venite de la atelier, gata pentru forja. S-a aprobat propunerea mea, picând pe mine să-i instruiesc în aceasta operație. Era cea mai grea muncă din rotarie. Trebuia multă forță și răbdare. Zis și făcut. Ma duc cu ei la locul unde se băteau bucșele. Acolo erau două baroase mari și cu toate uneltele necesare acestei operații. Le arat ce trebuie să facă. Bucșa din fonta era cu doi milimetri mai mare în diametru decât gaura butucului. Ea trebuia bătută ca să meargă forțat în butuc. Prin bătaia ei își făcea loc de intrare. S-au apucat oamenii mei de lucru. Se schimbau la baros, unul după altul, vlaganii mei. Broboanele de sudoare începeau să curgă pe frunțile lor. Bucșa blestemată, mai mult sarea în sus decât să intre în butuc, care era din lemn de ulm, câltos. Când am bătut noi bucșele, Pitaru ne-a arătat o șmecherie, ca să meargă mai repede, dar nu prea era corect. În cazul ăsta, făceam cu burghiul loc de intrare până la două treimi din butuc. Mai rămânea o treime, pe care bucșa trebuia să o străpungă forțat. În felul acesta, noi reușeam să facem norma, dincolo absurditatea normatorilor din fabrica. Erau prietenii lor și ai politicului. Tot schimbul, de-abia au reușit să bată bucșele la două

roti. Norma era de 8

roti pentru ei patru. Cât au realizat, atât le-am trecut pe situația data de ing. Tonea.

Hei... azi așa, mâine așa, treaba tot nu mergea. Spargătorii mei de norma nu făceau fata.

De protestat, nu puteau protesta. Acesta-i lucru, altul nu-i pentru ei. Noi îi urmăream, dar nu le ziceam nimic. Se frământau de nu-și găseau locul. Transpirau, și încă ce mai transpirau, ca lucrul tot nu-l realizau așa cum trebuia. Lucrurile se desfășurau în favoarea noastră. Voiam, cu tot dinadinsul, să scăpăm de ei. Și-am scăpat. După o săptămână de truda, oamenii mei n-au mai venit la lucru la rotarie. Vine Pitaru la noi râzând și-i spune lui Mitoiu:

— „Părinte Mitoiu, ce-ați făcut cu oamenii aia de la bucșe, că nu mai vreau să vină la rotarie?”

— „Mai Nicolae, mai, ce să facem cu ei? Nu-s buni de nimic. Nu fac treaba. Lasă-i să se ducă. Țștia numai ne-au încurcat”.

— „Mai părinte, da frumos ați scăpat de ei. Ați făcut o treabă buna”.

De aci încolo, la bucșe au rămas tot cei ce au fost înainte, care știau cum să lucreze.

Aveam niște oameni din Vrancea în aceasta echipa. Erau de-ai Vrâncioaiei, toți unul și unul.

Când eram în schimbul de dimineața I, venea la noi mereu, la Petrica Hamat și la mine, în repausul de prânz, Vasile Valusescu, fost ofițer de meserie, care a luptat în grupul lui Spiru

Blanaru. Ne împrietenisem bine de tot cu el.

Tot în acest timp, în fiecare zi ma întâlneam cu Iosif Ripan, de care ma lega o sincera prietenie și o dragoste de frate. Deseori, vorbeam de Lugojul nostru, de munții prin care am umblat ca frați de cruce. În Aiud s-a bucurat de mult respect.

La rotarie viața pulsa și prietenia se închea tot mai mult. Cu cât normatorii ne presau, cu atât noi strângeam rândurile. Eram ca o cetate, ca o reduta greu de cucerit.

Așa eram când ne pregăteam să înfruntăm înc-o iarna, cea din 1952 - 53, tot în baraca, unde pe-o parte ne frigeam, iar pe alta înghețam. Iată-ne în luna decembrie, apropiindu-ne de Nașterea Domnului.

Începuserăm să uităm de câte ori am petrecut în închisoare Sfântul Crăciun. De unul singur îmi aduc aminte mai bine. Acela a fost anul 1952.

CRĂCIUNUL ANULUI 1952

A venit și-n Aiud Crăciunul

(articol publicat în săptămânalul „Lugojul” nr. 19 din 18 - 25 Decembrie 1991)

Iisus se naște și-n spatele zidurilor reci și groase, în spatele gratiilor și ușilor ferecate.

În ajun de Crăciun lucram în fabrica. Așteptam cu înfrigurare scurgerea timpului, ca să mergem în Celular. Ne pregăteam cu toții de colindul ce avea să fie în noaptea de Ajun. Îl așteptam cu neastâmpăr de copii.

Așa cum se întâmpla în toate închisorile din țară, și-n Aiud se iau toate măsurile de paza și de aplicare a unui tratament aspru asupra deținuților. În toate zilele marilor sărbători creștine sau în zilele sărbătorilor comuniste, ne aplicau un regim de teroare, cu percheziții, suspendarea plimbărilor, mâncare slabă și paza dublă, atât în cordonul de paza al închisorii, cât și pe coridoarele Celularului. Își făceau loc din plin înjurăturile, bătaile, ba chiar mai mult, punerea în lanțuri sau izolarea în camera de tortură a celor mai periculoși deținuți. Ofițerul politic avea un cuvânt greu de spus în alegerea celor care urmau să fie izolați. Cu cât era însă prigoana mai mare, cu atât noi ne înaltam mai sus în spiritualitate și rezistam mai mult.

Cum am ieșit din fabrica, ne îndreptarăm cu mai mult îndemn spre celulele noastre cele de toate zilele. Ne pregăteam de sărbătoare, de parcă am fi fost liberi să mergem cu colindul.

Înțelegi fiind cu toții, ca după ora închiderii (21), prin alfabetul „morse”, ne dam de știre unii la alții, în toate cele peste 300 de celule, că putem începe colindul.

Închiderea s-a făcut, ușile s-au ferecat. În sfârșit, semnalul de colinde s-a dat. Noi, toți cei din celula, patru la număr, cu expresia fetei din copilărie, cu inima zvâcnind în piept, cu mâinile înfipite în zăbrele, cu ochii aprinși, scânteind în noapte, începem colindul „O, ce veste minunata”, continuând apoi pe aceeași melodie, „A venit și-aici Crăciunul”, versuri de Radu Gyr.

Colind sfânt, din strămoși moștenit, vestind și preamărind pe Noul Născut, în scutece înfășat, Pruncul Sfânt Hristos Iisus. Colindul, la început abia auzit, apoi din ce în ce mai tare, parca venea de peste veacuri, din glasurile strămoșilor noștri, lăudând și preamărind pe Cel prea

Înalt și Sfânt.

Era un cer senin, cu infinitul număr de stele. Cu ochii pironiti în ele, extaziati, cântam colindul de care vuia tot vazduhul. Gardienii băteau disperați în uși cu pumnii, să încetam. După ora închiderii, regulamentul nu mai permitea deschiderea ușilor, decât în prezenta ofițerului de serviciu. Ori, fiind peste 300 de celule, practic ofițerul nu putea face nimic. În noaptea aceea nu s-a deschis o ușă. Populația civilă s-a adunat în jurul închisorii. Ascultau uimiti colindul, ca la sfârșit să cânte și ei cu noi.

În aceste momente de înălțare spirituală și de trăire adâncă a ființei noastre, de undeva, dintr-o celula, Radu Gyr sigur colinda și el cu noi. La fel, înfipit cu mâinile în zăbrele, trăia din farmecul colindului. Era creația lui. El ne spunea că nu mai este al lui, ci al neamului nostru românesc. A cunoscut în aceste clipe cele mai copleșitoare sentimente de mulțumire și de omagiu adus celui mai mare poet care a cântat durerile celor din închisoare. Este poetul patimirii noastre, a neamului românesc. Nu cred că a fost vreun scriitor care să cunoască o mai mare satisfacție și mulțumire sufletească și un adânc respect pentru opera lui, ca Radu Gyr. Am avut fericirea sa stau cu el mult timp. Simt și azi cum, strângându-mă la pieptul lui, cu căldura sufletească de părinte, ma copleșea, ma fascina.

El era patriarhul nostru și comandantul nostru, al Aiudului întreg. Din gura lui am cules laude și îndemn la rezistentă. Îl păstrez în minte și-n suflet până la moarte.

În noaptea aceasta de Crăciun, cu ochii înfiți în stele, colindând, vedeam aievea chipul sfânt al mamei, cu obrazul siroit de lacrimi, al tatălui albit și îmbătrânit de vreme, al sotiei cu fata brăzdata de durere, strângându-și la piept pruncul părăsit de mine la patru luni, al bunicilor albiți și ei de timp, al fraților și surorilor, al unchilor și verișorilor și al prietenilor cinstiți la suflet. În aceste mărețe clipe, noi, cei din spatele ușilor ferecate, prin colindul nostru din marginire, făceam saltul în nemarginire, în dumnezeire. Eram extaziați. Am simțit și trăit adânc aceste momente sublime. În acele clipe, puteau să se deschidă ușile toate, gardienii să ne ucidă, ca noua nu ne mai era frica de nimic. Eram în Dumnezeu și Dumnezeu în noi.

Țin să menționez ca împreună cu noi în celula, era și un ungur, Polgar Stefan și un evreu.

Tauber Carol. Cu noi împreună au trăit acele clipe fericite de Sfântul Crăciun. Eram oameni cu toții în fața lui Dumnezeu, egali în drepturi și-n obligații, cu multă disponibilitate unii față de alții, nu precum cei din parlamentul țării noastre, de azi. Pacea și dragostea ne-au fost chezasie.

Toți aveam impresia, în noaptea aceea, ca cetatea infernului, Aiudul, zbura în înaltul cerului, ca un castel fermecat, de o energie neștiută luminat. Parca-l purtau îngerii și nu diavolii.

A doua zi, noi, cei fericiți în timpul colindului, ne-am luat plata. Conducerea ne-a plătit polițele. A început ancheta. Îi voiau pe cei care au organizat colindul. N-au găsit nimic. Ne-au suspendat plimbările. Mâncarea s-a înrăutățit simțitor, iar noaptea, perchezițiile și înjurăturile își făcuseră loc. Se dezlănțuise un regim de teroare. Înduram în tăcere. Trăim încă acele clipe fericite din miez de noapte, de Sfântul Crăciun.

În fabrica, de ziua Crăciunului nu s-a lucrat aproape nimic. Maiștrii civili ne respectau și nu ne făceau zile grele. Simțeau și ei, ca și noi, ca trăiau împreună cu noi măreția Nașterii

Domnului. Clopotele Aiudului, prin dangătul lor, acordate într-o armonie cerească, așa cum nu sunt multe azi în lume, ne mângâiau surghiunul. Realizau simfonia clopotelor din stele.

Cu ele se încheie măreția sărbătorilor Sfântului Crăciun din Aiud.

*

În baraca noastră, unde noi, rotarii, lucrând de zor la realizarea roților, în timp de iarna, pe de o parte ne frigeam, așa cum am mai spus, iar pe cealaltă, înghețam, am ajuns, cumva, să ieșim și din iarna asta grea. Cum a trecut peste capul nostru, numai noi știm. Prin aprilie 1953, în plina primăvara, boala da peste mine. Încep să fac febra și să tusc. Noapte de noapte, transpir tot mai tare. Pofta de mâncare nu mai aveam. Se uita Petrica Hamat la mine și-i părea rău că-s bolnav.

La fel și părintele Mitoiu. Eram ca frații între noi. Dintre noi, cel mai mare era Mitoiu. Era născut în 1916.

Se realizase „Trio-Rotaria”, condusa de „Popa-Rotila. Așa ne rămăsese numele în tot

Aiudul. În repausul de masă, de la prânz, când ne mai duceam pe la unii sau alții, strigau după

Mitoiu:

— „Mai Popa Rotila, mai, unde te mai duci?”

Cu alta ocazie, când ne vedeau pe toți trei împreună, își spuneau unii altora:

— „Uite-i, ma, ca a plecat „Trio-Rotaria” prin fabrica!”

Ceea ce pot să vă mai spun despre această unitate a noastră este faptul că se baza pe dragostea frățească dintre noi și pe hotărâre în fața dușmanului, a primejdiei.

În mai 1953, drumurile noastre se despart. Eu apuc drumul spitalului, unde aveam să stau patru ani și câteva

luni, până în 27 noiembrie 1957, când mă eliberez din Aiud pe baza condiționalului de muncă.

Să ne întoarcem pentru o clipă la anul 1952, în fabrica.

În această vară, a acestui an, când lucram în schimbul III, într-o bună noapte, pe la orele

23, sunt aduși de la Zarca mai mulți deținuți în fabrica, pentru o corvoada, și anume să facă curat, cât se poate, în curtea fabricii. Se adunase mult rumegus de la gater, mult talas de la strunguri în lemn. Acesta trebuia scos din fabrica. Totul se încarca în carute, la care împingeau oamenii. După miezul nopții, pe la orele 1, ies din baraca, pentru puțin timp, în curte. Nu departe de unde am ieșit era grupul de oameni de la Zarca. Încarcă rumegusul în carute și-l scoteau afară din fabrica. Ma apropii mai mult un pic de ei, dar nu prea tare, că erau păziti de mulți gardieni. Cu mine erau mai mulți curiosi. Unul de lângă mine-mi spune:

— „Uite, ăla cu fruntea lata este Nicolae Petrascu”.

M-am uitat bine și l-am văzut. Era îmbrăcat în haine vargate. Și acum îi păstrez imaginea vie în sufletul meu a acestui om cu figura de dac, cu fata brăzdata de gânduri și dureri, într-o lupta fără egal. Pe ceilalți nu mi-i mai amintesc cum arătau și cine erau.

DIN FRĂMÂNTATUL AIUD. SPITALUL I.

MAI APROAPE DE RADU GYR.

Aiudul anului 1953, prin luna mai, ma arunca pe un pat al spitalului. Lucrul din fabrica, în trei schimburi, în condiții precare, ma sleiește de puteri. Munceam la rotarie. Munca aceasta era din cele mai grele. Nu mai puteam face fata lucrului. Febra era destul de mare și pofta de mâncare mi se taiase de tot. Așa am ajuns să fiu internat în spitalul din Aiud. Ajuns acolo, după examenul medical și controlul la raze, se constata că am un infiltrat TBC la plămânul stâng.

Aveam, deci, tuberculoza pulmonară. Uluit, m-am retras în mine până la mutenie. Ce eram eu mai mic de

statură, acum ajunsesem și mai mic și prapadit. Doamne, mi-am zis, dar câte trebuie să mai fie pe capul meu? Nu-mi venea să cred. Și totuși, lucrurile așa stăteau.

Pe patul de spital, zăcând, nu primeam aproape nimic din cele ale tratamentului, doar câte

3 aspirine și ceai neîndulcit. De mâncare, nici nu mai puteam vorbi, ca pofta nu aveam deloc.

Era mai slaba ca-n fabrica. Salonul unde eram internat era plin de bolnavi. Când mă uitam la ei.

Doamne, ce rău arătau, slabi și galbeni la fata ca turta de ceara!

Oare, mai apuca-voi să ies eu de aici? ma întrebam în deznădejdea mea. Tușeam care mai de care mai tare. Parca concerta moartea în salonul acela. Cu spaima în suflet, m-am trezit de-abia pronunțând cuvintele: - „Scoate-mă, Doamne, din iadul acesta!” După câteva zile m-am mai paciuit un pic. Începusem să mă regăsesc. Speranța în Dumnezeu îmi dădea noi puteri. Ma rugam mereu, și-n neputința mea, nădăjduiam în mai bine.

În curtea spitalului era locul de plimbare. Ne scoteau în zilele senine mai mult timp la aer curat. De obicei ne plimbam. S-a scurs o lună de zile destul de repede. Febra începuse să mai cedeze. Păream mai liniștit. Pofta de mâncare însă nu mi-a revenit. Mâncam în sila. Arpacasul acela, Doamne, îmi stătea în gât. Era un canon pe capul meu până ce terminam gamela. Altă dată n-o mai terminam.

La început de iunie 1953, febra a mai scăzut până în jur de 37, 4. Într-o dimineată ma anunța să-mi fac bagajul. Îmi iau bocceaua cu mine și-l urmez pe sanitarul spitalului în grad de plutonier. Ajunși la secția a II-a, șeful secției, un gardian, ma ia în primire și mă vâra într-o cameră. Aici erau priciuri cu etaj. Ajung și eu la un loc pe prici, sub geam. Cu multă bagare de seama ma instalez la locul meu. Schimbând locul și oamenii de la spital, aici parca eram picat din luna. Din nou aceeași stare de spirit, dezolanta. Tăcut, cu ochii holbați, priveam în jurul meu descumpănit.

Nici în ruptul capului nu mă puteam împaca cu gândul că sunt bolnav de tuberculoza pulmonară. Nu cunoșteam pe nimeni din camera. Pe rând, veneau la mine ca să ne cunoaștem. Răspundeam la întrebările lor, spunându-le ca vin din fabrica, trecând și prin spital.

Ei știau ca asta-i drumul fiecărui bolnav, din Celular sau din fabrica.

După un timp intra în camera un deținut de statura mijlocie, cu un halat alb. Vine la mine și-mi spune să fiu liniștit. Să nu mă sperii, ca totul se va termina cu bine. Ma vedea timorat. Era doctorul Constantin Uta, condamnat din 1941 de către Antonescu. Era medicul secției a II-a.

Avea multă disponibilitate sufletească. Din sufletul lui radia dragostea întru Hristos pentru om, deși aparentele îl defineau mult mai sever. Era blând, blând de tot și cu o inimă unde încăpea toată lumea. Așa era Uta. Îl stăpânea o fire dispusa la dialog, avea vocea de tenor, îmbietoare.

Ma pune la curent cu felul de cum trebuie să mă port și ce trebuie să fac pentru ca să nu avem de-a face cu paza, cu gardienii. Aici, în secția aceasta, atmosfera era mai blândă. Aveam să-mi dau seama mai târziu ca doctorul Uta conducea secția. De doisprezece ani, cât avea de Aiud, gardienii îl cunoșteau bine de tot. La el erau toate fisele medicale ale secției. Ne cunoștea pe toți după aceste fise. Medicul șef al Aiudului era doctorul Ranca, un om în vârstă și destul de blând în aparenta. Venea destul de rar în secție. Pe la ora unu sosea masa de prânz. Aici am luat în primire o gamela și o lingură. Cu mâncarea în față, trebuia să fac ceva. Pofta nu aveam deloc.

Îmi primesc porția de mâncare, arpacas gros și o bucată de pâine. Pe marginea priciului, cu gamela aburinda pe genunchi și cu lingura în mână, priveam pierdut biata gamela. Ma umpluse greața și parca-mi venea să o iau la fugă. Doctorul Uta ma urmărea cu atenție. Era obișnuit cu comportările noastre. Vine la mine și cu blândețe îmi spune:

— „Mai Berzescule, ascultă-mă ce-ți spun. Eu știu că

ți-e greața și nu poți mânca. Asta-i boala. Tu trebuie să știi un lucru. Ai obligația morala fata de tine și cu toată voința ta trebuie să mănânci tot ce primești, dacă vrei să mai ajungi la ai tai acasă. Să știi un lucru, comuniștii asta și vor, să nu mănânci și să mori. Vrei să le faci voia? Să îngenunchezi în fața lor? Ești obligat să lupți, ca de aceea ai ajuns aici. Te-ai angajat în lupta. Acum lupta, nu te lasa să dai înapoi. Aici în închisoare nu avem alt tratament împotriva bolii, decât credința în Dumnezeu și voința de a lupta. Și vom razbi. Eu te oblig să mănânci tot, chiar dacă broboane de sudoare curg de pe fruntea ta. Eu te ajut, dar ajută-mă și tu pe mine”.

Buimac parca, începusem să mă trezesc la realitate. Până acum, în fața lui Uta, nu intuiseam atât de bine, că eram într-adevăr pe baricada. Târâs-grapis, trebuia să luptăm.

Speriat la început, înfuriat după aceea de realitatea destul de sumbra, m-apuc să mănânc din gamela. Doamne, ce greu era! Cu fiecare lingura dusă la gură, se ridica un nod în gât, de-mi venea să dau afara totul. Broboane de sudoare curgeau pe frunte, ochii înlăcrimați, înfuriat, înghițeam în sila fiecare dumicat. Ma luptam cu boala, dar și cu cei care-mi voiau moartea. Îmi venea să plâng. În sfârșit, am terminat totul din gamela. Nu știam ca Uta ma pândește. Vine la mine și zâmbind îmi spune:

— „Ai terminat? Ma bucur că ai înțeles. Ești ud tot pe frunte și cămașa. Să te schimbi!

Dacă vei face tot așa, tu vei ajunge cu certitudine acasă”.

N-am să-l uit pe doctorul Uta toată viața mea. M-a ajutat să birui și să trăiesc.

După ce luam masa de prânz, liniștea punea din nou stăpânire pe secție. În programul de după masa avea loc și plimbarea. Se deschideau ușile camerei și ieseau în voie, fiecare, la plimbare. Ma iau și eu după ei.

Ajung în curte, unde ma opresc. Eram în dreptul ușii, la ieșirea în curte, spre WC-ul secției. Arătam speriat și

destul de timid. În mijlocul curții era WC-ul, prevăzut cu mai multe cabine.

Deodată vad că se apropie de mine un om mai înalt, puțin adus de spate, cu ochelari pe un nas destul de mare, pe cap cu o bonetă vargata și cămașa cu mâneci scurte. Zâmbind, întinde mâna dreapta spre mine, ma ia după cap și-mi spune:

— „Hai, colega, cu mine la plimbare. Nu te speria, totul va fi bine. Și eu am fost așa la începutul bolii”.

Ma strânse la pieptul lui și plecarăm la plimbare. Eu mă pierdusem de tot. mergând în dreapta lui, începuse să-mi vorbească. Ma încuraja sfătuindu-mă să fiu mai senin și să iau lucrurile așa cum sunt ele, bune și rele.

— „Să nu uiți ca noi trebuie să credem cu tărie că vom ieși afară. Să-l avem pe Dumnezeu în noi tot timpul”.

Strâns la pieptul lui, îi simțeam căldura corpului. Eram copleșit. O bucurie neîncercata pusese stăpânire pe mine. Îmi simțea timiditatea și se străduia să mă liniștească. Uitasem de boala. Acum, parcă eram în al noualea cer. Ca un copil trăiam sentimentul bucuriei. Ajunsesem la pieptul lui Radu Gyr. Parca și acum îi simt brațul drept petrecut după capul meu. În plimbarea noastră, îmi prezenta o mulțime de colegi de suferință, ca: pe Relu Stratan, la care ținea foarte mult, pe Alexandru Virgil Ioanid, pe Gheorghe Dutchievici, Traian Petrescu și mulți alții, pe care eu nu-i mai știu. Așa au trecut zilele la rând, când, la începutul fiecărei plimbări, ma lua după cap și ne plimbam roata în jurul WC-ului. Mi se dezlegase și mie limba. Așa l-am întrebat odată:

— „Domnule profesor, Dumneavoastră tot îmi spuneți „colega”, dar eu am fost un biet și amărât de profesor începător, iar Dumneavoastră poet și profesor universitar. Sunt atât de mic și prapadit”.

— „Nu te necăji, ca și eu am fost odată tot așa un biet profesor. Dumneata ești aici alături de mine în blestematul acesta de Aiud. Ești egal cu mine. Asta s-o retii și nimic mai mult”.

După aceasta lămurire, duhurile noastre parca s-au unit. Doamne, ce bine ma simțeam!

Paseam în rând cu Radu Gyr, deși el era atât de mare, iar eu atât de mic.

Astăzi, când scriu aceste rânduri, ma întorc cu gândul și sufletul la anii de zbucium ai lui

Radu Gyr - 1961 - 1962 - când colonelul Crăciun, comandantul Aiudului, îi smulge declarația de retractare a tot ce-a scris.

Acel zvâcnet de sfînțenie al lui în pornirile de iad ale Aiudului nu l-a făcut în fața noastră, a celor care acum mai trăim, mai mic. Nu. El este pentru noi și neamul nostru tot uriașul de la

Aiud. Reeducarea nu l-a putut desființa. El a rămas tot Radu Gyr al neamului românesc, poetul patimirii noastre.

Într-o zi, plimbându-ne tot așa, îl întreb:

— „D-le profesor, cum compuneți poeziile, așa fără hârtie și creion?”

— „Păi, uite cum! Stau în pat pe spate și mă uit în plafon. Fiind alb, mi-l închipui hârtia mea. Acolo, în fața ochilor, scriu versurile așa cum vin ele din inspirație. Și așa, strofa cu strofa, până termin poezia. Când ies afară, la plimbare, îl iau pe unul dintre voi și-i spun poezia făcută în camera. Cel care m-ajuta mai mult este Relu Stratan. El este biblioteca mea. El știe toate poeziile mele de aici. Mai sunt și alții care le învața, cum este Gili Ioanid. Dacă se întâmpla sa moara unul, să rămâna altul care să le scoată afară.

După câteva zile vine la mine doctorul Uta și-mi spune să-mi iau bagajul și să vin cu el.

Îmi iau bocceaua și-l urmez. Ma бага într-o cameră cu alți bolnavi. Puțin încurcat, îmi iau patul meu în primire și tac din gură. Fac cunoștința cu toți colegii de camera. Locul meu de dormit era pe peretele din stânga cum intrai în cameră, tocmai sub geam, pe prici.

Din prima zi ma ia în primire Traian Comanescu,

nepotul maiorului Comanescu, care fusese mult timp aproape de Căpitan. Și-mi povestea, și-mi povestea Traian Comanescu al meu despre toate și de toate. Nu mai avea parca timp nici să respire. Norocul meu ca din poziția șezând turcește pe prici rezistam. Stând el la picioarele patului, se simțea foarte bine povestind.

Mie mi se părea ca totul merge bine în camera noastră. Lucrurile se desfășurau normal, credeam eu. Observ pe fetele colegilor un zâmbet, la unii poate chiar ironic, la alții de mulțumire. În camera era însă multă liniște. Traian al meu era, de cum se scula și până la plimbare, la mine pe pat cu sacul de povesti. Vrând-nevrând, îl ascultam. Am uitat să vă spun ca, atunci când Uta m-a mutat din camera mea, care era lângă Radu Gyr, nu prea mi-a picat bine, dar nu puteam face altceva. Și așa, zi de zi, Traian era tot la mine în vizita până când suna stingerea. Eu aveam darul de la Dumnezeu să pot înghiți multe, vrute și nevrute. Nu repezeam omul cu ușurința. Se apropiase mult de mine, Traian al meu. În cameră, ce să spun, era o liniște cum nu mai fusese acolo niciodată. Toți își dădeau seama de acest lucru, numai eu nu știam nimic. După o săptămână, când ieșim la plimbare, vine la mine Radu Gyr și mă ia iar după cap și pornim la plimbare.

— „Asculta, Berzescule, acum pot să-ți spun ca eu te-am mutat în camera cu Comanescu.

Știi de ce?”

— „Am intuit că ești omul care va aduce liniștea în camera aceasta. Și am avut dreptate.

S-a realizat o liniște desăvârșită. Asta numai tu ai făcut-o. Și-ai făcut-o foarte bine”.

Am încercat să-i spun ca eu nu am contribuit cu nimic, decât ca îl ascultam tot timpul pe

Traian Comanescu.

— „Dar asta-i cel mai important lucru. L-ai neutralizat pe Comanescu. Până aici, în fiecare zi era scandal făcut de Traian. Să nu fi supărat pe Uta că te-a mutat. A fost ordinul meu.

Cred că m-ai înțeles”.

— „Am înțeles, D-le profesor și sunt mulțumit că am reușit să fac și eu un lucru bun”.

Radu Gyr, bucuros ca lucrurile au ieșit bine, m-a luat la plimbare prin curte și-mi povestește o întâmplare hazlie a lui, petrecută tot în Aiud.

— „Eram la celular, la etajul III, într-o cameră pe partea dinspre secția asta a noastră, cu generalul Dumitru Popescu, fost ministru de interne în timpul lui Antonescu. Toată ziua stăteam pe prici și mai povesteam. Amândoi știam multe din viața noastră. Era vara și destul de cald.

Geamul îl țineam deschis pentru aer curat. De aici auzeam toate trenurile care treceau într-o direcție sau alta. În fiecare dupa-masa, în jurul orei patru, credeam noi, se auzea un tren care pleca din gara cu un fluierat lung, lung de tot și întrerupt din când în când. După acest fluierat, dl. general se ducea la tineta și urina. Și așa în fiecare zi. După mult timp, nu știu nici eu cât o fi trecut, nu mai auzim acest fluierat. Iritat și scâncind, dl. general se plimba nervos prin celula. Se vedea că este neliniștit și chiar nervos. Îl întreb de ce este supărat.

— „D-le Radu Gyr, sunt necăjit că nu mai aud trecând trenul acela care fluiera lung de tot.

Atunci ma duceam și eu la tineta. M-am învățat așa și nu mai pot urina dacă nu mai aud fluieratul trenului”.

— „Nu-i nimic, d-le general, fac eu ca trenul și o să fie bine”.

Și încep eu atunci să fac așa ca trenul: puf, puf, u-u-u-u-u-u-u-u-u-u...

În timpul acesta, generalul mergea la tineta. De aci încolo totul decurse bine. Așa că, vezi, dragul meu, ca și eu am avut parte de unul ca Traian Comanescu”.

Acum când scriu cele petrecute cu mulți ani în urmă, parca le trăiesc mai intens. Ma consuma și ard în mine mai mult. Pas cu pas, retraiesc viața de atunci, cea ferecata în lanțuri.

Imaginea lui Radu Gyr și acum este vie în fața

ochilor. Copleșit, retraiesc acele clipe fericite. I-am simțit din plin căldura sufletului său, bun și drept.

Până la urma m-am acomodat cu viața din secție. Timpul trecea și lucrurile au început să se schimbe.

Spre sfârșit de august și început de septembrie, în Aiud se schimba conducerea. Procesul de schimbare a luat o cale lungă și lentă. Căpitanul Dorobanțu, fostul comandat al Aiudului, da în primire colonelului Stefan Collier conducerea închisorii. Au fost necesare mai bine de trei luni de predare. A început să se strângă șurubul. Gardienii și-au schimbat atitudinea. Devin mai duri decât au fost.

Dintre noi, primul care pleacă este Radu Gyr. După el, doctorul Uta. Aveam să-mi mai aduc aminte de el de multe ori în viață.

Mi-a rămas în minte cum mi-a tratat ochii. Apăruse la amândoi ochii o albeata. Când mă vede, îmi spune:

— „Ma, tu trebuie să faci un tratament la ochi, ca altfel vei orbi. Te tratez eu. Zis și făcut.

A și început cu praf fin de zahăr, suflat în ochi printr-o pâlnie de hârtie. În fiecare zi făcea operația aceasta. Ma usturau ochii de nu mai știam ce să fac. Alături de mine mai era și părintele

Bumbac de la Constanta, tot cu tratamentul pentru ochi. Până la urmă, ochii mi s-au limpezit, scăpând de orbire. Lui, doctorului Uta, îi datorez lumina ochilor.

Sita lui Collier începuse să cearna și-n rândul nostru, al celor rămași la T.B.C., secția a

II-a. Ne înghesuie pe mai mulți într-o cameră, reducându-se numărul lor.

În locul doctorului Uta este adus doctorul Gheorghiu - profesor universitar la Iași. Cu el vine și fiul lui, Mihai, student la medicina la Iași. Primul lucru pe care l-am pierdut a fost plimbarea pe timp îndelungat. Aveam acum numai câte o oră. Încet, încet, Collier se făcea tot mai simțit. Crăciunul îl petrecem sub domnia lui.

Doctorul Ranca este schimbat cu un alt doctor mai

tânăr, Bogateanu, cu grad de maior.

A început să bată asupra Aiudului vântul bejeniei, al prevestirii de furtuna. Paza devenise destul de irascibilă. Izolarile erau mereu ticsite cu deținuți din vini imaginare. Speriați și noi ca jivinele din pădure, când codrul freamăta a furtuna, ziceam: – „Ce-o mai fi, Doamne, cu noi?

Ce mai vine pe capul nostru? Ce mai vreau de la noi?”

Peste doi ani, în 1955, vara, aveam să mai aud de Radu Gyr, că se internase în salonul 5 al spitalului. Eu eram în salonul 10, salonul morții, țintuit la pat. Radu Gyr era într-o stare grava de boala. De sus i-am trimis o pijama pentru dormit. Nu avea nici haine.

Ca un sfânt rabda și se ruga lui Dumnezeu să-l ajute.

Odată cu toamna anului 1953, asupra Aiudului se abate furtuna. Collier preia conducerea închisorii.

De acum pentru Aiud începe CALVARUL.

SPITALUL (II). O SCHIMBARE DE CONDUCERE

Luni de zile i-au trebuit lui Stefan Collier să preia conducerea. Se pregătea până în cele mai mici amănunte la dezlănțuirea unei noi torturi.

Din toată țara, canal, mina și alte colonii de muncă, legionarii erau aduși la Aiud. Locul de unde, în 1961, avea să se declanșeze o nouă reeducare, ca de altfel și la Periprava, tot în 1961, avea să se pregătească și să se încerce o reeducare gen Aiud. Este bine știut că Aiudul și

Periprava erau cele două locuri unde se depuneau legionarii. În mod special numai pentru ei era pregătită reeducarea care avea să se încerce în 1961. De bună seamă că legionarii constituiau un real pericol pentru comunism.

Să ne întoarcem la Aiudul anului 1953, toamna. Pe secția a II-a, care înainte era toată a bolnavilor T.B.C., acum, în octombrie, bolnavii erau înghesuiți numai pe aripa de către morga.

În învălmășeala de reorganizare a închisorii, era o oarecare libertate pe secție. Ziua ne întâlneam cu cei

veniți de la canal, care erau cazati în camerele de pe aripa lungă a secției. Așa m-am întâlnit cu o mulțime de prieteni și cunoscuți, ca prof. Ioan Iliescu, nasul meu, Romulus

Copaceanu - medic -, Ianas Fenes - înv. și prof. Nicu Boscaiu, în prezent academician.

M-am bucurat mult de tot de aceasta întâlnire. Nu-i mai văzusem din 1948, din libertate. N-a ținut mult aceasta vânzoleală de reorganizare - sistem Collier -, c-au și pus biciul pe noi, realizând planul satanic de reprimare.

La secție, acum, se închid ușile cu zăvorul, când în mod obișnuit le aveam toată ziua deschise, fiind liberi prin curte. Ce-o mai urma acum? ma întrebam. Prin curte se înstăpânise tot mai mult pustiu. Izolarile deveneau tot mai neîncapătoare. Frigul din noiembrie se simțea tot mai mult. Deși eram bolnavi, nu se mai respecta programul prevăzut de regulamentul închisorii.

Mâncarea, pe timp de trecea, era tot mai slabă. Doctorul Gheorghiu, cât putea, ne ajuta. Se urmărea să fie schimbat. Prin ianuarie 1954, iarna se așternuse de-a binelea în Aiud, cu zăpada mare. Se anunța să fie una foarte grea. După cele auzite de noi, ca vesti dinafară, aveau să moară mulți oameni liberi, sufocați de nametii mari de zăpada, în toată țara.

Nu trece mult și doctorul Gheorghiu este schimbat cu un alt doctor și anume Cureleanu.

Părea ca de data asta și-au găsit omul și doctorul. Era pe măsura lor, un om mic de statură, butucanos, blond la înfățișare și negru la suflet - naravit. Aveam să-l cunosc bine pe pielea mea. Era omul politicului. După câte am auzit, Gheorghiu a ajuns la Zarca, ca de altfel toți cei curați la suflet și cinstiți. Ma înțelegeam bine cu Mihai, fiul său. Nu știu dacă mai trăiește, dar a fost un om bun și cinstit, ca și tatăl sau, prof. Gheorghiu.

Odată cu venirea lui Collier se primenise toată lumea, alt politic, alți gardieni, alți deținuți pe sala, care serveau și ciripeau, alt medic pentru noi. Cu un cuvânt, se primenise totul, totul.

Când ieșeam la bărbierit, pe sala, deschidea ușa la două camere deodată. Așa ne mai întâlneam unii cu alții, schimbând câte o vorbă. Cu ocazia asta l-am întâlnit pe Cornel Costescu, un avocat din Teregova, țărănist. Ne-am îmbrățișat și ne-am sărutat bucurându-ne mult de tot. Era și el bolnav de T.B.C. Printre altele-mi spune:

— „Mai Tase, să știi ca pe sala la noi a ajuns om de serviciu și Ion Stoichescu al lui Cica.

Să te pazesti de el că-i omul politicului. El se face ca nu mă vede. Tu să ai grija!”

— „Bine că mi-ai spus, Cornele, ca și eu l-am văzut pe sala făcând serviciu. Să trăiești și-ți mulțumesc că mi-ai spus”.

Doamne, mi-am spus, și aici și-a vârat coada? Ion al meu, din grupul lui Spiru Blănuș, a ajuns coada de topor, informator ordinar. A înfruntat atunci moartea și acum și-a vândut sufletul.

Aveam să aflu mai târziu de toate potlogariile făcute de el în închisoare. Ba mai mult, în 1993, aveam să-l găsesc în documentele secrete ale securității, că era omul lor de informații printre luptători. De câte ori ma vedea la Aiud, fugea de mine. Din partea lui n-am avut nicio neplăcere.

Spun și eu acum, ca foarte mulți oameni cinstiți și corecți, fie ei mari carturari sau mari luptători din toate timpurile, ca „pădure fără uscături nu exista”. În toate vremurile, imperfecțiunea implica necinștea sufletească – uscătura. De aceea, omul permanent se confrunta cu acest mare păcat: ură față de semenul său. Adesea cade victima celor stăpâniți de duhul răului.

După eliberarea noastră din 1964, am aflat cu certitudine ca Ion Stoichescu al lui Cica era informatorul securității. De multe ori ma provoca, dar nu-i răspundeam. A murit înainte de 1989.

În secția a II-a, începutul de an 1954 ne strânge tot mai tare în chingi pe noi, bolnavii de

T.B.C. Plimbarea aproape că nu era. Din când în când

își mai aducea aminte câte un gardian de noi. Iarna grea, cu omatul mare, ne făcea să ne adunăm tot mai mult în noi, să tăcem și să înduram jugul robiei tot mai greu.

Odată cu venirea, pe secție, a doctorului Cureleanu parca venise și urgia. Mic și îndesat, cu ochelari pe nas, cu mersul ca de ratoi, când deschidea ușa de la camera, ne privea tăcut, dar insistent. Ne făcea impresia ca voia să ne rapească, să ne ia gaia în gheare.

La sfârșit de februarie 1954, suntem duși pe rând, camera cu camera, la un control radiologic la spital. Acolo, la rezezeala, suntem văzuți la aparat de către doctorul Costin, profesor de radiologie la Facultatea de Medicina de la Iași. Era condamnat pentru crima de război. După acest control, o parte din noi am fost scosi afară din infirmeria secției a II-a. Printre ei eram și eu, deși făceam febra de peste 38 de grade.

Într-o zi, după deschidere, un gardian vine cu o listă în mână și mă striga să-mi fac bagajele și să ies afară. În ciuda parca, sunt aruncat într-o cameră tot pe secția a II-a cu fata spre

Celular.

Acolo, oameni mulți, băgați unul într-altul de frigul iernii și al urgiei din Aiud. Toți mă priveau întrebător. Nimeni nu spunea o vorbă. Deodată, însă, aud o voce în șoapta:

— „Mai Tase, tu ești? Vino aici la mine!”

Ma uit mai bine și-l recunosc pe părintele Sandi Nicolici de la Teregova, cel care luase jurământul în organizația lui Gheorghe Ionescu în 1948. Bucuros, m-am dus la el pe prici și mă întrebă:

— „Cum de ai ajuns aici?”

— „M-au dat afară din infirmerie, deși am febra de peste 38 de grade”, îi răspund eu.

— „Lasa ca trece și asta. Dumnezeu are grija de noi”.

Nu luase bine conducerea în Aiud, col. Collier a și început atacul. Se năpustise asupra bolnavilor, parându-se că aici se ascunseseră cei mai mari dușmani ai clasei

muncitoare.

Premeditat, conducerea ne-a scos pe noi, cei bolnavi de T.B.C., deci în stare de contaminare, aruncându-ne pe câte unul în mijlocul celor sănătoși. Iată cum se realiza genocidul.

Știau ca un flagel al tuberculozei face ravagii în mijlocul maselor de oameni neajutorați.

Asistenta medicala era inexistentă cu rea intenție. Se petreceau crime împotriva umanității. Ce căutam eu cu tuberculoza evolutivă în mijlocul unor oameni sănătoși?

Acum când scriu eu, colonelul Collier Stefan se afla bine și sănătos în SUA. Iar colonelul

Crăciun, la un serial al „Memorialului Durerii”, declara:

— „Cei patru mii de legionari, niciodată n-au trăit mai bine ca-n Aiud”.

Iată paradoxul. Mureau cu duiumul legionarii, iar în presa se scria că nu mai moare niciun legionar.

Să ne întoarcem la camera unde am fost aruncat în 1954, la Aiud, bolnav de T.B.C. În aceasta camera mi-am găsit locul sus pe prici, tot sub geam, în partea stângă. Nu știu nici eu, dar parca era un făcut. În orice camera eram aruncat, nimeream tot sub geam. Era locul cel mai ocolit de deținuți. Am ajuns să-mi spun: „Unde-i rău, hop și eu; unde-i bine, nu-i de mine”.

Aici, șef de camera era părintele Sandi Nicolici. Cât am stat aici, el a avut grija de mine.

Tot timpul ma servea la masă. Deși mâncarea era slabă, eu nu puteam să mănânc. Nu aveam pofta de mâncare. Boala își spunea cuvântul. Noaptea transpiram și nu puteam să dorm. Stăteam ud sub pătura până mă zvântam. Așa treceau zilele, fiecare cu greul ei. Venise luna martie și iarna nu se lasa dusă. Noapte de noapte, tot ud de transpirație îmi duceam calvarul. Când aveam o cămașă zvântată, mă schimbam, dar de cele mai multe ori erau amândouă ude. Luasem drumul spre moarte. Din ce trecea timpul, eu slabeam tot mai tare. Febra creștea. De la o

vreme, părintele Nicolici, alarmat, bătu la ușa și chema medicul. La insistența lui venei gardianul cu medicul după el. Se uita din rama ușii, doctorul la mine, cântărindu-mă din priviri și plecă. Știa cine sunt. Dispozițiile ofițerului politic trebuiau îndeplinite. Medicul Cureleanu își făcea datoria și de turnator. Eu trebuia să dispar. Ușa se închide, tăcere peste tot, ca și când nimic nu s-ar fi întâmplat. Eu îmi duc mai departe calvarul meu. Calculat, conducerea aștepta, din zi în zi, un raport al medicului ca eu am dispărut, am decedat. Eram planificat să dispar. Zilele trec și nimeni nu mă întreabă ce fac. Iarna trece și eu mă simt tot mai rău. Acum, cu febră mare, fără pofta de mâncare, ajunseseam să nu mă mai pot mișca din pat.

Părintele Alexandru Nicolici era tot timpul lângă mine. Ma încuraja și se ruga tot timpul pentru mine. A fost ca un adevărat frate pentru mine. Preotul din el îl îndemna să stea la căpătâiul unui bolnav în surghiun. Știa că-i încins și cu sabia neamului. Prin tot comportamentul lui din închisoare a dovedit că a fost un mare român. Febra mare și tusea mă chinuiau tot mai mult.

Venise primăvara. Pe la începutul lui mai 1954, într-o bună zi, vine la mine doctorul

Cureleanu și mă scoate afară pe sala, unde erau mai mulți deținuți încolonați. Ma alătur lor și plecam. Ajunși la spital, mă supune unui control radiologic. În urma acestui control sunt internat în spital, unde aveam să stau mai mult de doi ani în același pat de suferință.

SPITALUL (III). DOI ANI DE ZILE FIXAT LA PAT.
SALONUL MORTII

NR. 10

Cum venise Collier, parca venise moartea în Aiud. Zilnic morga era plină cu trupuri firave, os și piele numai. Stihiiile morții fâlfâiau deasupra Aiudului. Se declanșase furtuna în iad. Aici era iadul pe pământ.

În urma controlului radiologic, doctorul Costin mă internează în spital, așa cum am menționat mai înainte. Cu bagajele în mână mă duce la salonul 10. Ma instalez în

patul al doilea, situat pe peretele opus ușii de la intrarea în salon. Ca nou venit, bulversat parca, îmi aranjez patul. În dreapta mea, pe perete, era patul unui bolnav de la Medias cu numele de Lungu, după câte-mi amintesc. Între noi era o noptiera. În stânga mea, lipit de patul meu, era inginerul Gheorghe Dragon din Ploiești.

Ce eram eu mic de statură și brunet, acum devenisem o mogâldeata de om, slab și prapadit de tot. Rămăsese numai ochii de mine, ca la broscui. Tăcut, în pat cu pătura trasa până sub bărbie, mă uitam pe rând la fiecare bolnav. În fața mea erau alte paturi, puse într-un rând pe peretele ușii de la intrare.

Afară era atâta soare și cald. Pentru luna mai, parca era prea cald. Razele acelea de primăvara târzie, încercau parca să ne încălzească bieteile noastre trupuri galbejite de boala. Erau toți în ghearele morții. Pe undeva în adâncul sufletului meu, credeam cu tărie că vom ajunge să mai fim liberi. Pe deasupra ne mai luptam și cu moartea.

La un moment dat vine la mine doctorul Costin. Ma consulta cu multă atenție, întrebându-mă cum a evoluat boala. Se purta frumos și cu multă căldura fata de mine. Am înțeles că voia să mă ajute. Știa el ce știa. Contribuise și el la agravarea bolii mele, într-o măsură oarecare. Aveam să aflu mai târziu, din gura lui, adevărul. Ne împrietenisem bine de tot. A făcut pentru mine tot ce se putea face la vremea aceea de către un medic deținut.

Îmi face fisa medicală și-mi prescrie medicamentele necesare. făceam febra mare, peste

39 de grade. Pusese stăpânire pe mine o stare de somnolenta, de sfârșeala totală. Simțeam cum inima îmi bătea ca un ciocan, realizând o stare de sufocare, un nod în gât. Nu mai puteam să merg singur. Eram amețit. Doctorul Costin mă încuraja că va trece aceasta stare grea de boala.

Când venea masa, era un chin pe mine. Nu puteam mânca nimic. Îmi aduceam aminte ce-mi spusese doctorul Uta, la începutul bolii, în 1953. Cu gândul la cele spuse de

el, am început să mănânc cu noduri în gât. Dar... nu reușeam să mănânc totul niciodată. Mă uitam cum alții reușeau s-o facă și se mișcau destul de vioi prin camera. La fel mă uitam după ei, cu jind, când ieșeau la plimbare prin curtea spitalului. Eu eram ținut la pat și pace. Se apropiase de mine mult de tot Constantin Voichin, bolnav și el, dar nu așa de greu. Era înalt, voinic și cu multă dragoste de om. Cel care ma ajuta mai mult era inginerul Gheorghe Dragon, vecinul meu de pat.

Zilele treceau și boala mea avansa. Ma simțeam, pe zi ce trece, tot mai rău. A venit la mine și

Bogateanu, medicul oficial al Aiudului, cu grad de maior. S-a uitat atent la mine, fără să mă întrebe un cuvânt. S-a uitat pe fisa mea de la doctorul Costin, discutând ceva în șoapta, apoi îndepărtându-se de patul meu. Ce-or fi discutat nu știu. Intrasem în luna iunie 1954. Era de-a binelea cald și mult soare. Bolnavii care puteau merge ieșeau la plimbare, îmbrăcați în halate de spital. Eu rămâneam pe loc, ținut la pat.

Într-unul din paturi, de pe rândul opus mie, era doctorul Ion Zeana, bolnav și el de T.B.C.

Afară fusese directorul sanatoriului de la Biserica ni din Moldova. Era medic primar.

Ori de câte ori mergeam la control, la raze, el venea cu mine. Îmi cunoștea bine plămâni.

Mie nu-mi spunea nimic. La vremea aceea eu nu știam cât eram de bolnav. Simțeam că am febra mare și-mi era rău de tot. Aveam să aflu mai târziu tot adevărul despre mine, tot de la Zeana.

Către sfârșitul lui iunie nu mă mai putui ridica din pat. La tineta ma ducea Voichin. Nu puteam sta mult în picioare. Slabisem de tot. Febra mare ma chinuia. Seara făceam peste 40 de grade, iar dimineața în jur de 39 de grade. Nimeni nu voia să-mi spună ce febra aveam. Când îmi luau temperatura, se adunau toți în jurul meu. Uitându-se la termometru, plecau capul în jos și se îndepărtau de patul meu. Singur, Voichin, îmi spunea că nu-i mare, în jur

de 38 numai. În realitate, ea era trecută de 40 de grade. Simțeam că mă sfârșesc. De sub pătura mea, parca dădeau văpăi de foc, ma ardea. Suflul parcă mi-l frigea. Gâtul, permanent uscat, ma înțepa la fiecare înghițitura în sec. Gustul apei nu-l mai simțeam, era lesietic și salciu. Se scurgeau zilele, unele după altele, și eu eram tot mai sfârșit și aproape fără glas. Simțeam cum din corpul meu, prin mâini și picioare, se scurgea un foc mare. Parcă totul ardea în jurul meu. În clipele acelea, când moartea țintea sa ma prindă, nesatula, în ghearele ei, neputincios ma rugam Celui de Sus, să mă ajute să scap de suferința. Să-mi dea putere să rezist, să depășesc boala.

Bietul Lungu, de lângă mine, în pesimismul lui, ma întreba atunci dacă mai ajungem acasă vreodată? Cu fata către el, îi spuneam de-abia șoptind:

— „N-ai frica, noi nu murim aici, noi vom ajunge cu siguranța acasă”.

Tot mai târziu aveam să aflu ce zisesem de la el, când învinsesem boala. Rămăsesem și eu uimit de optimismul meu de atunci. Cum putusem să cred și să afirm cu atâta tărie și credința ca noi vom ajunge liberi acasă, când eu eram mai mult mort decât viu?

Și-n clipele acestea când scriu, va mărturisesc cu toată curățenia sufletească, eu am crezut cu tărie, tot timpul și prin toate închisorile și lagărele pe unde am trecut, ca voi ajunge acasă și voi fi liber. Și-am ajuns. Asta datorită numai și numai credinței în Dumnezeu și-n neamul meu românesc.

Pe lângă Dragon și Voichin, mai eram ajutat și de Ion Cristea, din Dobrogea și de Ionel

Zeana, medicul ftiziolog. De altfel, toți cei care erau în camera și puteau, ma ajutau. În dogoarea din pat, mă gândeam mereu când voi ajunge să mă mai fac și bine. Aveam certitudinea ca voi supraviețui. Așteptam aceasta clipa fără să mă gândesc la moarte, deși eram de-a binelea în ghearele ei.

Într-una din zile, pe la orele 10, suntem duși la

control, la raze. Acolo, dus mai mult pe brațe, de-abia sunt așezat la aparat și ținut de Voichin. La raze erau doctorul Costin și Ionel

Zeana. După control sunt luat pe sus și dus la patul meu. După mine vin și ceilalți colegi de salon.

După acest control s-a așternut o liniște de mormânt în salon. A doua zi vin medicamentele pentru fiecare bolnav. La mine nu vine nimeni cu niciun medicament. Eu parcă nu mai aveam nevoie de niciun tratament.

Trec doar câteva zile și din nou sunt dus la raze, singur cu Ionel Zeana și Voichin, care mă purtau mai mult pe sus. De la raze, tot așa pe tăcute am fost dus la pat.

Afară era cald. Era iulie, luna lui cuptor. Ce aveam eu febra mare, dar și iulie dogorea.

După acest control am căzut într-o amorțeală totală. Eram pierdut de tot. Mi se părea ca alunecam într-o altă lume, nu cea reala, ci una de vis, cu senzația de plutire spre o alta existență.

Conștient însă, nu mă desprindeam de existența mea reala. Ma încăpățânam să trăiesc. Și trebuia să trăiesc.

Toată noaptea m-am zbatut între viață și moarte. Dimineața, când s-a dat deșteptarea, intrând gardianul în salon, eu am ridicat capul puțin de pe perina, aruncându-mi privirea asupra camerei. Parca la o comanda, toți bolnavii au ridicat capul sus și se uitau la mine ca la alta minune.

Eu trăiam.

În ciuda morții, ma mișcam. Se petrecuse o minune. Fără medicamente, din acea dimineața de început de iulie 1954, aveam impresia ca ma simt mai bine. O rumoare în tot salonul. Șușoteli și întrebări tănuite între unii și alții. Toți știau, numai eu nu știam nimic.

Despre acest lucru aveam să aflu adevărul de la Ionel Zeana, ca medic ftiziolog.

După deșteptare vine la mine doctorul Costin. Când mă vede ca ma mișc și vorbesc, bucuros îmi zice:

— „Ma Berzescule, tu mai trăiești? Te simți mai bine?

Mai, mai, tu n-ai să mai mori. Tu ajungi acasă”.

Bucuria lui m-a întărit și pe mine. Inima își spunea cuvântul. Bătea, bătea a viața. Biruise.

Dumnezeu a întărit-o cu puterea dragostei Lui și a neamului nostru românesc. Medicamentul care m-a salvat de la moarte a fost CREDINȚA în DUMNEZEU.

Se făcuse o minune.

Înainte de prânz vine la mine în salon și Bogateanu, medicul oficial, împreună cu Costin.

Ajunși la patul meu, Bogateanu ma întreabă zâmbind:

— „Ce, nu mai mori?” S-a uitat lung, lung la mine, contrariat cumva. A vorbit ceva în șoapta cu Costin și a plecat. Așa cum am mai spus, se petrecuse o minune cu adevărat.

După ce a plecat Bogateanu din spital, vine repede la mine doctorul Costin și bucuros îmi spune cum stau lucrurile:

— „Mai Berzescule, acum îți spun totul cum a fost. Ieri când te-am văzut la raze, împreună cu Zeana și Bogateanu, tu aveai o diseminare totală. Nu mai aveai de trăit decât câteva ore. Am făcut raportul pentru administrație că ai murit. Bogateanu l-a semnat și l-a predat administrației. Azi dimineața, când trebuia să fii dus la morga, tu, în ciuda morții, trăiești. Ai învins moartea. Eu mă bucur mult de acest lucru. În fața lui Dumnezeu ma condamn pentru ca, în martie 1954, eu te-am scos din infirmerie cu 38 de grade. Erai trecut pe lista politicului pentru a fi scos din infirmerie. Când colo, tu nu mai mori. Pentru mine este o minune, mai ales ca din cauza mea tu ai făcut o recidiva”.

Din aceasta zi, a minunii petrecute cu mine, parca se schimbaseră totul în salon. Speranțele în mai bine își făcuseră loc în sufletele noastre. Eu rămăsesem de tot uluit de cele întâmplate.

Speram și credeam că va fi bine. Împreună cu Zeana, doctorul Costin m-a dus din nou la raze.

Plămânii mei se limpeziseră, nu mai arătau ca înainte

cu o zi. Nu-și puteau explica cum de n-am murit. A doua zi, vine Ionel Zeana la mine, la patul meu și-mi spune totul ce credea el:

— „Mai Tase, eu sunt medic ftiziolog bătrân, medic primar. Am fost directorul

Sanatoriului de la Biserica ni. În chirurgie pulmonară am fost ucenicul lui Carpinisanu, primul chirurg din țara în bolile de plămâni. Eu cu doctorul Roșu am fost primii ucenici ai lui. Deci ma număr printre primii medici specialiști în chirurgie pulmonară. Dar... ceea ce am văzut la tine și un caz ca al tău nu am întâlnit în viața mea. Toți care făceau diseminari totale mureau a doua zi fără nicio excepție. Ori pe tine eu te-am văzut la raze, împreună cu Costin și Bogateanu. Mi-am dat avizul ca tu vei muri până dimineața. De câte ori ma trezeam, ridicam capul să văd dacă mai trăiești. Pentru mine, tu ești un miracol. Științific, nu-mi pot explica acest lucru, cu tine, categoric, s-a petrecut o minune”.

Acum când scriu aceste lucruri, doctorul Zeana mai trăiește, trecut de 80 de ani. El poate să confirme cele scrise de mine.

— Doamne, din ghearele morții m-ai scos și mi-ai lăsat viața, prin marea Ta dragoste fata de om. Către Tine, Doamne, îmi plec fruntea și Ție mă rog tot restul vieții, mulțumindu-ți -

Amin.

De-abia acum îmi explic, de ce pentru mine nu mai scoteau medicamente. Eram sortit morții. Nu după mult timp ma prinsese și o tuse seacă. Nu puteam expectora. Tusea ma îneca.

Într-o seară, după o criza puternică de tuse, am început să dau sânge pe gură. Fulgerator, Voichin sare din patul lui, îmi ia gamela de la căpătâi și mi-o pune la gură. Țâșnea sânge proaspăt din plămâni, cu spuma. Făcusem o hemoptizie.

— Na, ca mai făcui una cruda, mi-am zis în gândul meu. Asta îmi mai trebuia acum.

Slăbit eram. Febra mare încă mai făceam. Cu asta, le aveam pe toate acum pe capul meu.

Se făcuse închiderea. Până să vina medicul era târziu. Cei din salon, din jurul meu, îmi dau o lingură de sare cu puțină apa. Ținte acum la necaz. Sarea a început să mă arda pe esofag.

Nu mai știam ce să fac. Zeana era lângă mine. Altă soluție nu avea nici el. De la o vreme, sângele s-a oprit. A doua zi, Costin, auzind cele întâmplare, îmi face niște injecții de coagularea sângelui. A durat acest proces al hemoptiziei multe zile la rând, dar din ce în ce mai puțin.

De la o vreme s-a oprit. Eu arătam ca o stafie, slăbit și pierit de tot. De-abia mai puteam vorbi. Nu mai îndrăzneam să mă ridic din pat, de frica hemoptiziei. Când s-au liniștit de tot plămânii mei, am fost dus la control din nou. Plămânii se limpeziseră, dar în schimb a apărut la stângul o caverna de toată groaza. Iată cauza hemoptiziei. Na, mi-am zis eu, acum sunt un om aranjat. Nu mult după aceea începe expectorația. Febra a mai cedat un pic, dar se ținea tot în jur de 39 de grade. Cu toate astea pe capul meu, intrasem bine în luna august 1954.

Se apropia toamna. Doctorul Costin avea o grija deosebită și se apropiase mult de tot de mine. Cum eram eu mai mic de statură, destul de brunet, slab și pricajit, rămăseseră numai ochii de mine, boldanosi. Stând turcește în pat, arătam ca un broscoi cu ochii mari.

— „Ma, tuarați acum ca un broscoi!”, îmi zice Costin într-o zi când intra în salon. Atât i-a trebuit vulgului, c-a și prins-o din zbor. De atunci, broscoi mi-a rămas numele cât am stat în spital, până în toamna anului 1956, când am fost dus la secția a II-a T.B.C.

Dar răul, așa cum este el, nu se lasa de om cu una, cu două, ci se ține de capul lui până-l dă râma de tot dacă-i posibil. După un alt control la raze, îmi descoperă o alta caverna, la dreptul de data asta, dar mai mică. Aveam deci două caverne. Tot timpul eram în pericol de moarte. La medicamente nu prea aveam acces. De la o vreme,

începusem și eu să mai prind putere. Cu chiu, cu vai, mâncam și eu ce primeam, gândindu-mă mereu la doctorul Uta.

Cu adevărat Dumnezeu făcuse o minune cu mine. M-a scos din ghearele morții. Se vede ca voia Lui a fost să mai trăiesc. Ma mai ține în viața ca să pot povesti și scrie ce s-a întâmplat în aceasta împăratie a morții, iadul comunist. Cât pot, ma ostenesc. Vă cer iertare dacă nu reușesc să vă redau tot ce s-a petrecut în domnia lui Satan.

Am ajuns să merg singur prin camera, cum de altfel și la control, la raze, tot singur mergeam. Viața începuse tot mai mult să-și spună cuvântul. Deși eram în salonul morții, eu mă încăpățânam să trăiesc. De aici, din acest salon erau duși la morga o mulțime de oameni, pe care eu i-am văzut murind.

Doamne, câta durere era. Te uitai la câte unul cum se stinge ca o lumânare. Nu-l puteai ajuta cu nimic, decât cu o rugăciune.

În secolul XX, să faci închisoare, să mori aici, să fi înmormântat fără haine, aruncat ca un câine, pentru că ți-ai iubit țara și neamul, crezând cu căldura în Hristos Iisus, trebuia să-ți dai viața.

Iată, deci, ca domnia lui Collier începe cu acest tribut de lacrimi și sânge.

Furtuna se dezlănțuie tot mai tare.

SPITALUL (IV). DIN GHEARELE MORȚII

LA VIAȚA

Ușor ca fulgul, numai ochii de mine, în urma lor, ma plimbam și eu prin curtea spitalului, sorbind viața din soare. Eram ca o umbră mișcătoare după ei, camarazii mei din salonul morții.

Era o vară târzie cu mult soare, înfipta în drepturile toamnei. Cald, cald de tot pentru luna septembrie a anului 1954. Ca o gâza trezita la viață, ma faleam și eu în rândul lor, cu fata luminată. Era lumina vieții din mine pe care Dumnezeu mi-o dăruise în acea tainică noapte, sortită, pentru mine, morții. Hotărât, de acum, voi pleca cu pași

siguri spre viața.

Eram convins ca Dumnezeu m-a învrednicit cu darul vieții și ca eu trăiesc numai din supliment până la capătul vieții mele.

Plămânii mei găuriți, îmi dădeau de lucru. Medicamente nu primeam, decât aspirine.

Într-un târziu, încep să ne aducă și noua Hidrazida și Pass, care la vremea aceea făceau mare vâlva în lumea T.B.C.-ului. Nu prea știau nici medicii să le dozeze. Luam pe zi câte 7 buc.

Hidrazida și 14 buc. de Pass, după fiecare masa.

Într-o zi vine la mine doctorul Costin cu un gram de Streptomicina din Anglia, spunându-mi:

— „L-am luat de la dreptul comun, pe ascuns. Hai să-ți fac acum o jumătate de gram și mâine cealaltă jumătate. Poate-ți ajuta”.

La vremea aceea, streptomicina, ca și penicilina, la noi în țara, era o raritate. Bucuros, primesc oferta și-mi face injecția. Era prima streptomicina din viața mea. Nădăjduiam să fie bine. Doctorul Costin se apropiase mult de mine sufletește. Îmi spunea multe lucruri și bune.

Mi-a atras atenția sa ma feresc de doctorul Cureleanu de pe secția a II-a. Era omul politicului.

Săptămânal ne ducea la raze. Acolo ma vedea pe mine primul și după aceea ma chema la el la aparat. Îmi arata imaginea plămânilor la fiecare bolnav din salonul meu. Îmi explica amănunțit tot ce se vedea. După câteva ședințe, ma invita sa citesc eu ce vad. Timid, am început să citesc așa cum făcea el. Bucuros, îmi spune:

— „Vezi că ai înțeles și ai început să vezi la raze. Ma bucur că ai progresat. Doctorul

Cureleanu nu știe să citească așa cum citești tu”.

Na, mi-am zis, să vezi acum pe capul meu alta dandanaie. Și așa a și fost. După fiecare control radiologic, când ajungeam în cameră, toți erau grămada pe mine, să le spun la fiecare ce am văzut la el. În timpul acesta, Zeana nu mai era cu noi. L-au scos din spital. Cât a fost el cu noi,

ca specialist, ne spunea la fiecare ce a văzut. Numai în cazurile grave nu spunea nimic, așa cum a fost cazul meu, când am fost pe moarte. Acum eu eram doctorul lor. Venea Costin cu fisele la patul meu și-mi spunea să le trec ce medicamente le trebuie. Îl întrebam pe fiecare ce-i trebuie și-i treceam pe fisa. De cele mai multe ori se aprobau cele trecute de mine.

Mai târziu, când Costin avea să plece acasă, în anul 1955, eu aveam să plătesc, cu vârf și îndesat, apropierea și intimitatea la care ajunseseam cu Costin. Cineva din salon informase politicul ca eu fac fisele, citesc la raze pentru fiecare bolnav în parte și prescriu medicamente. De la o vreme, mă duceam singur la raze și numai după aceea veneau colegii de camera. Nu mai puteam face nimic. Doctorul Marcoci, care venise în locul lui Costin, s-a purtat bine, dar nu era așa de apropiat fata de mine.

Am uitat să vă spun ca în acest timp au murit mulți din salon. Nu-i mai rețin pe toți cum se numeau. Alții au fost scoși din spital, deși erau grav bolnavi. Au fost duși la Zarca. Îmi aduc aminte de Sebastian Danila, un elev din Moldova, aproape de Iași. A murit de tuberculoza esofagiană și intestinală. Un muncitor de la Reșița, pe numele de Lungu, a murit de ascita T.B.C.

Și mulți alții pe care eu nu-i mai știu.

Prin noiembrie 1954, se eliberează din salonul nostru subinginerul Ioan Cristea, din

Dobrogea. Din timp a venit la mine și mi-a luat toate datele și adresa soției mele. El fusese unul dintre martorii care au văzut prin ce am trecut eu. Când am ajuns acasă, în 1964, am auzit ca

Nelu Cristea s-a ținut de cuvânt și a scris acasă.

Tot acum, în noiembrie 1954, doctorul Costin, cu aprobarea lui Bogateanu, îmi instituie pneumotorax la plămânul stâng. Eu știam acum din fise că aveam caverne la ambii plămâni.

Deci eram cavitatar bilateral. Îmi baga câte 500 cm. cubi de aer. Prima senzație pe care am avut-o, atunci la

instalare, a fost cea de sufocare. Tare greu mi-a fost până la acomodare. La o lună după plămânul stâng, îmi бага și la dreptul aer. Eram acum umflat ca un butoi, la ambii plămâni.

Respiram tare greu. A trecut mult timp până m-am obișnuit cu noua mea stare de lucruri, pneumotorax bilateral. Mergeam la control destul de des, pentru a vedea cum evoluează boala.

La plimbare ma țineam și eu după ceilalți, cu chiu, cu vai, dar mă țineam și nu mă lasam. La instituirea pneumotoraxului a fost și doctorul Octavian Nitu, dentist. Un om excepțional. El i-a comunicat unchiului meu, Ion Berzescu, pe Celular, că sunt la spital și mă simt mai bine. De câte ori ieșeam la plimbare, ma urmarea cu atenție și mă sfătuia sa nu mă las, să lupt mai departe. Ma supraveghea tot timpul. Locuia cu doctorul Costin în cameră, punându-l la curent cu toată odiseea mea. Mi-a tratat toată dantura, care mai rămăsese întreaga din bătaile lui Mois la

Caransebeș. În timpul acesta, Coller se făcea simțit în tot Aiudul. Din salonul 10 au fost scosi bolnavi nevindecați și duși pe Celular sau la Zarca, ca apoi la o nouă reactivare a procesului pulmonar să-i aducă înapoi, de data asta pentru a muri. Dar... poporul român are o vorbă din bătrâni:

— „Nu mor caii când mor căinii!”

Așa a fost cu Zeana, Cepi, Dragon, Voichin și alții. N-au murit, deși fuseseră programați pentru asta.

Ofițerul politic, destul de des, se arata prin salonul morții. Insistent, la fiecare pat, măsura și cântarea cu privirea. Parca-și fotografia clienții. Nu-i venea să creadă că n-am murit. Coller n-a venit niciodată pe la noi. Fugea ca de moarte de T.B.C. Nici nu voia sa audă.

Crăciunul se apropia de noi. În sinele nostru, trăiam colindele, cântându-le în gând fiecare după datina colțului de tara de unde veneam. Am uitat să vă spun ca, prin octombrie, pe Lungu, vecinul meu de pat din dreapta, l-au

scos din spital. În locul lui m-am mutat eu, unde am rămas până în toamna anului 1956, când am fost aruncat la secția a II-a, T.B.C. Deci am stat în același pat, în același loc, doi ani. De atunci, de când m-am mutat în patul respectiv, după cum vom mai vedea, au trecut multe, și bune, și rele, peste capul nostru. În locul meu s-a mutat ing. Dragon.

Dacă am ajuns la capitolul aducerii aminte de cele scăpate, să vi le povestesc acum, spunându-va una buna, tot din timpul lunii mai 1954.

Eu, fiind aici venit din fabrica, din câmpul muncii, veneau la mine camarazii mei de munca sa ma vadă. Primeam de la ei ratia mea de țigări pe o lună de zile. Când și când, atunci când ieseam la plimbare, mai aprindeam câte o țigară. N-o puteam fuma. Îmi făcea rău. Dar, obișnuit să pufai, îi dam înainte cu țigara. În vremea asta, în salonul 9, era internat și un bun prieten al meu de la Arad, Petrica Ardeleanu, frizer de meserie. Conducerea spitalului îl pusese pe el să ne bărbiereasca în fiecare duminica, numai pe noi, cei din saloanele 9 și 10. El ma știa din fabrica pe mine ca fumam mult de tot și cu patima, cum spunea el. În dimineața de 9 mai

1954, în jurul orei 10, vine cu sculele de bărbierit la noi în salon. Era la curent cu necazul fiecărui bolnav. Fuma și el destul de mult. Când ajunge la mine, îi spun:

— „Mai Petrica, să știi că m-am hotărât să nu mai fumez toată viața mea. Dacă mi-ajuta

Dumnezeu, asta vreau să fac. Nădăjduiesc să pot realiza acest lucru”.

— „Tu vorbești, ma, lucrul ăsta? Tu, care mănânci țigara? Tu n-ai să poți lasa țigara, numai dacă te lasa ea pe tine. Vezi-ți de treaba, ca lucrul ăsta nu-l poți face!”

— „Vom vedea, Petrica, dacă vom trai. Dar eu asta o voi face și pace”.

Acum când scriu suntem în anul 1994. Din acea data de 9 mai 1954, eu n-am mai pus țigara în gură. M-a ajutat Dumnezeu să-mi țin cuvântul. La ora asta, Petrica Ardeleanu, am auzit că nu mai trăiește. Dumnezeu să-l

odihnească în pace! Nu mai poate auzi ca eu m-am ținut de cuvânt. Cine vrea să se lase de fumat se poate lasa, numai să vrea.

Să ne întoarcem acum la firul povestirii noastre. În dimineața de Crăciun, vine la noi în vizita doctorul Nitu. Trece pe la fiecare, urându-ne din tot sufletul „Sărbători fericite”, după datina străbuna. Simțeam cum venea din partea lui suflul dragostei întru Hristos. Ne încuraja, ne îmbărbăta, îndemnându-ne la rezistentă. A fost un Sfânt Crăciun sărac, suferind și nostalgic.

Coller a avut grija să ni-l facă mai sărac decât oricare altă zi. În inimile noastre inundau colindele. Colindam în noi colindul libertății.

De la Nașterea Domnului, un pas și ne trezim cu Noul An 1955, îmbiindu-ne la nădejdea în mai bine. Ca și la Crăciun, doctorul Nitu vine la noi în salon cu sorcova, dorindu-ne din tot sufletul un an mai bun.

Pentru doctorul Costin era anul eliberării. Va merge în pace acasă. Pentru unii, puțini la număr, noul an a adus și bucuria eliberării din iad. Pentru cei mulți însă, se realizează o strategie a terorii.

Din toată țara, pe nesimțite parca, erau aduși legionarii. Se hotărăște de sus ca Aiudul să fie numai pentru legionari. În decursul anului, mereu soseau loturi, loturi de legionari în Aiud.

Câte unul din ei mai venea și la spital. Așa a venit inginerul Viorel Demian, prof. Aurel Visovan și ing. Leonida Lupascu, în salonul morții. De la ei am aflat și noi multe lucruri. În vremea asta eu mă obișnuisem cu plămânii umflați de aer. Speram și eu în mai bine. Credeam în steaua mea.

Nutream aceasta nădejde că voi ajunge la ai mei.

În legătura cu Leonida Lupascu sunt de spus mai multe lucruri. Se internase destul de bolnav în spital. Era pe rândul meu de paturi, cam în al treilea pat de la mine. Era un om destul de înalt de statură și brunet. Cu o voce de tenor, avea multă căldură și duioșie în exprimare. Se

vedea și se simțea, mai ales, omul cu multă dragoste pentru semenul său. De altfel, a și dovedit acest lucru. El știa sigur că nu-i nicio scăpare. Ca inginer chimist, își dădea seama că stadiul bolii în care ajunsese pleda pentru moarte. Stătea de multe ori în șezut pe pat, cu spatele proptit de speteaza patului și glumea cu noi. De multe ori era și tăios la vorba. Era stăpânit de un scepticism exagerat. După cum am mai spus, tratamentul nostru era Hidrazida și Passul.

Înghițeam fiecare din noi ca găina boabele, aceste pastile binevenite, poate, pentru unii, dar pentru alții nicidecum. Eu înghițeam și speram. Nu-mi puneam problema inutilității tratamentului. Leonida al meu însă, după o vreme nu mai vrea să ia medicamentele. Spunea că nu mai are niciun rost. De acum este târziu. Le aduna și le pune bine cu multă grija. În timpul acesta, la secția a II-a T.B.C. era internat un tânăr fecior, ca un Fat-Frumos la înfățișare, bolnav destul de greu la plămâni, Dumitru Oniga. Aveam să mă împrietenesc cu el și să stăm împreună mulți ani de închisoare. Acum și el, ca și mine, în ciuda oamenilor rai, trăiește, ducându-și bătrănetile la Suceava, bucurându-ne cu versurile lui pline de duh și dragoste de țară.

Leonida Lupascu știa că, la secție, Mitica Oniga este grav bolnav. Avea grijă de el ca de copilul lui. El nu mai avea speranța de scăpare de la moarte. S-a hotărât să nu mai ia pastile și să i le trimită lui Oniga la secție. La noi în salon venea pentru tratament un sanitar deținut, Ion

Carabulea. Un om tare bun la suflet și cu multă dăruire. Leonida îi da Hidrazida și Passul, adunate mai multe la un loc, lui Carabulea ca să le ducă lui Oniga la secție. Zis și făcut. Așa a ajuns Mitica Oniga să se facă bine și să se salveze de la moarte. Cei de la secție nu primeau tratament ca noi, cei de la spital.

Nu după mult timp, Leonida Lupascu se stinge din viața sub privirile noastre îndurerate.

S-a mai dus un frate de al nostru în veșnicia vieții de

dincolo.

De Aurica Visovan m-am apropiat tare repede, legându-ne printr-o prietenie caldă. Și azi, la bătrânetile noastre, arde în noi această prietenie. Tare m-am bucurat când la sfârșitul lui 1993

am dat de Aurica Visovan. Bucuria a fost mare, mare de tot. El este unul dintre titanii de la

Pitești.

Pot spune ca de ing. Viorel Demian m-am apropiat tot așa de mult ca și de Aurica

Visovan, care era destul de speriat de boala lui, pe când venise în salon. Încercam să-l încurajez.

Eram cel mai vechi în salon. Mergeam de la pat la pat și-i încurajam. În vremea aceasta continuam tratamentul cu Hidrazida și Pass. Când îmi venea rândul să-mi bage aer, ma prindea o neliniște. Doctorul Costin avea un fel de-al lui de a băga aer. Degetele lui erau destul de butucanoase. Acul era și el lung și gros. Ca să nimereasca în mod sigur între coaste cu acul, apasa cu arătătorul de la mâna stângă între coaste, îndepărtându-le puțin, apoi, cu stângacie, baga acul în cavitatea dintre pleure. Pârâia acul până ajungea unde trebuie. Când intra aerul, simțeam cum se umfla cavitatea toracică. Avea un aparat unguresc cu care măsura aerul introdus. A doua săptămâna îmi baga și la celălalt plămân. Îmi era tare greu câteva zile cu respiratul.

Când era vorba de percheziție, nu prea veneau pe la noi. Erau speriați de morții care ieseau din salonul acesta și de boala care ne macina plămânii. Și când veneau, se uitau din ușa numai și plecau închizând ușa. Așa se făcea că aveam la noi fascicule din Noul Testament, pe care le puteam ascunde în saltea mai repede. Învățam pe de rost versete și capitole întregi pe dinafară. Știam toată Predica de pe Munte. Mai aveam și câte un capăt de creion și hârtie, de care făceam rost de la doctorul Costin. Era bun cu noi și ne apara. Tot ce apărea de pe secție.

Radu Gyr și Nichifor Crainic, noi învățam. În felul

acesta uitam că suntem bolnavi și-n temnița.

ÎNCHISORILE - UNIVERSITĂȚILE NOASTRE

Fac o paranteză și vă prezint, în mare, ce au fost pentru noi închisorile din timpul comunismului, pe lângă satanismul din ele.

Noi, cei care am trecut prin universul concentrationar, putem spune, pe bună dreptate, că am absolvit și aceste mari universități din școala vieții. Închisoarea poate fi considerată o înalta școală atât pentru instruire, cât și pentru realizarea unei înalte spiritualități creștine. Pentru noi toți a fost o universitate. Aici s-au format caractere, având ca dascăli elita intelectualității interbelice. Aici, în acest univers concentrationar, toți la un loc, maestrul și ucenicul, în aceleași condiții de viață, în iadul comunist, au realizat și condiții de școală înaltă. Cei setosi s-au adăpat de la cei înzestrați cu izvor nesecat de cultură.

În condiții inumane, am găsit calea de a ne instrui și forma lângă mari dascăli ai neamului românesc, așa cum au fost: Radu Gyr, Nichifor Crainic, George Manu, Ioan V. Georgescu.

Gheorghe Bratianu, Nicolae Steinhardt, Dumitru Staniloaie, Constantin Noica, Mircea

Vulcănescu, Nicolae Mares, Traian Trifan, generalii Ioan Arbore, Iosif Iacobici, Pantazi, amiralul Horia Măcelaru și mulți alții, pe care nu-i mai știu.

Pentru a ne împărtăși din marea cultură am recurs la toate mijloacele necesare, pe care, în mod normal, mintea omenească nu le cuprinde.

1. În fabrica și spital am reușit să avem hârtie și creion.

2. În Celular și Zarca, ne-am însușit alfabetul Morse, prin tevilă de la calorifer sau prin bătaie în perete, de la camera la camera. Când vorbeam la perete, noi mai foloseam și gamela, pe care o puneam pe perete, ținând loc de microfon. Puneam urechea pe gamela și ascultam. Se auzea destul de bine. Cel care vorbea apropia buzele de

fundul gamelei și transmitea ce dorea el.

Marea noastră bibliotecă o constituiau pereții celulelor. Cu un ac sau cu un cui bine ascuțit scriam pe peretele alb tot ce ne însuseam de la dascălii noștri sau ce primeam de la unul la altul prin viu grai. Poezii întregi scriam cu vârful de ac sau de cui, în ordine și cu migală, pe peretele alb ca hârtia. Acolo treceam tot ce auzeam, din toate disciplinele. Scrijeleam pereții cu cunoștințele noastre pentru a lăsa și la alții care veneau după noi. După cum pritocirea oamenilor prin camere se făcea destul de des, noi ajungeam să citim pe pereți atâtea lucruri bune, poezii sau alte cunoștințe. N-a fost perete din camere sau celule în Aiud să nu aibă scrise coloane întregi de cunoștințe.

De la o vreme, conducerea închisorii se luase de grijă. Nu mai știau ce să facă. Orice măsură luată de ei, avea o contramăsura a noastră. Până la găsirea soluției, noi ne continuam munca în școala noastră.

Așa s-a ajuns ca oameni simpli, țărani, muncitori, elevi și chiar studenți să învețe limbi străine, matematica, fizică, chimie, istorie, geografie și literatura. Ba de cele mai multe ori își puneau la punct gramatica limbii române. Așa au fost unii din teregovonii mei, ca Romulus

Anculia-Miloi, care după ce a ieșit din închisoare și-a scris memoriile în opt caiete. Avea darul povestirii. De asemenea, unchiul meu Petru și Ion Berzescu, ieșind afară, au continuat studiul, realizându-și fiecare o frumoasă bibliotecă și sporindu-și darul de a vorbi. Ion Colțan, un alt teregovan, a devenit un foarte bun cioplitor în piatră și zidar. Moise Anculia-Pasule se pregătise în domeniul agriculturii. Afară și-a cultivat pământul ca un agronom. La fel, Petru

Grozavescu-Maranu, Gheorghe Ivanici-Casapu, Petru Maranu-Cornerevintu, Gheorghe

Grozavescu-Mutu, Ion Lazarescu, tatăl și fiul, zisi But, au dovedit că, pe bună dreptate, au absolvit o universitate, tot teregovoni și ei.

Așa cum spune N. Steinhardt, fiecare din noi am realizat și clipe de fericire în nefericirea din iadul comunist.

Văzând Collier că nu mai are ce face cu noi, a recurs la o alta măsură, mai diabolică. În toate camerele și celulele din Aiud au stropit pereții cu ciment și var. În felul acesta, peretele nu mai era curat ca hârtia, ci era denivelat prin stropitura. Așa au reușit ca pe pereții camerelor să nu mai apară scrisul.

Despre aceasta mare școală se pot spune multe lucruri.

Tocmai acest gulag cu școala lui, pe bună dreptate, definește și chiar distinge Răsăritul de

Apus în Europa. Estul Europei, cel de după cortina de fier, a făcut ca omul să se dezmeticească și să țâșnească spre o înaltă spiritualitate creștină, așa cum bine schițează, undeva, Soljenițin

Pe măsura ce Răsăritul se înalță, Apusul alunecă în haurile ateismului. O criza pe plan spiritual se va așterne asupra lui. Atunci... ei vor ajunge să bată la porțile Răsăritului, cum azi ei ne obliga pe noi să batem la porțile lor, pentru un trai mai bun, nu pentru un suflet mai curat și mai nobil.

I. Caracteristica lor, a Vestului, este o burta plină - materia.

II. Caracteristica noastră, a Estului, este un suflet curat, dragostea într-un Hristos.

În timp ce noi scrijeleam pe pereți cu acul, prin lacrimi și sânge, pentru a ne păstra identitatea de om și pentru a ne înalta spre cer, crezând în Hristos, iubindu-ne unii pe alții, ei.

Apusul, luptau pentru om ca individ, pentru drepturile lui, ridicându-i statuie, decretându-l drept suprem ideal. În jurul omului s-au schimbat constituții și au fost îngenuncheate popoare.

Telul lor final este omul, pe când al nostru este învierea, îndumnezeirea omului.

Dumnezeu. Iată, deci, cele două profiluri ale Europei, Vestul și Estul. Spre final, cred într-o armonizare și un echilibru între cei doi frați, Vestul și Estul.

Să închidem paranteza și să ne întoarcem la episodul nostru.

*

Tot pe acum apare în salonul nostru Octavian Rădulescu. Îi spuneam Tavi. Ma împrietenisem bine cu el. Era mai tânăr și plin de viață. Vorbea cu toată lumea fiind destul de comunicativ și binevoitor. Se leagă de o întâmplare destul de hazlie. Pe vremea aceea gardian era un ungar, Barabas. Tare rău la suflet era și fricos de mama focului. Într-o zi deschide ușa pe neașteptate și-l surprinde pe Tavi Rădulescu cu un capăt de creion în mână. Nu l-a mai putut ascunde. Barabas pune mâna pe creion, îl baga în buzunar și pleacă. Nu după mult timp vine iarăși în salon. Se apropie de Tavi și-i cere datele. Era cu carnetul în mână, gata să-i noteze numele. Niciuna, nici două, Tavi îi spune:

— „Domnule gardian, dacă îmi faceți raport eu am să declar ca Dumneavoastră mi-ați dat creionul. Să știți că așa am să declar”.

— „Ce, ești nebun? Când ți-am dat eu creionul?”

S-a uitat lung Barabas la el și a plecat fără să-i mai noteze numele. Gardianul s-a speriat, iar Tavi al meu a scăpat cu fata curată. Aveam să-l întâlnesc pe Tavi la Aiud în 1994 - 14 sept., când s-a făcut sfințirea monumentului. Ne-am adus aminte de sotia asta, bucurându-ne mult de tot.

Iarna lui 1955 n-a mai fost precum cea din 1954, grea și cu multă zăpada. A fost mult mai blândă. Se încălzise destul de bine în luna martie, când da peste mine și o hepatita. La ochi apare galbenul. Însoțit și de greturile respective. Nu mai puteam mânca. Vomitam destul de des, mai ales dimineața pe nemâncate. Din stomac iese o secreție verzuie și amara. Era de la fiere. Când mă vede și mă consulta doctorul Costin, îmi spune că am hepatita. Îmi

suspenda tratamentul cu

Hidrazida și Pass. Trece la tratarea hepatitei. Spitalul nu avea altceva decât urotropina și sare amară pentru drenarea bilei. Iată ca nu mi-a fost dat să am liniște, ci trebuia să mai am și asta pe capul meu. Gura îmi era amara, amara ca fierea. Dădeam numai verde afară. Se îmbolnavise bila. Passul și Hidrazida ma dăduseră peste cap. Cu mine în salon mai era și Adrian Carausu, bolnav și el de tuberculoză. Vomita și el, dar mult mai puțin. După consultul medical, mă pune la regim alimentar, fără sare și cu ulei crud. Vine și Bogateanu la mine și mă vede. Aproba regimul alimentar, cu pâine prăjită și câte un gratar, când se poate. Îl cheamă la el pe bucătarul spitalului, care era un criminal de război, basarabean de origine, cu numele de Pierde-vara.

— „Mai bucatar, uite aici, să pregătești și să aduci la bolnavul acesta regimul pe care ți-l prescriu eu, ai înțeles?”

— „Da, domnule doctor, am înțeles. Dar vă rog un lucru, să mi-l dați mie în primire, să fie bolnavul meu și să am eu grija de el. Să pot veni la el cu mâncare de regim când pot eu”.

— „Bine, Pierde-vara, din momentul acesta este bolnavul tău”.

Din acel moment, parcă mi-a pus Dumnezeu mâna în cap. Venea Pierde-vara la mine de câte ori avea ceva să-mi aducă. Când venea, avea grija să-mi spună:

— „Mai omule, tu să asculți de mine, să mănânci, ca eu îți aduc de toate. Eu am să te pun pe picioare, dar să mă asculți”.

Ajunsesem slab de tot, numai umbra de mine. Ce mâncam dădeam afară. În timpul acesta doctorului Costin i s-a adus un ajutor. Era doctorul Marcoci, medic militar. Îl introduce în tainele spitalului. Vine cu el pe la toți bolnavii, expunându-i cazul fiecăruia în parte. Se pregătea să plece acasă. Îi expira pedeapsa. Eu la raze nu mai puteam merge pe picioare. Ma ducea Marcoci în brațe la control și apoi

iarăși în pat. Îmi balanganea și capul de slab ce eram. De la o vreme, varsaturile se rariseră. Adrian Carausu n-a mai făcut hepatita. Începusem să mai mănânc câte ceva. Îmi aducea Pierde-vara de toate. Pe la orele zece venea cu pâine prăjită și câte un gratar, dar numai când putea. Zaharul îl aducea într-o pungă de hârtie. Pe lângă mine, mai aveau și o oală cu ceai. De câte ori venea, ținea să-mi spună, bucătarul meu:

— „Asculta, tu să faci așa cum îți spun eu, că va fi bine. Ai auzit ce a spus Bogateanu?

Ești bolnavul meu. Eu am grijă de tine. Ai auzit?”

Cu acestea zise, pleca de la mine. Întotdeauna venea cu gamela plină. Nu puteam să mănânc tot, era prea mult. Pâinea prăjită mi-a prins bine. A ținut-o așa cu regimul acesta până în toamna anului 1956. Ma împrietenisem cu el. Ținea să-mi spună multe lucruri de-ale lui. Fusesse omul politicului, dar pe mine m-a ajutat. Eu știam de acest lucru și nu-i destăinuiam nimic. Și lui îi datorez mult de tot. Poate chiar viața, ca și lui Marcoci, de altfel, și mai târziu și doctorului

Cornel Petrasievici.

Iată ca vine și ziua când doctorul Costin trebuie să plece acasă. Cu o zi înainte este anunțat să se pregătească. Vine la mine cu o cutie de lemn plină cu fiole pentru injecții și-mi spune:

— „Mai Berzescule, eu plec acasă. Își aduc ție aceste economii ale mele. Le dai tu cui vrei. Sunt pentru voi. Ma bucur că te las mai bine și sper să scapi și tu cu bine. Merg acasă cu sufletul împăcat că ai scăpat de moarte. Tu știi acum ca eu te-am îmbolnavit a doua oară. Să ai grija de tine și să fii cuminte. Să fugi de turnatori și de gardieni. Dumnezeu să fie cu tine”. M-a îmbrățișat cu multă duioșie și cu lacrimi în ochi ne-am despărțit.

Luase în primire doctorul Marcoci. Era bun și el. Cât a rămas la spital, ne-a ajutat foarte mult. A stat cutia cu injecții mult timp la mine sub pat. Am dat la toți care au avut nevoie. După o vreme, a venit Marcoci și a luat-o. Din

cauza acestei cutii aveam să-l supar pe Dragon, care m-a îngrijit mult de tot. Zi și noapte era la mine, ma ajuta. Atunci când nu puteam nici să mănânc, îmi ridica, cu mâna stângă, capul și cu dreapta îmi dădea sa mănânc cu lingura. Lui îi datorez extraordinar de mult.

Vine într-o zi la mine și-mi spune să-i dau niște fiole unui bolnav. Ce mi-o fi venit mie atunci să-l refuz nu știu, că n-am făcut-o niciodată. S-a supărat. Nu mi-a zis nimic și a plecat prin salon. Vine la pat, că era tot vecin cu mine și se așază pe el. Eu îi spun să ia injecțiile care i le trebuie. Refuza și nu mai vrea să vorbească cu mine. Îmi părea rău. Greșisem. El nu mă ierta, deși era un suflet mare și bun, cu multă dragoste fata de om, cinstit și corect, dar neiertător cu cei slabi. Tot timpul mi-a părut rău de felul cum m-am purtat cu el. Când a fost luat din camera, a venit la mine și și-a luat rămas bun. M-am bucurat de gestul ăsta. Cred că ma iertase. Îmi cer și acum iertare de la el. Aveam să mă întâlnesc cu el în 14 sept. 1994, la Aiud. A venit la mine cu multă bucurie. Nu l-am mai recunoscut. Era bătrân. Când mi-a spus că-i Dragon, am sărit la el de bucurie, intrând împreună în închisoare, vizitând tot ce era de vizitat. Cu el am stat cel mai mult de vorba.

Doctorul Marcoci îmi continua tratamentul cu pneumotorax bilateral. Îmi spusese Costin că am niște găuri de necrezut. El spera să mă vindec. Am uitat să vă spun ca în timpul lui Costin am făcut lichid la stângul. Deci, aveam hidrotorax și la dreptul, pneumotorax. Așa m-a luat

Marcoci în primire. Între timp apare din nou Zeana la spital, în salonul nostru. Când mă vede rămâne mirat de ce am putut să dau eu.

Doctorul Costin plecând mi-a spus:

— „Să știi ca plămânul tău stâng a ajuns la ramoliție, nu mai lucrează decât pentru el. Tu numai cu dreptul mai trăiești. Să ai grija. Din cauza lichidului ai o pahipleurita la stângul.

Acum Marcoci trebuia să aibă grija de mine să-mi

scoată lichid din când în când. Îmi baga vitamina C fiole în lichid. Așa l-am ținut doi ani, lichidul acesta. Odată era să dau ortul popii, dacă nu era Zeana cu mine în salon.

Ma duce Marcoci jos la raze ca să-mi scoată lichid. Operația de pneumotorax o făcea acum doctorul Bogateanu. Până când a învățat treaba asta l-a luat pe doctorul Zeana pe lângă el.

Acum, când m-a luat pe mine la raze, Zeana îi spune lui Marcoci să fie atent Bogateanu să nu-mi scoată prea mult lichid, căci îmi poate provoca un șoc. Ajung jos, pe masa de la raze, unde

Bogateanu îmi vede lichidul. Ma așez culcat pe masa ca să mi-l scoată. Termina operația și mă duce Marcoci sus în salon. La un moment dat, după scurt timp, eu nu mai pot să respir. Zeana ma vede, se ridică din pat și bate la ușă. Vine Marcoci și Zeana îi spune:

— „Du-l repede jos pe Berzescu și spune-i lui Bogateanu să-i bage 300 cm. cubi de aer peste lichid. A scos prea mult lichid și a făcut un șoc”.

Ma duce repede jos pe masă. Bogateanu, speriat, încearcă să bage acul, dar nu nimereste imediat. A treia oară, în sfârșit, reușește și începe să bage aer, așa cum i-a spus Zeana. Îmi revin și încep să respir mai bine. Ma învinețisem la fata. La plecarea de la raze, Bogateanu îmi spune ca trei ore să stau în șezut cu perina la spate și să nu mă mișc. Dacă mi-e sete, altcineva să-mi dea apa. Și de data asta am sărit peste moarte. Cu noi în salon mai fusese internat și Ghiata Ioan, un șofer din București. Plecând Dragon, Ghiata a avut grija de mine. Avea un suflet mare. Se dăruia îngrijirii bolnavilor. De altfel, toți legionarii au făcut așa, prin toate închisorile pe unde au trecut. Fără excepție, toți s-au dăruit omului, în lumina lui Hristos. Ma vedea slab și prapadit.

S-a purtat cu mine ca și cu fratele lui bun. Îi datorez multă recunoștința domnului Ion Ghiata, mulțumindu-i din tot sufletul pentru tot ce a făcut pentru mine.

Se apropia vara lui 1955. Era cald, cald de tot. Eu cu

ambii plămâni tot în pioneze, la stângul lichid, la dreptul pneumotorax, iar cu ficatul fixat la regim. Așa-mi petreceam amarul.

Pierde-vara se ținea după mine. Adesea îmi spunea:

— „Eu te-am făcut bine și te-am salvat!”

Ma bucuram sincer. M-a ajutat foarte mult. Doamne, ajută-l pe unde-o fi, ca, poate, chiar m-a salvat de la moarte și el. Dacă o fi murit, Dumnezeu să-l ierte, că a mai fost și om adevărat.

Tot în acest an se eliberează și el, Pierde-vara al meu. Îi venise rândul să plece acasă. A venit la mine și și-a luat rămas bun. Ne-am îmbrățișat și i-am mulțumit de toată dragostea și grija ce mi-a purtat-o.

Odată cu plecarea lui Pierde-vara, regimul meu de masa s-a schimbat. Noul bucatar nu se mai ocupa îndeaproape de regimul hepatic. Primeam și pe mai departe fără sare la masă.

Hepatita mea nu cedase mult. Cu același regim aveam să plec în 1956 la secția a II-a.

Spre toamna, tot în 1955, nu-l mai vedem pe doctorul Marcoci. În locul lui apare doctorul

Cornel Petrasievici, un om înalt, desirat parca, de slab ce era, cu fata prelungă, osoasă. Trece prin saloane pe la fiecare bolnav.

Odată cu venirea lui, se părea că atmosfera se îmblânzise.

SPITALUL (V). ȘI TOTUȘI L-AM ÎNFRÂNT PE COLLER

S-au scurs doi ani de când peste Aiud stăpân ajunsese Coller. Se simțea cum haturile erau tot mai strânse. În atmosfera plutea parca un început de furtună. Aiudul se mișca pe nesimțite, ca un colos. Seismele se făceau percepute de noi, viețuitoarele colosului. Ca-nainte de furtună, adesea aparentele înșelau. Părea că se abătuse și o boare de pace, de liniște. Gardienii păreau mai blânzi, mai domoli, dar destul de vigilenți. Se simțea de la distanță că ceva se mișcă, se urzește.

Ca animalul de prada, pititi la pământ, se pregăteau să sară asupra noastră. Din fabrica începuseră să fie retrasi tot mai mulți deținuți politici. Îi înlocuiau cu dreptul comun. Din tara mereu soseau loturi, loturi de legionari. Se făceau pregătiri minuțioase în vederea unei mari lovituri, proiectata sa se dea în Aiud.

Scrâșnea Aiudul ca două falii ale pământului, când se declanșase cutremurul reeducării.

Gemetele miilor de oameni se făceau tot mai auzite ca un cutremur de pământ.

Să ne întoarcem la întâmplările noastre din salonul zece, din spital.

Doctorul Petrasievici își luase în primire secția lui de bolnavi din spital. A fost adus de la

Zarca. În locul lui l-au dus pe doctorul Marcoci. Când m-a consultat și a văzut cum arătam, doctorul Petrasievici s-a speriat. Hepatita era pe sfârșite. Lichidul de la plămânul stâng tot își mai făcea de cap. La dreptul îmi бага aer. Mirat m-a întrebat:

— „Cu ce mai respiri, omule? Aveam o respirație sacadata.

— „Aici trebuie să facem ceva”. - spune el.

Din vorba în vorba, afla că sunt din Lugoj. Povestindu-i de familie, îmi spune ca el a meditat-o pe sotia mea la franceza, când era la liceul „Iulia Hașdeu” din Lugoj. Aveam să mă conving de acest lucru când m-am eliberat din închisoare. De aici încolo a fost extrem de atent cu mine. Îmi continua tratamentul cu pneumotorax la dreptul. La stângul, lichidul începuse să scada. Permanent îmi introducea vitamina C, injecții, în lichid. Odată cu resorbtia lichidului.

Petrasievici este de părere să nu mai continuam pneumotoraxul la stângul. Îl abandonează. El îmi spune că-mi va dauna sănătății. Inima se va îmbolnăvi. Așa că, după ce noul an 1956 a venit și la noi, eu făceam pneumotorax numai la dreptul.

Cu toate speranțele de liniște și pace din Aiud, Collier

strânge cercul tot mai tare.

Perchezițiile se întetiseră tot mai mult. După cele spuse de Petrasievici, Zarca era ticsită până la refuz. Iar eu, tot la locul meu, în același pat, îmi duceam calvarul. Ma gândeam mult la ai mei de acasă, mai ales după cele discutate cu doctorul Petrasievici.

Să ne întoarcem la început de decembrie 1955, la spital. Într-o după-masă vine la mine un plutonier cu halat alb luat numai pe umeri. Se apropie de patul meu și mă întreabă încet, cum mă simt.

— „Nu te speria, eu sunt din Lugoj. Am fost vecini cu casă, unde am locuit. Te cunosc, locuiai cu părinții la nr. 3 pe Libertății. Eu locuiam peste drum, în fața fântânii. Eu sunt sârb, dar născut în Lugoj. Acum sunt frizer aici la administrație. Spune-mi ce vrei să transmiți acasă, ce să spun?”

Am rămas năucit și nu-l credeam. Într-o doară l-am rugat să comunice ca mă simt mai bine și ca voi veni acasă.

— „Să știi ca acasă este totul bine. Copilul este mare și are 7 ani. Ai să primești o fotografie cu ei. Ți-o va da Petrasievici”.

Doamne, parca se pogorâse Duhul Sfânt peste mine. Simțeam ca ard totul. Curgeau broboane de sudoare de pe mine, pe fata și pe cap. Și mare a fost bucuria. A dat mâna cu mine și zâmbind mi-a spus să fiu cu curaj ca voi pleca acasă. M-am uitat după el extaziat. În jurul meu nu era nimeni. Vecinii mei de pat erau speriați. Credeau că-i de la securitate pentru ancheta. Nu le-am spus nimic. Mi-era frica. Dacă un cuvânt iese din gura mea, eram pierduti, eu.

Petrasievici și frizerul. Peste trei zile vine la mine Petrasievici cu o fotografie. Erau sotia și fiul meu, Adrian, la 7 ani. Pe dosul fotografiei a fost ceva scris, dar a șters totul doctorul. Așa, cu scrisul șters, dacă ar pica în mâinile gardienilor, nu s-ar întâmpla nimic. Așa s-a și întâmplat. Am declarat că am luat-o din bagaj, când mi-am luat din

haine.

Zile întregi mă uitam la fotografie. De șase ani și mai bine nu-i mai văzusem. Pe fiul meu îl lăsasem de patru luni. Îl mai văzusem în decembrie 1949, la vorbitor, la Timișoara, închisoarea militară.

Cu toată vigilența lui Collier, am reușit să primesc vesti de acasă și să primesc o fotografie cu soția și fiul meu, de atunci făcută, în 1955.

Pe drept cuvânt, mi-am spus atunci, așa bolnav cum eram:

— L-am înfrânt pe Collier.

A fost un act de mare curaj al doctorului Petrasievici și al plutonierului frizer. Ne putea costa chiar viața, mai ales pe frizer, că era membru de partid. La Dumnezeu toate-s cu puțința.

S-a lucrat ca-n cea mai temerară acțiune de spionaj, totul pe tăcute, numai în șoapta și fără martori. Cei din jurul meu n-au știut nimic și nici n-au aflat vreodată de acest lucru. N-am spus la nimeni nimic, cât am stat în Aiud. Doctorul Petrasievici n-a mai comentat nimic despre acest lucru. Era însă extrem de mulțumit de bucuria mea. Aș vrea ca pe această cale să-i mulțumesc mult de tot. A făcut pentru mine extrem de mult. S-a purtat ca un om adevărat. A avut în el atâta căldura sufletească, încât pe mulți i-a tămăduit numai cu dragostea din el. În Aiud, pe unde a trecut, a lăsat urmele lui de mare căldura sufletească. N-a ținut seama de apartenența politică.

Toți au fost fiii acestui năpastuit popor. Mai presus de toate a fost medicul întru Hristos. Acum, în 1997, a murit.

La fel îi mulțumesc și plutonierului-frizer de atunci, dac-o fi în viață. A făcut pentru mine extraordinar de mult.

Se plimba fotografia mea de la om la om. Nimeni nu m-a întrebat de unde o am. Dar nici eu n-am spus la nimeni nimic. Așa a pătruns în sufletul meu o rază de lumina, de căldura sufletească din partea familiei mele.

Pentru cei de afara pare un lucru fără importanță, dar pentru noi, cei de sub zăvoare, din întunericul celulei,

din mucegaiul podelei, din aerul îmbâcsit al urinei și fecalelor, din durerile ranilor sângerânde, din siroaiile de lacrimi și sânge, este mare lucru. Extraordinar de mare. O minune. Un semn de Sus, de întărire la rezistența era.

Simțeam cum în firavul meu trup pătrundeau tăria, sănătatea și nădejdea în mai bine.

Poate ca greșesc și sunt subiectiv, dar eu am credința ca acest lucru a fost cel mai puternic medicament. A contribuit la vindecarea mea într-o mare măsură.

Acum, navalesc în mintea mea zilele de zbucium în lupta cu moartea. Mi-aduc aminte de vremea când doctorul Bogateanu îmi făcuse raportul pentru Administrație ca murisem. Din vremea aceasta mi-amintesc de două din visele mele mai semnificative.

a). Când mă găseam între viață și moarte, acel iulie fierbinte din 1954, într-o noapte visez:

Se făcea ca, așa ușor cum eram, într-o cămașa lungă de noapte, alba, mergeam pe o cărare mai lata, plină de iarba verde și flori de câmp, așa cum era ea, când eu copilărisem pe acolo, la salaul nostru de la Igeș. Acum, în visul meu, ușor ca un fulg de pasare, stăteam în iarba tolănit pe stânga, proptit în mână, lângă o tufă de macris sălbatic. Cu dreapta rupeam câte o frunză de macris și o duceam la gură. Era tare bun și acrișor. Seninul cerului albastru, cu razele fierbinți ale soarelui, îmi scaldă fata. Era cald, cald de tot. Ma făcea să mă bucur de viața aceea care de-abia mai pâlpâia în mine. Alături de mine, sotia mea, cu parul balai, bogat în plete, revărsat pe sânii tineri, zvâcnind a viața și dor, cu seninul cerului din ochii ei limpezi și mari, ma privea în mutenia ei cu multă lăcomie. Parca glas n-avea, dar la fel nici eu. Ma privea lung, lung de tot, fără să-mi spună ceva. Și ea, ca și mine, stătea tolănită în iarba moale și verde, pe dreapta. O

admiram mâncând la frunze de macris. De la o vreme am încercat să mă ridic, dar n-a fost chip.

Cum mă ridicam, cădeam la loc în iarba. La

încercările mele nereușite, sotia mea sare și mă prinde de mijloc și pornește cu mine pe cărare greu de tot, dar totuși merge cu mine mai departe printre florile de câmp și macris.

Așa mergând, m-am trezit din vis, tot transpirat. Ma străduiam să dau o dezlegare visului.

În focul meu de peste 40 de grade, îmi talmacesc visul.

— Din tot jocul acesta cu moartea, voi scapa cu viața și voi ajunge acasă, alături de sotie.

Timpul avea să dovedească, din plin, că așa a și fost. Am ajuns acasă și am îmbătrânit alături de sotie.

b). Al doilea vis l-am avut după ce trecusem hopul morții.

Se făcea că eram tot la salaul de la Igeg, dar mai cu putere, pe cărarea aceea cu macris.

Ma străduiam să-l ridic de jos pe bunicul meu, după tata, Ion. Era tare slăbit. Nu se putea ține pe picioare. Eu nu reușeam să-l ridic în niciun fel. Îl târam după mine cât puteam. Până la urma n-am reușit să-l salvez.

Aveam să aflu, după eliberarea mea din 1964, ca el murise în 1954, la vârsta de 87 de ani.

Întorcându-mă de la vis la realitate, vă pot spune ca după două luni de la primirea veștilor și a fotografiei de acasă, lichidul meu a început să se resoarba. Pofta de mâncare a reapărut.

Simțeam la respirație o ușurare. Umblam acum prin salon ca o sfârlează. Clocotea parca viața în mine și nadejdea de biruinta asupra răului.

Îl înfruntasem pe Coler.

SPITAL (VI). SALONUL 9

Ca să ajungi în acest salon trebuia să treci prin salonul 10. Nu avea alta intrare decât pe aici. În acest salon, bolnavi mai puțin grav se internau. Au trecut pe aici mulți bolnavi de care eu nu-mi amintesc. Am cunoscut un tânăr bihorean, Petru Sandru, care cocheta cu muza. Scria versuri. Tot aici a fost internat și Constantin Pascu. Aveam

să-l cunosc foarte bine și să stau mulți ani cu el în cameră, atât la Aiud, cât și-n lagăre. Ne-a legat o prietenie curată și multă înțelegere între noi. Pentru noi toți, care mai supraviețuim gulagului românesc, el este unul dintre titanii de la Gherla. Dumnezeu i-a dat tărie să reziste până la sfârșit. Din acest salon avea să audă prin ce am trecut eu în salonul morții, iulie 1954.

Între timp, în salonul meu mai veniseră Tavi Popa, inv., Constantin Butan, ing., Cepi

Stere, medic. Din nou a apărut și Ionel Zeana. Suntem în 1955. Era oarecare destindere. Noi ne puteam mișca mai liberi prin spital. Ne duceam unii la alții în vizita, mai ales saloanele 9 și 10.

Tot timpul eram unii la alții. Cu toate astea au fost cazuri când paza mai lua și măsuri arbitrare, după bunul plac, ca doar Collier era stăpân. În salonul 9 a fost internat, dar mai târziu, prin 1956, vara, și Ion Bohotici. Cu el am stat mult de vorba. Ne obișnuiserăm unii cu alții.

Dar iată ca lucrurile se mai și schimbă. Nu întotdeauna merg bine. Ne apropiam de toamna lui 1955, când Petrasievici a venit ca medic la spital. Nu de mult timp, mai venea în vizita prin saloanele noastre un tehnician sanitar, cu gradul de adjutant. Un om mai mult înalt decât mijlociu, subțirel, cu ochii sfredelitori, îmbietori la ura, cu o voce metalică și cam pițigaiată. Se sucea ca un păun printre noi. Avea grija întotdeauna să-i vedem gradele de ofițer adjutant. Adesea venea cu câte o rigla în mână. Mereu o chinuia, învârtind-o în fel și chip.

Într-o bună zi, după masa, când liniștea se așternuse în spital, vreo câțiva din noi, din salonul 10, duserăm în vizita la cei din salonul 9.

Se realizase un zumzet ușor, parca de stup, în salon, deși se vorbea în șoapta, dar eram opt inși care veniserăm în vizita. Nepasatori, depanam firul amintirilor. Se părea că lucrurile merg bine. Dar când îi e dat omului să-l ia Sarsaila în cotarita, cum spune o vorbă din bătrâni, îl ia și din ușa bisericii.

Cam după orele trei după-masă, când eram siguri că nu-i niciun pericol, hop ca deschide ușa de la salon gardianul Barabas. Ca la o comandă, cei opt din salonul 10 ne ridicăm în picioare. Necuratul l-a adus pe Barabas peste noi. Unul câte unul defilăm prin fața gardianului spre salonul nostru. Ne fixa pe fiecare cu o privire sfredelitoare. Ne fotografiase. Cuminiți, cu capul plecat, trecem fiecare la patul lui. În salon, o liniște de mormânt. Barabas închide ușa de la salonul 9, trece agale prin salonul nostru, uitându-se încă o dată la fiecare din noi și iese din salon. Toți tăceam mîlc. Nu trece o oră și vine cu ofițerul adjutant după el. Se oprește în dreptul patului meu, care era pe peretele cu ușa de la salonul 9 și întreabă:

— „Cine a fost în salonul 9?”

Nimeni nu răspunde un cuvânt. Scos din sărite, mai întreabă încă o dată același lucru.

Tăcere. Nimeni nicio vorbă. Începe să se plimbe nervos prin salon. În acest timp eu judec ca cineva trebuie să ia aceasta sarcină. Altfel, cade beleaua pe tot salonul. Ma ridic din pat și răspund:

— „Eu am fost, d-le adjutant”. Asta s-a petrecut în timp scurt.

— „Bine, cum te numești?” Îmi notează numele. Acum așteptam să mă scoată din spital.

Cineva trebuia să ia asupra lui aceasta abatere, salvând salonul de la pedeapsă. Adjutantul mai întreabă încă o dată:

— „Numai el a fost în salonul vecin, alții n-au mai fost?” El știa câți au fost, că-i raportase gardianul.

— „Bineee...”, exclamă el. Se întoarce spre mine și-mi spune:

— „Pentru că ai fost sincer și ai avut curajul răspunderii, tu nu patești nimic. Ceilalți, care s-au ascuns, vor fi scoși din spital”.

Cu carnetul în mână, trece cu gardianul pe la fiecare din cei care fuseserăm în salonul 9. Îi notează și pleacă. După două ore vine cu un tabel în mână și le spune celor

șapte bolnavi să-și facă bagajul. Deși grav bolnavi, au fost scosi din spital și duși pe Celular. Au fost extrem de operativi când era vorba de făcut rău, Dacă ar fi fost vorba de a ajuta un bolnav cu medicamente, asta ar fi cerut zile întregi până la aprobare, sau nu se mai proba.

De atunci, nimeni n-a mai intrat în salonul 9 o bucată de vreme.

SPITALUL (VII). ECOUL REVOLUȚIEI DIN UNGARIA ÎN AIUD

Anul 1956 aduce în Europa un nou suflu de viață. Suflul libertății începe să-și facă loc și după Cortina de Fier. Cade ispita acestei vrăji de libertate Ungaria, care avea să plătească scump încercarea de a-și cuceri libertatea, cu peste 600.000 de dispăruți și deportați în U.R.S.S.

Marile orașe din Transilvania și Banat, ca Tg. Mureș, Cluj, Oradea, Arad, Timișoara, cunosc frământări de mase în mirajul libertății. Asupririle Comunismului determina locuitorii acestor orașe să se miște și să spere. Atât în Ungaria, cât și în România se naște un climat de revolta împotriva opresorului. Cei de la conducere nu mai erau siguri pe ziua de mâine. Se temeau. Oprimații se mișcau. Mulți, foarte mulți din rândul membrilor de partid, visau la o întoarcere la libertate, la ziua în care vor azvârli la gunoi carnetul de membru de partid.

În Aiud, cu toate că era Colier la conducere, era un climat de pace, de liniște. Se vorbea că ne vor lăsa cu parul mare. Nu va mai trebui să ne tundem la piele. Începuseră să fie uitate ziare prin W.C.-uri, pe la anumite colțuri prin fabrica. Citeam și noi ce apucam. Nefiind siguri de ziua de mâine, gardienii nu știau ce atitudine să ia. Prin oraș, în mod sigur că se discuta despre ce se întâmpla în UNGARIA. Speriați și ei de noile întorsături, nu mai aveau grija noastră. Fiecare voia să scape de un coșmar – cizma rusească. Nu numai noi, cei întemnițați și zăvorâți, nevoiam liberi, dar și ei, cei care ne păzeau pe noi, doreau libertatea, descătușarea de opresor.

Plutea, pe atunci, un duh al libertății deasupra Europei Centrale și de Est, deasupra celor de după Cortina de Fier.

Nichita Hrușciiov voia să fie altfel decât Stalin. Privirile lui se îndreptau spre Apus, spre lumea liberă. Probabil, intuise ca drumul cel bun nu este totalitarismul, ci democrația, nu economia dirijată, ci aceea de piață. Cu toate acestea, nu s-a putut desprinde de totalitarism. A

mers pe drumul despoților de la Kremlin, realizând teroarea în rândul popoarelor. Au trebuit să treacă ani mulți până când a apărut Gorbaciov, care a semnat sentința de condamnare la moarte a comunismului.

În Aiud, anul 1956 aduce multă speranță în rândurile noastre, ca și-n cel al pazei, dar și un tragism nebănuit, după cum vom vedea în cele ce urmează. Plutea nesiguranța însă. Alternanta între teama și nădejde. Nimeni nu știa ce va fi mâine. Așa se scurgeau zilele, una după alta, fără să dai de un capăt.

În spital, unde ma aflam pe atunci, tot în același pat, atmosfera era aceeași ca-n toată închisoarea. Mergeam zilnic la plimbare, mai degajați parca, așteptam ceva să vina. Informații mai primeam de la noii veniți în spital. Cât puteau, ei ne încurajau.

Spre toamna, după octombrie, mai bine zis, se simte ca ceva s-a schimbat afară.

Se-naspriseră lucrurile. Gardienii devin mai morocănoși și mai puțin comunicativi.

În atmosfera aceasta, de tensiune parca, în octombrie, într-o bună zi sunt anunțat să-mi fac bagajul. După mai bine de doi ani de spital, nu mai eram învățat cu schimbarea de loc și de pat.

Surprins, ma pregătesc de plecare. Îmi fac bagajul și-mi iau rămas bun de la toți colegii de camera. Sunt condus de sanitarul spitalului, un plutonier, la secția a II-a, tot la T.B.C., pe aripa dreapta, cu fata spre morga. În camera în care am intrat erau paturi de fier etajate, pe o parte și pe alta a camerei. Se scosese priciurile. Mi se oferă un pat

liber pe dreapta, sub geam, jos însă.

Acolo i-am întâlnit pe Vasilica Alupei, un om cu mult suflet, din Moldova, pe Aurica Visovan, pe care-l cunoscusem la spital. Mai târziu a venit și Constantin Pascu, cu care aveam să stau mai mult împreună. Au mai sosit, după aceea, și Stefan Puscasu și Polgar Stefan. Reușisem, în timp, să realizăm o căldura de adevărata familie.

Intrasem în toamna bine de tot, trecusem de jumătatea lui octombrie. De afară, razbatuse vestea ca revoluția din Ungaria a fost înăbușită. Rusii, cu tancurile lor, au trecut peste ei fără milă. Morți cu zecile de mii.

Rușii s-au făcut vinovați de agresiune. Erau, deci, declarați de ONU agresori. Dar cu ce preț? Cu un popor decimat.

Păcatul acesta cade și asupra Apusului, asupra lumii libere.

La Ialta au fost negociate națiuni întregi. În Ungaria a fost măcelarit un popor, numai pentru a putea declara Rusia ca agresor.

În țara s-au făcut arestări și condamnări pentru faptul de a fi simpatizat și manifestat pentru revoluția din Ungaria.

În Aiud, după ce regimul comunist din România și-a dat seama că nimic nu-i poate abate din drum pe cei de la Moscova, au început represaliile. Coler, încet, încet, și-a reluat activitatea, teroarea în închisoare. Hrana ajunsese să fie slaba de tot. Asistenta medicala – aproape inexistentă.

Nu mai primeam niciun fel de medicament. Zăceau oamenii în pat fără să fie chemat medicul.

Mureau pe capete.

Am uitat să vă spun ca după ce am fost trecut de la spital la secția a II-a, a doua zi, unchiul meu, Ion Berzescu a fost internat în spital. Trebuia să facă operație de hernie. A ajuns în salonul

9, unde se întâlnește cu Ion Bohotici. Trebuia să facă mai din vreme aceasta operație, dar prin faptul că eu eram

în spital, nu voiau ca noi doi să ne întâlnim. Ne urmăreau pas cu pas. Ion

Bohotici îi spune ca eu am fost aici, în salonul 10, dar cu o zi înainte am fost scos din spital și dus la secția a II-a T.B.C. Nu aveam voie să ne întâlnim nici în iadul acesta unul cu altul. Le era frica de o familie aruncata acum în închisori. Urca Petru, fratele tatălui meu, rămăsese la Gherla, iar Ion, care declarase la mina că-i legionar, a fost adus la Aiud. La spital, Ion a fost repede operat de hernie și dus pe Celular. Aveam să mă întâlnesc cu Ion în anul 1964, după eliberarea mea de la Periprava.

Un regim de viață inuman, de teroare, într-o colectivitate determina stări incalculabile de tensiune. Aiudul, prin Collier, pășește pe drumul acesta. Mergeam din rău în mai rău. Așa a avut loc cazul lui Popa T. Ioan, legionar condamnat din timpul lui Antonescu. Bolnav fiind de ulcer, ajunsese la capătul puterilor. În toamna lui 1956, după consumarea revoluției din Ungaria, Collier trece la un regim de exterminare. Într-o zi, când Popa T. Ioan nu mai putu suferi durerile, se cere la raportul lui Collier. După multe insistente este scos la acest raport. Collier, după ce-l asculta, cinic așa cum era el, îi răspunde:

— „Du-te și arunca-te în sârme!”

Acesta a fost tot raportul. Întors în celula, le spune colegilor cum a decurs audienta. Pe fetele oamenilor se citea o nemaistapânită revolta.

Când au fost scosi la plimbare, Popa nu a mai intrat în tarc după colegii lui de camera, ci s-a dus ținută către sârmele ghimpate din zona interzisă. Ostașul a tras în plin o rafală de pistol mitraliera, trântindu-l la pământ și omorându-l pe loc.

La acest eveniment, Celularul a reacționat pe loc cu bătăi în ușa și strigate. A ținut aproape o oră aceasta manifestație de protest. După aceea, lucrurile s-au liniștit.

Sarmanul de el. Popa T. Ioan, cât amar o fi fost în sufletul lui noi nu știam. În mod sigur, numai el a știut. După câte știu era de la Vântul de Jos. Atât i-a fost dat lui

să poată duce jugul robiei.

Regimul acesta drăcesc, intenționat realizat de Collier după revoluția din Ungaria, mai ales prin foame, frig, izolari cu nemiluita, bătaii până la sânge, un regim de tortura, împinge lumea până-n pragul nebuniei. În starea aceasta de lucruri, în toamna lui 1956 izbucnește greva foamei la Zarca și apoi pe Celular. Collier numai la asta nu se așteptase. Înnebuniseră cu toții cei de la conducere, în frunte cu Collier. Îi depășiseră actul de protest al deținuților.

Deținuții cereau:

- a). Condiții de viața umană, hrana mai buna, căldura.
- b), Legătura cu familia.
- c). Dreptul de a citi și a scrie.
- d). Asistenta medicala conform regulamentului.

S-a încercat în repetate rânduri scoaterea din greva, de către superiorii veniți de la

București. Dar, cu toate amenințările lor, n-au reușit. Greva continua unicitatea în tot gulagul românesc, ba chiar și dincolo de fruntariile țării. Tot timpul cei de la Interne se zbăteau să găsească o ieșire. Peste hotare se vorbea despre acest act îndrăzneț.

În vremea aceasta, noi, cei de la T.B.C., secția a II-a, stăteam și așteptam cu înfrigurare să vedem ce se întâmpla cu greva. Ce măsuri se vor lua? Pe secție ne înmulțiseră bine de tot.

Venise și părintele Mitoiu. N-a scăpat nici el de necazul ăsta. Cât am putut l-am încurajat. Au mai venit de la Zarca, tot bolnavi, ing. Gheorghe Jijie și Victor Florea, student la medicina, din

Fagaras. Aveam să stau mult timp cu ei împreună.

Într-o bună zi auzim un vacarm neobișnuit, venit de către Celular, strigate repetate:

— „Ne omoară!... Ne omoară!... Ne asasinează!...”

De aici se aude și din partea Zarcii același lucru.

Vin după aceea și niște zgomote puternice, de parcă s-ar sparge niște uși și s-ar trânti ferestre, urmate de

puscături de arme. Astea au ținut cam o jumătate de oră. Când s-au trântit însă obloanele de la ferestre, au început și ai noștri de pe secție să trântescă obloanele de la ferestre. Ne solidarizassem cu Celularul și Zarca. Urmărilor le vom vedea mai târziu.

După ce s-au liniștit lucrurile, vin niște ofițeri și doctorul Bogateanu. Se uita la noi fără să spună o vorbă. Ne așteptam la măsuri severe de disciplină.

De la o vreme, tot Aiudul iese din greva. Aveam să aflăm mai târziu că, în urma renunțării la greva de către Nistor Chioreanu, care a fost dus la Cluj, a ieșit și Aiudul din greva.

A trecut o bună bucată de vreme de la ieșirea din greva și este adus, de pe Celular, Nicolae

Popa de la Piatra Neamț, în camera noastră. De la el auzim ce s-a întâmplat cu greva. Era și el bolnav de tuberculoză. Fel de fel de probleme ne puneau între noi, așteptând, cu sufletul la gură, să se întâmple ceva.

Vine odată Bogateanu la noi și ne spune că singuri ne-am făcut-o. Ce-o mai veni, de aci încolo, pe capul nostru vom vedea. În mod sigur însă, numai bine nu va fi.

Târziu de tot, în toamna lui 1956, mult după greva, se hotărăște o mare schimbare de oameni, atât în secție, cât și în Celular. Sunt vânzoliți oamenii ca-n iad. N-a fost camera să nu fi fost răsturnată cu fundul în sus.

Începuse Collier să-și plătească polița.

Cred că era pe la începutul lui decembrie 1956, când pe coridorul de la secția a II-a se aude un ropot de cizme și susuit de șoapte. Ușa se deschide, în graba parca, și un ofițer apare în camera cu o listă în mână. Ne anunța pe fiecare să ne facem bagajele. Pe rând, unul câte unul, suntem scoși toți afară. Când îmi vine rândul, ies și eu pe sala. Acolo mă aștepta un gardian care mă conduce spre ieșirea din secție. După el, intru în Celular. Fac la stânga pe scurta Celularului.

La camera 3, gardianul secției deschide ușa și-mi face vânt în camera. Acolo îl găsesc pe doctorul Ionel

Zeana, așezat pe patul din stânga jos. În dreapta, nu-mi mai aduc aminte cine era, dar cred că Stefan Puscasu. Ocup și eu patul de sus din dreapta, deasupra lui Puscasu. După mine mai vine unul, dar nu-l mai țin minte cine era și ocupa al patrulea pat de sus, peste Zeana.

Iată-ne, deci, răvășiți și scosi de la regimul de bolnavi. Aveam parte acum de un regim de teroare și chin, drept pedeapsa pentru obloanele date jos.

În celula aceea am stat aproape un an întreg, până la 27 noiembrie 1957, când m-am eliberat cu condiționalul de muncă.

După mutarea noastră, viața începe să se desfășoare după tipicul ei, cu șicane și percheziții nenumărate și chinuitoare, iar pe deasupra mâncare proasta. Ieseam și noi la plimbare în fiecare zi câte 15 minute, într-un triunghi din acela zidit în curtea Celularului. Într-o zi vad o mâna scoasa pe la marginea oblonului și aud o voce strigând la mine:

— „Aici sunt eu, Ion, urca-tu”.

Era unchiul meu Ion Berzescu. Ajunsese la etajul III. În altă zi aud o alta voce; încă mai tare strigând la mine:

— „Aici II Ion” sau „Aici II Manole”.

Așa ne treceau zilele în șir, aplicându-ni-se un regim de pedeapsa pentru că am îndrăznit să protestăm împotriva unui regim de exterminare.

În vremea asta, perchezițiile curgeau lanț, una după alta, numai pentru a fi șicanati.

De la o vreme, mai bine zis cam din luna iunie 1957, începuseră să se elibereze oamenii cu condiționalul de muncă. Dosarul fiecăruia trecea prin fata unei comisii. Acolo ți se hotara soarta. Nu prea mă gândeam la eliberare, mai ales cum eu aveam un înger păzitor în Aiud – ofițerul politic. Tot timpul închisorii îmi purtase sâmbetele.

Cu toate astea, în ziua de 27 noiembrie 1957, după masa, ma striga un ofițer cu o lista în mână, spunându-mi să-mi fac bagajele. Ma scoate din camera pe sala, de unde

ma vâra într-o celula de vizavi. De acolo, un gardian ma duce la administrație, într-un antreu. Spre surprinderea mea, acolo îi întâlnesc pe Ion Iliescu, prietenul și nasul meu, și pe Gheorghe Munteanu de la

Domasnea. Pe Ghita nu l-am mai recunoscut. Slabise mult de tot. În libertate fusese un om bine făcut, puțin mai înalt decât mijlociu, blând și frumos la înfățișare. Acum rămăsese numai osul și pielea de el. Nu mai bine arătam și eu. Surprinși, de-abia ne dezmeticirăm de întâlnirea și înfățișarea noastră. Ne cheamă pe rând la birou, făcându-ne toate formele de eliberare. La fiecare ne da câte o foaie în mână. Când ne uitam mai bine în foile noastre, observam ca noi nu mergem acasă, noi ne ducem în niște comune cu Domiciliul Obligatoriu. Ni se muiaseră picioarele. Eu cu

Ghita Munteanu mergeam în comuna Latesti-Ialomita, iar Ion Iliescu, în comuna

Rachitoasa-Ialomita.

După masa, târziu, un militian ne ia în primire și ne scoate afară pe poarta închisorii.

Eram liberi.

De aici ne conduce la miliție, unde ni se iau niște date, întocmindu-ni-se dosar. Peste noapte am rămas la un hotel, unde ne făcuse rost de camere tot miliția.

Dimineața ne-am întâlnit în gara cu militianul nostru. Până la Fetesti-Sat, la miliția orașului ne-a însoțit militianul de la Aiud. Acolo ne-a predat șefului de miliție. Către seara am plecat fiecare, din raionul Fetesti, către comuna noastră, însoțiți de militianul respectiv.

Așa am pornit cu Ghita Munteanu spre Latesti.

DOMICILIUL OBLIGATORIU. LATESTI

De la postul de miliție din Fetesti-Sat, militianul care era șef de post la Latesti ne ia în primire și ne duce cu o căruța până în Latesti. Acolo am ajuns pe înserate. În timpul ăsta, cât am așteptat la miliție, la Fetesti, vine și Aurica Visovan după noi, adus de alt militian. Ajunși pe înserate la Latesti, toți trei, eu, Aurica Visovan și Ghita

Munteanu nedumeriti ne trezim pe un mamelon, presărat cu niște mogâldete de case, toate acoperite cu paie. Pe ici, pe colo, mai erau acoperite și cu stuf. Se înserase de-a binelea. La o casă mai aproape de noi licărea o lumina slaba în fereastra. Era destul de joasa.

Șeful de post bate la ușa discret. I se deschide numaidecât, aparând un om de statura mijlocie.

— „O... D-le șef, buna seara! Ce s-a întâmplat?”

— „Nimic rău, d-le Moise. Te rog, numai pentru noaptea asta, să găzduiești oamenii ăștia care i-am adus acum de la Fetesti”.

— „Bine, d-le șef, s-a făcut”.

Și așa intram noi în casă, puțin cam stingheriti. Eu și cu Aurica Visovan rămăsesem la dl.

Moise, iar Ghita Muntean este dus la alt binefăcător din sat.

Intrați în cameră, la lumina lămpii de petrol, dl. Moise ma recunoaște și mă îmbrățișează.

Da mâna și cu Aurica, pe care-l prezint cu multă atenție. Ne oferă cu bucurie două scaune la o masă așezată la geam. De o parte și de alta a mesei erau așezate două paturi. În camera mi s-a părut destul de cald. Avea un cuptor făcut din cărămida și cu plita, unde-și făcea de mâncare.

Lângă el era clădita soba de paie. La lumina unei lămpi de petrol, ne vedeam unii pe alții, bucurându-ne și de acest fel de libertate.

Ca de sfârșit de noiembrie, era destul de frig. Haine pentru iarna nu prea aveam. Speriați, am îmbrăcat trei cămăși pe noi și am luat tot ce aveam, ca să ne fie mai cald. Eu nu mai știu cum voi fi arătat așa îmbrăcat, cu hainele acelea ponosite de la Aiud, din bagaj, unde ani de zile au stat îngrămădite. Numai bine cred că nu.

După ce am mai stat de vorba cu dl. Moise, ne-am culcat. Cu Aurica în pat, ne-am odihnit destul de bine. Soba cea mare se încălzea după ce o alimentai cu vreo două cosuri cu paie. Ușa de alimentare o avea în antreu.

Așa am trecut noi toată iarna, cu dl. Moise împreună. Deseori ma duceam cu Aurica, la Fetesti, cu câte un tractor. Dădeam câte 10 lei tractoristului și pace. Când veneam acasă, o luam pe scurtatura, peste câmp, 9 km. distanta. Mergeam cam greu. Nu aveam antrenament.

A doua zi, când ne-am sculat, am cunoscut vecinii. În zilele următoare ne-am dus mai departe în sat, cunoscând și pe alții. Vecin cu dl. Moise era părintele Nicolae Ciorbaru, din

Dobrogea. Stătea cu familia împreună.

De cum am ajuns în Fetesti, am scris acasă, anunțându-i că m-am eliberat din închisoare și sunt cu domiciliul obligatoriu în Baragan. De Sfântul Nicolae, în 6 decembrie 1957, fiind ziua onomastica a părintelui Nicolae Ciorbaru, am fost invitați la masa, unde ne-am simțit tare bine, atât eu, cât și Aurica Visovan. A fost prima noastră masa de sărbătoare de când am intrat în închisoare.

Afară, iarna se pusese așa cum de obicei sunt ele în Baragan, cu viscole stârnite de

Crivatul pustiitor. Eram, deci, în țara Crivatului. Tot acum, în decembrie, venise și profesorul

Ion V. Georgescu. Era găzduit de un vecin de-al nostru. Avea casa peste drum de părintele

Ciorbaru. N-a trecut nicio săptămâna și ai mei au venit la mine, tata, mama și sotia mea. Nu-i văzusem de mai bine de 8 ani. Ei au dat o telegramă că vor veni, dar eu n-am primit-o. A doua zi după venirea lor sosește și telegrama. Mare ne-a fost bucuria revederii noastre după atâta vreme de despărțire. Mi-au adus de toate, haine de iarna și încălțăminte. Acasă totul era bine. Fiul meu

Tibi, acum era mare, trecuse de 9 ani. Nu-l mai văzusem din decembrie 1949, la vorbitorul din închisoarea militară din Timișoara. Acum fiind în toiul iernii, n-au riscat o îmbolnavire a lui. La fel și surorile mele Anica și Lenuța erau bine, împreună cu nepoata mea, Anișoara. M-am bucurat când am aflat ca Anica mai are un fecior, pe nume Mihai. Ei toți îi spuneau Misu.

Domnul Moise îi primise cu multă căldura sufletească. Mai vedea și el oameni din

Lugojul lui de altădată. Aurica, prietenul și fratele meu, s-a bucurat și el de cunoștința familiei mele. Aurica și dl. Moise și-au găsit alta gazda pentru timpul cât vor sta ai mei la mine. Părinții și sotia mea au rămas cu mine trei zile, timp în care de-abia am reușit să ne povestim atâtea lucruri. Vremea era frumoasa acum. La despărțire i-am condus până la marginea satului, de unde ei au plecat mai departe spre Fetesti. Alt mijloc de locomoție nu era. Deși era timp de iarna și frig, s-a nimerit o zi cu soare și pământul uscat.

După plecarea lor, Aurica cu dl. Moise au venit acasă, reluându-ne firul vieții de toate zilele, cu ineditul și farmecul ei. Am stat mult împreună, până aproape de sfârșitul iernii. Așa cum am mai spus, eu cu Aurica, deseori, ne duceam la Fetesti, fie pe jos, fie cu vreo ocazie, mai ales cu câte un tractor. De întors, ne luam traista în mână și veneam pe scurtatura, peste câmp, acasă la Latesti.

Domnul Moise, ziua, mergea la lucru, la I.A.S.-ul Bordusani. Era aproape de noi, nici 1

km. până la birourile fermei, pe malul brațului Borcea. Între timp, acesta, Aurica și-a găsit o casă destul de buna, aproape de locul unde locuiam. S-a apucat și a reparat-o. Spre primăvara s-a mutat în casa lui. Rămăsesem acum numai cu dl. Moise. Când au venit la mine ai mei, i-au adus și domnului Moise pachet de la ai lui din Lugoj. Din discuții cu dl. Moise am aflat ca în casa asta, înaintea domnului Moise, a locuit un var de-al meu, Gavrilă Stoichescu, fiul lui Traian Hubda, var al doilea cu mama mea, pe numele lui de familie tot Stoichescu, din Teregova. Gavrilă a făcut parte din grupul lui Spiru Blănuș, în munte. A participat la luptele de la Pietrele-Albe. Nu cu mult timp înaintea venirii mele, se eliberase și el. S-a dus acasă la Teregova. N-am mai știut nimic de el. Ajunsesem deci să stau în casa în care a locuit înaintea mea. M-am

bucurat când mi-a povestit

Moise de el. Acum, varul meu Gavrilă nu mai este printre noi. A murit într-un accident de mașina.

Spre Crăciun, iarna s-a așezat de-a binelea peste noi. Zăpada mare și vântul dezlănțuit din

Dobrogea, peste bielele noastre case, pitite de furia lui, voiau parca să ne înghită. Era Crivatul înfuriat. Alerga bezmetic peste câmpia întinsă, mânând din urma ciulinii Baraganului. În fața casei, câțiva salcâmi destul de mari îndrăzneau să i se împotrivească. Din încheștarea lor se desprindea un geamăt de nebun, un urlet de te scotea din minți. Se aplecau salcâmi cu crengile la pământ, făcând parca loc nebunului să treacă. Eu și cu Aurica ne uitam pe geam la încheștarea drăcească a Crivatului turbat cu tot ce-i sta în cale, case, pomi sau vreo ființa răătăcita.

De Crăciun ne-am dus la biserică, unde slujea părintele Ioan Sârbu, un preot cu mult suflet și dragoste de om. Biserica era amenajată într-o casă obișnuită, acoperită cu stuf. Zăpada era mare, de-abia ne-am făcut loc de mers. Se vedeau cărări de la fiecare casă, până la drumul principal ce ducea la Sfat și de acolo la Biserică și școala. Părintele Sârbu mai era ajutat, de obicei, de părintele Iosif Ratec. Uneori, mai venea și părintele Nicolae Ciorbaru, dar mai rar.

Așa, împreună cu Aurica Visovan și cu Ghita Munteanu, am cunoscut pe aproape toți oamenii din Latesti. Cei mai vechi locuitori acolo, acum deveniți pentru noi băștinași, erau basarabenii. Mai vechi decât ei au fost banatenii, dar ei au plecat cu toții la casele lor. În memoria locuitorilor de acolo, Latestiul rămăsese ca o comună a banatenilor. Era destul de întinsă, dar foarte multe case acum erau părăsite. Cei, care i-am cunoscut mai întâi au fost cei veniți din închisori. D-l Moise făcea oficiul de prezentare. Mai erau printre ei și unii pe care-i întâlnisem în puscarie, ca: Pop Grigore, Victor Florea, Iosif Ratec și alții. Apoi i-am mai cunoscut pe Victor Tarniceru, inginer; Petru Varlan, inginer; Artemie Colibaba, dulgher, un

bucovinean cu multă dragoste în el, cel care scrisese „Visul unui legionar”; pe Mihai Enescu.

Stefan Pâcleanu, Victor Ioan Pica, Victor Medrea, pe Mihai Dragomirescu, care a murit la

Noua-Culme, în infirmerie. Stătea cu casa aproape de mine. Apoi, am mai cunoscut pe Nicolae

Guli, macedonean de origine; pe Midovschi, ofițer de aviație și pe Ion Oarga din Ardeal.

Basarabenii, ca cei mai vechi locuitori de acolo, aveau acum gospodarii bine înjghebate, carute cu cai, vaci cu lapte, porci și pasari de curte. Îi cunoscusem bine de tot și pe unii dintre ei.

Erau angajați la I.A.S.-ul din Bordusani. Pământul de la casele părăsite îl lucrau ei. Plăteau la

Sfat o taxa.

Mai târziu, a venit la Latesti și doctorul Sonea Octavian, din Brașov. S-a instalat destul de bine. Venise la el și sotia, pentru a sta cu el. L-am cunoscut bine la Aiud. A lucrat un timp în fabrica. Era un om deosebit. Într-o vreme a lucrat și rotarie, unde, cât am putut, l-am ocrotit. Pe atunci era tare slăbit. A ținut minte acest lucru. În Latesti, când am avut nevoie de tratament, s-a ocupat mult de mine. M-a ajutat.

Spre primăvara, rămăsesem numai cu Moise în casă. Aurica Visovan își găsisse, așa cum am mai spus, o casă pe aproape. Nu mult după Aurica, mi-am găsit și eu o casă, pregătindu-mă de mutat. Stătusem destul de mult la dl. Moise. El ar fi dorit să nu plec și să rămân cu el până la eliberare. Acest lucru n-a fost posibil din partea mea. Îl încurcasem destul de mult în gospodăria lui, deși am contribuit la întreținere cu de toate. Primăvara se anunța timpurie.

Profesorul Ion V. Georgescu se mutase și el la casa lui, la margine de sat. Ne-am împrietenit repede și așa am rămas, buni prieteni, până la sfârșitul vieții lui.

Aproape toți cei din Latesti lucrau la IAS-ul Bordusani. Alții lucrau la Fetesti-Gara, în cadrul CFR-ului.

Acolo aveau o baraca, unde locuiau de luni și până sâmbăta, când veneau acasă la Latesti. Echipa era condusa de ing. Victor Tarniceru.

Prin luna martie a venit la mine sotia mea pentru o zi. A fost trimisa de spitalul TBC

Lugoj într-o delegatie cu niște copii bolnavi de TBC-osos, la mare, la spitalul din Navodari. La întoarcerea spre casa a venit și la mine la Latesti. M-am bucurat mult de aceasta neașteptata vizita.

La început de aprilie se încălzise bine de tot. Acum îmi luasem casa în primire. Lucram de zor la amenajarea ei pentru locuit. A fost cam greu la început, dar până la urma am razbit. I-am mulțumit domnului Moise de dragostea cu care m-a adăpostit și ajutat până acum. Eu începusem să lucrez la IAS Bordusani. Ne angajasem în echipa de construcții. La început am lucrat la reparatul gardului de sârma ghimpata în jurul fermei, apoi, mai târziu, la construitul de grajduri, ca dulgher. Ma luase Artemie Colibaba pe lângă el. M-am descurcat destul de bine cu el împreună la construitul grajdurilor. Lucrarea o conducea inginerul Petru Vârlan.

Tot în aprilie 1958, mi-am lucrat și grădina de pe lângă casa. De cele mai multe ori, în grădina osteneam după ce veneam de la lucru, în jurul orelor 5 după masa. Până seara aveam timp destul de rupt oasele în grădină. Pe lângă porumb, cartofi și fasole, mai pusesem multe lubenite și pepeni galbeni. Am avut o recolta de lubenite și pepeni, în a doua jumătate a lui iulie și început de august 1958, foarte bogata. Chiar atunci când au venit la mine tatăl și fiul meu Tibi, lubenitele și pepenii galbeni erau în toiul lor, al coptului. Camera mare era plină de lubenite și pepeni galbeni. Mulți din cei galbeni plesneau de copti ce erau. Mâncam cât ne ținea burta. Deși avea numai 9 ani, fiul meu exclamă:

— „N-am mâncat de când sunt eu atâția pepeni!”

Pusesem de toate în grădina mea, tot ce trebuia unei gospodării. Ma pregătisem de iarna.

Aveam doi ani de stat în Baragan. Nu știam că aveam să mai stau departe de casa încă 6 ani de aci încolo.

În timpul cât erau ai mei la mine, nu mă duceam la lucru. Ei mă sfătuiau să nu lucrez. De cât am eu nevoie, îmi trimit bani de acasă. Eu totuși lucram fără știrea lor.

Când timpul, cu adevărat, a devenit frumos, cu o primăvara îmbietoare, noi ne mai plimbam prin sat, în zilele când nu se lucra la IAS. În timpul acesta de plimbare am cunoscut-o și pe sotia Căpitanului, Doamna Elena Codreanu. Acum era căsătorita cu generalul Praporgescu.

La fel și pe Doamna Maria Antonescu, sotia Mareșalului Ion Antonescu. Erau acum îmbătrânite de vreme. Maria Antonescu era cu parul alb, puțin adusă de spate, cu un baston în mână, îmbrăcata în negru, adesea se plimba de una singură prin sat. Avea o figura distinsă, cu priviri sfredelitoare. Nu prea lega discuții cu cei pe care-i întâlnea. Cu Doamna Codreanu am stat de multe ori de vorba, după ce ne-am cunoscut. Era angajata femeie de serviciu la școala. Într-o zi, când eram împreună cu sotia, în luna mai, am întâlnit-o aproape de școala. Atunci am vorbit mai mult cu ea. Ne cunoștea pe toți cei care veniserăm din închisoare. Acum fiind numai noi doi și cu sotia mea, a ținut să-mi spună că a fost obligată să se căsătorească cu generalul Praporgescu pentru a scăpa de urmărire. Cu toate acestea, n-a scăpat de ceea ce a fugit. Din contra, a trebuit să vină după ea și generalul, aici, în Latesti. Am încercat s-o liniștesc, spunându-i ca noi tot atât de mult ținem la ea ca și înainte. Intuise faptul ca noi, în sinea noastră, am fi voit de la ea un sacrificiu. Fusesse sotia lui Cornel Zelea Codreanu, Căpitanul. Acest lucru n-a fost cu puțința și nici nu-i ceream lucrul acesta. Era o fire comunicativa și cu multă căldura sufletească.

Întotdeauna însă, când se întâlnea cu noi, evita sa ne spună ceva despre Căpitan. Se temea. Era urmărita pas cu pas. Pentru noi era mult c-o avem cu noi. Altă dată, când ne-am mai întâlnit, era cu generalul împreună. Era o zi calduroasa de mai, parca era vara cu adevărat. Ne-am

salutat cu mult respect, oprindu-mă la o vorbă bună. Simțea nevoia sa se destăinuie. În sinea ei, procesul se desfășura fără cruțare. Era procesul culpei de a se fi coborât de pe culmile măreției.

Oprindu-mă odată de vorba, generalul Praporgescu deschide el discuția, spunându-mi:

— „Domnule profesor, eu am luat pe Elena de sotie numai pentru a o ocroti, a o apara de comuniști. Am crezut ca, dacă se căsătorește cu mine și ia alt nume, va fi lăsată în pace, dar m-am înșelat, că n-a fost să fie așa. Ba din contra, am intrat și eu în focul acesta. Nu-mi pare rău.

Am acceptat lupta și de pe pozițiile acestea”.

La aceste discuții, neașteptate de fapt, am încercat să liniștesc lucrurile, spunându-le că n-au greșit cu nimic. Dimpotrivă, au făcut bine urmând un drum firesc al omului pe pământ, mergând pe linia dragostei creștine, trăind întru Hristos. Cu toate acestea, acest complex al culpei, generat de sinele ei, n-a reușit nimeni să-l stingă. Tot timpul se simțea cu noi ca-ntr-o familie. Eram copiii Căpitanului. Fapt care o determina să intuiască poziția ei de culpa. Tot timpul cât a stat în Latesti a avut o atitudine demna. Toată lumea o respecta.

După câte știu, în 19 sept. 1958, când noi cei de la Latesti am fost ridicați și duși la

Noua-Culme, fetele noastre au fost și ele ridicate de securitate și duse la Noua-Culme. Cu ele a fost D-na Elena Codreanu.

După cum am mai spus, în timpul când eu nu aveam pe nimeni la mine, din familie, lucram în echipa de construcții de la IAS-Bordusani, sub comanda ing. Vârlan. Ma alăturasem lui Colibaba la dulgherie. Pentru mine a fost o binefacere să lucrez ca dulgher în cadrul echipei de construcții. Timpul trecea atât de repede, de nu-ți venea să crezi. Între orele 16 și 17 veneam de la lucru, acasă, destul de repede, uneori chiar mai devreme. Aveam timp să-mi fac de mâncare, chiar și pentru mai multe zile. După ce mâncam, intram în grădina și lucram până nu se mai

vedea.

De 1 Mai ma trezesc cu sotia mea la mine. Își luase o permisie de câteva zile, pentru care avea să înghită multe bobârnace și amenințări din partea doamnei doctor Popovici, omul partidului. Pentru faptul că era sotia mea, a unui bandit din grupul lui Spiru Blanaru, la salarizare era pe ultima treapta. Când era vorba de premii, nu primea nimic. Toți ceilalți, care știau să clampaneasca, primeau de trei ori pe an premii.

M-am bucurat mult de tot când am văzut-o. A venit împreună cu colega ei Ria Moiescu, care legase o corespondență cu Victor Tarniceru. Acum pentru el venise de fapt. Ce-au făcut, ce n-au făcut, dar până la urma s-au hotărât să se căsătoreasca. După câteva zile au plecat la Lugoj.

Mai târziu avea să vină Ria la Fetesti, transferata în interes de serviciu, ca asistenta medicala la dispensarul din Fetesti-Gara și să stea cu Victor, până când ne-a ridicat securitatea, internându-ne în lagăr la Noua-Culme.

Am uitat să vă spun ca în cursul lunii aprilie 1958, au venit la mine și surorile mele Anica și Lenuța. M-au ajutat să mai fac reparații la casă, unde de abia ma mutasem. După trei zile s-au dus acasă. Rămânând iarăși singur, m-am dus la lucru în echipa mea. De cum plecase sotia mea acasă, la începutul lui mai 1958 și până la venirea tatălui meu și a fiului Tibi, după Sfântul Ilie.

20 iulie, eu am lucrat, zi de zi, la construcții IAS.

Iată-i și pe ei, în sfârșit, ca vin la mine, tata și fiul meu. Am fost în gara la Fetesti, așteptându-i. Era luna lui cuptor, cu o căldura de te coceai, nu alta. Se dau jos din tren, dintr-o zăpușeala într-alta. În gara te frigeai. O luam pe scurtatura până la Latesti. Pe întinsul Câmpiei

Baraganului, când soarele te cocea, când iarna Crivatul se lua după ciulini, mai adia acum o boare alinatoare de căldura. Simțeam în fața cum aerul se mișca, mai răcorindu-ne un pic. Așa am ajuns acasă, unde răcoarea din camera ne liniști. Am și făcut un tur de

orizont prin sat, după ce ne-am odihnit. Seara au făcut cunoștința cu dl. Georgescu, apoi cu părintele Iosif Ratec, cu

Victor Tarniceru, cu dl. Moise și o mulțime de alți cunoscuți și prieteni. S-au simțit tare bine la mine. Au stat aproape o lună la Latesti, până după 20 august. Adesea, mergeam cu toții, în timpul liber, în insula Borcea, într-o pădurice plină de vegetatie și pajiști cu iarba verde și mătăsoasă. Treceam brațul Borcea cu multă bucurie, înotând până în insula, împreună cu Victor

Tarniceru și cu părintele Ratec. Pe Tibi, de obicei îl trecea Victor în insula. Au fost zile pline de farmec și veselie, în toată izolarea aceasta, voita de putere. Din aceasta frumoasa ieșire la iarba verde, ne întorceam vlaguiti de căldura soarelui, de baia făcută în Dunăre și de plaja de pe nisipul din poiana, acasă, unde ne așteptau lubenitele și pepenii galbeni. Pe cei galbeni, adesea îi găseam plesniti de copti ce erau și cu un miros îmbatator. Fiecare din noi, după alegere ne luam câte un pepene și cu lingura îi mântuiam. Erau nespus de buni.

Nici până azi nu știu cu ce impresie și amintiri o fi rămas fiul meu despre acele zile petrecute în vara lui 1958 la Latesti. De câte ori am încercat să depanam firul amintirilor, l-am găsit într-o mutenie dezolantă. O dată nu m-a întrebat, sau să-mi spună cum s-a simțit acolo și cu ce a rămas în sufletul lui, din acele zile petrecute la Latesti. Cărui fapt să-i datorez aceasta mutenie a lui? Nu știu. De fapt, nu numai de acest capitol este vorba aici, ci, în general, de toată perioada mea de închisoare, de iad, n-a deschis gura cu o întrebare; pe unde am trecut? și ce am îndurat? cunoscând cât de puțin și el din acest trist capitol al istoriei noastre. De ce? Nu știu nici eu. De fapt, cu durere trebuie să o spun ca nici Horea, celălalt fiu al meu, nu m-a întrebat o dată despre toate acestea. Nepotii mei, care au ajuns, doi dintre ei, Adrian și Gabriel, la vârsta de 14

ani, iar Alina la 10 ani, nici ei nu mă întreabă nimic.

Parca s-ar confrunta cu o conspirație împotriva mea și a neamului întreg, trecut prin iadul comunist. Întotdeauna la cunoaștere s-a ajuns prin cercetare, prin dorul de a afla. Cunoașterea este un rezultat al strădaniei de zi cu zi, întrebând și adunând cele auzite sau citite.

Le-am servit atâta material scris. N-au pus mâna pe el. Stau cărțile și revistele la mine, teanc, și nici nu le răsfoiesc. Am mers până acolo că le-am vârat pe gât cărți și reviste, dar nu știu dacă le-au răsfoit măcar.

De ce? De ce? De ce acest lucru?

Deseori, îi spun sotiei, cu multă durere în suflet, că am să mor și copiii mei nu vin la mine să mă întrebe o vorbă despre lupta noastră de rezistență. Alții, străini de mine, vin și mă întreabă.

De bună seamă că aici este, cred eu, o lipsă de maturitate în gândire și o neputința spirituală a lor. Nu-și iubesc neamul îndeajuns. Să ai în familie un martor al grozaviilor petrecute sub drăcescul imperiu comunist și să nu dorești să afli și să știi nimic din cele trăite de ai tai!

Asta-i un mare păcat în fața lui Dumnezeu și a neamului nostru.

Cunoscând, construiești, iar ignorând, dispari ca om pe linie spirituală.

Iată, fără să vreau, am făcut o paranteză în rândul celor povestite, destăinuindu-mă sau chiar mărturisindu-mă celor care vor veni după mine. Ma doare, dar acesta-i crudul adevăr.

Dar... să ne întoarcem la cele bune, iertând pe cei ce încă mai greșesc, poate, uneori, fără voia lor.

Tot în vremea asta, ma apropiasem mult de domnul Georgescu. Ne împrietenisem chiar.

I-am cunoscut toată familia, sotia, copiii și cele două surori, cum de altfel făcuse și el cu ai mei.

Doamna Ariana, sotia lui, a stat mult timp cu el la Latesti. Se pregătise și el de iarna, aprovizionându-se cu de toate, așa cum și eu făcusem. De multe ori, îmi făcea și Victor Medrea câte-o vizita. Lui nu-i plăcea să muncească.

În aceste aduceri aminte acord un capitol profesorului universitar Ion V. Georgescu, așa cum l-am cunoscut și ce am reușit să prind de la el, multe lucruri și chiar învățând.

Ori de câte ori am ocazia sa vorbesc despre el, îmi vine în minte un sfat al lui, pe care mi-l dăduse în anul 1962, înainte de plecare, de eliberare. Tin neapărat să încep cu acest sfat, chiar dacă vi l-am mai spus, chiar cu riscul repetării. Atât de mult ne apropiasem unul de altul, încât formam o unitate în gândire. Iată și sfatul pe care mi l-a dat; care de altfel m-a ajutat mult în viața:

— „Mai Tase, acum eu o să plec acasă dacă vor vrea ăștia să-mi dea drumul. Nu se știe dacă ne vom mai vedea. Te sfătuiesc un lucru. Atunci când vei fi la o răscruce de drumuri, în a lua o hotărâre, sau să faci ceva, gândește-te la mine, în gândul tău să stai de vorbă cu mine și cam ce sfat ți-aș da eu, ce ți-aș spune eu să faci, așa să faci. Dacă faci treaba asta, tu nu vei greși niciodată. Vei merge pe drumul cel drept și curat. Între noi doi exista aceasta comuniune, unitate de vederi”.

Nu voi uita niciodată acest sfat al celui mai bun prieten al meu. Deși am scris mult despre el, în multe articole, totuși atâtea sunt pe care nu le-am scris și nici povestit cuiva, n-am făcut-o.

A fost un om deosebit. Atât de deosebit încât a creat o unicitate, nu numai în lupta de rezistentă a neamului românesc, dar și ca om de știință. Pe unde a trecut, a lăsat urme, a marcat lumea.

După ce a venit din Rusia, în decembrie 1955, a fost dus la Gherla, unde a mai stat încă doi ani, tot fără condamnare, de altfel cum a stat și-n Rusia, la Polul Nord, la Verhoiansk, polul frigului, și la Vorkuta, mai bine de 10 ani, tot timpul urmărit și chinuit de securitate. În decembrie 1957 se eliberează de la Gherla și vine la Latesti cu domiciliul obligatoriu. Ca și mine, este primit de un om în casa lui. Era peste drum de dl. Moise. Foarte des ne vedeam unul pe altul. Nu-l cunoscusem până acum

personal. Știam despre el multe de la părintele Mitoiu. Îi fusese profesor la Facultatea de Teologie din București. După nume, îl cunoșteam foarte bine, as putea spune.

Afară era frig, frig și zăpada mare, ne făcea să ne gândim tot mai mult la felul cum ne vom împotrivi Crivatului. Sotia și părinții veniseră la mine. Într-o după masa, eu și cu sotia mea aduceam un coș mare cu paie pentru încălzit soba în camera în care stăteam. Cum vom fi arătat noi la fata nu știu, dar tocmai atunci Ion V. Georgescu trecea prin fata noastră spre casa lui.

Bucuros și cu multă dezinvoltura, ni se adresează:

— „Hei, tinerii, tinerii trec voioși și fericiți, pregătindu-se de noapte”.

Luat prin surprindere, m-am îmbujorat la fata, cred eu, iar sotia mea, cum era blonda, s-a îmbujorat și mai tare. Jucausa, lumina ochilor îi scăldase toată fata.

— „Da, îi răspund eu, ne pregătim soba pentru noapte”.

Am dat mâna cu el, prezentându-ne unii altora. Când am auzit că-i Ion V. Georgescu, am rămas surprins. Navaleau în mintea mea toate cele povestite de Mitoiu la Aiud.

Din acel moment privirile noastre s-au întâlnit mereu și tot mai des. În orice sărbătoare îl regăseam la biserică, într-un loc mai retras, de obicei pe dreapta.

Și el, ca și mine, când a ajuns la Latesti a scris acasă. Adresa veche pe care el o știa nu mai era cea reală. Scrisese sotiei, dar prin altcineva, bine cunoscut, și sigur de adresa. Spera că așa sotia lui va lua cunoștința că-i în Latesti. În vremea asta, noi ne-am apropiat mult. Eu, mai ales, ma simțeam atras de el, deși între noi era o mare diferență, ca vârsta și pregătire. Eu, un biet absolvent al Institutului de Teologie, cu diploma la mâna, pe când el profesor universitar și om de știință, totuși ceva ne apropiase. Timpul avea să dovedească acest lucru, în cei cinci ani de lagăr pe care i-am făcut zi de zi împreună și încă 14 ani în libertate.

Crezul nostru întru Hristos și destinele neamului românesc erau comune. Slujeam aceluiași crez, el de pe pozițiile lui înalte, iar eu de pe umilul meu loc. Pe linie spirituală era o mare asemănare.

De la o vreme, tot așteptând să primească o veste de acasă, începe să se frământa.

Neliniștea luase loc în sufletul lui. Într-o bună zi, simțind apropierea sufletească dintre noi, îmi spune:

— „Iată ca tot ce am sperat eu, timp de 12 ani de când am fost răpit de pe strada de ruși, ca voi mai găsi pe ai mei în viața și-n pace se năruiește. De atâta vreme n-am mai primit nimic.

Ce s-o fi întâmplat cu ai mei nu știu. Sunt tare amărât”.

— „Domnule profesor, îi spun eu, este bine să sperați și să mai așteptați. Eu cred că nu-i nimic rău. Totul va fi bine până la urma”.

Nu puteam înțelege atât de bine frământările lui. Nu știusem pe atunci nici condițiile în care dispăruse el în 1945 din București. Aveam să aflu de la el, mult mai târziu, în lagărul de la

Noua-Culme, despre viața lui, atât cea de acasă, în timpuri bune, cât și de cea din deportarea lui în Siberia, la Verhoiansk, polul frigului.

Primăvara se anunțase din vreme. Totul în jurul nostru se trezea la viață. Odată cu zvâcnetul ei, din jurul nostru, în pomi și iarba, în ciripitul pasarilor, în zbenguiala lor, în zumzaitul găzelor, trezite la viață, în deschiderea de boboci a florilor de primăvara, începusem și noi să ne mișcam în același ritm al vieții, caracteristic primăverii, căutând fiecare să ne lucrăm bucata de pământ din jurul casei. Viața, în suvoiul primăverii, ne purta cu ea, înainte, pe drumul ei.

Mergeam acum, unul după altul, destul de des. I.V. Georgescu, așa cum am mai spus, își alesese o casă la margine de sat, loc destul de bun și cu multă liniște. Se ocupa de lucratul grădinii și de amenajatul casei. Ca fiu de

taran, nu era străin de lucrul pământului.

Iată ca într-o bună zi de primăvara, îi vine și lui o scrisoare de acasă. Să fi văzut, Doamne, atunci, ce bucurie a fost, de nedescris. Simțea cum totul navaleste în sufletul lui. Lumea toată ar fi încăput atunci în el. Totul zumzaia, clocotea, se înalța în trăirea lui. Deși era destul de brunet, fata-i radia de lumină. Numai lumina de Sus venita și-n speranțe data. Sotia îi scrisese că totul este bine, copiii sănătoși și vor veni cât de curând la el. Îi scrisese și data sosirii. Doamne, câta diferență de stare de spirit exprimata de fata lui, a omului când trece de la necaz la bucurie.

De peste doisprezece ani nu-și mai văzuse sotia și copiii, Acum îi aștepta. Un neastâmpăr pusese stăpânire pe el. Simțea nevoia de a împărtăși cuiva zbuciumul sufletului său, nazuintele lui, adesea sfărâmate. Așa am ajuns eu să fiu acela căruia să-i destăinuiască pasul inimii lui.

Aveam să fiu și de aci înainte încă 19 ani, 5 de lagăr și 14 de libertate, în care timp noi am purtat corespondența și ne-am vizitat.

Cât de puțin, casa era pusă în ordine și cu mult gust. O aștepta pe doamna Ariana, și pe copiii lui. L-am ajutat și noi, cei apropiați mult de el, mai ales Victor Tarniceru, la amenajarea casei, într-o zi apare și d-na Ariana cu copiii, Răzvan și Bogdan. A fost o mare bucurie pe toți, de nedescris. După câteva zile de la sosirea lor, cunoscându-i și eu bineînțeles, liniștea s-a așternut peste tot. La un moment dat ma găsesc numai cu d-na Ariana. Îmi spune atunci de ce a trebuit să întârzie cu venirea mai bine de două săptămâni.

— „Eu nu puteam să vii la el în halul în care arătam. După o absență de peste 12 ani, nu puteam să apar în fața bărbatului fără dinți. I-aș fi creat o decepție, o impresie pe care n-aș fi șters-o niciodată. Mai ales ca noi am ținut extrem de mult unul la altul”.

Iată deci ca eu unul nu m-am gândit la acest lucru. Nici chiar soțul ei, I.V., nu s-a gândit așa. Femeia însă, care-i simbolul vieții, viața însăși, intuiește mai bine ca-n

viața, omul trebuie să țină seama de anumite reguli, de legi, precum cea a armoniei, a frumosului, a elegantei, a prestantei.

Mai târziu avea să-mi povestească cu multă bucurie de felul în care vedea lucrurile d-na

Ariana. De prima data, copiii au fost extrem de rezervați. Cu timpul însă, lucrurile au intrat în normal. Buna înțelegere, armonia și chiar dragostea luaseră loc rezervei în familie.

După câteva zile, sotia și copiii au plecat acasă. Nu se terminase scoala. În timpul verii au venit și au stat mai mult împreună, aproape toată vara. Copiii se mai obișnuiseră cu el. Din fire era destul de sever cu ei, lucru pe care sotia l-a condamnat, sfătuindu-l să aibă mai multă înțelegere.

În Latesti viața se părea că se desfășoară normal. Munceam de zor la IAS, de dimineața de la orele 7 până la orele 15, după masa. La orele 16 eram acasă. După ce mâncam, până seara ne saturam de lucru în grădină. În cadrul echipei, lucram alături de Colibaba ca dulgher. Cu barda în mâna ciopleam și fasonam lemnul pentru acoperiș. Ma țineam de Colibaba. Mi-a prins tare bine lucrul acesta al dulgheriei. Am învățat și eu ceva.

Grădina mi-am lucrat-o la vreme. Țin să menționez ca, atâta vreme cât a fost tata la mine împreună cu fiul meu Tibi, nu am mai lucrat la ferma. Nu era de acord cu acest fapt. Nici nu bănuia ca eu lucrez la ferma. Numai după ce am fost internat în lagăr, când ei au venit să ridice lucrurile, au ridicat și banii mei de la IAS, au aflat ca eu am lucrat tot timpul. Nu puteam accepta ca eu să fiu întreținut de ei. Tata avea numai 500 de lei pensie, iar sotia mai avea doi bătrâni și pe fiul meu de întreținut. În Latesti erau mulți care nu lucrau. Erau întreținuți de cei de acasă.

Toată ziua îl vedeam pe Cretulescu, bucureștean de loc, plimbându-se cu un motan tare frumos pe umăr. Văzând că-i admir motanul, mi-a promis că-mi da un

motănel și mie. Avea înfățișarea și caracteristicile unui motan sălbatic. Arata ca un tigru, cu o blana frumoasă, frumoasa de tot.

S-a ținut de vorba și mi-a dat și mie un motănel. Ajuns la maturitate, motănelul meu devenise tare arătos. Fiind eu arestat, în septembrie 1958, a rămas singur acasă, micuț, micuț de tot. A

avut grija de el vecinul meu cu casă, dl. Mitru, dobrogean de obârșie. A fost chemat de securitate ca martor, dându-i-se și casa în primire și având obligația de a anunța familia mea să vină să-mi ridice lucrurile. Așa s-a și întâmplat. Ai mei au venit la Latesti și au luat toate lucrurile, iar pe motănel l-a luat sora mea Anica. L-a dus la Lugoj, unde s-a făcut de toată frumusețea. L-am prins și eu acasă în 1964, când am venit de la Periprava. M-am bucurat tare mult când l-am văzut. A murit de bătrân.

Sunt mulți din Latesti ale căror nume le-am uitat. Îmi aduc aminte de dl. carandino, un om de o aleasa cultura, dar extrem de rezervat, puțin comunicativ. Pe noi, cei mai mulți, ne ocolea. Eram din Aiud și ciumați, parca. Faptul că eram legionari îl determina să ne ocolească.

De racila asta nici azi n-am scăpat, în 1996, când scriu aceste lucruri. Deși Mișcarea

Legionara, ca partid sau organizație politica, nu mai exista, decât doar ca dainuire spirituala, noi, cei care azi mai trăim, între 70 și 80 de ani, suntem legionari. Dacă-i nevoie și ne ataca cineva, noi ne apăram crezul pentru care sutele de mii au murit și pentru care noi am luptat. Mișcarea

Legionara, ca fenomen românesc, ea exista și va exista permanent întru apărarea neamului.

Spre sfârșitul lui august 1958, tata și cu fiul meu pleacă acasă. În septembrie începeau școlile. Tata ma lăsase destul de bine aranjat pentru iarna. Îmi procurasem cărămida bună pentru o sobă de gatit în camera mica, în așa fel construită, ca să se lege cu soba, în forma de teracota, din camera mare. Cu planurile în fața pentru

realizare, lucram zi de zi ca dulgher. Ajunsesem pe acoperiș. Mânuiam barda ca un mester.

În grădina, porumbul se apropia de copt. Așa lucrând, cu gândul cel drept și visând la un viitor mai bun, ne mișcam în tăcere. Se simțea totuși o boare a neliniștii. Ceva plutea în vazduh.

Postul de miliție ne ținea tot mai strâns. Mereu veneau de la centru ofițeri și ne chemau pe rând la vorba, la chestionari de umplutura. Simțeam ca ceva se pregătește împotriva noastră.

Iată ca-n noaptea de 19 septembrie 1958, în crăpat de ziua, pe la orele 5 dimineăța, cineva bate la ușa cu putere ca să deschid. Deschizând ușa, apare un ofițer de miliție și-mi spune să mă îmbrac și să merg cu el. Cu inima zbatându-se în piept, ma pregătesc îndelete, intuind ca un nou val de arestari se petrece acum în țară. Îl cheamă, cum am mai spus, pe vecinul meu, dl. Mitru și-i preda casa în primire. Sunt luat de ofițer și dus către sfat, unde erau mai multe mașini, pline cu oameni.

Se făcuse de ziua și era 19 septembrie 1958.

De acum, în surghiun, până în anul 1964.

LAGĂRELE

I. ÎN ȚARA LUI DOBROTICI, UN LAGĂR DE EXTERMINARE

O trâmba de praf alerga înnebunita pe șoselele Dobrogei, de la apus la răsărit. Era într-o zi de sfârșit de septembrie 1958. Fugeau cinci molotovuri, unul după altul, în zbârnâitul de motoare, gata să se încalece, cu noi în spinare, luați fără de veste în zori de zi din Latesti.

Nebunatica se vedea acea trâmba de praf, gonind întocmai ca pe vremea lui Stefan cel

Mare, când tătarii dădeau navala în Moldova. De-a lungul Dunării, în goana nebuna s-au întins mașinile spre nord. La Vadul Oii, trecem Dunărea pe poduri plutitoare în Dobrogea. Cu nori de praf după noi, în uruit de motoare, săgetam întinderea pământului dobrogean, fâsâind pe luciul șoselei, spre est acum. Nu știam unde mergem. La

un moment dat ne desprindem de șoseaua spre Constanta și o luam spre sud.

Tara Dobrogei, cu domoale coline scăldate în soare, ne primește într-o adâncitura de teren, pe o panta ușor ridicata spre vest. Cum noi veneam dinspre nord, lagărul Noua-Culme era spre dreapta. În partea stângă era calea ferată, care cu ani în urma servise canalul.

Suntem la porțile iadului din tara lui Dobrotici, lagărul de exterminare Noua-Culme, de gradul I. Lagărul morții. Ajunși, porțile se deschid larg, făcând loc mașinilor să intre în colonie.

Spre stupefarea noastră, a celor care-l cunoșteam de la Aiud, ne primește, cu zâmbetul satanic pe buze, maiorul Ioanitescu. Era comandantul coloniei. Hei! De acum încolo, aveam ce plăti, nu știu pentru ce, dar... mulți dintre noi, chiar cu viața.

Pe rând, unul după altul, ne dam jos din mașină. Plini de praf, din cap până-n picioare și cu spaima-n vine, mergeam spre locul ordonat. De-o parte și de alta a drumului principal, se desprindeau în adâncime baracile, unde aveam să ne ducem amarul ani în șir.

Cu revoluția din Ungaria - 1956, URSS-ul înghite hapul servit de America. Pe plan politic au suferit o înfrângere. Ei nu mai puteau acuza Apusul, în cadrul ONU-lui, ca agresori, Franța și

Anglia, cu canalul de Suez, deoarece căzuseră ei în plasa, cu Ungaria. Acum și ei erau acuzați de agresori. În urma acestei înfrângeri, URSS-ul ia atitudine și dezlănțuie în toate statele satelite o nouă prigoana.

În 1958, iau ființa lagărele de exterminare de gradul I, unde sunt adunați toți cei care prezentau un pericol pentru ei. Iar în 1959, un nou val de arestări în toată tara se dezlănțuie cu mai multă sete. Așa se face că noi, cei ce speram ca după domiciliul obligatoriu să mai ajungem și acasă, ne trezim într-un lagăr al morții, Noua-Culme. Aici, în sudalme și picioare în spate, ne bulucim într-o cameră de baraca.

— „Vedeți? Dacă n-ați fost cinstiți acasă la voi și ați început să faceți iarăși politica.

Acum stați aici ca animalele”, ne spune un ofițer.

La baraca, de pe o mică terasă am intrat într-o cameră lungă și întunecoasă. Pe o parte și pe alta erau aranjate două rânduri de paturi suprapuse. În stânga ușii era un cuptor de cărămidă, ca o teracota. În dreapta, pe tot peretele, erau ferestrele, bătute în cuie și cu geamurile vopsite cu var pe din afară, în așa fel ca să nu se poată vedea nimic ce se petrece în curtea lagărului. În fundul camerei mai era o fereastră, prevăzută cu un gemulet care se deschidea pentru aerisire.

Aici am fost înghesuiți peste 50 de oameni. Care cum am putut, am ocupat câte un pat. Eu m-am urcat într-un pat suprapus. Iarna era mai cald. Sub mine era părintele Nicolae Ciorbaru, dobrogean de origine, așa cum am mai spus. Vecin cu mine, în stânga, la etaj, era prof. I.V.

Georgescu. După ce ne-am ocupat fiecare locul în cameră, se formează grupuri, grupuri de oameni, discutând fel de fel de lucruri. Mirați, ne întrebam ce au de gând cu noi. Iată-ne în fața unui fapt împlinit, ridicați pe neștiute, de acasă, domiciliul obligatoriu, apoi aruncați undeva, în pustiu parca. De câte ori îl vedeam pe Ioanitescu ne trezeam la realitate. Așa se desfășoară unul din primele episoade din infernul de la Noua-Culme, lagărul morții. Aici au fost aduși toți deținuții care se eliberau din închisori și cei care, liberi fiind, erau considerați periculoși pentru existența statului.

Dacă n-am murit în închisoare, se spera ca în acest lagăr ne vom găsi sfârșitul. Viața de aici era un adevărat infern. În miez de iarnă, flămânzi și goi, noaptea în baraca tremuram de frig, iar ziua, în timpul muncii silnice, eram mânați din spate ca vitele în jug. În adâncul ființei noastre se înstăpânise neliniștea, Un tremur ne cuprinsese pe toți. Era tremurul silniciei și al umilinței. Voiau degradarea omenescului din noi, anularea personalității. Se țintea la desființarea totală a omului din noi. Acestea erau

dezideratele comunismului.

Era pe la sfârșitul lui ianuarie și începutul lui februarie 1959. Se lucra la viile de la

Nazarcea. În bătaia Crivatului dezlănțuit, noi duceam o viață trudnică. Din lagăr mergeam pe jos câte șase inși în rând, ținându-ne de braț, într-o coloană de 48 de oameni. Mergeam tropăind pe drumul de piatră, o distanță de 7 - 8 km. Coloana era încadrată de ostași de paza ai securității.

Purtam, atârnat de gât, un pistol mitralieră, cu degetul pe trăgaci. Frigul, stârnit de vântul dobrogean, ne îngheța fața și ochii lacrimau. În timpul mersului nu aveam voie să ne desprindem de braț. Dacă încercam să ne ștergem ochii sau nasul, soldatul striga la noi ca trage dacă nu ne ținem de braț. Cu ochii lacrimând, cu nasul curgând, ne duceam chinul în cadența satanică.

Respirând în oftături, în scrâșnet de dinți, ne uitam în sus disperați, cu ochii spre cer, întrebându-ne:

— „Până când, Doamne?”

Așa ajungeam noi la Nazarcea. Pe o coastă lina, de la est la vest, se întindea toată podgoria. Aici trebuia să refacem spalierul învechit al viei. Soldații de paza întindeau tot cordonul înconjurând locul de muncă, se adăposteau în crama de la vie, împreună cu tehnicianul podgoriei. Bătea vântul fără încetare. Zăpada mare era spulberată de vânt și călcată în picioare de noi, cât lucram la vie. Gerul, înăsprit de Crivat, musca din noi fără milă. Mantaua vargata și subțire nu ne ajuta la nimic. Doar spatele, întorcându-l către vânt, ce ne mai ocrotea. Lucram doi câte doi în echipă. făceam gropile adânci de 50 de cm. pentru stâlpii de spalier. Erau stâlpi grei de stejar. Eu lucram cu un bun prieten al meu, Toma Lintu, din Lugoj și el. A fost un om excepțional. Luptător „de-o veșnicie”, cum puțini s-au găsit împotriva comunismului. Se număra și el printre cei care l-au susținut pe Spiru Blănuș. De naștere a fost din Golet, aproape de

Caransebeș. A fost învățător. Multe generații de elevi au trecut prin mâna lui. I-a învățat să-și iubească neamul și

tara, crezând în Hristos. Adesea l-am revăzut prin Lugoj, sprinten și vioi la cei 85 de ani. Acum a trecut de la noi întru cele veșnice, cu zâmbetul pe buze, crezând cu tărie în destinele neamului nostru. A mers pe urmele generalului Dragalina și ale lui Eftimie Murgu.

Grănicer și el al Comunității de Avere din Caransebeș. A murit în ziua de 4 ianuarie 1995, la

Lugoj, unde este înmormântat. Dumnezeu să-l odihnească în dragostea lui.

Acum, dacă ne-am încălzit un pic, amintindu-ne de frumosul trecut, să ne întoarcem la

Nazarcea, la vie. În calea Crivatului, ne uitam unul la altul și ne îndemnam la rezistentă. Toma îmi spunea să nu mă las, că trebuie să ajungem acasă. În loc de manusi aveam niște ciorapi trași pe mână. Așa manevram cazmaua la săpatul gropilor. Când ajungeam la 30 cm. adâncime, ne băgam cu picioarele, pe rând în groapa. Pământul era înghețat la mare adâncime. Trudeam din greu până reușeam să sapam câte o groapa. Respiram anevoie în zvâcnete de inimă. Tușind, ne frecam mâinile și ne scuturam parca de rele. Se țineau ciucure de noi.

Printre rafalele Crivatului, mai venea în spatele nostru gardianul, îndemnându-ne la muncă printr-o înjurătură. Groapa după groapa, cu mâinile înghețate și picioarele amortite de frig, trecea timpul și se apropia ora plecării în lagăr. Tot timpul lucrului nu mâncam nimic. Când ajungeam în colonie, primeam o gamelă de ciorba și 250 gr. de pâine. În câteva minute gamela era goală, fără să reușim a ne satura. De abia ne astâmpăram foamea. Rebegiți de frig și uzi la picioare de zăpada frământată în atâtea ore de muncă, ne îndreptam spre baraca noastră pentru a ne odihni și noi cât de puțin. Eram extenuați. În camera era un cuptor de cărămidă, în forma de teracota. De abia se dezmoțea camera și lemnele se și terminau. Înfrigurați, ne culcam în grabă.

Numai așa mai reușeam să ne încălzim, sub o pătură zdrențuită. Salteaua era umplută cu paie.

Scoteam ciorapii din picioare, uzi learcă, și-i puneam între cearșaf și saltea. Peste ei ne culcam, ca de la căldura corpului, până dimineața sa se usuce. Așa, îi puteam încălța din nou. A doua zi, începeam iarăși munca și lupta cu Crivatul, cu gerul, cu drumul până la podgorie, cu înjurăturile gardienilor și ale unor soldați înrăiți. Acest ritm de munca a ținut tot timpul iernii, până când a început să se desprimavareze. Razele soarelui ne mai încălzeau puțin. Speranțele noastre, odată cu căldura soarelui, în bine, mai crescuseră. De multe ori, când veneam obosiți de la munca, de abia adormiți, într-o gălăgie infernală, în miez de noapte, gardienii ca o haia de lupi ne sculau din somn, la percheziție. În plină iarnă, afara ningând pe noi, ne dezbracau în pielea goală și ne făceau control. În felul acesta ne luau și puținele clipe de odihnă. Nu adormeam bine și suna deșteptarea. Ne pregăteam de muncă. Plecam cu noaptea în cap la vie. Așa se scurgeau clipele vieții noastre în infernul comunist. Raiul bietului om, dezvăluit lumii prin presa comunistă.

Acum, când va istorisesc aceste clipe de iad trăite de noi, cei care am supraviețuit, ne găsim la sfârșit de secol XX, secolul cruzimii, al cărui principiu de viață a fost ura, minciuna, hoția, ateismul. Trăim dictonul latin:

— „Homo homini lupus est...”

Sfârșit de secol, sfârșit de mileniu.

Fi-va oare și sfârșitul urii dintre oameni? Fi-va oare începutul mileniului III și al secolului

XXI un început de dialog cu Dumnezeu? Al credinței și al dragostei între oameni? Se va realiza oare acea armonie pe glob și unitate între oameni și popoare?

Fă, Doamne, ca în numele sutelor de mii de eroi și martiri, care și-au dat viața pentru mai bine, să se realizeze acea dragoste creștină între toți fiii Pământului.

II. STAFIILE DE LA NOUA-CULME

Era pe la începutul verii anului 1959. Peste lagăr se abătuse o epidemie de gripa numita asiatică. Moartea și-a luat partea ei din oameni. Ce eram noi slăbiți și amărâți

până la declanșarea epidemiei și ce ajunseserăm cu toții după boala, niște stafii, unul mai prapadit ca altul. Când a apărut gripa, în fiecare baraca s-au numărat cu zecile bolnavii. Nu aveam niciun fel de tratament. Zăceam în pat, cu febră mare, dureri de cap, ameteli, fără pofta de mâncare, cu tot cortegiul simptomelor acestei epidemii. Cu noi aveam mulți medici. Ei se îngrijeau de noi cum puteau. Primiseră de la infirmerie numai termometre. Ne încurajau cât puteau. Printre cei care picaseră la pat eram și eu. În tot timpul închisorilor, n-am scăpat ocazia ca acolo unde-i rău să nu fiu și eu. Asta mi-a fost crucea. Dar Dumnezeu m-a ajutat să scap din toate închisorile, ca astăzi să vă pot povesti o mică parte și după puterile mele.

Cred că nimeni și niciodată nu va putea reda prin cuvinte infernul trăit de noi toți în împărăția comunismului.

În mijloc de țara dobrogeana, frumoasa ca o grădină de rai, se ascunde undeva, printre ușoare coline, scăldate de razele soarelui strălucitor, un loc al patimirii neamului românesc.

Acolo era iadul, acolo era Noua-Culme. Fiecare baraca avea două camere unde încăpeau cam

40 - 50 de oameni, claie peste grămadă. Toate geamurile erau date cu var, așa cum am mai spus, pe din afară, ca să nu se poată vedea ce se petrece prin lagăr. Deși erau multe geamuri, lumina era slabă, ca-ntr-un amurg. De când ne sculam și până la culcare, la ora 9 seara, nu aveam voie să stăm în pat. Pe mijlocul camerei era o bancă pe care de abia încăpeau zece oameni. Cei 40 - 50

de oameni, pe rând numai, de abia reușeam să ne odihnim un pic. Ne dureau picioarele, ne durea spatele, ne vâjâiau urechile, mâinile se balanganeau pe lângă corp. Clipa de clipa trăiam în chinurile iadului. Calvarul nostru, calvarul neamului românesc în raiul comunist. Dacă îndrăzneam să ne așezam un minut pe pat se deschidea ușa și eram chemați afară de gardian.

Acolo erau gealati cu bâtele în mâinile lor, ca ale minerilor, care se așterneau pe noi lovind pe unde nimereau.

Odată, am avut și eu norocul să fiu mângâiat de un astfel de par, lung de doi metri. Am rezistat, dar nici până azi nu l-am uitat. Regimul acesta de camera îl aveam cu toți, chiar și cei care nu puteau ieși la munca, fiind prea bătrâni sau bolnavi. Bineînțeles, cei care ieseau la lucru aveau iadul lor. În camera sau la lucru, chinurile se consumau fără excepție. Nimeni care a trecut prin Noua-Culme nu poate spune că a avut norocul și a scăpat într-o zi fără a fi batjocorit. Cei care erau la camera, seara la culcare, picau în pat istoviți, mai rău ca într-o zi de muncă.

Acest fel de viața s-a desfășurat pe un lung șir de ani. Eu l-am apucat aproape doi ani, aici la Noua-Culme, din septembrie 1958 și până în mai 1960, când am fost duși la Periprava, la stuf.

În tot lagărul Noua-Culme, singura baraca unde nu erau varuite geamurile era infirmeria.

Bolnavii nu prea puteau să se ridice la geam și să privească în curtea lagărului. În restul baracilor domnea umbra morții. Aici la Noua-Culme era mai rău ca la Aiud, unde am făcut peste opt ani de închisoare. Deși Aiudul a fost una dintre cele mai crude închisori din țară, despre care s-a dus vestea în toate colțurile pământului, iadul de la Noua-Culme îl depășea. Se murea pe capete. Nu exista plimbare. Cei de la munca nu mai aveau nevoie de plimbare, se mișcau muncind.

Din cauza epidemiei de gripa, despre care am mai vorbit, mi s-a redeschis procesul pulmonar. Așa am fost internat la infirmerie, prin luna iunie 1959. Ajunsesem aici dus pe targa.

Aveam febra mare și expectorație din abundenta. Ca mine au fost aduși mai mulți deținuți. Să încep cu Ion Lupu, din Oraștie de loc. Era licențiat în științe economice. În prezent este la

Alba-Iulia. Mi-a rămas un prieten foarte bun, cu

multă dragoste de om, un mare român și bun luptător. M-am întâlnit cu el în 14 septembrie 1994, la Aiud, cu ocazia sfințirii monumentului.

Odată cu noi au fost aduși Aurica Visovan și Misu Dragomirescu. Gemea infirmeria. Toți care au avut odată un proces pulmonar, acum s-a redeschis.

Nu după mult timp, Aurica Visovan a fost luat de securitate de la Noua-Culme și dus la interne. I s-a intentat un nou proces, căutând să-l condamne la moarte. Și cu el m-am întâlnit tot în 14 sept. 1994, la Aiud. În prezent este la Sighetul Marmăției, cu patru nepoti pe lângă el. El este unul dintre titanii de la Pitești, despre care vorbește Dumitru Bordeianu în cartea sa. N-au reușit să-l înfrângă, cu tot satanismul din ei, cei din echipa lui Turcanu.

Mihai Dragomirescu, despre care am mai scris, așezat într-un pat în colțul din dreapta al salonului, își ducea greul bolii cu multă seninătate. La el boala a făcut ravagii. N-a mai fost chip să-și revină. Medicamente nu erau, decât aspirina și termometre. Ori cu acestea, Misu

Dragomirescu n-a putut depăși pragul morții. Într-o dimineață, tare în zori, și-a dat duhul. Toți din salon l-am plâns, știindu-l un bun român și mare luptător împotriva comunismului.

Într-o dimineață de iunie 1959, pe la sfârșitul lunii, cu un cer senin și soare strălucitor, cu un iz de nostalgie a vieții din libertate, privesc și eu pe geamul infirmeriei în curtea lagărului.

Acolo era o coloana de vreo 70 de deținuți, care mergeau la cariera de piatra, pe albia canalului, părăsita acum. În coada convoiului îl recunosc pe unchiul meu Petru Berzescu. Nu era să-l mai cunosc, numai os și piele. Un schelet bătut de vânt și susținut de parul vieții. Parca-i sunau ciolanele în vânt. O adevărată stafie, așa arata Petru Berzescu, unchiul meu. Închid ochii și nu-mi vine să cred. El era acela care în 23 ianuarie 1949, cu ani în urmă, împreună cu celălalt unchi al meu, Ion Berzescu, Martin Copaceanu-Rica și cu Martin Moatar, ma petreceau de la

întâlnirea mea cu Spiru Blănuș, spre Slatina-Timis. El era strănepotul lui moș Gheorghe Berda

Berzescu, ostașul Iancului.

În iadul de la Noua-Culme ne găseam acum doi strănepoți ai ostașului Gheorghe Berda, luptător în armata Iancului, unul bolnav în infirmerie, iar altul, schelet îmbrăcat în piele, o stafie.

Mergea la munca, la piatra. De la lupta cu pistolul mitraliera în mână împotriva comunismului, la neputința și la sunatul ciolanelor în vânt.

În noi mai rămăsese numai sufletul și nădejdea în mai bine. Așa arăta, în acea vară din

1959, urca Patru, os și piele, dar cu mult suflet. În mine s-a declanșat un proces de revolta al neputinței, al nemulțumirii, al setei de a plăti odată și odată calailor ceea ce se cuvine.

Unchi și nepot, din aceeași tulpina a luptătorului de la 1848, din armata Iancului, Moș

Gheorghe Berda Berzescu, ne duceam greu în lagărul morții de la Noua-Culme. El flămând și străveziu în lumina soarelui, piele și os numai, încolonat în convoiul care mergea la cariera de piatra, să silniceasca acolo, iar eu, nepotul lui de frate, ros de o boală de plămâni, pe un pat al infirmeriei. Căutându-ne unul pe altul, străbăteam, pas cu pas, iadul de la Noua-Culme.

Ce s-o fi petrecut în sufletul însingurat al lui urca Patru, în acele zile grele? Cum s-or fi desfășurat gândurile lui, atunci, în arșița soarelui, din acea vară fierbinte a lui 1959? Nu știu.

Doar atât știu, ca-n osânda amândoi, cu ochii în zare, trăiam nostalgia locurilor de luptă, alături de Spiru. În mâinile în care ținea atunci pistolul, acum, stafie cum era el, ținea un târnacop. Cu el trudea la scosul pietrei. Flămând și gol se ducea să trudească la piatra. Veneau seara în amurg și luau masă, prânzul și cina la un loc. Cu aceeași mâncare insuficientă, câte o gamela de ciorbă, de abia-și potoleau foamea.

La infirmerie mâncarea era mai bună. Eram în subzistenta ministerului sănătății. Aveam dreptul la 750 g. de pâine. În vremea aceea lagărul avea în curtea lui, la o parte, o crescătorie de porci. Îngrijitor era Ion Banda din Rusca, aproape de Teregova, luptător și el în mișcarea de rezistență din Banat. Prin colonie el se mișca mai liber. Îl cunoscuse bine pe urca Patru. Așa stând lucrurile, profitând de libertatea lui, l-am rugat să-i dea o bucată de pâine de la mine. În felul acesta l-am putut ajuta pe urca Patru. În fiecare dimineața îi dădeam lui Banda câte o bucată de pâine pe fereastra de la camera mea, cu mult risc. Nea Ion Banda, cu mult curaj, cu pâinea ascunsă în sân, cu ochii în patru, se strecura printre oameni până la urca Patru, dându-i pâinea cu mult sânge rece, de conspirator.

Cu adevărat era un mare risc. Dacă am fi fost prinși, eu aș fi fost dat afară din infirmerie, iar Ion Banda dat afară de la munca lui. Cel de Sus ne-a ajutat însă, reușind la rândul nostru să-l ajutam pe urca Patru.

Ne luptam cu viața, după puterile noastre, în acest iad, fără sfârșit parca, din acest colț de lume.

S-au scurs zilele-n șir cu munca silnică în spate. Spre toamna auzim că se formează un lot de câteva sute de oameni, urmând să fim transferați în altă parte. Unde? Nu știa nimeni să ne spună. Prin aer plutea speranța în mai bine. În acest lot a intrat și unchiul meu, Petru Berzescu.

Când a venit de la Aiud, i-au dat 72 de luni pedeapsa administrativă, adică 6 ani lagăr. De plecare s-a bucurat mult. Spera în mai bine. În același timp, însă, îi părea rău ca ma lasa aici, în iad. În fiecare dimineața noi ne vedeam la geam. Îi spusese Banda să se uite. Ne ținea la curent cu tot ce se întâmpla în lagăr. Gardienii nu prea veneau pe acolo. Era un loc ferit de ochii administrației, mai la dos.

Ca-n orice lagăr sau închisoare, trebuie să fie și o ieșire din impas. Se vede bine că lumea aceasta, în tot complexul ei de existență, este creată în baza unei legi, a armoniei, cu tot răul din ea, care generează din

imperfecțiune. Răul nu este altceva decât o absenta a binelui. Deci este o negatie. Ca principiu este numai binele.

Să speram în el, deși azi, mai ales, răul se ține scai de noi. Să luptăm chiar cu prețul vieții împotriva răului.

MOARTEA GENERALULUI NICOLAE STOENESCU LA NOUA-CULME

Lagărul morții trebuia să-și defineasca prin fapte numele. El ne enunța conținutul noțiunii de moarte. Noua-Culme, prin destin parca, ne indica noua, neamului românesc și mai târziu lumii întregi că am pășit pe culmi în afirmarea noastră și, cu noi, poporul român, în lupta de rezistență și de înfrângere a comunismului. Prin Noua-Culme și prin întregul gulag românesc și îndeosebi prin Marea Revoluție din Decembrie 1989, neamul românesc a făcut un salt pe verticala. A realizat dialogul cu Dumnezeu.

În lagărul morții, Noua-Culme, al anului 1959, moartea începuse să ne învăluie în mantaua ei din ce în ce mai mult. Așa cum am mai spus, în vara anului 1959 se declanșează o epidemie de gripa numită „asiatică”. Într-o baracă cu geamurile varuite, unde razele soarelui pătrundeau slab de tot, mângâind pe cât era posibil niște fete palide de stafii, se afla și generalul de artilerie Nicolae Stoienescu. În timpul războiului, sub conducerea mareșalului Ion Antonescu, el a fost ministru de finanțe. S-a comportat în mod excepțional, ca om și ministru, fără să fie de specialitate. Este drept că a fost ajutat de Mircea Vulcănescu, un alt mare om de cultura al poporului nostru, dar și un martir în lupta de rezistență împotriva comunismului. A murit la

Aiud.

Generalul Nicolae Stoienescu se număra printre marii generali ai armatei române în țara întregită la 1918. Nevoile de organizare a armatei au apărut instantaneu, pentru ca la o țară mare trebuia și o armată puternică. La arma artileriei a fost propus Nicolae Stoienescu. Deci, ofițer superior de artilerie, profesor la Școala de Război, se

dovedește a fi foarte capabil.

Acesta a fost generalul Nicolae Stoenescu, care a murit ca un erou în lagărul morții de la

Noua-Culme în vara anului 1959. Într-o încăpere dintr-o baraca, în condiții inumane, fără aer, fără lumina, fără puțința de a te odihni ziua pe pat, a murit stors de boala și de bătrânețe, într-o cumplită izolare, într-un adevărat iad. A fost aruncat într-o groapa, fără sicriu, cu niște zdrențe pe el, ca un cerșetor.

A fost un mare luptător împotriva Comunismului.

În zilele noastre, în primăvara anului 1991, moare un alt general în închisoare, generalul

Macri. Este înmormântat cu onoruri militare, ca un erou, cu drapelul românesc pe piept. Fusesse închis sub acuzația de genocid, în revoluția din 1989. Unde este dreptatea? Generalul Nicolae

Stoenescu moare la Noua-Culme, neîngrijit de nimeni și este înmormântat în zdrențe, fără sicriu, în timp ce un vinovat de genocid este înmormântat cu onoruri, cu drapelul pe piept, drapel ce fusese sfințit de sângele curs din piepturile goale ale tinerilor, care au fost străpunse de gloanțele trase de generalul Macri.

Strig în auzul întregii lumi, s-a făcut o mare nedreptate, s-a comis un sacrilegiu.

Acei ce vin după noi să judece drept și să decidă.

Cine este cu adevărat erou al neamului românesc?

Generalul Stoenescu, luptător împotriva Comunismului, sau generalul Macri, unul din vinovații genocidului din Decembrie 1989?

Unde sunteți, domnilor, cei care în 22 Decembrie 1989 ați jurat, în fața țării, ca veți sluji poporul în numele binelui, adevărului și frumosului? Ca veți deschide larg porțile democrației?

De ce ați profanat drapelul pe care piepturile străpunse de gloanțele lui Macri l-au sfințit?

Eu am fost prezent în lagărul de la Noua-Culme, când generalul Stoenescu a murit. Acum pot depune mărturie

de felul cum a murit și cu mine sunt miile de deținuți care au trecut prin lagărul morții.

La moartea lui, noi am cântat în gând „Cu noi este Dumnezeu”. Preoții prezenți în lagăr s-au rugat în tăcere și au slujit generalului nostru slujba de înmormântare. Noi am făcut ce am putut, cu sufletul curat. Voi, cei ce ați condus țara la înmormântarea gen. Macri, ați profanat ceea ce alții au sfințit cu prețul vieții.

Să știți ca odată veți plăti în fața istoriei. Noi, cei care am luptat și acum la bătrânețe încă mai luptam, credem cu tărie ca Dumnezeu este cu noi.

ÎN LIVADA CU CAISI

Începuse să se desprimavareze. Soarele parca se mai apropiase de noi, cei înfrigurati și chinuți din Noua-Culme. Se mai încălzeau bieteile oase. Eram amortiți de frigul iernii dobrogene. Sfârșiți de crivatul pustiitor de la răsărit, mai prindeam și noi puteri când razele soarelui ne învăluiau. Prindeam și noi viața, ca găzele pământului, visând la mai bine. Schelete fiind, arătând ca niște stafii, ne încleștam în disperare de viață. De dorul de a trăi, de a supraviețui, rugându-ne, voiam să biruim, să viețuim. Și am reușit să mai trăim.

Soarele dobrogean parca ne-a trezit la viață. Era prin martie 1959, anul marelui val de arestări în țară. Tăvălugul roșu trecuse din nou peste poporul nostru. De-a valma, tinerii și bătrânii țării au umplut închisorile și lagărele. Li s-a părut lor c-au mai rămas liberi dintre cei mai buni români.

După ce am terminat lucrul de la via din Nazarcea, am trecut la livada de caisi. Era un pic mai departe decât via. Ne găseam tot în sectorul fermei de stat Nazarcea. Începuse tăiatul pomilor de uscături. Colțul ierbii înviat ne îmbia la lucru. Deși eram în lagărul morții, ne trezeam parca la viață. Închideam pentru o clipă ochii și ne credeam liberi. Omenescul din noi își cerea dreptul său, libertatea de a gândi, de a realiza, de a trăi.

Pentru lucrul din livada au fost scosi mai mulți

oameni. Erau zile când noi veneam cu remorca la lucru. Dar, de cele mai multe ori, veneam pe jos, tot încolonati și ținându-ne de braț.

Așa cum am mai scris, soldații care ne încadrau erau cu ochii pe noi și cu degetul pe trăgaciul pistolului mitraliera. În urma noastră veneau gardienii. Eram robi și nu aveam dreptul la cuvânt.

Trebuia numai să silnicim în munca.

Livada era așezată tot în dreapta șoselei, cum mergeam la Nazarcea. De la sosea urcam o panta lina, până pe culme, unde erau clădirile livezii. De acolo, livada se desfășura pe o alta panta lina în jos, spre apus, cu mici porțiuni de teren drept. În fața ochilor, mulțimea de caisi apărea ca un colț de rai. De la magazia de unelte se formau echipele de lucru, din câte doi deținuți. Fiecare echipa avea o scară dubla, un fereastrău de mână și două foarfeci de curățat pomii. Cu cele necesare la noi, ne desfășuram în livada. Eu eram cu Ion V. Georgescu. Împreună lucrând și povestind, nu știam cum trecea timpul. Ne deplasam pe covorul verde de iarba, de la cais la cais, curatindu-i de uscături și făcând și tăierile de rod. De cele mai multe ori am avut timp frumos. În aceasta livada de caisi am avut și clipe de fericire.

Adesea, în zvârcolirile de iad ale lagărului, se întâmplau și acele momente sublime pe care

N. Steinhardt le semnalase în iadul închisorilor.

Cu Ion V. Georgescu am trăit aceste clipe. Îl ascultam cum îmi povestea, trăind din plin cele auzite. Din când în când mai găseam câte o caisa uscată, înțepenită pe câte o ramură. O

luam și o spargeam, mâncând sâmburele. Era amarui, cu gust de migdala. Flămânzi fiind, ni se păreau deosebit de gustoși. Și așa povestind, ne mișcam de la pom la pom, uitând de noi. În povestirile lui, I.V. Georgescu avea grija să-mi destăinuiască și lucruri mari. Probleme de cultura, de istorie și mai ales din viața Mișcării Legionare. Din mărturisirile lui am înțeles că fusese ucenicul lui Nae

Ionescu. Prin el îl cunoscuse pe Corneliu Zelea Codreanu.

Într-o zi cu mult soare și cu o boare de liniște în aer, printre caisii treziți la viață, îmi spune:

— „Mai Tase, să fii acum atent la ceea ce-ți voi spune. Îți voi reproduce o discuție între

Corneliu Z. Codreanu și prof. Nae Ionescu, din vara anului 1937, la București. Pentru mine este de o mare importanta. Din acest dialog se conturează personalitatea lui Corneliu Zelea

Codreanu.

Într-o bună zi din vara anului 1937, Căpitanul îl întâlnește pe prof. Nae Ionescu și-l antrenează la o discuție:

— „Domnule profesor, aș vrea să stăm mai mult de vorba asupra unei probleme care ma preocupa de multă vreme. Doresc să-mi găsiți un text biblic, o dezlegare din învățătura creștina, prin care să-mi permită sa declanșez o revoluție armata pentru a cuceri puterea de stat în

România. Acum, când suntem un milion de membri cu simpatizanți cu tot, eu as putea în 24 de ore să ocup această putere. Suntem o mișcare de mase, cea mai puternică la ora actuală. Asta este o realitate. Dar fără voia lui Dumnezeu nu se poate”.

— „Căpitane, îmi cereti un lucru extraordinar de greu. Ma voi strădui să găsesc acest lucru, dar nu vă promit nimic”.

După un anumit timp, mai bine de o lună, prof. Nae Ionescu vine la Căpitan și-i spune:

— „Căpitane, nu am reușit să găsesc niciun text din Sfânta Scriptura în legătura cu ceea ce mi-ați cerut. Eu nu cred că cineva va putea găsi așa ceva”.

La cele auzite de la Nae Ionescu, Corneliu Zelea Codreanu, senin la fata și parca luminat, a legat o alta discuție cu Profesorul. Lega vorbele rar și apăsate, într-un calm desăvârșit. Se părea că-i dictează cineva.

— „Vedeți, domnule profesor, zice Căpitanul. Pe umerii noștri apasa sarcina pe care ne-am luat-o la Icoana

în fața lui Dumnezeu, de a apăra și promova ființa neamului românesc.

Trebuie să dovedim lumii ca și poporul român, în mijlocul celorlalte popoare, are o misiune de la Dumnezeu de îndeplinit. Noi am declanșat o revoluție spirituală, care trebuie dusă la îndeplinire. Noi trebuie să mergem pe drumul convingerilor, dar fără violență”.

— „Așa s-a încheiat dialogul între Corneliu Zelea Codreanu și Nae Ionescu. Eu de atunci, îmi spune I.V. Georgescu, de când Nae Ionescu mi-a împărtășit cele discutate cu Căpitanul, am căutat și eu acest text biblic. În Rusia, cât am stat la Polul Nord, timp de aproape 11 ani, l-am căutat neîncetat. N-am reușit să-l găsesc. Căpitanul a fost inspirat când a plecat pe drumul revoluției spirituale. N-a fost pentru violență”.

Acum când scriu aceste lucruri, ca teolog, mă duce gândul la dialogul început între

Biserica Ortodoxă și cea Romano-Catolică, în privința unificării, deschis cu mulți ani în urmă.

Ion Mota și Vasile Marin, prin jertfa lor pentru Hristos, au făcut primul pas în împăcarea și unirea celor două mari biserici. Cândva acest lucru va fi o piatră de temelie la unirea într-o

Hristos a celor două mari biserici.

MARTIRIUL PROFESORULUI UNIVERSITAR DE
TEOLOGIE IOAN V.

GEORGESCU

Încerc să dau viață figurii unui om care, pășind prin viață, a lăsat o dâră de lumină, cu urmele pașilor lui adânc înfipți în lutul țării, în care a trăit, iubindu-și neamul și glia strămoșească de pe înălțimile lui Petre Țuțea. Acesta a fost profesorul universitar Ion V.

Georgescu.

S-a născut în 13 ianuarie 1909, în comuna Bascov, jud. Argeș. Fiu de taran, cel mai mare din 5 copii, trei feciori și două fete. A studiat teologia și literele la Universitatea din București.

După ce și-a luat licența în teologie și istorie, s-a dus la Atena pentru studii de specialitate, pregătindu-și teza de doctorat în teologie. Acolo a stat doi ani, muncind din greu, culegând toate datele cerute de studiul lui de specialitate și pregătindu-și cu multă sârguinta teza de doctorat.

Întors în țara, după doi ani de studii, a ocupat postul de secretar al facultatii de teologie din

București. După pregătiri minuțioase, își susține teza de doctorat în teologie, uimindu-și profesorii din comisie prin felul cum a susținut-o. Nu după mult timp, își susține și teza de doctorat în istorie la universitatea din București. Iată-l cu două doctorate. În timpul acesta era asistent și secretar la facultatea de teologie din București.

A stat mult timp în jurul lui Nae Ionescu, fiindu-i un apropiat ucenic. În clipele de răgaz, în anii de închisoare, îmi povestea adesea despre discuțiile avute cu Nae Ionescu. Îl considera ca primul și cel mai mare gânditor și filosof care a creat scoala în cultura românească. Dintre toți gânditorii noștri, Nae Ionescu a avut cei mai mulți ucenici. Calculat, a trimis pe mulți dintre ei la studii în străinătate, pregătind astfel elita de mâine a culturii neamului nostru românesc.

Prin Nae Ionescu cunoaște bine fenomenul legionar. Se integrează revoluției spirituale a poporului nostru, axata pe coordonatele neamului și constantele creștine ortodoxe.

Paralel cu studiile de teologie, se ocupa și de studiile de istorie universală. În domeniul acesta își alesese o lucrare care necesita multă muncă și cercetări îndelungate pentru elucidarea ei. Avea ca subiect „CIVILIZAȚIA DIN BELUCISTAN”.

Obține o bursa „Humboldt”, tot prin Nae Ionescu. Se pregătea să plece în Belucistan. În timpul acesta - 1937 - este arestat în mod abuziv și ținut două luni, până când i-au retras bursa. Cei din jurul regelui Carol al II-lea au uneltit împotriva lui, reușind până la urmă să-i anuleze

plecarea la studii. Îl știau ca făcând parte dintre ucenicii lui Nae Ionescu. Iată ca, dintr-un început, drumul spinos își deschide porțile pentru Ion V. Georgescu.

În 1940, după ce se decretează Statul national legionar, i se propune un post de ministru în guvernul format de Gen, Ion Antonescu. Din prea multă modestie refuza. Cere, în schimb, să i se permită sa se ocupe de formarea omului în spiritualitatea creștina ortodoxă a facultatii de teologie din București. Din această poziție avea un ascendent asupra profesorilor facultatii.

Ajunsesese acum conferențiar la catedra de Istoria Biblica. Părintele Vintilescu, un oportunist, care era cu toți cei care erau la putere, vine la I.V. Georgescu și-i cere sfatul cum să ajungă sa stea de vorbă cu Horia Sima. Știindu-l o lichea, îi spune:

— „Părintele Vintilescu, să știți ca Horia Sima miroase de la distanta lichelele”.

La auzul acestei înfruntari oțelite, fără niciun cuvânt, îi întoarce spatele și pleacă. Din acel moment Vintilescu i-a devenit dușman de moarte.

După lovitura de stat a lui Antonescu, botezată de el „rebeliune”, Vintilescu prinde aripi.

Îl urmărește pe I.V. Georgescu pas cu pas.

Plecând din tara, Horia Sima lasa la conducerea Mișcării Legionare din tara pe Ion V.

Georgescu. Pe umerii lui apasa o sarcină grea. Destinele neamului alături de Horia Sima sunt în mâinile lui. În 22 iunie, România declara război Rusiei. Prin uneltirile lui, Vintilescu reușește să-l trimită pe front pe Ion V. Georgescu. După doi ani de front, se întoarce la catedra. Fiind bine pregătit, ajunge titularul catedrei de Istoria Biblica la Facultatea de Teologie din București. În situația aceasta îl prind evenimentele de la 23 august 1944. Era unul din vârfurile Mișcării

Legionare din tara.

Într-o zi de august 1945, pe la sfârșit de luna, cu seninul cerului scăldat de razele soarelui dogoritor, Ion V.

Georgescu, sumar îmbrăcat de vara, cu o cămașa cu mâneci scurte, pantaloni albi și cu sandale în picioare, venea de la facultate, agale, spre casă. Se mai oprea din loc în loc, uitându-se pe la vitrine. Acasă îl așteptau doi copii, Răzvan și Bogdan, și soția Ariana. În învălmășeala gândurilor se trezește cu doi bărbați în floarea vârstei în față, întrebându-l de sănătate, într-o românească perfectă. Cei doi îl încadrează între ei, prinzându-l de brațe. Așa, cu mult calm, îl poftesc cu ei până la mașina. Îl obliga să intre în mașina și zboară cu el până la aeroport, unde zoriti îl arunca de-a valma în avion. În avion, tot timpul, cei doi mascau multă bunăvoință și respect.

Iată-l pe Ion V. Georgescu, în plina zi de vara a anului 1945, la 36 de ani, răpit de pe străzile Bucureștiului, urcat în avion și dus la Moscova. Răpit de ruși. După ce și-a revenit din starea aceea de om bulversat, și-a dat seama că-i răpit. Mirarea și întrebările se desfășurau de-a valma în capul lui. Intuia că-i un drum poate chiar fără întoarcere. Fiind sumar îmbrăcat, în avion a îndurat de frig ca-n timp de iarna. Ajunși la Moscova, de la aeroport, cu o mașina, a fost dus direct în fața lui Beria. Deci, răpirea lui Ion V. Georgescu se poate spune că a fost făcută de

Beria. Aceasta se confirma și prin ceea ce voiau să obțină de la prizonier prin anchetele făcute asupra lui timp îndelungat, sub presiune, cu toate metodele binecunoscute de noi toți care am trecut prin infernul comunist.

Zi de zi anchetat și torturat, ajungem în luna octombrie 1945. Ne găsim la marea închisoare din Moscova - Ljubljanka. De aici, noapte de noapte, se făceau presiuni asupra prof.

Ion V. Georgescu. La toate încercările, sub toate metodele de ancheta, atitudinea lui a fost una singură - N-a acceptat niciun compromis. Singurul lui răspuns era: NU. Pe el nu l-a speriat nici amenințarea cu moartea. În tot timpul anchetelor a fost supus la presiuni neobișnuite, cu foame, sete, neodihna și bătaii. L-au amenințat și cu familia, anume că vor lua măsuri și asupra soției. Până la

urma au trecut și la aceste lucruri. Sotia a fost amenințată și data afară din serviciu. Cu multă greutate a găsit de lucru la un atelier de fierarie în București și anume la forja, să bată cu barosul. Sotia a executat tot felul de munci, numai ca să-i poată întreține pe cei doi copii, Răzvan și Bogdan. Mai târziu, au recurs și la alte lucruri, mai murdare, asupra ei, obligând-o chiar să divorțeze. Așa s-au ținut lanț anchetele și presiunile asupra lui, până prin luna octombrie 1946, când i-au promis solemn ca dacă va primi să lucreze cu ei, mergând în

Apus, și va realiza cele propuse, îl vor pune în locul lui Petru Groza. Răspunsul a fost NU.

Într-una din zilele lui octombrie 1946, pe la orele 11, 30, ancheta a luat sfârșit, fiind întrerupta chiar și fraza. I.V. Georgescu a fost condus într-o alta celula, mai mare, cu pereții și tavanul lacuiti cu negru. Pe jos era ciment mozaicat ca-ntr-o baie, cu gura de canal pentru scurgerea apei. În tavan era montat un bec de 500 de lumini. Prin gura canalului venea un zgomot ca de frigider. Avea, deci, în camera instalat un microfon. Permanent era supravegheat.

Camera nu avea nicio fereastră. Aerul era condiționat. Un an de zile n-a văzut lumina zilei, n-a văzut fata de om, în afară de gardianul care-l păzea și avea grijă de el și vorbea românește.

Atunci când, în țara, sub senilele tancurilor rusești, se implanta comunismul, zdrobind încercările de rezistență, la Moscova, în închisoarea Ljubljanka, profesorul Ion V. Georgescu era zăvorât într-o cameră de supliciu, cu pereții și tavanul lacuiti în negru, fără lumina soarelui, cu un bec de 500 de lumini pentru a-i strica ochii și sănătatea. La plimbare era scos numai în miez de noapte, pe terasa închisorii. De acolo se vedea Moscova noaptea, o mare de lumini. Iată deci programul de zi cu zi al prizonierului: în miez de noapte plimbarea, ziua prin gura de canal se auzeau tot felul de strigate, muzica, gălăgie, un adevărat infern. Toate acestea i se aplicau în

mod deliberat prizonierului pentru faptul ca nu rostea alt cuvânt decât UN, raspicat. Fusese șeful

Mișcării legionare în țara, un ostaș credincios al lui Horia Sima.

Din când în când, mai venea câte un ofițer în timpul plimbării pe terasa. Într-o noapte cu stele multe pe cerul Moscovei, discutând, profesorul Georgescu, la un moment dat, l-a întrebat pe ofițer:

— „Ce-ați face dumneavoastră dacă odată ați descoperi pe Dumnezeu după o stea, pe care acum o priviți cu atâta indiferență?”

Ofițerul s-a uitat lung la el, n-a răspuns nimic și a plecat. De atunci, n-a mai venit nimeni la el. În camera îl chinuiau lipsa de aer, foamea, setea și neodihna. Ochii îl jenau din cauza luminii prea puternice a becului. Din când în când, gardianul, când se întorcea de la plimbare, îi dădea câte o bucată de pâine. În șoapta îi spunea s-o mănânce repede. Mai tâșnea din când în când acea bunătate a omului de pretutindeni, fărâma din divinitatea sădita de Dumnezeu în adâncul ființei umane. Așa s-au scurs zilele anului de izolare și-n octombrie 1947, exact la aceeași oră - 11, 30 - în aceeași zi, a fost chemat la ancheta, de același ofițer, continuându-se ancheta de la aceeași fraza întreruptă, exact ca și când nimic nu s-ar fi întâmplat. De aici se poate concluda la ce tehnica au ajuns în a distruge tot ce-i omenesc și a anula orice personalitate din om. Ne întrebam acum, la ce au folosit toate acestea? Acum, când în Rusia Partidul Comunist nu mai are puterea. Din toată ancheta nu s-a putut ajunge la intimidarea lui Ion V. Georgescu. N-au reușit să-l condamne. I-au dat 20 de ani de lagăr, pedeapsa administrativa. După doi ani de anchete și suplicii în marea închisoare Ljubljanka din Moscova, Ion V. Georgescu este dus într-un lagăr de munca din nordul Siberiei, Verhoiansk - polul frigului.

De menționat este faptul ca prof. Ion V. Georgescu, în toți anii lui de patimire în gulagul rusesc, n-a întâlnit niciun român. În așa fel a fost păzit de securitate încât nu

a reușit, niciodată, să întâlnească un român. Le era frica de evadare sau răzvrătire. Pe unde s-a dus, Unta, Irkutsk.

Krasnoiarsk, Vorkuta, a muncit din greu. Ajuns la Verhoiansk, polul frigului, a fost băgat în mina. Aici n-a stat mult și a fost scos la suprafața, unde a muncit la exploatarea lemnului din pădurile Siberiei. În tot timpul lagărului, cei mai mulți cu care a stat împreună au fost rușii.

Numai după aceea chinezii. Cei mai revoltați împotriva regimului erau rușii. Ajunsese, după un scurt interval de convietuire cu rușii, să învete bine limba rusa. Condițiile de viața erau grele.

Frigul îl chinuia greu de tot. Aici unde era polul frigului, omul nu putea să reziste mult. Cei mai mulți se îmbolnăveau de inima. Era așa de frig, ca dacă scuipai, saliva până jos ajungea ca o piatră. Pe lângă ruși și chinezi mai erau și alte naționalități, dar mai puțini. Pe cei care i-a cunoscut mai bine dintre străini erau chinezii. Se împrietenise bine cu ei. La un moment dat lagărul rămâne fără medic. Ofițerul politic, care se ocupa cu dosarele deținuților, vine la prof.

Georgescu și-i spune să ia în primire cabinetul medical. El rămâne surprins, întrebându-se de ce îi cere lui lucrul acesta, când el nu este medic. Îi explica politicului acest lucru, dar nu este înțeles. Pe dosarul lui scria „doctor isteolog”. Adică, doctor în istorie și teologie. Ofițerul nici nu voia să știe de cele ce-i spune prof. Georgescu. Știa un lucru și anume că isteologia era o disciplină a medicinei. Este băgat la arestul lagărului pentru nesupunere. Cu greu scapa de acolo.

În zilele acelea grele de arest, gândul lui zboară peste munți și vai, peste mari și tari, zbură cei la de acasă. Fruntea lui boltită se înnoiră. Intuia că cei de acasă, din România, sunt prigoniți și maltratați. Într-adevăr, acasă era mult mai greu. Sotia a trebuit să divorțeze pentru a putea crește copiii. Cu toate acestea, securitatea n-a lăsat-o în pace. Casă, care era proprietate personală, a luat-o tot

securitatea. Sotia și copiii au fost scosi în drum și-n casa a intrat un ofițer de securitate.

Fratele prof. Georgescu ajungând colonel de securitate, prin el securitatea îi făcea tot felul de șicane sotiei sale. Până la urmă a fost obligată să se recasatorească. La vremea aceea nu se mai putea afla nimic de acasă, din țara.

Dorul de țară și gerul aspru de la Verhoiansk l-au îmbolnavit de inimă. Este internat în spital. Acolo, spitalul era improvizat într-o clădire făcută din lemn. De acum începe calvarul.

Puterile începeau să-l părăsească, dorul de fără să-l usuce și gândurile să-l macine. Niciodată, el n-a reușit să-și piardă urmele în marea masă a deținuților de toate neamurile, să scape de urmărirea securității. El era, numai și numai Ion V. Georgescu, urmărit până în pânzele albe.

Viața acestui om, constituie una din marile epopei ale neamului nostru. În tot acest timp se ruga lui Dumnezeu. Iată ce mi-a declarat într-una din zile la „Noua-Culme”:

— „Mai Tase mai, ești prietenul meu și-ți mărturisesc din intimitățile mele. La vremea aceea, când mă găseam greu bolnav la Verhoiansk, ma rugam lui Dumnezeu, simțindu-L că este viu și-l cu mine. Așa ma rugam: - „Doamne Iisuse Hristoase, Dumnezeul meu cel viu, ajută-mă, nu mă părăsi!” - M-a ajutat și am venit și-n țară, ca acum să ți le spun ție. Poate ca tu le vei duce mai departe și unde trebuie”.

Dumnezeu a voit ca teologul de frunte Ion V. Georgescu să fie în același timp și un mare credincios, punându-și nadejdea în Dumnezeul cel viu. El ne îndemna să ne rugăm lui

Dumnezeu cu tărie și căldura sufletească.

Să ne întoarcem la Verhoiansk, în spitalul unde I.V. Georgescu suferea și se ruga. În urma îndelungatei boli de inimă, slăbise mult de tot. Puterile începuseră să-l părăsească. La un moment dat nu mai putea nici să umble singur pe picioare. Într-o zi calduroasă de vară, bolnavii au

fost scosi în curtea spitalului la soare. Era o curte mare, din loc în loc cu iarba pe jos. L-au scos și pe Ion V. Georgescu la soare pe un petec de iarbă. Stând în șezut, se sprijinea și-n mâini.

I se părea că-i mai ușor. Își dădea seama de gravitatea bolii. Starea sufletească era în plin zbucium. Îl copleșeau amintirile, dorul de țară și de cei de acasă.

Cugetând așa, i se părea că se afla la limitele condiției umane, la hotarele dintre ființa și neființa. Se producea parca o alunecare din planul existenței, în acela al altei existente.

Conștiința lui oscila între cele două limite, atunci când cele două lumi încercau să-l atragă fiecare în inima ei:

a). O lume necunoscută, dar extrem de îmbietoare;

b). alta, în care șoaptele celor două voci se întâlneau, făcându-l să-și dea seama că mai exista, deși aluneca mereu spre punctul de a nu mai fi. Sau de a fi, dar altfel decât înainte.

Acesta era mecanismul gândirii lui în momentele de odihnă pe petecul de iarbă din curtea spitalului din Verhoiansk. În clipele când cugetul lui se desfășura, el rupea cu mâna dreaptă firicele de iarbă și le ducea la gură, mestecându-le îndelungat și apoi înghițindu-le. În fața lui se afla un grup format din medicul șef și ajutoarele lui, medici și sanitari. Le arăta cu mâna spre Ion

V. Georgescu cum mănâncă iarbă, spunându-le:

— „Vedeți voi omul acela, care mănâncă iarbă? Tine cu dintii de viață. Nu va muri. Se va salva singur. Din iarbă aceea culege tot felul de vitamine. Voința lui de a trăi îl va scoate din impas”.

Înțelegea acum foarte bine limba rusă. Era stăpân pe ea. După o îndelungată suferință în spitalul din Verhoiansk, se mai întreamează și-i scos din nou la muncă.

După aproape 11 ani de suferință în gulagul rusesc, în 1955, toamna vine în țară, când mai mulți români sunt eliberați din lagărele rusești.

Înainte de a pleca spre țară, prin luna noiembrie 1955, prof. Ion V. Georgescu, în mod insistent, a fost solicitat să rămână în Rusia ca cercetător științific în cadrul Universității din

Moscova. A refuzat categoric acest lucru, la fel ca în anchetele lui din 1945 - 1947, menținându-se pe aceeași poziție, de luptător împotriva comunismului. Deși împovărat de ani, cu fata brăzdată de suferințele anilor petrecuți în gulagul rusesc, voia și dorea din tot sufletul să-și vadă țara pe care a iubit-o cu prețul vieții lui, cu toate că aceasta țară, iubită atât de mult, prin cei care o conduceau, îl răsplătește pe Ion V. Georgescu cu închisoarea de la Gherla, unde-și duce cu fruntea senina mai departe calvarul.

În decembrie 1957, prof. Ion V. Georgescu se eliberează de la Gherla și este trimis în com.

La țară cu domiciliul obligatoriu. Acolo, la Țărmă, l-am întâlnit pentru prima dată. De atunci și până la moartea lui din 21 dec. 1976, am fost împreună.

În Țărmă, așa cum am mai scris, am lucrat împreună tot timpul cât am stat în această comună. După cum iarăși am mai scris, în 12 sept. 1958 am fost ridicați și duși în lagărul de la

„Noua-Culme”, supranumit lagărul morții.

Aici s-a lucrat munca silnică, de istovire și de aruncare în moarte. Foarte rar aveam momente de răgaz. Mai ales atunci când mai eram pedepsiți, ne aruncam la izolare, unde ne mai odihneam. În rest, era iadul pe pământ.

În acest iad, anul 1959, vara, s-a încercat o înscenare de evadare. Se lucra la via din

Nazarcea. Prin aceasta tentativa s-a urmărit exterminarea lui Ion V. Georgescu.

Pentru a înțelege lucrurile mai bine, va reda mai jos tristul episod al înscenării de evadare, pe care l-am publicat în săptămânalul „Lugojul” nr. 17 din 1991.

O ÎNSCENARE DE EVADARE

Ceea ce va istorisesc acum este un episod trist, dar adevărat.

În acea vreme, în luna iulie 1959, ma aflam la infirmeria lagărului, trăind din plin urgia și zvârcolirile celor de acolo. O bună parte din cele întâmplăte este relatata și de Bucur Stănescu în bilunarul AFDPR-ului - Rezistentă - nr. 2 din aprilie 1991, București. Pe Bucur Stănescu l-am cunoscut foarte bine. Am stat cu el în camera la Noua-Culme. Este unul dintre ucenicii lui

Lucian Blaga și Constantin Noica, bine pregătit, atât pe linia culturii, cât și pe cea a caracterului.

A fost un luptător de elita în rezistența românească, cum de altfel a rămas și acum, deși este trecut de 80 de ani. A fost profesor de filosofie.

Într-o bună zi, când coloana mergea, ca de obicei, la lucru la Nazarcea, gardienii se repezeau și loveau în stânga și-n dreapta. Atunci, Bucur Stănescu, ajuns la exasperare, într-un moment de dezechilibru psihic, face un salt în afara coloanei și fuge. Se dezlănțuie într-o fuga nebuna. Trece pe lângă caporal, șeful escortei, și-i spune:

— „Domnule caporal, vrea să mă bată! Eu fug de sub escorta”.

A început urmărirea. În spatele lui Bucur se auzeau pașii ostașului care-și arma pusca, pregătit să tragă. Cuprins de un fel de extaz, nemaifiindu-i frica de moarte, evadatul nu avea de gând să se oprească. Aștepta nerăbdător să simtă lovitura glonțului, aducător de liniște și pace.

Ca prin vis aude o voce gătuia de emoție:

— „Domnule, nu mai fugi, ca eu trebuie să trag. Nu am încotro și e păcat. Eu nu vreau să-mi încarc sufletul cu viața dumneavoastră”. Lui Bucur nu-i venea să creadă. Cu toată starea lui de transa, și-a dat seama că tânărul ostaș folosea o alta limba decât cea oficială: „Domnule”, și nu

„Banditule”. Se vedea ca forțele latente ale poporului român umpleau de har sufletul acestui tânăr, al satului românesc, îngrozit că trebuie să ucidă. Bucur s-a oprit din

fuga. Caporalul, șeful escortei, venea spre fugar, vizibil ușurat, fără să amenințe sau să înjure. Atunci, Stănescu îi spune:

— „Domnule caporal, m-ați convins, socotelile mele sunt doar ale mele și nu am dreptul să vă împovărez sufletul, nici existența cu ele. M-am oprit, dar nu mă mai duc în cordon, stau la pământ, în apropierea dumneavoastră”.

Caporalul i-a explicat că nu-i da voie regulamentul să facă așa ceva, dar l-a asigurat că nu va fi bătut. Gardianul, Baspalian, uimit de comportarea lui Bucur și a caporalului, a început să lovească în stânga și-n dreapta, în rândul coloanei de deținuți, care urmăreau și ei uimiți cele ce se petreceau. Când s-a apropiat de Bucur, gardianul a început să-l înjure și să-l amenințe, repezindu-se să-l lovească. Atunci caporalul i-a explicat că deținuții sunt sub escorta lui, încheind:

— „Dumneavoastră în interior faceți ce vreți cu ei. Le aplicați regimul dorit, dar la lucru nu aveți dreptul să-i bateți că se întâmplă ceea ce s-a întâmplat”.

Ajunși la vie, Baspalian i-a ordonat lui Stănescu să se culce la pământ. El s-a culcat, păstrându-și însă sapa. Gardianului îi era frica de sapa. Se uita pe furiș la Bucur. Dintr-un salt a fost la el. Ca o fiară s-a năpustit asupra sapei. Fulgerator, Bucur s-a ridicat în picioare, cu mâinile încheștate pe sapa. A început lupta. Gardianul era mai înalt și mai tânăr, deci mai puternic decât Bucur. Prinzând cu amândouă mâinile de coada sapei, se străduia să i-o smulga.

Lupta a durat câteva minute, dar lui Bucur Stănescu i s-a părut o veșnicie. A căzut în genunchi și se vedea pierdut. Grăbindu-se să-i dea lovitura fatală, Baspalian a luat o mână de pe coada sapei și a prins de tais, fixându-l spre capul deținutului, unde voia să-l izbească. Printr-o încordare.

Bucur a făcut să-i intre tăișul sapei în podul palmei, care începuse să sângereze abundant.

Gardianul îl amenința:

— „Mi-ai tăiat mâna, Dumnezeuul mă-tii de bandit. Ai să vezi tu la colonie”.

Apoi s-a îndepărtat de Stănescu, oblojindu-și rana cu o cârpă.

Bucuria și mândria puseseră stăpânire pe Bucur. Câștigase o bătălie. Atât de mari erau stările sufletești, încât umbreau teama de ceea ce avea să urmeze. Într-adevăr, răzbunarea lui

Baspalian a fost cumplita, de nedescris. În detașamentul de munca era și profesorul Ion V.

Georgescu, considerat pe atunci de securitate ca unul dintre marii comandanți ai rezistenței românești.

Ajunși în colonie, Bucur Stănescu și Ion V. Georgescu au fost scoși din coloana și duși la izolare. Profesorul Ion V. Georgescu nu făcuse nimic. Se uita și el la cele ce se petreceau. De acum începe calvarul. Securitatea se răzbuna. Se ocupa până în cele mai mici detalii pentru a înscena o evadare organizată, pusă la cale de Ion V. Georgescu. Sunt duși amândoi la izolare, în celule separate și anchetați zile în șir. Au fost supuși la suplicii de neînchipuit. Ion V. Georgescu a primit 100 de lovituri la spate, până la starea de leșin. La fel și Bucur Stănescu. Securitatea voia cu orice preț să scoată un proces de organizare a deținuților de la Noua-Culme sub conducerea lui Ion V. Georgescu și o evadare în masa din lagăr. Tot corpul era numai sânge și răni. Dumnezeu l-a întărit pe Bucur Stănescu și n-a recunoscut nimic din cele înscenate de securitate în legătura cu evadarea. Voiau să-i condamne la moarte. Bucur Stănescu și-a păstrat cumpatul. S-a menținut pe poziție, afirmând că a avut un moment de rătăcire, de groaza, fugind de sub escorta. Aici este marele lui merit. Un om excepțional, de un caracter cum rar se poate întâlni. A salvat viața unui om de aleasa cultura, crescut și format de Nae Ionescu.

După toate aceste peripetii, într-un moment de disponibilitate, profesorul Ion V.

Georgescu ma ia deoparte și-mi spune:

— „Asculta, prietenul meu cel mai bun, am să-ți destăinuiesc câteva lucruri foarte importante. Să fii cu mare bagare de seamă. Dacă tu scapi cu viața din acest iad, să transmiți mesajul meu celor în drept din conducerea Mișcării Legionare. Dacă eu voi scapa din acest infern și voi reuși să ies afara înaintea ta, atunci nu mai ai obligația acestui mesaj. Vezi tu, ca securitatea este hotărâta sa ma lichideze. Le sunt incomod. Ai văzut din aceasta înscenare de evadare, care nu le-a reușit, dar eu m-am ales cu o sută de lovituri la spate. Și acum le simt.

Ceea ce-ți spun acum este mesajul meu către Horia Sima.

— La Moscova, în 1945 luna oct. mi s-a cerut de către Beria, în cadrul anchetei următoarele:

1). Să renunț la Mișcarea Legionara și să colaborez cu ei.

2). Să merg în Occident, unde să duc o activitate de anulare a Mișcării Legionare pe plan politic și ideologic.

3). Să-l suprim pe Horia Sima, prin orice mijloace. În toate acțiunile mele voi fi ajutat de oameni de încredere, bine pregătiți și pusi la punct cu toate problemele. Dacă voi face acest lucru, voi fi bine răsplătit.

În 1946, spre sfârșitul anchetelor, mi-au promis locul lui Petru Groza ca președinte al

Consiliului de Miniștri în România. Nu am primit acest lucru. Tu știi foarte bine toate astea din cele ce ți-am povestit până acum de când ne-am împrietenit.

4). Eu am făcut o caracterizare a Mișcării Legionare în câteva zeci de pagini bătute la mașina. A fost în cele din urmă primită de conducerea politica a securității. Am reușit să scot

Mișcarea Legionara ca o mișcare democrata, cu argumente bine susținute. N-a fost niciodată nici fascista, totalitara și nici comunistă. Este o mișcare democrata, de centru. Este o caracteristică a ființei neamului românesc. În prezent se găsește în dosarul meu de la Moscova.

Pentru mine, Horia Sima, cu toate slăbiciunile lui și cu tot omenescul din el, supus de multe ori greșelilor, este singurul care s-a dovedit capabil dintre noi toți.

Ascultându-l pe omul care i-a înfruntat pe Beria și pe Stalin, cu prețul vieții, în 1946, la

Moscova, deci la ei acasă, m-am înflorat. Îmi era teama că nu voi fi în stare să fac acest lucru. Să duc acest mesaj, al unuia dintre cei mai mari luptători din mișcarea de rezistență din infernul roșu – Ion V. Georgescu.

Tot timpul s-a considerat un umil soldat în tranșee.

Dacă tot m-a ales pe mine să duc acest mesaj, atunci m-am rugat lui Dumnezeu să mă ajute și să mă lumineze. Să mă întărească să duc la îndeplinire aceasta misiune. În fața lui

Dumnezeu și a neamului românesc, eu mi-am făcut datoria. Acest mesaj l-am transmis exact așa cum este cel de față. Dacă n-a ajuns în mâinile lui Horia Sima, se fac vinovați cei care l-au primit de la mine și nu l-au dus unde trebuie.

De la Noua-Culme, în luna mai 1960, am fost duși la Periprava. Viața din Periprava ne-a unit mai mult, muncind tot timpul împreună. Felul cum s-au scurs zilele noastre, aici în colonie, constituie obiectul unor alte episoade.

Țin să menționez ca și aici, la Periprava, Ion V. Georgescu era urmărit și anchetat de securitate destul de des. Datorită atitudinii luate de el și a sfaturilor pe care ni le-a dat noua, celor mulți, am reușit să ne salvăm viețile, scăpând de o nouă tentativă de reeducare, ce se pregătea cu mult.

S-a eliberat în 12 sept. 1962. Noi am continuat lupta împotriva celor care voiau să instituie reeducarea până în 1963, când am reușit să-i dăm pe nebuni peste cap.

După eliberarea mea, din 6 mai 1964, am reușit să iau legătura cu prof. Ion V. Georgescu, bucurându-ne că am scăpat cu bine din infern. Ne făceam vizite la București și Lugoj.

În 17 iunie 1976, când am fost la el acasă, la

București, a ținut să-mi spună multe lucruri.

A fost chemat de multe ori de securitate. Ba chiar l-au și reținut câte două, trei zile. Securitatea era la curent cu vizitele noastre, unul la altul. Mi-a și spus să nu mă feresc de prietenia noastră.

A declarat tot ce știa despre noi. Așa-mi explic eu acum faptul că aveam permanent un agent după mine. Asta a fost și după revoluția din 1989. Nu este exclus ca și acum, acest purtător de grija să fie după mine. Ziua de 17 iunie 1976 a fost și ultima întâlnire a noastră. În 21 dec. 1976

a murit în urma unui atac de cord. În legătura cu moartea lui se pot spune multe lucruri. Când am fost la el, în iunie 1976, mi-a destăinuit unele lucruri care acum îmi dau de gândit. În acel an, a făcut un control medical, cu analizele respective, la Academia de Științe Medicale, unde avea o nepoata angajată. Acolo, medicul respectiv i-a spus ca tratamentul care i s-a aplicat, de ani de zile, a fost greșit. I-a provocat un proces T.B.C. la fundul de ochi. Boala era destul de avansată și nu știau dacă se mai poate face ceva. Într-adevăr, nu s-a mai putut face nimic. În 21 dec. 1976 a decedat. S-ar putea interpreta ca acest tratament a fost aplicat greșit cu buna intenție de către medicul curant, care era și prof. universitar. Un mare semn de întrebare.

Ion V. Georgescu a luptat până la moarte împotriva comunismului, tot timpul de pe baricade. Niciodată n-a regretat ca a mers pe acest drum, pentru ridicarea neamului românesc.

Într-o zi, mi-a declarat ca dacă ar trebui s-o ia de la capăt cu viața, tot pe acest drum ar merge.

Numele lui va fi mereu pe buzele noastre. Figura lui va fi permanent în mijlocul nostru și vom striga totdeauna prezent pentru el.

Eroismul de care a dat dovada este legendar.

DE LA NOUA-CULME LA PERIPRAVA

Speranțele noastre de a scăpa din lagărul morții s-au

înfiripat încă din toamna anului 1959, când primul lot de deținuți a plecat undeva. Nu se știa unde. Fără voia lor, chiar dacă în necunoscut se duceau, bucuria le umplea sufletul. Scăpau de Noua-Culme, iadul roșu. Am rămas noi, cei care am trebuit să mai trecem o iarnă în acest cazan smolit, iadul unde ne târam zi și noapte, orbecaind fără nicio țintă. Singura țintă cunoscută de ei era exterminarea noastră. Voiau

„Realizarea” a cât mai multor dispăruți.

Dacă pentru toată planeta „Pământ”, o epidemie de gripa, așa cum a fost cea de la

Noua-Culme era considerată o primejdie pentru viața omului, în lagărul morții, gripa din 1959 a constituit un eveniment de mare bucurie și deplină satisfacție a conducerii, ca natura le-a prilejuit o secerare în rândurile noastre, cei considerați dușmanii poporului. Aceasta era dragostea față de om, lupta pentru mai binele omului, pe care o fluturau în toată lumea drept ultim scop și suprem ideal, capital neprețuit - omul.

Realitatea, însă, era alta. În realizarea omului nou, prima etapa o reprezenta distrugerea lui, ca ființa umană, ca entitate spirituală. Procedau la înlănțuirea lui, exploatându-l prin cele mai sofisticate metode.

Pentru ei, principiu de viața era ura, și nu dragostea. Dar, s-a dovedit ca dacă dragoste nu este, nimic nu este. Omul a plătit și aici tributul lui cu miile de morți, dar n-a renunțat la lupta de apărare, de supraviețuire.

Omul urca Golgota spre învierea lui din moarte la viață. Acesta este unicul drum spre viața veșnică, spre nemurire.

La început de primăvara, prin aprilie 1960, printre noi, cei rămași la Noua-Culme, își făcuse loc un zvon. Plutea lin peste noi vestea plecării din lagărul morții și desființarea lui.

Prinsesem cu toții curaj, ca mlădițele pomilor primăvara, când seva dătătoare de viața le smulge din amăriri, spre noi nadejdi de viață. O undă de bucurie

ne umplea sufletele. Scăpam de moarte, scăpam de infernul roșu, ne spuneam noi în gândurile noastre. O șoapta zbura prin colonie:

— „Mai frate, să știi ca plecăm de aici, vom scăpa și asta-i bine”.

La început, totul se schița pe lumina bucuriei. Se încropeau, parca, noi nadejdi. Prinsesem viața, ca primăvara vegetația. Ca prin farmec, totul se întorcea la viață. Așa eram noi acum. Ne apropiam de luna mai 1960, când speram să plecăm din lagăr. Unii dintre noi fixasem data plecării în mai, alții o fixaseră în luna aprilie. Și, totuși, după câte-mi aduc aminte, plecarea s-a făcut în luna aprilie 1960, cam pe la mijlocul ei.

Ca-ntotdeauna și pretutindeni pe pământ, la toate neamurile, orice acțiune secretă își are fisura ei, pe unde străpunge și se îndreaptă spre cei cărora le este destinată. Așa am ajuns și noi să știm cu câteva zile înainte de plecarea noastră. De această veste eram siguri. Bucuria era mare.

Dar... și acum, ca de altfel în orice moment din viața omului, speranța întotdeauna este secondată de deznădejde, de teamă. La noi acum, ca din senin parca venita, bucuria plecării era umbrita de teama că ne vor duce în Rusia. Un freamăt se strecurase în tot lagărul. Dacă ne duc în

Rusia, de acolo nu mai venim acasă. Pe acolo ne vor rămâne oasele. Deznădejdea plutea pe aripile morții. Freamătul bucuriei era diminuat de cel al fricii de deportare. Ne gândeam cu toții în tăcere la acel: - „Poliod na Sibir”.

Vine și ziua plecării. Eram în luna aprilie 1960. La 500 de metri de colonia noastră era halta CFR. Noaptea a fost adus un tren cu mai multe vagoane de marfa închise. Era pentru noi.

Colonia prinsese viața. Furnicarul de oameni se mișca în toate părțile. Gardienii strigau la noi, înjurându-ne. Noi, în șoapta, ne chemam unii pe alții. Peste tot un

freamăt. Freamătul necunoscutului. Unde mergem? Unde ne duc? Ne duc în Rusia? ne întrebam fiecare din noi.

Era o zi cu soare, cald și plăcut pentru cei liberi, dar acum și pentru noi, care speram în mai bine. Printre noi aveam mulți oameni care mai fuseseră în Siberia ca prizonieri de război sau ostatici. Așa era și profesorul Ion V. Georgescu, despre care am mai vorbit. Tot timpul ne încuraja și ne spunea ca omul trebuie să spere, să fie tare. Orice intrare are și ieșire. Vom ieși și de aici cu bine. Eu eram cu el tot timpul.

Pentru plecare, ne pregătisem bagajele, cele câteva zdrențe, gamela și lingura legate toate în pătura. Ne încolonom, camera după camera. Se formează o coloana parca nesfârșita. Așa cum suntem, încolonați după nume, ne îndreptăm spre gara. Ne așteptau vagoanele de marfa.

Acolo, în vagoanele acelea era înghesuit cel mai de preț capital al Comunismului, OMUL.

Bietul om. Din vârful de piramidă în creația lui Dumnezeu, a ajuns la poziția de animal.

Gându-mi zboară la Miron Costin, care așa a spus: – „Bietul om sub cârma vremii”.

În raiul comunist am trăit din plin acest dicton.

Încolonați, numărați și cântăriți, plecam, deci, spre gara. Acolo, în ordinea apelului ne urcam în vagoane. Vagon după vagon se completează și se da, toată marfa vie, în primirea pazei, securitatea. Urcați în vagoane, fiecare din noi ne căutam un loc. Ne așezam pe sumarul bagaj, legat în pătura jerpelita. Parca la o comandă, toți într-un oftat exclamam cu voce tare:

— „De acum, Dumnezeu cu noi!”

Printr-un fluierat lung, lung de tot al locomotivei se da semnalul de plecare. Cu un zvâcnut de vagoane și cu scâncet de tampoane, de-abia, de-abia trenul se urnește din loc. Obidiții sortii, înghesuiți în vagoane, treceam prin fata coloniei, care era așezată, fata de calea ferată, la vest, pe o pantă lina în urcuș. Din mersul trenului vedeam toate baracile, defilând parca, prin fata noastră.

Lasam în urma o viață hartuită, un loc de sinistre întâmplări, un loc de tribut în vieți omenești.

Simțeam că nu ne vom mai întâlni cu acest lagăr al morții, cu acest infern pe pământul țării noastre.

— „Dobrotici, Dobrotici, Măria Ta, prea mulți au murit într-un lagăr din țara Ta!”

— „Adio, lagărul flămândule, prea mulți frați ne-ai înghițit. De-acum, făcea-te-ai stana de piatră, pulbere de drumul mare, spulberată de vânt în cele patru unghiuri ale pământului.

Blastamat să fii de neamul românesc pe vecie!”

Unde anume am plecat, n-am știut niciunul din noi. Atât doar știam, ca mergem în necunoscut. De la bifurcarea liniei ferate București-Constana, trenul nostru o ia spre nord.

Printre noi, rumoare. Se aud voci deznădăjduite și cobitoare:

— „Fraților, de acum să știți că „Poliad na Sibir” este drumul nostru”.

Unii dintre noi refuzam să credem că-n lumea asta-i numai rău și bine nicidecum. Ușile vagoanelor erau bine închise. Priveam numai pe cele patru geamuri mici și cu gratii ale vagonului. N-aveam prea mult câmp de vedere și nu observam mare lucru. Totuși ne bucuram că am plecat, unde? Dumnezeu știe. Suntem în paza lui. Căutam dialogul cu Dumnezeu, singura speranță care ne-a mai rămas.

Mergând în zăgănitul de tablă și al loviturilor de tampoane ale vagoanelor, intram în zona dealurilor Dobrogei de nord. Apăreau Munții Macinului. Am uitat să vă spun că plecarea de la Noua-Culme s-a făcut dis-de-dimineța tare. Cu noi aveam hrana rece, un vas cu apă și tineta pentru necesități. Ne apropiam de Tulcea. Se vedea Dunărea. Ajunși în gara, pe rând, fiecare vagon se deschide și tot așa, pe rând, ne dam jos.

Încolonati, ne îndreptam spre vapor. Dacă până acum unii dintre noi mai speram să nu mergem în Siberia, acum când ne-am urcat pe puntea vasului aveam cu toții credința

ca Siberia ne va înghiți.

Până la Tulcea am mers în simfonia roților de tren, iar de aici încolo, în simfonia valurilor

Dunării. Ceea ce am observat cu toții era faptul ca mergeam tot în necunoscut și de aci încolo. Se făcuse noapte de-a binelea când vaporul se lupta cu valurile. În noapte nu prea vedeam mare lucru pe malurile Dunării. Din când în când ne mai așezam capul pe boccea noastră, cu gândul de a dormi, dar, ca un făcut, somnul nu se prindea de noi. Vaporul aluneca pe luciul apei, încet, încet, la vale. De la o vreme începuse să se mijeasca de ziua. Una după alta, stelele dispăreau de pe bolta cerului. Se anunța o zi cu mult soare.

Iată, deci, cum, în sufletele noastre de surghiuniti, își fac loc și clipe de fericire.

Doamne, ce frumos a apărut răsăritul soarelui. Văpăile de foc ale lui se oglindeau jucause în apele Dunării. Era o feerie. Uitasem de-a binelea, extaziați, de faptul că eram robi. Priveam cu nesaț un răsărit de soare în Delta.

— Minunate sunt lucrurile Tale, Doamne! Robi fiind, Tu ne-ai învrednicit cu aceste clipe de fericire. Să putem privi tot farmecul creației Tale.

Se vedeau localitățile și frumoasele coline ale Basarabiei, altădată pline de grâu și pline de dor. Acum... casele oamenilor pline de sărăcie și toate-n pustie. Cu sutele de mii, frații noștri basarabeni luaseră drumul Siberiei. Pe pământurile noastre, străinii își făcuseră cuib, cuib de cucuvele, pasari de noapte, rapitoare. Azi pretind că-i cuibul lor, câștigat cu truda, furându-l.

Luptându-se cu valurile, vaporul nostru ajunge la un ponton, un port improvizat în delta.

Cu amorțeala în oase, fiecare din noi ne dezmeticeam și ne adunam pe puntea vasului. În ordine, ne dam jos. Acolo citim pe o tabla-indicator: „Periprava”.

Ajunsesem deci în colonia Periprava. Am scăpat de „Poliod na Sibir”. Ca la o comanda, toți respirăm ușurați,

cu mai multă lumina pe fetele speriate. Se realizase descătușarea ființei noastre.

Încolonați, câte patru în rând, plecam din micul port, cu boccelele-n spate, fără cadența, tropaind pe drumul uscat și plin de praf al deltei. Suntem de acum în plina delta, la Periprava. Și mai suntem și în apropierea vestitei păduri LETEA. După o jumătate de ora de mers, colbaiti din cap până-n picioare, la colonie.

Colonia Periprava era așezată pe un mamelon domol, ferita de inundații și de umezeala accentuata în timpul ploilor. Era un lagăr de munca de gradul IV. Aici se muncea într-o atmosferă mai umană. Toți cei care erau aici trebuiau să muncească. Se lucra pe terenul IAS-ului din cadrul Ministerului de Interne, pe o suprafață de 10.000 de hectare.

Când am intrat în colonie, am rămas surprinși cu toții de marea deosebire dintre

Noua-Culme și Periprava. Baracile erau așezate în ordine, cu ferestre mari și luminate, fără geamuri varuite. Deținuții, în timpul liber, se puteau plimba fără opreliste prin colonie. Nu ne venea să credem. Gardienii nu se făceau văzuți, decât numai când se făcea număratoarea.

Dintr-odată parca, puhoiul libertății rupsese barajul interdicțiilor. Respiram în voie și ușurați. Năpasta terorii dispăruse. Ni se părea ca de-abia acum ne mișcam și noi ca oamenii.

Din fata coloniei, spre nord, peste Dunăre, se desfășura o priveliste încântătoare. Se vedea

Vâlcovul, oraș altădată al nostru, acum răpit de vecinii de la răsărit. Ne apărea frumoasa noastră

Basarabie, cu sudul ei, tara cetăților lui Stefan cel Mare și Sfânt, tara plină de grâne, plină de dor.

PERIPRAVA, O RAZĂ DE LUMINA ÎN
INFERNUL ROȘU

Așa vedeam noi, cei veniți din lagărul morții, Noua-Culme, ca Periprava era ca o rază de lumina în infernul comunist. Universul concentrationar românesc, pentru

foarte mulți deținuți politici, s-a încheiat cu aceasta raza de lumina din iadul roșu, Periprava.

Dacă pentru tot ce-i în viață, din regnul animal și vegetal, delta este un rai, atunci și noi, cei veniți din lagărul morții, tot un colț de rai l-am considerat, făcând abstracție de multele neajunsuri create de cei ce ne păzeau.

Munca dusă în aer liber, la grădina, pe malul Dunării și pe nesfârșitele tarlale ale IAS-ului din cadrul MAI-ului, ni s-a părut mai ușoară în raport cu cea de la Noua-Culme, Canal, Mina și

Aiud.

Ne bucuram din plin de razele soarelui din delta, de jocul pasarilor în zbor, de zbenguiala peștilor în apele Dunării și ale nesfârșitelor canale din delta, de fuga ratelor sălbatice, surprinse cu puii după ele, în stufarisul des, de parfumul întinselor covoare de flori dintre canale și de pe malul lacurilor naturale din pădurea Letea, de freamătul pădurilor, asemenea celor tropicale, ale acestui frumos parc natural, LETEA.

Iată și un paradox. Realizasem atâtea clipe de fericire în Universul Concentrationar românesc.

Pășind pentru prima dată în pădurea Letea, surprinși am fost și noi, și viețuitoarele pădurii. Țâșneau carencotro, disparând în desisuri. Extaziați, ne bucuram de farmecul naturii, de farmecul și perfecțiunea creației lui Dumnezeu. Iată ca din nou, realizam acea fericire, așa cum spunea Nicolae Steinhardt, în infern. Cele mai multe ocazii mi le-a oferit Periprava, în cei patru ani trăiți în delta.

Munca se desfășura organizat, în brigazi de lucru. Șef de brigada era unul consimțit de noi, bineînțeles din rândurile noastre. Ajunsesem la acest consemn între noi, deținuții, ca oricare ar fi numit șef de brigada, să lupte pentru a ne usura viața. Eu am fost în brigada lui Petre

Rebreanu, nepotul de frate al scriitorului Liviu Rebreanu. Toți ne înțelegeam foarte bine. Lucram la grădina lagărului, așezată pe malul Dunării, la vreo 5 km.

de colonie. făceam cale de o oră până la locul de muncă. Grădina avea o suprafață de 25 de hectare. Se cultivau toate zarzavaturile necesare coloniei. Preponderenta aveau roșiile, ardeii și varza. Celelalte se cultivau în raport cu nevoile coloniei. De-a lungul Dunării era o dalma, formată de un dig făcut de oameni pentru apărarea terenurilor agricole de revărsările Dunării. Acest dig avea lățimea de 3 m. Se putea merge pe el cu mașina. De acolo, adesea ne uitam pe celălalt mal, unde se vedea

Vâlcovul, oraș românesc din mosi-stramosi. Puneam mâna streșina la ochi și adulmecam zarea oftând. Colț din țara noastră, ni l-au mâncat străinii. Dar... ne spuneam noi atunci, nu va trece mult și istoria ne va face dreptate. Ne vom lua pământul, care fusese al razeșilor lui Stefan cel

Mare. Pentru care Ioan Voda cel Viteaz a murit spintecat de turci.

Toată grădina era împărțita în parcele mari, după nevoile culturilor respective. De la

Dunăre pleca un canal principal, amenajat pe un dig, care tăia grădina în două. Pe acest canal venea suvoiul de apa și alimenta toată grădina. Din acest canal principal se desprindeau alte canale secundare, pe care venea apa pentru a iriga nesfârșitele parcele din inima grădinii, cu felurite zarzavaturi și plante, care aveau nevoie de apa în plina vara. Roșiile, ardeii și varza aveau prioritate la udat. Pe malul Dunării mergeau, de dimineața și până la orele 12, permanent, două pompe de mare calibru, care trăgeau apa din Dunăre. Acest canal principal era construit din scânduri groase de stejar, de 5 cm, fiind mai rezistente la umezeala. Lățimea canalului era de 1

metru, iar adâncimea apei, de o jumătate de metru. Din loc în loc erau făcute punți de trecere peste canal. Se putea trece și prin săritura. Tot canalul era construit în adâncul digului care tăia grădina în două, așa cum de altfel am mai spus.

De la distanță îți făcea impresia că-i un canal săpat numai în pământ. Din acest canal principal, așa cum am

mai spus, se desprindeau alte canale secundare, care plecau perpendicular de pe linia lui, în inima tarlalelor grădinii. La deschiderea fiecărui canal secundar era o usita care se ridica în sus ca la stavila. Se putea regla, după cât era nevoie să dai drumul la apa. Toate canalele secundare, pe o anumită distanță, erau construite tot din scândura, ca nu cumva apa, prin presiunea ei, să facă vreo fisura în canal și să se piardă, inundând fără rost cultura. În lunile de vară, cu diminetile senine, cu albastrul cerului scânteind în soare, prevestind o căldura înăbușitoare, noi, echipa de udatul grădinii, în chiloți albi și cu sapa în mână, fiecare alergam de colo-colo, conducând apa unde și cât trebuia fiecărei parcele. Era o muncă istovitoare, dar și reconfortanta. Eram toți niște făpturi în soare, în chiloți numai și cu galenți în picioare.

De atâta soare în nenumărate zile de vară, pielea noastră se bronzase peste măsura. Mai ales eu, care de la natura sunt cam tuciuriu, arătam ca un negru. Numai chiloții erau albi pe noi.

Când se murdureau de stropitul cu noroi din canal, îi spalăm și se uscau la soare, nici în jumătate de oră. Adesea, când căldura era prea mare, ne băgam în canalul principal și făceam baie.

Gardianul nu ne avea treaba noastră. Stătea la umbra sa nu-l arda soarele. Se păzeau și ei mai mult de turnatori. La Periprava, de multe ori gardienii se solidarizau cu noi, împotriva turnatorilor. Periprava a făcut o nota aparte fata de toate celelalte închisori și lagăre din țară.

Să ne mai întoarcem acum și la grădina noastră, colț de rai, pe malul vechiului Danubiu:

La grădina, parcela cu parcela, udam cu multă grijă. Eu mă nimerisem la loturile cu ardei.

Dădeam drumul la apa la mai multe parcele deodată. Când ajungea apa la jumătatea plantei, închideam micul canal al parcelei cu o sapa de pământ, luat de alături, deschizând la parcela opusa a canalului. Și așa, până la orele 12, trebuia să terminăm cu udatul. Dupa-masa

soarele era prea puternic. A doua zi veneam și sapam ceea ce cu o zi înainte udasem. Cam la trei zile fiecare parcela ajungea din nou la apa. Noi, cei care eram în această echipa, trebuia să venim și duminica la lucru, la udat. Cu adevărat, au fost momente de oarecare destindere, ba chiar clipe de fericire în timpul lucrului. Unii lângă alții, povesteam atâtea lucruri, unele chiar inedite, fără a încetini ritmul de muncă. Asta se întâmpla de obicei când pregăteam zarzavaturile pentru conserve sau pentru ambalare.

Cât lucram la conserve, nu eram opriți de la consumul lor. Puteam mânca oricât am fi dorit, cu condiția de a nu duce nimic în colonie. Cu toate acestea, am dus în colonie suc de roșii, în sticle de bere, pentru cei care erau bolnavi de colita. Era recomandat de medic și le făcea bine.

Alte medicamente nu erau pentru noi. De multe ori aveam grija să-l aprovizioneze pe Ion Udrea, învățător în Caransebeș, un bun prieten și coleg.

Programul de lucru începea cu noaptea în cap. Deșteptarea suna la ora patru dimineața. Ne sculam repede și ne pregăteam. Cafeaua cu o bucată subțire de pâine o luam aproape din mers.

Cu asta lucram noi până la orele 13, când ni se aducea masa la locul de muncă. În jurul orei 5, ne găseam încolonați, brigada după brigada, cu apelul făcut și gata de plecare. Ajunși la grădina, încadrați de ostașii de paza, ne așezau pe un singur rând, fiind luați în primire de gardianul cu grădina. Inginerul Savu, deținut și el, ne repartiza la lucru. În fiecare seară își făcea planul pentru a doua zi. Stăteam în camera cu el și cu unchiul meu, Petru Berzescu, care lucra la grajd. Avea o căruța în primire. O ducea foarte bine. Era în elementul lui. Ne întâlneam seara în camera. Cu noi în aceeași camera mai era și Constantin Pascu. Seara, de multe ori, Pascu se ducea la patul lui Savu, unde legau lungi discuții. Au fost colegi de an la facultatea de agronomie. Fiind și eu pe aproape cu patul,

adesea luam și eu parte la aceste amicale discuții.

Urca Patru mai primea de acasă și pachet. Deci avea și legătura cu familia, într-un fel oarecare. Eu însă nu mă bucuram de acest drept.

El se scula la ora 3 dimineța pentru a pregăti caii și căruța. Era pe postul de conductor de căruța. După el venea un soldat în colonie, care-l și escorta. Fiecare căruța era data în primire unui ostaș care răspundea de om și căruța. Erau bine organizați în desfășurarea muncii de conductori de carute.

Trecut-am amândoi, prin ciur și prin dârmon, dar nu ne dam bătuți. La înfățișare, nu mai arata așa de slăbit. Se întremase. Mâncarea era suficientă. Lotul de parcare al carutelor fiind aproape de bucătărie, primeau mâncarea pe săturate. Dreptul comun, care lucra la bucătărie, nu voia să mănânce de la cazan. Așa că porțiile lor de mâncare le cedaseră conductorilor noștri de la carute. De la el din pachet nu mai putea să mănânce. Astfel se face ca eu și Costică Pascu, mâncam din pachetul lui. Se bucura când îi spuneam că am umblat la provizii.

Erau peste zece carute. Mergea acest convoi de carute prin toată delta. Adeseori se duceau și până-n inima pădurii, bucurându-se de farmecul ei, după lemne de foc pentru nevoile coloniei.

La grădina, după ce ing. Savu ne repartiza pe toți la locul de muncă, noi ne vedeam de ale noastre până la ora mesei. Pentru masa aveam la dispoziție o oră. Cei care eram în echipa de udat, în zilele de ploaie, executam alte lucrări. Sub ochii noștri, grădina cu fiecare zi ce trecea lua altă înfățișare, soarele deltei smulgea plantele din pământul bogat și le înalta cu frunțile spre cer. De multe ori noi, cu ochii pierduți în zare, cu sufletul ademenit spre zări senine, cu gândul în zbor peste munți și vai, în spațiul mioritic, ne uneam cu cei de acasă, mama, tata, soție, copii, frați și surori. Cu lacrimile înecate în noi, încheiam șirul vedeniilor dragi cu bunicii, cei care-i mai aveam.

Eram în plina vară a anului 1960. Veniți de la Noua-

Culme, am reușit, în buna măsură, să uităm de cele îndurate în trecutul atât de apropiat. Totuși, la locul de muncă ne mai confruntăm și cu rânjetul sau bruscătul în surdina al unor gardieni, care făceau acest lucru cu pasiune.

În anul 1961, vara, s-a înființat o bibliotecă pentru noi. Deși nu prea aveam timp de ele, am reușit să luăm cărți și să ne bucurăm de ele, după o atât de îndelungată vreme. Se mai strecurau din când în când și ziare. De la orele 17, când veneam de la lucru, și până la orele 21, când suna stingerea, mai încercam să citim. De fiecare dată când luam cărți pentru mine, luam și pentru unchiul meu Petru Berzescu. Îi plăcea să citească.

Fără doar și poate, cărțile au fost anume selecționate pentru noi. Aproape toate erau teziste și-n sprijinul ideologiei comunist-atee. S-au mai strecurat printre ele și cărți bune, dar puține. În planul lor, prin înființarea bibliotecii, ținteau la pregătirea terenului prielnic declanșării unei reeducări gen Pitești. Poporul nostru are o zicală cu multă înțelepciune în conținutul ei: -

„Unde dai și unde crapa”. Timpul a dovedit ca, într-adevăr, acțiunea întreprinsă în vederea reeducării, fără voia opresorilor noștri, a crăpat unde ei nu se așteptau.

Munca în colonia Periprava se desfășura în cinci puncte de lucru:

1). CONSTRUCȚII. Aici era o brigadă formată din specialiști în zidărie și dulgherie. În aceasta brigadă lucrau în jur de 100 de oameni. Se construiau case pentru paza coloniei și noi baraci pentru deținuți.

2). GRĂDINA. Pe malul Dunării se întindea locul grădinii, de 25 hectare, unde lucra o brigadă formată din 100 de oameni.

3). CÂMPUL EXPERIMENTAL. Aici lucrau mai puțini oameni, cam în jur de 20, conduși de ing. Constantin Pascu. În aceasta brigadă am lucrat și eu un timp destul de îndelungat. Era la o distanță de cel puțin 15 km. de colonie, spre Sulina. Până acolo se mergea cu remorca.

4). CULTURA MARE. În cadrul IAS-ului. M.A.I. lucrau miile de deținuți din Periprava.

Aici a fost calvarul. Atunci când noua, celor ce lucram la grădina, Periprava ni se părea o rază de lumina, celor ce lucrau la Cultura Mare li se părea un iad aceasta colonie. Și pe bun drept așa și era, iadul pe pământ. Am avut și eu parte de el. Împreună cu urca Patru, am lucrat la culesul porumbului. În spatele nostru, haita de nebuni, cu parul în mână, ne mâna ca pe vite la lucru.

5). ATELIERELE DIN COLONIE. În interiorul lagărului erau mai multe puncte de lucru:

cizmaria, croitoria, fieraria, tâmplaria, tapițeria, uzina electrica, grajdurile și întreținerea curățeniei în colonie.

În aceste puncte ne desfășuram noi, zi de zi, munca noastră cea de toate zilele.

Din cele descrise până acum am putea spune ca, în lagărul din Periprava, munca se desfășura într-o nota aparte. Se aplicau două regimuri de munca:

a). Regimul drăcesc. În cultura mare a IAS-ului, sub biciul și înjurăturile gardienilor. De câte ori munceam la cultura mare, trăiam clipele de iad de la Noua-Culme și Aiud. Aici lucrau

90% dintre deținuții coloniei. Niciodată nu mi-am putut explica aceasta mare diferență de comportament al pazei la locul de muncă. În timp ce, în colonie, după ce veneau oamenii de la lucru, toți se bucurau de același tratament.

b). Un regim mai blând. La toate punctele de lucru din colonie, afară de cultura mare, munca se desfășura în condiții mai bune.

Așa se face că cei care au lucrat numai în cultura mare, n-au să înțeleagă niciodată ca

Periprava a fost și o rază de lumina, dar pentru unii numai. Pentru ei însă a fost tot timpul un iad.

Seara, când ne întorceam în colonie, eram dărâmați. Balabanindu-ne, de-abia ne târam la baraca noastră, unde,

așezându-ne pe pat, ni se părea că ne ducem cu pat cu tot în fundul pământului. Așa eram de obosiți în zilele când lucram la cultura mare.

Cu totul altfel era la grădina. Se muncea în mai multă liniște și pace. De multe ori interveneau ostașii din cordonul de pază. Șeful escortei era mereu în mijlocul nostru. Nu permitea nicio ieșire a gardienilor, precizându-le ca la locul de muncă ei răspund de pacea și liniștea din timpul lucrului. Aici, la grădina, muncind și glumind, frunțile se înseninau, oamenii uitând de starea în care se găseau. Cea mai plăcuta munca era la început de toamna. Atunci începea recoltatul produselor grădinii. Rând pe rând, după cum se coceau, le strângeam. Se făceau stive mari de varza, aproape de dig, în dreptul pontonului, de unde erau încărcate în șlepuri încăpătoare și transportate în țara, la locurile de desfăcere. făceam și stive de ardei, de toate soiurile. Îi alegeam pentru noi, cei mai frumoși și-i mâncam. Nu ne oprea nimeni. Roșiile, de asemenea, le recoltam și le depozitam în cazi mari. De aici se alegeau pentru bulion și pentru pasta de roșii. Erau trei cuptoare cu cazane mari, unde se fierbeau bulionul și pasta. Cei care lucrau în echipa de conserve, aveau la dispoziție ce era mai bun.

Așa se scurgeau zilele, și cu bune, și cu rele, iar noi uitam adesea unde ne găseam. La vreme de zakuska, având la dispoziția noastră uleiul și sarea, gardienii însărcinați cu supravegherea noastră au ajuns să se împrietenească cu noi. Fiecare din ei avea câte o gamela de zakuska. O mâncau cu multă poftă. În acele clipe, surprindeam omul din ei. Atunci ne considerau semenii lor. Între patru ochi, se destăinuiau ca s-au saturat și ei de haituiala, dar nu aveau ce face. Erau amenințați cu închisoare. În simplitatea lor, se supuneau orbește dispozițiilor satanice. În timpul cât gardianul își înfuleca zakuska, noi îl păzeam să nu fie surprins de colegul lui, celălalt gardian, Nu era niciun fel de dragoste între ei. Se urmăreau și se vâneau unul pe altul ca fiarele din pădure.

Se reclamau unii pe alții politicului și comandantului coloniei. Aici am sesizat cel mai bine lupta care se ducea între ei, cei care formau grupul de paza și cei din administrația lagărului. Erau împărțiți în două tabere:

— Comandantul cu o parte din ofițeri și gardieni, de o parte, iar Comandantul ajutor, ofițerul politic și alți gardieni, de cealaltă parte.

În brigada de construcții, munca se desfășura după un program bine stabilit. Se realizase o comuniune sufletească între muncitori. Șef de brigada era Ion Murariu, din Olosag, aproape de

Lugoj. A făcut parte din grupul de rezistență din partea Clujului - Ardealul de Nord - condus de

Aurel Calin. A fost trimis în Banat pentru a lua legătura cu grupul de rezistență de aici, cu Spiru

Blanaru. A făcut scoala de ofițeri în Germania. În lupta de rezistență a fost unul din marii luptători împotriva comunismului.

La câmpul experimental se muncea în condiții cu totul diferite de celelalte puncte de lucru. Aici era o adevărată oază a păcii și a liniștii, atât de mult râvnită de noi în desertul comunismului. Nu era niciun gardian cu noi. Ne purta grija numai caporalul, șeful de escorta și paza. Ei nu mai aveau treabă noastră până când venea timpul de plecare la colonie. Lucrările erau conduse de ing. Ctin Pascu din Timișoara. Din partea MAI-ului, cel care răspundea de toate lucrările de aici era un inginer agronom de la București. Era cercetător științific din cadrul

Academiei Științelor Agricole de la București. Avea multă putere și influență în Ministerul

Afacerilor Interne. Ne-a creat cu adevărat un mediu plăcut de muncă.

Se cultivau tot felul de culturi, urmărindu-se în mod științific evoluția plantelor până la maturitate. Toate rezultatele se înregistrau într-o condica. Observațiile acestea se făcea cu multă precizie și minuțios. Atunci când

nu era nevoie de 20 de oameni la lucru, o parte din noi ne întorceam la grădina, de unde venisem.

De multe ori venea la grădina unchiul meu Petru Berzescu, cu căruța, pentru a transporta produse din grădina pentru bucătăria coloniei. Atunci aveam grija și-l aprovizionam cu de toate, mai ales roșii și ardei. Le puneam în lada de sub șezutul carutei. De-abia îl așteptau colegii lui de la grajd, să vină cu roșii și ardei.

Când ne întâlneam în colonie și aveam un pic de răgaz, îmi povestea despre plimbările lui cu căruța prin pădurea LETEA. Nostalgic, cu ochii scrutând parcă necunoscutul, îmi spunea ca de multe ori îi venea să se dea jos din căruța, să-și rupă o frunză din copac și să doinească din ea, așa cum făcea odinioara, când era tânăr fecior, prin pădurea dealului Poieni de la Teregoava.

Copil fiind, și acum parca-l aud cum cânta din frunza. L-am iubit tare mult pe urca Patru. Când doinea el, răsună pădurea, îngânându-l în ecouri până departe, departe, peste vaile împădurite. Se auzea până-n Tomnacica, loc de amintire al luptelor încrâncenate împotriva comunismului. Loc de amintiri acum, al doinelor cântate din frunza și al vâjâitului gloanțelor din pistoalele mitraliera.

Eram amândoi, unchi și nepot, în aceeași camera, unde numai noaptea ne vedeam de cele mai multe ori. Acum, Dumnezeu l-a luat la el, în rândul dreptilor, pe data de 11 decembrie 1995.

În anul acela, în ziua de 29 iunie 1995, fusesem la el la Potoc, anume pentru a-l îmbrățișa și săruta de ziua lui, a Sfinților Petru și Pavel. Era o zi de vară, cald și cu mult soare. Și bucuria ne-a fost atât de mare ca, la început, când ne-am văzut, parca amuțiserăm amândoi. Numai ochii vorbeau, scăldați în lacrimi. La cei 85 de ani ai săi, începuse să-mi povestească din aducerile aminte de anii de încercare în luptele grele cu arma în mână, de Pietrele-Albe, când, sub comanda lui Spiru Blanaru, împreună cu fratele sau, Ion, a luptat împotriva comunismului, fiind încercător la mitraliera. Îi rămăseseră în suflet și-n minte

cadența gloanțelor de mitraliera și glasul ferm al lui Spiru.

Cât despre pădurea Letea, îmi aduc aminte de timpul când, într-o echipă, am fost duși la tunsul oilor, pe la sfârșitul lunii mai 1961, la pădurea Letea. Acolo, în marginea pădurii, era saivanul coloniei. De dimineața, ziua se aratase de tot frumoasă, ca o zi de vară. Cerul era atât de senin și de un albastru limpede, limpede și poleit cu aurul razelor de soare, de parcă raiul coborâse asupra-ne. Cânta în noi tot farmecul pădurii.

Ne ancoram în ideal, în visul omului de a realiza îndumnezeirea, așa cum ne spune atât de convingător părintele Dumitru Staniloaie.

Întorcându-ne la oile noastre, pe rând, una câte una, le aduceam la tuns. Mănuind foarfecele, tundeam cu multă grija, să nu tăiem blândul animal, care nu știa să strige. Miresma pădurii ne îmbata, ciripitul pasarilor ne încânta, soarele cu binefăcătoarele lui raze ne încălzea și ne tămăduia, întărindu-ne. Ne simțeam bine. Așezați în genunchi pe covorul de iarba, încălzit de raze, lucram de zor să terminăm tunsul oilor. După operația tunsului, fiecare oaie se scula scuturându-se parca de o nesuferită greutate. Era acum mai liberă, mai ușoară și respira în voie.

Spre asfințit de soare am terminat cu tunsul oilor. Remorca ne aștepta. Cu regretul în suflet că vom părăsi frumosul loc, colț de rai, pădurea Letea, ne urcam toți în remorca. Pe înserate ajungem la colonie.

În interiorul lagărului, munca din ateliere era mai puțin plăcută și de tot plictisitoare.

Mereu aceiași oameni, aceleași locuri, aceeași panorama. Se legaseră oamenii de meseria lor, de truda lor.

Acea raza de lumina, Periprava, despre care am încercat să vorbesc, încetul cu încetul aluneca spre asfințit. Cerul începuse să se întunece. Oameni și locuri se învolburau parca. Vântul rece al încreștării prinse să bată de la răsărit. Să ne pregătim de o nouă luptă.

Nori negri se adunau deasupra Peripravei.

STUFUL DE LA PERIPRAVA

Noi, cei de la Noua-Culme, ajunși la Periprava, credeam cu adevărat ca viața noastră a luat alt drum, drumul spre libertate. Am cunoscut numai aspectul pozitiv. Ca-ntotdeauna, când ai în fața două lucruri rele, cel mai puțin rău devine bun. Așa și noi, când am pășit în colonia asta din adâncul deltei, ni s-a părut un colț de rai în imensul infern al comunismului. Deși robi, minunile naturii ne înălțau spre lumina. Uitam de hamaitul de zi cu zi al gardienilor. Toate se derulau ca-n lumea basmelor și a legendelor. Visam, așteptând și noi un Fat-Frumos, biruitor al zmeului din poveste. Speram și, sperând, trăiam.

Odată cu iarna, noi, cei veniți din lagărul morții, ajungem acum să cunoaștem o altă față a coloniei din Periprava. Partea rea ne apare în toată goliciunea ei. Cei care au avut ghinionul de a fi trimiși la stuf, în mijloc de ape, au cunoscut iarăși lupta cu moartea. De data aceasta, eu am avut norocul de a rămâne în colonie. În schimb, a căzut pacostea pe capul unchiului meu Petru

Berzescu. A muncit din decembrie 1960 și până la 1 aprilie 1961.

Cei rămași am fost mai liniștiți. Lucram în jurul coloniei, la întreținerea silozurilor de produse agricole, la degajarea lagărului de zăpada și la menținerea curățeniei în interior.

Gardienii nu se prea omorau cu grija noastră.

Toată atenția era îndreptată spre stuf. Gardienii cei mai înrăiți erau la acolo. Așa era la stuf, ca și-n viața, un rău nu vine singur. Târaste după el un al doilea rău. Nu ajungeau condițiile precare de viața, se mai adăugau și haituielile gardienilor.

În toamna anului 1960, în țara s-au făcut multe arestări în rândul taranimii. Toți cei care s-au opus colectivizării au fost arestați. Procesul colectivizării trebuia să fie încheiat până în

1961. Pentru realizarea lui, statul comunist a

înlăturat toate obstacolele. Taranul român, prin instinctele lui de proprietate, s-a opus acestui proces. Au fost aduși la Periprava câteva mii de olteni din Dolj și Mehedinți. N-au voit să intre în colectiv. Printre ei era și un inginer agronom.

Savu pe numele lui. Fusesse directorul Câmpului Experimental de la Fundulea. Am stat cu el în camera la Periprava. A fost acuzat de pactizare cu taranii. Cu experiența lui de om de știință și de cercetător, ne-a fost de mare ajutor noua, celor din Periprava. Conducea grădina coloniei, de

25 de hectare. Pe vremea aceea, comandat al coloniei era colonelul Gheorghiu, după câte îmi aduc aminte. Un om cu mai mult bun simț, fapt care a contribuit la înlăturarea lui din acest post de conducere extrem de repede. Romulus Proistasescu, deținut și el, fusese coleg de clasa cu col.

Gheorghiu la liceul din Ploiești. Așa am ajuns să cunoaștem și noi gândurile lui. Adeseori le spunea gardienilor:

— „Mai, să vă purtați bine cu acești oameni, ca mâine vor pleca de aici și vor ajunge să conducă aceasta țară. Ei nu sunt vinovați cu nimic de ceea ce îndura pe nedrept aici în colonie”.

Aceasta părere i-a fatala: a dispărut de la conducere.

Să ne întoarcem la oltenii noștri, cei care au umplut până la refuz colonia și cei care au împânzit marile întinderi de stuf în timp de iarnă. Toți cei care au muncit la stuf au fost cazati în bacuri, anume amenajate. Bacul, fiind construit din tabla groasă de metal, nu era bun pe timp de iarnă să locuiești în el. Nici vara nu se putea locui. Vara se încălzea peste măsură, iar iarna se răcea foarte repede.

Ca să înțelegeți mai bine condițiile precare în care s-a lucrat în tot timpul campaniei de recoltare a stufului la Periprava, va redau câteva pagini din Cătălin Ropala:

— *„Bacul era un șlep metalic afectat în mod obișnuit transportului cerealelor și care fusese amenajat pentru*

cazarea noastră. Când spun amenajat sunt îndatoritor, fiindcă în afara unei sobe improvizate în străfundurile sale erau instalate paturile în trei rânduri suprapuse într-o întunecime totală, fără nicio instalație electrică. În aceasta burta metalică urma să fim adăpostiți în cursul nopții pe toată durata campaniei. Soba era improvizată ad-hoc, iar combustibilul era tot stuful, în limita celui pe care puteam să-l sustragem din necesitățile bucătăriei și ale spălătoriei improvizate. În burta bacului unde erau instalate cele trei rânduri de paturi suprapuse se cobora pe o scară, aproape verticală și numai aceia care au trăit în aceste condiții au realizat echilibristica la care erau supuși deținuții de serviciu care trebuiau să evacueze tinetele și să aducă hrana. Pentru a ilustra condițiile noastre de viață este nevoie a aminti niște detalii fără de care imaginea nu ar putea să capete un contur real: tinetele erau niște ciubere ale căror extremități erau prevăzute cu două orificii-ureche prin care se trecea un băț pentru a fi purtate; la cei peste 300 de inși pe care îi adăpostea închisoarea improvizată, aceste recipiente erau insuficiente, mai ales din cauza efortului fizic și a frigului din încăperea, erau folosite în timpul nopții de nenumărate ori, astfel ca în genere erau pline ochi. Urcarea pe această scară verticală se făcea printr-o procedură sui generis, în care unul din cei ce manipulau recipientul urca câte o treaptă sprijinindu-se de rampa, iar colegul sau își sprijinea prăjina pe umăr ca să poată asigura, cât de cât, orizontalitatea ciubarului, pentru a nu fi împrôscați de conținut. Urcarea scării trebuia să se petreacă într-un ritm lent, ori aici timpul era foarte scurt, ieșirea de la lucru fiind în mod general planificată pentru ora 5 dimineața.

Deșteptarea se dădea la ora 4 dimineața, iar timpul rămas disponibil pentru hrana era cât se poate de aglomerat. În campania stufului nu erau prevăzute decât două mese: masa de dimineața, care de fapt constituia prânzul, fiindcă pe de-o parte plecam la lucru, iar pe de altă parte, teoretic, trebuia să ne ajungă cel puțin 12 ore,

până la masa de seară, care consta numai din cafea și pâine.

Desigur că e greu să-ți imaginezi cum se putea derula pregătirea mesei pentru 300 de oropsiti, cum puteam împărți pâinea în 8 porții egale, fără să avem cuțit, cum puteam înfuleca în graba cele 2 feluri de mâncare și toate aceste pe întuneric? De fapt nu eram complet în întuneric; a fost suficient să apară primul „lampas”, ca în curând tot acest decor dantesc de întuneric și frig să fie populat cu licurici. Un lampas era confecționat dintr-un borcan de sticlă ca de iaurt pe care plutea o feștilă muiată în gaz, susținută la suprafața pe o surcea, mai rar pe o bucată de plută, ceva în sensul unor candelă primitive. În străfundurile nepieritoare ale bacului, acele luminate firave imaginău un straniu decor de înviere. Nu trebuie să uităm ca aducerea mâncării de pe pământ, unde se găsea bucătăria, trebuia neapărat să urmeze coborârea pe scara verticală urmând aceeași procedură ca și urcarea tinetelor. În interior toți erau echipați cu galenți de lemn, un fel de sandale romane primitive și originale, confecționate din tot felul de scândurele sau deseuri de lemn, iar în locul curelusei figurau sfori încrucișate.

Picioarele încălțate în acești galenți dădeau o siguranță extrem de precară, mai ales din cauza lunecușului cauzat de mătza noroioasă de pe pardoseală. Desigur că treptele scării aveau și ele un start gros de noroi de unde trebuia să faci un effort ca să poți să-ți eliberezi piciorul în timp ce urcai. De multe ori, efortul făcut ducea la desprinderea neașteptată din clisa noroioasă, astfel încât galentul făcea un salt în forma de arc, aterizând în ciubarul cu mâncare, dar nimeni nu avea timp să se mai oprească din cauza acestei întâmplări.

Ni se distribuise fiecăruia un echipament specific muncii ce urma să o execute: aveam un costum-pufoaică format din veston și pantalon, pe cap aveam o căciulă cu clape pentru urechi, așa cum purtau de altfel și milițienii și localnicii și sentinelele, iar în picioare opinci de cauciuc.

Din opinci și peste pantaloni trăgeam „ciulcii”, un fel de ciorapi de cauciuc care se ridicau peste genunchi (asemănându-se cu botforii ce constituiau echipamentul de gala al Escortei

Regale pe vremea când executam serviciul militar). Ciulcii erau impregnati de noi cu săpun la cusăturile din spate ca să nu pătrundă apa și erau asigurați ca să nu alunece în jos prin niște legături împletite din papura. De ciorapi nu putea fi vorba, de multă vreme ciorapii cu care fuseserăm arestați se tocaseră. Protecția picioarelor contra înghețului era asigurată de clasicele obiecte cazone pe care le confecționam distrugând dosurile de perna din echipamentul patului de dormit.

Când apăream în front aliniați pentru a pleca la lucru, aspectul nostru nu era jalnic, ci mai mult trufas: clapele căciulii erau lăsate peste urechi și peste sprâncene. Nu ni se zăreau decât ochii care luceau în întuneric că ai lupilor. Vestoanele erau scurte și aproape ajungeau ciulcii, iar nojitele de papura împletite peste gambe ne dădeau un aspect războinic, asemănându-se cu vechii cruciați din Evul Mediu. Pufoaicele aveau impregnat pe spate un mare

C.R.; când ne-am primit pufoaica, în naivitatea mea am crezut că am de-a face cu o organizare perfectă în care fiecare individ avea impregnate inițialele numelui său.

Curând m-am lămurit ca C.R. Înseamnă contra revoluționar și trebuia să ne desparta de

D.C. pe care îl purtau deținuții de drept comun care lucrau pe alte bacuri.

Ni s-au distribuit tarpanele, uneltele care serveau la recoltarea stufului; tarpanul era un fel de secera ascuțită, prelungită cu un băț de circa un metru. Tehnica recoltării era, în principiu, foarte simplă: cu mâna stângă cuprindeai un manunchi de tulpini de stuf, iar cu dreapta sprijineai tarpanul pe luciul ghetii și printr-o singură lovitură circulară (ca la coasa)

desprindeai tulpinile. Tulpinile astfel tăiate se

rânduiau în ordine pe gheata și când erau de dimensiunile unui maldăr se legau printr-o funie confecționată tot din stuf, dar din cel mai fraged care nu ajunsese încă la maturitate.

Toată tehnica recoltării stufului era prevăzută numai pe anotimpul de iarnă, când temperatura scăzută prezuma înghețarea baltii. Nenorocirea era ca, deși temperatura era de câteva grade sub zero, stuful forma un fel de protecție, astfel ca balta, chiar dacă avea un start de gheata la suprafață, nu avea rezistența ca să suporte greutatea omului. Vântul nemilos al deltei nu ne cruta; el se infiltra prin pufoaicele subțiri, iar noi, bietii lucrători stuficoli, eram aproape înghețați. Singurul remediu era mișcarea, mișcarea haotică și continua pentru a nu degera. Din capul locului, brigadierul civil, Vanea, un lipovean uriaș, ne-a făcut cunoscută tehnica secerării stufului; la început, ca niște ucenici necunoscători, ni s-a părut ca munca va fi aspră, dar bărbătească și ca prin inventivitatea deținutului politic vom găsi noi metode pentru ușurarea muncii noastre. Surpriza s-a produs în prima zi de muncă: gheata ceda pe toată întinderea suprafeței, astfel că ne-am trezit în apa până la brâu. Ca la comanda, am părăsit cu toții locurile de muncă refugiindu-ne pe un teren solid, atitudine ce nu era prevăzută în regulamentele coloniei de muncă. Dacă pentru încălțăminte găsisem imediat antidotul schimbând puful de stuf din opinci ud cu praf uscat, pentru pufoaicele îmbibate de apă nu exista remediu: trebuia să le purtam ude pe noi și numai vântul le mai putea zvânta la suprafață. La refuzul nostru de a intra în apă am fost aliniați ca într-un pluton de execuție, iar în fața noastră santinelele și-au încărcat armele și puștile mitraliera așteptând numai semnalul pentru a deschide focul. Personal, niciodată nu am crezut ca acest ordin poate fi dat, dar în acel moment mi-era perfect indiferent dacă acest ordin va fi dat sau nu. Nu am auzit ordinul „Foc” fiindcă acest ordin nu s-a dat, nimeni neputându-și asuma

răspunderea secerării a 300 de vieți omenști. A urmat o lungă tocmeala, cu argumente pro și contra, iar Vanea, brigadierul civil, ne-a mângâiat arătându-ne ca și lucrătorii civili lucrează în aceleași condiții. Am cedat și rezultatul a fost că ne-am semnat singuri sentința, fiindcă în aceste condiții, a trebuit să rezistam trei luni. E drept ca pe parcurs cam 5% din efectiv s-a prăbușit plecând pe drumul fără întoarcere”.

Fragment din articolul *Campania de recoltare a stufului la Periprava*, pag. 169 – 175, de

Cătălin Ropala, publicat în „Din documentele rezistentei” nr. 6/1992 – Arhiva

Asociației Foștilor Deținuți Politici din România

Seara, când se întorceau, rebegiți de frig, uzi până la piele, nu știau ce să facă mai întâi. Se schimbau de hainele ude, atârându-le de pat, apoi, care reuseau, se apropiau de cuptor să se încălzească. Aerul devenea încărcat de vapori de apă, sufocant și rău mirositor. Se trezeau la un moment dat ca-ntr-o baie de aburi. Cuptorul se încălzea prea tare. Pereții bacului, fiind din metal și fiind complet în apă, țineau rece. Cei care erau lângă soba se supra-încalzeau, iar cei de pe margini resimteau frigul. Lumina din camera era slabă de tot. Mulțimea aceea de licurici, formată din lampasele improvizate, nu putea să lumineze cum trebuie. Totul se făcea pe bâjbâite.

Curând s-au declanșat bolile. Cei tineri au rezistat mai mult, cei bătrâni și slabi adesea plăteau cu viața. Noaptea, în încăperile bacului, se producea un alt fenomen. Încăperea se umplea de aburi.

Se trezeau oamenii cu broboane de transpirație siroind pe spate și pe față. Cu gurile căscate, cautau aer curat. În concluzie, ziua umezeala pătrundea din afara spre corp, iar noaptea pornea din interior spre afară. Și-ntr-un fel, și-ntr-altul, ei tot uzi ajungeau.

Cum spuneam, în toamna târzie a anului 1960 au fost aduși la Periprava câteva mii de olteni. Toți au plecat la stuf. Stăpânirea voia să scape de ei. Din decembrie 1960 și

până în aprilie 1961 au murit foarte mulți dintre ei. Nu erau obișnuiți cu hartuielile ca noi, cei care aveam la ora aceea peste 10 ani de temniță. Au căzut ca spicele de grâu înaintea coasei. Aripa morții îndolia și colonia Periprava, care era considerată ca o oază în desertul comunist. De-abia așteptam ca oamenii să se întoarcă de la stuf ca să vedem cine a scăpat cu viața. Ma gândeam la urca Patru. Îl știam slăbit încă de la Noua-Culme.

Odată cu vestitorii primăverii, ghiociei, cei de la stuf, cei care au mai rămas în viață, s-au întors în colonie.

În baracile oltenilor, din puzderia de oameni din toamna, acum vedeam rândurile rarite.

Inginerul Sava, care venise din mijlocul lor, îmi spunea:

— „Au murit mulți, ca prea au fost curați la suflet. S-au dăruit jertfei cu totul”.

Eram în 1961, anul speranței noastre, al celor cărora li se împlineau anii de lagăr, trei la număr. În 12 septembrie trebuia să ne eliberăm. Dar n-a fost să fie așa. Aveau să ne prelungeasca pedeapsa cu încă trei ani, deci până în 1964.

După un an de lagăr, oltenii noștri s-au acomodat cu Periprava. Nu se mai deosebeau de noi, cei vechi și căliți în focul iadului. Pe fetele lor se citea dezolarea, dar și înverșunarea. Nu se puteau împaca cu gândul că le-au luat pământul și libertatea.

NORI NEGRI DEASUPRA PERIPRAVEI

FENOMENUL PERIPRAVA

Periprava. Nume intrat în istoria universului concentrationar din România comunistă.

Locul unde atâția au patimit și au murit.

Spre sfârșitul anului 1961, cam prin luna septembrie, spiritele începuseră să se agite prin colonie. Gardienii începuseră să se facă tot mai des văzuți printre noi. Bruscar, înjurături. Unii din foștii gardieni, mai blânzi, nu-și mai făceau apariția printre noi. Se distingeau tot mai insistent pe buzele noastre, sinistrul cuvânt – reeducarea.

Până atunci, toți care își ispășiseră anii de lagăr erau eliberați la termen, fără excepții.

Celor mai mulți dintre noi le expirau pedepsele la aceeași data, eram un lot de 121 de oameni, cel mai numeros lot din tot lagărul. În 12 septembrie 1961 trebuia să fim puși în libertate. Ne-am pregătit din vreme. Aproape că ne luam rămas bun de la cei mai apropiați. Ne luam angajamentul de a comunica celor dragi, familiilor lor despre ei, cei rămași, că sunt bine și sănătoși. Din timp m-am pregătit să mă despart de urca Patru, fratele tatălui meu. El avea 6 ani de lagăr. Trebuia să mai rămâna încă 3 după mine. Era bucuros că vor fi anunțați ai lui, de la

Teregova, despre el. Mie îmi părea rău că-l las în urmă. Ziua mult așteptată a sosit. Era 12

septembrie 1961. Nicio mișcare prin colonie, niciun nume strigat. Ce se întâmplase? ne întrebam noi, cei în cauza, cu inima cât un purice. Spre seara, pe la orele 4 după-masa, un ofițer cu lista în mâna anunța 20 de oameni din lotul nostru. Alta lista n-a mai urmat la rând. Am tot așteptat noi, dar nimic la orizont. Noianul de întrebări se bulucea în capul nostru, fără răspunsuri.

Ce-o fi? Nimeni nu știa. Simțeam cu toții ca ceva s-a întâmplat, ceva nu-i în regulă. Doamne, ca multe mai sunt de îndurat! ne spuneam noi în sinele nostru. Cei 20 de strigați și-au făcut bagajele și s-au dus. Un lucru ne-a părut noua suspect. Acești oameni care au plecat, cu o săptămână înainte de plecare, pe rând au fost chemați de ofițerul politic. Ce-au discutat, nimeni n-a aflat. În zadar am așteptat, ca liniștea s-a așternut peste toată colonia. Era o liniște prevestitoare de furtuna. Nimic și niciun nume strigat. După o săptămână, toți cei rămași, 101 la număr, am fost chemați la clubul coloniei, în sala mare a bibliotecii. Acolo, cu mult fast, am fost poftiți pe rând la o masă, unde ofițerul politic, cu un maldăr de dosare în față, îndeplinea formalitatea de a-l anunța pe fiecare ca ni s-a prelungit cu încă trei ani lagărul. Fiecare treceam și semnam de luare la cunoștință. Pe fetele noastre se citea

nedumerire, dar și resemnare. Deci trebuia să mai facem încă trei ani. În total aveam 6 ani de lagăr. Mult mai târziu am aflat de ce s-au petrecut aceste lucruri. Începuse să se dezlege enigma. Cei 20 care au plecat din lotul nostru, au fost eliberați în urma angajamentelor luate, că vor colabora cu securitatea, afară, în libertate. Unul din cei care a plecat în aceste condiții era dintr-o comuna apropiată de Teregova. Îmi cunoștea foarte bine familia. Era din Mehadica. Acum este mort de multă vreme. Dumnezeu să-l ierte, că s-a înecat ca țiganul la mal. În tot timpul închisorii a fost un om cinstit și corect. Afirm acest lucru în urma unei întâmplări. Sotia mea, când a auzit ca el s-a eliberat având aceeași pedeapsa ca și mine, s-a dus la el, la Mehadica, împreună cu sora mea, să-l întrebe ce știe despre mine. Când au ajuns la

Mehadica, la casa lui, l-au văzut la geam, în dosul perdelelor. Sotia l-a recunoscut. El s-a retras repede de la geam și a dispărut. Afară la poarta a ieșit sotia lui. Cu mult sânge rece, le-a spus ca soțul nu este acasă. Este călătorit și nu vine decât peste câteva zile. Sotiei mele nu i-a mai trebuit nimic, nicio explicație, nicio lămurire. Plină de revolta și dezgust, a înțeles cum stau lucrurile.

El fugea de noi, de familia mea, deși era preot, cu mulți ani de lupta. Căzuse. Atunci s-a făcut lumina. Enigma se dezlegase. Pentru mine a fost o mare decepție ca acest om căzuse. N-a rezistat până la sfârșit. După 1964, când ne-am eliberat și m-am întâlnit cu el, mi-a relatat întâmplarea cu sotia mea. A recunoscut că i-a fost frica. L-am iertat. Să-l ierte și Cel de Sus, ca tare a fost slab. Nicolae Steinhardt, după ce și-a făcut în genunchi rugăciunile, în fața altarului, a fost întrebat de sotia unui martir de la Sighet, care l-a însoțit la biserica de acolo:

— „Pentru cine vă rugați, părinte Nicolae?” El a răspuns:

— „Mă rog și pentru cei care ne-au ucis și chinuit. Să-i ierte și pe ei Dumnezeu, că n-au știut ce-au făcut”.

Și eu zic să-i ierte, dar neamul românesc să-i judece

și să lase urmașilor noștri o lecție de apărare a neamului în fața răului.

Ne-am resemnat și ne-am continuat viața de lagăr cu munca și cu nadejdile noastre de mai bine. Anchetele securității se țineau lanț. Veneau pentru asta ofițeri de la centru. Într-una din zile, a fost chemat la ancheta prof. Ion V. Georgescu. Era prin octombrie 1961. După lungi discuții, Ion V. Georgescu îl întreabă pe ofițerul anchetator de ce și-au permis să facă aceasta mare greșeala politica, de a prelungi nejustificat detenția noastră, a lotului de 101 oameni.

Acesta i-a răspuns că au fost represalii dictate de centru în urma manifestației românilor de la

Paris, din iulie 1961, împotriva comunismului. Iată ca și aceasta enigma s-a dezlegat. Profesorul

Ion V. Georgescu a fost repezit pentru îndrăzneala lui de a-i acuza. La acest lucru i-a răspuns:

— „Domnule colonel, să știți un lucru, ca eu știu mai multă politica decât dumneavoastră. Am stat în Rusia 11 ani. Am stat de vorba cu Beria și-mi dau seama foarte bine cum se mișca lumea în prezent. Dumneavoastră veți pierde partida. Comunismul va fi înfrânt, pentru că este o utopie, chiar dacă noi vom muri, fiind sub ascuțitul sabiilor voastre. Cei ce vin după noi vor învinge”.

A fost scos afară și amenințat cu izolarea. Toate acestea le știu de la el. Ne-a explicat pe larg cum stau lucrurile, sfătuindu-ne să fim extrem de atenți ca un nou val de teroare va avea loc acum la Periprava. După felul cum au decurs anchetele până atunci și după întrebările puse de ofițerul anchetator, care era șeful securității de la Constanta, reieșea că erau hotărâți să declanșeze o nouă persecuție sau chiar să precedeze exterminarea noastră. Se studia cum să se pună în aplicare planul de reeducare la Periprava. Zvonul se făcea tot mai auzit, din om în om.

S-a creat o stare de tensiune, de panica în mijlocul nostru. Se anunța o luptă grea, pe viața și pe moarte. În colonie se găseau foarte mulți care au trecut prin infernul

de la Pitești, Gherla, Aiud.

O a doua experiență pe spatele celor torturați nu se putea închipui că va avea loc.

Pentru noi, cei pe care Dumnezeu ne-a întărit și scăpat cu viața din prima încercare de reeducare, era ceva uluitor. În mintea noastră se derulau planuri de tot felul. Anul 1961, an de cotitura în lupta noastră de rezistență, a fost și anul când în Aiud s-a declanșat reeducarea.

Despre acest lucru aveam să aflăm mai târziu, de la cei veniți de acolo la Periprava.

Într-unul din episoadele „Memorialului Durerii”, Colonelul Crăciun, comandantul

Aiudului, a spus că pe vremea aceea se hotărâse de către conducerea „Partidului” ca în Aiud să fie adunați toți legionarii din țară. La fel și la Periprava. După declarațiile lui Crăciun, în Aiud erau peste 4.000 de persoane.

Aveam cu noi câțiva români cu multă experiență în lupta de rezistență: Prof. Ion V.

Georgescu, Willi Popescu, Horia Cosmovici, Tiberiu Mitar, Ion Sadovan, Ilie Ghenadie, Bucur

Stănescu, Sebastian Erhan. În jurul lor eram noi, cei mulți, care trecusem prin lungul șir al închisorilor. Noaptea nu se mai putea prinde somnul de noi. Eram convinși, totuși, că-n viața nu exista nicio problemă căreia să nu i se găsească și rezolvarea.

În colonie a apărut la un moment dat maiorul Ioanitescu, fostul comandat ajutor de la

Aiud și comandantul lagărului de la Noua-Culme, unde reușise să aducă moartea în mijlocul nostru. Când l-am văzut, noi, cei ce veniserăm de la Noua-Culme, am rămas uluiți. Mai venise în colonie și un deținut, Mihai Angheliu, schiop de piciorul drept. Satana parca-i adusese pe amândoi. Era un fost dizident din timpul lui Gheorghiu-Dej. Fusesse în Comitetul Central. Acum era marginalizat și băgat în lagăr cu pedeapsa administrativă. Prin el se încerca, în prezent, reeducarea. De când i-am văzut împreună, pe Ioanitescu și pe Angheliu, ne-am dat seama

că ne pregătesc pieirea. Angheliu era un om mic de statură, uscativ, cu ochii aprinși, brunet și cu o voce metalică. În acest timp, în colonie apăreau tot mai des sentințele de divorț. Intrasem bine în anul 1962. Cu mult fast erau comunicate, în fața tuturor. Cu zâmbetul pe buze, ofițerul de la birou anunța divorțul și aștepta satisfăcut înmărmurirea celui în cauză. Spre vara, am fost și eu anunțat de sentința de divorț. Nu mă așteptam. Pentru moment am rămas consternat. În clipa următoare, însă, am reacționat invers decât ceilalți, spre stupefacția ofițerului. Am parat lovitura cu exclamația:

— „Bine a făcut. Și-a luat o grija de pe cap. De acum este libera. Să-i ajute Dumnezeu!”

Ofițerul, intrigat, m-a întrebat:

— „Ce, ma, ție nu-ți pare rău?”

— „Nu!” i-am răspuns eu.

Toți cei din jurul meu au rămas consternați de seninătatea cu care primisem sentința. Până seara, colonia aflate cum înfruntasem ofițerul și cât de liniștit păream. În interiorul meu eram, însă, dat peste cap. Ma obseda figura sotiei și a copiilor. Greul mi l-am dus în tăcere. Primele trei zile am rezistat. Prietenii veneau și glumeau cu mine, știindu-mă stăpân pe sentimentele mele.

Dar... numai eu știam cât eram de tare.

Totul era regizat de afară. Aavalanș de divorțuri numai după 1961 a început. Pe cei de acasă îi amenințau cu darea afară din serviciu. Pe sotiile noastre le-au obligat la aceasta. Copiii noștri n-au fost primiți la școala dacă mama nu era divorțată. La serviciu, pe strada și acasă chiar, erau urmărite de un agent al securității.

Într-o dimineață, singur pe aleea din spatele baracii, unde era infirmeria, m-a năpădit durerea. Lacrimile-mi siroiau fata. Nu era nimeni. Ca din senin, în fața mea apare prof. Ion V.

Georgescu. Era cel mai bun prieten al meu. M-a surprins cu durerea înecată-n lacrimi. Cu ochii scânteind, mi-a dat două palme zdravene peste fata, spunându-mi:

— „Nu ți-e rușine? Ai uitat cine ești? Acesta-i exemplul tău de conduita în colonie? Nu ești tu acela care, afară, ai condus grupul de rezistență? Să nu te mai prind cu lacrimi pe față.

Du-te și te spala, să nu te mai vadă nimeni!”

De atunci n-am mai scăpat o lacrimă. Ardeam. Noaptea aveam coșmaruri.

Eram la margine de lume parca, în desis de pădure și-n nesfârșitele întinderi de stuf. S-ar fi putut întâmpla ca trupurile noastre să fi îngroșat fundurile lacurilor și canalelor din Delta, fără ca cineva să fi știut vreodată de acest tragic sfârșit, afară de Cel de Sus. Dar a fost să nu fie așa.

În colonie, biblioteca fusese înființată cu un anumit scop, de a crea o atmosferă de destindere, de luare de contact cu realitatea de afară, din libertate. Erau direct interesați să luăm cunoștința de realizările pe plan cultural, economic și mai ales edilitar, La două săptămâni o dată, venea ofițerul politic și ne făcea o scurta expunere. Numai luând exemplu de la marea noastră prietenă și protectoare de la răsărit, Rusia, România a reușit să fie în fruntea popoarelor ni se spunea.

Nimeni din colonie nu credea o iota din cele debitate de ei cu atâta îndrăzneală.

Unii dintre noi aveau dreptul la expedierea unei scrisori pe luna și la pachet. De primit scrisori, însă, nu primeam. Numai pachetul îl primeam. Unii au luat contact cu familia. Era spre bine? Scrisorile ne erau dictate. În sala de club, ofițerul politic scria, pe o tabla mare de scoala, textul scrisorii. Oamenii care scriau acasă completau textul de pe tabla, cu datele fiecărei familii, pe o carte postala. Toate acestea, cu biblioteca și scrisorile, se petreceau înainte de 12 septembrie

1961.

După o vreme, scrisorile au fost suspendate pentru cei mai mulți din lagăr. Foarte puțini mai primeau pachete. Numai cei de la ateliere și grajduri. Printre ei era și urca

Patru. Prin el am primit și eu vesti de acasă. În 1962 se eliberează din lagăr un prieten de-al nostru, Ion Banda de la Rusca. Cu el m-am înțeles cum să ne trimită vesti de acasă. El mi-a precizat ca, dacă urca

Patru va primi un prosop în pachet, acesta este semnul că ne-a scris. Să iau prosopul și să caut în tivul lui de la ambele capete. De-abia așteptam pachetul lui urca Patru. În sfârșit, pachetul a venit. Seara m-am dus la baraca lui. De un timp, nu mai stăteam cu el în baraca. Grăbit să ajung cât mai repede la el, nu mai știam pe unde calcam. Mi-era teama că nu găsesc ștergarul în pachet.

La patul lui, în baraca, urca Patru m-aștepta cu zâmbetul pe buze. De sub perina scoate ștergarul și mi-l întinde. Învăluți amândoi în lumina bucuriei, eram tentați să strigam ca niște copii. Ne rugam amândoi:

— „Mulțumescu-ți, Doamne, că ne-ai ajutat!”

Cu înfrigurare am luat ștergarul și ca un bezmetic am întins-o la baraca mea. M-am așezat în pat și am început să desfac tivul de la ștergar cu multă grija. Am găsit foita după foita, ca de țigara, făcuta sul, cu un scris mărunț și îngrijit, de creion chimic. Era scrisul sotiei. Acest lucru s-a întâmplat cu mult timp înainte de divorț, cam prin aprilie 1962. Am primit vesti multe și îmbucurătoare. Când m-au arestat din Baragan, în 12 septembrie 1958, sotia mea era însărcinată.

Pe la sfârșitul lui ianuarie 1959 trebuia să nasca. De atunci și până la primirea prosopului, nu am mai știut nimic despre cei de acasă. Acum am aflat că mai am un fecior, cu numele de Horea. S-a născut în ziua de 5 decembrie 1958. Nașterea a fost înainte de termen, la 7 luni.

Cu mine în camera era și un bun prieten al meu, de la Teregova, Petru

Grozavescu-Maranu. În ștergarul primit erau și pentru el 5 foite, cu vesti de acasă, de la sotia lui.

S-a bucurat luminându-se la fata. La fel și urca Patru a primit de stare. Eram izolați într-o baraca.

Nu mai lucram la grădina. În colonie se strânge șurubul tot mai tare. Pedepsele se întetiseră. Spre sfârșitul anului 1962, sunt scosi de la grajd deținuții politici. La grădina erau tot mai puțini din ai noștri. Locul lor îl ocupau deținuții de drept comun.

Până către mijlocul anului 1962, ne-am mișcat oarecum mai în voie. Spre toamna, au început să se ia măsuri de restrângere a libertății. Până acum, la club, câte unul din noi mai citea câte o dizertație pe marginea unui volum de literatură, după bunul plac. Eu îmi alesesem

„Hanu-Ancutei” de Sadoveanu. Trebuia să avem grijă să nu atacăm regimul. Nu ni se cerea să-l laudăm, deocamdată. Lucrurile s-au desfășurat în modul acesta lent, până când s-au hotărât ca reeducarea să înceapă cu adevărat. Intrând pe fir Mihai Anghelie, șchiopul, lucrurile s-au schimbat. Atacul l-a început cu biblioteca. S-au retras o mulțime de cărți, mai ales clasicii literaturii române. Au dispărut în buna măsură cărțile bune. Nu mai spun de Eminescu, nu mai aveam nimic. Ni se pune în vedere ca acele comunicări susținute la club trebuie să fie făcute cu alt scop. În ele trebuia, fără excepție, să arătăm ca numai „Partidul Comunist” merge pe linia constructivă a socialismului. Numai acesta ne orientează pe calea cea bună, în cultura, politica, economie și-n crearea unei lumi noi. Iată-ne, deci, la început de reeducare.

Ceea ce, la Aiud, colonelul Crăciun le pretinsese la începutul anului 1961, se cerea și la

Periprava, la mijlocul anului 1962. Recunoașterea partidului comunist, ca singura formă legală și constructivă a societății de mâine, creator al omului nou, călăuzitor al drumului firesc pe care poporul român trebuia să meargă. Acesta era imperativul vremii.

La acest semnal de luptă, ca la o comandă, se întrerup toate lucrările. Nimeni nu mai voia să contribuie cu comunicări literare. Ce era de făcut?

Ne adunăm câțiva, în frunte cu prof. Ion V. Georgescu, să chibzuim. După lungi discuții, ajungem la

concluzia că avem nevoie de timp. Să prelungim starea aceasta de trecere, de la destindere la saltul în reeducare. Prof. Ion V. Georgescu, cu experiența lui din Siberia și cu intuiția lui asupra primejdiei declanșării unui nou macel în rândurile noastre, vine și ne spune ca noi trebuie neapărat să ne menținem pe poziția luată în toamna târzie a anului 1961. Să continuăm travaliul pentru comunicări literare în cadrul clubului nostru.

La biblioteca era un mare număr de cărți care elogiau pedagogia marelui educator rus

Makarenko. Angheliu, care la ora aceea devenise brigadierul șef al coloniei, se străduia să-l convingă pe maiorul Ioanitescu, ajutorul de comandant al coloniei, că este un Makarenko al nostru, al românilor. Se cerea, deci, să acționam repede. Să le-o luăm înainte tortionarilor.

La îndemnul lui Ion V. Georgescu, am optat pentru o cale de mijloc în elogierea comunismului. Lucrările să respecte fondul literar. Să ne alegem, pe cât este posibil, subiecte din clasicii noștri, câți mai rămăseseră în bibliotecă. Din clasicii ruși erau mai multe. La finele lucrării, să recunoaștem bunăvoința partidului de a ne reda societății. Pentru a împlânzi atmosfera și a abate atenția celor care declaraseră reeducarea, Ion V. Georgescu ne recomanda clasicii ruși ca subiecte de lucrări și cei care au simpatizat cu ei, din scriitorii români. Aici intra și Sadoveanu. Ca un cuvânt de ordine, prof. Georgescu ne impune să tragem de timp. Primul care a luat un subiect a fost I.V. Georgescu.

Când am transmis acest lucru, anume hotărârea noastră de a continua comunicările literare în cadrul clubului, Angheliu s-a luminat la fata, bucurându-se din plin. Mult mai volubil în manifestare, și-a dat drumul la limba. Suferea de logoree. Reușise să se înconjoare de mulți oameni compromisi, care erau informatorii securității sau foști tortionari la Pitești, Gherla și

Aiud. Aproape tot timpul cât maiorul Ioanitescu se afla prin colonie, era pe lângă el. Pe ofițerul politic

ajunsesse să-l domine. Pe zi ce trecea, avea tot mai mulți deținuți în jurul lui. Toți aceștia erau pătați. Îi cunoșteam pe toți. La vremea aceea eram deja despărțiți în două tabere de lupta.

Reușita depindea de strategia uneia din tabere și de cel ce avea inițiativa la lovitura de grație.

În tabara noastră se afla un avocat din Focșani, Corneliu Octavian. Era un om extrem de abil și inteligent, dar friza ușor lipsa de caracter. Dar, ceea ce era bine în prezent la el e ca nu admitea nici el reeducarea. Știa că asta însemna moarte.

Așa cum era izolată colonia, nu ne-ar fi auzit nimeni strigătul final.

În tot zbuciumul acesta, Biserica a luat parte efectivă la lupta, de la ierarhi și până la ultimul preot. Numai Biserica Ortodoxă a dat peste 2000 de preoți târați în lanțuri și aruncați în celulele reci și întunecoase ale izolarilor. Cu ei împreună au fost și preoții uniți și romano-catolicii, dar în număr mai mic.

La Periprava aveam mulți preoți în jurul nostru. Se rugau tot timpul să ne ajute și să ne întărească Cel de Sus să putem birui. S-au grupat până la unul în jurul profesorului lor de teologie, Ion V. Georgescu. Sub imboldul lui, au stat ca un zid de apărare a noastră.

Ne rugam lui Dumnezeu, în disperarea noastră, să ieșim curați din încleștarea aceasta.

Știam ca dacă nu vom găsi o portita de ieșire vom muri cu toții.

În vremea aceea, Corneliu Octavian era chemat zilnic de comandantul coloniei. El se pricepea la electronica. Clubul cadrelor cumpăraseră un televizor „Cosmos”, din Rusia. Pe atunci, în țara la noi era o noutate. Nu știau cum să-l instaleze. Așa au făcut apel la Corneliu Octavian, care s-a apucat de lucru. Norocul lui și al nostru a fost ca a reușit de prima dată să pună televizorul în funcție. Comandantul era mulțumit de el. Zilnic era la clubul cadrelor, făcând televizorul să meargă bine. După un timp

destul de îndelungat, a câştigat încrederea cadrelor, mai ales a comandantului. Corneliu Octavian avea o linie precisă în ceea ce priveşte reeducarea.

Era împotriva ei. În rest o scalda, când cu unii, când cu alţii. Îl avea în supraveghere, din partea securităţii de la Bucureşti, pe prof. Ion V. Georgescu. Nu avea nicio tangenta cu ofiţerul politic din Periprava. De aici şi ura politicului pentru el. Îl urmărea pas cu pas pe I.V. Georgescu. S-a observat ca, atunci când venea la Periprava un colonel de securitate de la Centru, era chemat la ancheta Corneliu Octavian, iar la urmă, după mulţi alţii, era chemat şi I.V. Georgescu. Aşa stând lucrurile, prof. Georgescu începe să-l cultive pe Corneliu Octavian. A intuit, după poziţia pe care o avea în colonie şi după apropierea fata de comandant, că ne va fi de mare folos în lupta noastră. I.V. Georgescu l-a pornit împotriva lui Angheliu, care lucra mâna în mâna cu Ioanitescu şi, ofiţerul politic. Într-una din zile, I.V. îmi spune:

— „Mai Tase, eu voi pleca acasă dacă îmi vor da drumul la termen – 12 septembrie

1962, tu vei rămâne aici, până când, nu se ştie, să te apropii de Corneliu Octavian şi să-l cultivi.

Am observat ca tine la tine. Să nu-ţi fie frică de el. E un om cu multă judecată. El numai pe mine m-a avut în primire, aşa cum ţi-am spus altă dată. Vă va fi de mare folos în lupta voastră. Când luaţi o hotărâre, tu să te gândeşti la mine, ce as spune eu. Atunci nu vei greşi. De felul cum va mişcaţi depinde victoria voastră. Apropie-te de Corneliu Octavian.

Aşa am şi procedat. Când venea de la clubul cadrelor, vorbeam întotdeauna cu el.

Locuiam împreună în aceeaşi baracă. Ma cultiva şi el pe mine, în speranţa că-l voi sprijini în acţiunea lui de luptă împotriva lui Angheliu.

Corneliu se familiarizase cu clubul cadrelor. Câştigase încrederea comandantului şi a altor ofiţeri. În schimb nu-l puteau suporta maiorul Ioanitescu şi ofiţerul

politic. Mereu îl repezeau și-l aruncau în colonie, fără niciun motiv. La una din aceste scene, ca din senin, apare comandantul coloniei. Târât, Corneliu fusese azvârlit în colonie. Vine la baraca și povestește cele întâmplate.

Nu după multă vreme, Corneliu este chemat afară, la clubul cadrelor. Îl aștepta Comandantul, care îi spune ca de acum încolo de el nu se va mai lega nimeni. Va executa numai ordinele lui.

Deci, între comandanți a fost o discuție la cuțite. Din acel moment și până la sfârșitul coloniei, de Corneliu Octavian nu s-a mai prins nimeni. Era destul de prudent. Nu mai lega nicio discuție cu niciun gardian, fie buna, fie rea. În jurul lui erau numai ofițeri și gardienii care se strânseseră în jurul comandantului. Se declanșase un război între cele două tabere ale Administrației. Se contura acum, bine de tot, frontul de luptă. Periprava a devenit astfel un caz unic în gulagul românesc, când celor două tabere ale deținuților li s-au aliat câte una din cele ale Conducerii.

Mai bine zis:

1). Tabara noastră, a celor care luptam împotriva reeducării, a știut să-l atragă pe comandant. Am riscat în manevrele noastre de a atrage de partea noastră pe Comandant. Totul sau nimic, ne-am zis. Pe tăcute, lupta se contura tot mai precis.

În concluzie, tabara formată de comandantul coloniei, o parte din ofițeri și mai mulți gardieni, s-a aliat cu noi, prin Corneliu Octavian.

2). Tabara maiorului Ioanitescu, ofițerul politic și cu puțini gardieni, s-a aliat cu Angheliu.

Aceasta tabara era pentru reeducare. Vechii tortionari știau ca dacă vom muri noi, pe ei nu mai are cine să-i acuze. Este acest fenomen fără precedent în istoria gulagului românesc, când paznicii cu păziții, uniți, lupta împotriva răului.

În rândurile noastre, ale grupului care ne opuneam reeducării, și-au făcut apariția și cei care nu voiau să admită nicio reprimare, nicio manevra. Erau cei duri, care nu

voiau să se angajeze în niciun dialog. Norocul nostru, că erau foarte puțini din acești oameni.

În curtea coloniei s-au constituit mai multe puncte de lucru pentru noi. Printre ele era și atelierul de confecționat rogojini. Aici lucram și eu. Se lucra în două schimburi, pe zi-lumina.

Într-o echipă se afla și poetul Virgil Carianopol. El era unul care se lua la hartă cu toți ofițerii și gardienii ce veneau în contact cu el. Mereu era dus la izolare sau chiar bătut. făcea și el parte din grupul celor care nu voiau să dialogheze cu administrația. Nici nu voia să audă de comunicări literare, deși era cel mai în măsură să o facă.

Într-una din zile, când se făcea schimbul, profesorul Petru Hamat, care-l cunoștea foarte bine. Îi spune:

— „Domnule Carianopol, de ce nu va liniștiți? De ce mereu vorbiți la adresa lor vrute și nevrute? Eu știu că aveți dreptate, dar acum nu faceți nimic cu asta. Credeți că-i puteți convinge?

Vă faceți numai rău și dumneavoastră, și noua, celor ce vrem să ocolim reeducarea, nu s-o înfruntăm.

Vrem să învingem noi, și nu ei. Să știți că mulți dintre cei care azi bravează în fața lor și sunt intransigenți, când vor ieși afară, vor fi primii care vor colabora cu ei, cu securitatea. Atunci la ce folosește aceasta bravada a dumneavoastră?

La auzul acestei apostrofări, Carianopol a sărit în sus și n-a mai vorbit cu Hamat. Timpul însă a dovedit că prof. Hamat a avut dreptate. Când toți ne-am eliberat, după câțiva ani, Virgil

Carianopol se găsea lângă Adrian Păunescu și Corneliu Vadim Tudor. La ce i-a folosit bravada aceea? A ajuns să-i dedice poezii Elenei Ceaușescu. Dumnezeu să-l ierte, că a murit de mult!

Un alt om, tot așa de îndărătnic din fire și puțin aplecat spre înțelegere, de altfel om cinstit și corect, cu multă credință în Dumnezeu, intransigent și dur, era prof. Ion Maxim. Cu el am avut o discuție. Îl atacase pe prof. Ion

V. Georgescu, pentru atitudinea luata fata de reeducare și pentru îndemnul de a continua activitatea clubului pe linie culturala. A mers până la a-l insulta.

Era atât de pornit că nici nu voia sa stea de vorbă cu nici care din noi.

— „Asculta, Ioane, cum ți-ai permis să-l insulti pe prof. Ion V. Georgescu? mai ales într-un mod grosolan și gratuit și pe o temă unde tu nu ai dreptate. Tu când vei ieși afară, vei fi primul care te arunci în brațele lor. Vei colabora cu ei”.

Mi-a răspuns că nu-l cunosc dacă așa pot vorbi cu el. Fiind foarte buni prieteni, mi-am permis să-l bruschez. După eliberare s-a stabilit în Timișoara. Nu l-am mai văzut mult timp.

Știam că-i în oraș, dar nu l-am mai întâlnit. În 1974, ma întretai cu el pe stradă. Bucuros de revedere, ma ia de braț și începe să-mi povestească multe lucruri, apoi îmi declara:

— „Mai Tase, ai fost singurul din tot lagărul de la Periprava, care mi-ai spus cu atâta franchete ca eu, când voi ieși afară, am să colaborez cu ei. Ai avut dreptate. Pentru asta eu te stimez foarte mult și apreciez cinstea și curățenia ta sufletească. Eu colaborez cu ei ca să pot trăi.

Lucrez la o revistă și-mi public versurile. Știu ca nu mă condamni pentru acest lucru, dar mai știu că nici nu uiți neghiobia mea și lipsa de pătrundere a realității, ca noi ne angajasem pe o linie de lupta. M-am împăcat cu I.V. Georgescu, pe care l-am jignit în mod grosolan, acolo la

Periprava. Voi ați înfruntat moartea, care era la un pas de noi. O singură greșeala la mutarea de pe tabla de sah a Peripravei și ne costa viața. Dumnezeu a fost cu noi. Te rog să mă ierți. Tu ai vrut să fii pe baricade cu tine”.

A murit și el devreme, fără să prindă Revoluția din 1989.

Suntem acum prin luna septembrie. Ion V. Georgescu se eliberează. Avea numai 4 ani de lagăr. La biblioteca clubului lucra prof. Nicolae Alexa, de la biblioteca

Universității din Iași și învățătorul Ion Ștefănescu. Ion V. Georgescu, înainte de a pleca din lagăr, a predat lucrarea lui învățătorului Ștefănescu, pentru a o citi în cadrul clubului.

Brigadier șef al coloniei era Angheliu. Îl numisem Timurlenk. Ajunsesse spaima coloniei.

Foarte mieros la vorba, dar negru la suflet, se înconjurase de turnatori. În fiecare zi erau chemați la ancheta oameni din colonie, la politic, în urma turnatoriilor lui. Mai apropiat de el era unul

Suciu, fost student. În treacăt am mai spus ca Angheliu a făcut parte din Comitetul Central al

P.C.R.-ului, prin anii 1950, pe vremea lui Teohari Georgescu și Anei Pauker. După dispariția acestor doi corifei din arena politica, a fost marginalizat și Angheliu de către Gheorghiu-Dej.

Mai târziu, a ajuns și-n închisoare. A căzut în propria i plasa, întinsa pentru alții. Era foarte bine cunoscut de către administrație, ca vechi activist. În lagărul de la Periprava, ajungând la conducerea coloniei ca brigadier șef și fiind în bune relații cu ofițerul politic și cu Ioanitescu, a început să urzească planuri mari, prin care el urma să se impună în ochii partidului, fiind destul de abil. Își însușise toată tehnica sovietică Stalin-Beria.

După luni de zile de activitate în colonie, câștigase încrederea totală a politicului și a lui

Ioanitescu. Încet, încet, își pregătise ucenicii, vreo patru sau cinci la număr. Le destăinuie marele lui vis. Telul lui era de a răsturna pe rivalul lui de o viață, Gheorghiu-Dej, de la putere, cu tot

Comitetul lui Central. A mers până în detalii cu planul lui. Fiecare din acești își avea locul lui bine fixat și promis în Comitetul Central. De ce să nu se poată? Doar întreaga istorie a Partidului

Comunist era constituită din detronari, ucideri și înlocuiri de secretari generali și comitete centrale. Lupta pentru putere. Angheliu era as în astfel de urzeli. Îl devora

ura împotriva lui

Gheorghiu-Dej. În planul sau de înlăturare intra și comandantul coloniei, Fecioru.

Viața în lagăr, din zi în zi, era tot mai apăsătoare. Din ce în ce tot mai mulți erau chemați la ancheta pentru abateri de la disciplina interioară și colportari de stiri împotriva partidului.

Eram speriați cu toții. Angheliu spera ca din aceasta acțiune de reeducare de la Periprava să-și facă o trambulina de lansare în conducerea P.C.R.-ului.

Aveam cu noi un taran, de cremene, cum frumos îl numea Aron Cotrus pe Horea, pe badia

Sebastian Erhan din Câmpulung Moldovenesc. Se apropia de 70 de ani. Ne spunea:

— „Nu va fie frica, mai copii, că-i sfărâmam ca pe niște surcele. Nu m-a înfrânt războiul, dărmite năpârcile astea. În noi îi duhul lui Stefan Cel Mare”.

Dar... ca de obicei, nu-ntotdeauna-i cum plănuiește omul, ci cum da Domnul. Așa s-a întâmplat și cu noi. O dată ce grupul lui Angheliu s-a consolidat, urma să iasă pe teren și să înceapă ofensiva. Se ocupau acum de mărunțișuri. Le puneau la punct. Dar, unde nu-i lucru curat, apare dihonă. Așa a și fost și-n acest nucleu format de Angheliu pentru răsturnarea lui

Gheorghiu-Dej. Deci, grupul sau s-a împărțit în două. Cei care se credeau marginalizați și cu funcții mai mici au început să bată în retragere. Aceia care la început erau mai apropiați de

Angheliu, ba încă cei mai buni prieteni, s-au trezit la periferia grupului. Cu adevărat ca printre cei care acum erau dați la o parte erau oameni destul de inteligenți. Dar... inteligenta altora îl supăra de moarte pe Angheliu. Pe unul dintre cei care era dat la o parte l-am cunoscut și eu.

Era o capacitate. Nu-l dau cu numele, nefiind nevoie de acest lucru. Interesează doar acțiunea.

Nu era singurul marginalizat, așa cum am mai spus.

Acest grup, dat la o parte, a început apropierea de noi. Ni s-a părut destul de suspecta această apropiere. O credeam manevra a lui

Angheliu.

Eram în primăvara anului 1963. Am fost diriguți și torturați de Angheliu mai bine de un an. În septembrie 1963 se împlineau doi ani de când începuse să se strângă șurubul.

În lupta contra lui Angheliu, mizam pe ajutorul comandantului, prin Corneliu Octavian.

Am uitat să vă spun ca din 1962 vara, în colonie a început construirea de țarcuri mari din plasa de sârma, cu ochiuri mici, înalte de 3 metri. Două câte două baraci intrau în fiecare tarc. Ce țarcurile au fost făcute, a început schimbarea oamenilor prin baraci. Aceasta se făcea după planul lui Angheliu. Deseori ne amenința:

— „Lasa că va schimb eu din baraci și va sparg gasca voastră de criminali împotriva

Partidului”.

Cât era ziua de mare, ne vedeam închiși în tarc. Acolo ne făceam plimbarea, acolo ne duceam viața cu perspective sumbre.

Cea mai apropiată așezare omenească era comuna Periprava, la 7 km. spre apus. Spre răsărit era comuna Sistovka, la vreo 14 km. În jurul nostru, nicio suflare de om. Peste Dunăre, era Vâlcovul. Mlaștinile din jurul nostru, pline de stuf și balarii, cu serpi de toate mărimile...

Fiecare tarc avea un gardian, sub al cărui control eram. În acele vremuri, am realizat o deosebire esențială în comportamentul gardienilor. Dacă era într-o zi o echipa a gardienilor cu mai multă înțelegere și omenie, atunci cealaltă echipa era îndrăcită. Ne țineau închiși toată ziua în țarcuri. În tura gardienilor buni, toată ziua erau porțile țarcurilor deschise. Ne duceam unii la alții și stăteam de vorba.

Iată ca într-o bună zi, pe la sfârșitul lui septembrie 1963, unul dintre prietenii lui

Angheliu, acum marginalizat, vine la Corneliu Octavian și-i spune din fir a par tot planul lui

Angheliu, de a înlătura pe Gheorghiu-Dej de la putere, împreună cu Comitetul Central. În planul lui mai intra și comandantul coloniei, Fecioru, pe care voia să-l înlătore de la comanda coloniei.

În urma celor auzite, Corneliu Octavian rămâne înmărmurit. I se părea un vis. - „Dacă-i totul adevărat, suntem salvați”. Cu mult tact, se apropie de omul care-i adusese informația, rugându-l să fie sincer și să nu umble cu povești. Văzând îndoiala lui Corneliu și ca nu prea are credit, acolo vine cu încă doi prieteni de ai lui, care-i confirma cele declarate mai înainte. De data aceasta, Corneliu le spune categoric:

— „Dacă voi susțineți că-i adevărat ceea ce îmi spuneți, eu vă salvez de la o mare nenorocire, dar trebuie să-mi dați în scris toate aceste lucruri”.

Au căzut de acord. Peste câteva zile, vin la el cu 3 declarații semnate. De-abia atunci ne povestește Corneliu Octavian toată întâmplarea. Îi venea să cadă în genunchi și să mulțumeasca lui Dumnezeu că ne-a ajutat și ne-a dat o rază de speranță. Cucerisem o cota înalta în lupta noastră. Acum va juca un rol mare diplomația noastră. Depinde mult de măiestria lui Corneliu

Octavian. Ajuns în fața lui Fecioru, Corneliu Octavian îi relatează cu lux de amănunte toate cele întâmplate. La urmă, văzându-l pe Fecioru ca rămâne uimit, nevenindu-i să creadă, îi înmânează declarațiile celor trei foști prieteni ai lui Angheliu. N-a durat o săptămână și apare în colonie un grup de ofițeri străini. Era și comandantul coloniei, Fecioru, cu ei. Ne aduna la club, unde unul din ofițerii străini ne pune un șir de întrebări în legătura cu Angheliu. După o oră de anchete și explicații, ne anunța ca Angheliu nu va mai fi brigadier șef în colonie. Aceasta era pe la sfârșitul lui octombrie 1963.

În acele clipe, o rumoare a prins toată sala clubului. Toți am încercat momente de euforie.

Era un torent al bucuriei, manifestat în tăcere. Toți, fără excepție, fiecare în felul său, ne rugam și mulțumeam lui Dumnezeu. El ne ajutase să câștigam o bătălie, După câteva zile, am ales un alt brigadier șef, din partea noastră. Comandantul, la indicațiile lui Corneliu Octavian, l-a numit brigadier șef pe Ion Itu, un om cu mult curaj și cu mult bun simț.

După acest eveniment s-a produs o ușoară destindere. Începuseră gardienii să se facă, din nou, tot mai puțin văzuți printre noi. Comunicările literare de la club au încetat. Clubul, din nou, devine sala de lectură și loc de întâlniri ocazionale. Acum am reușit eu să-l plasez pe urca Patru la atelierul de cizmarie. Încă mai era maiorul Ioanitescu comandant ajutor. Când a făcut propunerea Ion Itu, ca să-i aprobe lui Patru Berzescu să intre la cizmarie, Ioanitescu a sărit în sus, auzind de numele Berzescu. La Aiud, avusese un conflict cu celălalt unchi al meu și fratele mai mic al lui urca Patru, Ion Berzescu. I-a trebuit lui Ion Itu câteva zile să-i explice că nu-i el cel de la Aiud. De fapt, Itu îl adusese imediat la atelier, având încuviințarea lui Fecioru, comandantul coloniei. Iată-l acum pe urca Patru și cizmar. I-a prins bine, ca, în câteva luni, prinsese meserie destul de bine.

De acum începe însă o alta luptă la Periprava, fără să ne angajeze pe noi, decât tangențial.

Cele două tabere ale administrației declanșează confruntarea surdă, dar ucigătoare. Observator la aceasta bătălie era Corneliu Octavian. Tot mai multe și mai dese erau ciocnirile între Fecioru și

Ioanitescu.

Înainte de Crăciunul lui 1963, vin în colonie un colonel de securitate și un căpitan. Ne aduna la club pe toți deținuții. Noi fiind mulți n-am avut loc să intrăm toți în sala. Era o zi liniștită. La o masă, erau așezați colonelul și căpitanul de la centru, împreună cu Fecioru și cu un ofițer care-l însoțea mereu prin colonie. Noul colonel ne punea întrebări referitoare la comportamentul lui Ioanitescu și al

ofițerului politic. La toate s-a răspuns în maniera în care au fost relatate de Corneliu Octavian. Fecioru era tot timpul informat de Corneliu despre bruscarile și bățile lui Ioanitescu și ale ofițerului politic. De la aceasta adunare de la club, noi nu i-am mai văzut pe Ioanitescu și pe ofițerul politic prin colonie. De Crăciun, ne spune Corneliu Octavian că au venit un căpitan în locul de ajutor de comandant și un alt ofițer politic.

De-abia acum bucuria noastră țâșnește ca un izvor de sănătate, de apa cristalina, din colțuroșii bolovani ai chinurilor din închisori. Ca niște copii, tineri și bătrâni, saream prin curtile lagărului, plini de satisfacția bătăliei câștigate. Ne bucuram, ne bucuram. Dumnezeu a fost cu noi și este cu noi.

Și acum, când scriu aceste rânduri, la bătrânețe, mă podidesc lacrimile bucuriei, lacrimile recunoștinței că Dumnezeu ne-a ajutat ca din moarte să trecem la viață.

Pot spune că am fost prezent la una dintre cele mai mari victorii din tot șirul de închisori și lagăre din istoria gulagului românesc.

De la acest victorios și Sfânt Crăciun al anului 1963, porțile țărcurilor nu s-au mai închis.

Ne plimbam în voie, de la unii la alții, fără să ne mai bruscheze nimeni. De la dispariția lui

Ioanitescu și a ofițerului politic, nici gardienii care ne bruscau n-au mai apărut prin colonie.

Norii negri de pe cerul Peripravei s-au împrăștiat. Respiram ușurați, beți parca de mulțumire.

A fost un Crăciun frumos, după câte-mi amintesc, cu colinde și bunăvoie între noi. Preoții noștri și-au făcut simțita prezenta. Mulți ne-am împărtășit prin strădania preoților care aveau sfânta cuminecătura ascunsă în tivul hainelor lor.

Iată-ne și-n anul 1964. Era anul în care ne luam rămas bun de la Periprava. Adesea, gândul meu zbura spre Ion V. Georgescu. Aveam să-l întâlnesc afară și să mai stăm împreună încă 14

ani, timp în care am învățat multe de la el.

Cât am mai stat la Periprava, după biruinta asupra lui Angheliu, ma împărtășisem iarăși din frumusețea pădurii Letea. Nu mai vedeam serparia din ea și moartea prin rădăcinile arborilor asemenea celor de la tropice. De când am scăpat de spaima reeducării, lumea se liniștise.

Eliberările se făceau la termen. Anchetele se rariseră mult de tot. Speranțele noastre creșteau odată cu mireasma florilor de primăvara.

Cu urmele cătușelor groase și ale lanțurilor grele, purtate prin nenumărate închisori, visam la o doina pe plai de munte, din fluier cântata, dusă departe prin ecouri, îngânata în spațiul mioritic.

Visam la tara cu Feți Frumoși și Ilene Cosânzene, învingători ai zmeului din poveste.

ELIBERAREA

Anul 1964, luna aprilie, la Periprava. Se instaurase un climat de pace, de liniște. Focul cel mare se stinsese. Toți ne așteptam termenul de eliberare. Era anul când ne expira prelungirea pedepsei.

Colonia, fiind așezată pe un mic mamelon, stăpânea împrejurimile. De la locul de unde se lucra la rogojini, puteam vedea până la Dunăre și, dincolo de ea, chiar și Vâlcovul, oraș care pe vremuri era al nostru. La margine de tara, în nesfârșit de ape, visul nostru adesea se destrama.

Când oare, ajunge-vom iarăși să mai fim stăpâni pe întreaga noastră tara, să fim una? ca tara mare și frumoasă, în granitele firești ale acestui popor?

Măcinati de gânduri și purtați de doruri, așteptam termenul de eliberare.

La început de mai 1964, forfota prin lagăr. În ziua de 6 mai, de dimineața, apar ofițeri străini prin colonie. În jurul orei opt sunt chemați oameni la ancheta, dar mai mulți odată. Nu după mult timp îi vine rândul lui urca Patru. Îl pândesc să văd dacă mai se întoarce. El era în alta baraca. Cei care ieseau de la ancheta nu aveau voie să ia

contact cu noi, cei care n-am fost chemati. Totuși, reușesc să ajung la el, întrebându-l ce a fost. Repede îmi spune că ne da drumul acasă. Ca să nu mă prindă gardianul, am fugit înapoi. Așa au fiert colonia până înspre seara. Mai rămăseserăm câțiva nechemati. Ceilalți își făceau bagajul și se duceau spre poarta. Cu mine mai rămăsese și doctorul Aristide Lefa medicul lagărului. Ne făceam noi calculul că vom rămâne pe mai departe în lagăr. Nu ne era totuna, dar n-aveam ce face. Buna, rea, trebuie s-o primim și pe asta. Pe înserate, ma cheamă și pe mine la ancheta. Era un căpitan de la Timișoara. Niciuna, nici alta, căpitanul îmi spune:

— „Intenționat te-am lăsat la urmă, ca să te mai fierb un pic, ca destul ne-ai fiert tu pe noi, pe unde ai trecut, prin închisorile acestea din țara. Uite ce-i, să semnezi o declarație ca afara nu vei sta de vorbă cu nimeni despre închisorile prin care ai trecut. Asta-i una. A doua este să nu te opui orânduiri. Să te supui legilor statului. Acum vei merge acasă, în familie. Vei intra în câmpul muncii. Dacă respecti ordinea sociala, nu vei avea cu nimeni nimic”.

Așa ne-am despărțit unul fata de altul. Merg la baraca și-mi iau bagajul. În fața birourilor erau toți frații mei care se eliberau. Mi s-au făcut și mie formele de eliberare și am intrat în rând cu ceilalți.

Seara, târziu, pe întuneric, ne-am despărțit de Periprava. Pe măsura ce înaintam spre portul improvizat, Colonia Periprava intra într-o bezna adâncă.

CONFRUNTĂRI CU PREZENTUL

Răspuns domnului Radu Ciuceanu la „Potcoava fără noroc”.

MUNȚII MĂRTURISESC

De când s-a născut neamul românesc, muntele pentru el a fost cetate și altar. A ocrotit și salasuit pe cel năpastuit și haituit pentru dreptate. A fost întăritor. Adesea a ținut loc de altar întru HRISTOS, găsindu-și calea cea bună în izbăvire și-ntr-o înalta spiritualitate. De aici, ca

Fetii Frumoși din basme, se aruncau în lupta

împotriva dușmanului, aparându-și neamul și glia, realizând spaima în rândurile inamicului. Nu la întâmplare s-a ajuns la vechea zicală: „Codru-i frate cu românul”, pentru ca într-adevăr codrii și-n zilele noastre de rezistență s-au înfrățit cu românii.

Citind cartea Domnului Radu Ciuceanu Potcoava fără noroc – Memorii II, editată la Ed.

Meridian 1994, am rămas surprins de lipsa de obiectivitate în relatarea evenimentelor și a datelor istorice din capitolul: „Partizanii din Banat”.

Ca unul care am făcut parte din acest grup, am constatat pachetul de contradicții de-a lungul prezentării rezistenței din Banat și inadvertențele istorice întâlnite la tot pasul.

Să trecem acum la susținerea celor afirmate pe baza de documente.

I

Colonelul Ioan Uta a fost numit prefect al județului Severin după lovitura de stat a generalului Ion Antonescu din ianuarie 1941. După procesul Mareșalului Ion Antonescu din

1946 și mai ales după executarea lui, au urmat în țară o mulțime de arestări din rândul ofițerilor superiori din imediată apropiere a Mareșalului. Ori, cum col. Uta fusese numit prefect de

Mareșal, se număra și el printre cei care trebuiau să fie arestați. Așa stând lucrurile, a fugit de acasă în sudul județului Severin, în regiunea muntoasă, scăpând de acest val de arestări. Nimic de condamnat în acest gest, ba din contra, de apreciat, pentru că în felul acesta, col. Uta declara pe fața război comunismului, care se instalase de-a binelea la conducerea țării.

În această parte a Banatului de sud, în special a județului Severin, prin comunele din jurul

Caransebeșului, Teregovei și al Bailor Herculanee, își face o mulțime de prieteni și de cunoștințe, de la care a nădărdit mult ajutor, dar pe care la vremea oportună nu l-

a avut cum trebuia. În acest timp, el nu a stat doar ascuns în pădure. De multe ori s-a deplasat, deghizat, chiar și până la

Timișoara, trecând prin Caransebeș și Lugoj, unde chiar a și poposit puțin timp. Așa se face că se întâlnește și cu Aurel Vernichescu la Lugoj.

În vremea aceea pe toți ne preocupa problema rezistenței împotriva puterii comuniste.

Nucleele de rezistență, de-abia în anul 1948, după arestarile masive de legionari din 15

mai, se formează în munții Banatului, ca de altfel și-n toată țara, de-a lungul munților Carpați.

II

Cunoscându-l acum pe colonelul Uta, să trecem la ceea ce prezintă Radu Ciuceanu în cap.

„Partizanii din Banat”:

a. La pag. 211 ne spune așa:

— „Scena confruntărilor suprapunea regiunea masivelor Godeanu, Moraru și Țarcului.

Comandantul unităților de partizani era colonelul Uta, fost prefect de Caras-Severin. Refugiat în

Munții Țarcului, în vara din 1948, colonelul Uta își formase o grupă de luptători alături de care va acționa pe un teritoriu întins, incluzând Valea Cernii, Cracurile Maneasa, Radochioasa.

Gârdoman, Oslea, mergând până la izvoarele Jiului românesc și Munții Semenici. Era primul detașament de partizani, care matura regiunea de contact al Munților Olteniei cu cei ai Banatului.

Prin incursiunile îndrăznețe colonelul Uta reușise să pună pe fuga posturile de miliție și autoritățile locale comuniste...”

Din cele prezentate în alineatul de mai sus reiese clar că Uta avea o unitate bine formată de partizani, mare ca număr și uniți între ei. Acționau la o singură comandă, data de colonel. În realitate, însă, niciodată n-a avut mai mulți de nouă oameni cu el.

b. Tot în cuprinsul aceluiași capitol, la pag. 214, ne spune:

„... rezistența a fost expresia unei nemulțumiri generale față de ideologia otrăvitoare pentru lumea satului. Dar, lipsind un comandament unic, mișcările n-au putut fi coordonate.

Răscoala a izbucnit din puncte diferite, fără legătura între ele, într-o succesiune de mișcări care a permis regimului comunist să-și concentreze forțele, să izoleze și să distrugă focarele de revoltă”.

Din acest alineat se desprinde în mod clar că grupurile de rezistență nu aveau o comandă unică, cum afirma dl. Ciuceanu despre col. Uta.

c. Adevărul este altul și anume că fiecare grup acționa la comandă conducătorului de grup.

Țineau, însă, legătura cu alții prin curieri.

III

Autorul nu ne da data aproximativă a luptelor angajate între securitate și grupul de partizani conduși de col. Ioan Uta în masivul muntos al Carpaților Meridionali.

a. Iată ce ne spune la pag. 213 - 214:

— „Sub tirul aruncătoarelor de grenade, grupele de partizani au fost obligate să se retragă ori să piară în luptă. Amănunte asupra ultimelor lupte au ajuns la noi, străbătând zidurile puscării.

— Izolat pe șaua care leagă Munții Țarcului de masivul Godeanu, colonelul Uta împreună cu puținii supraviețuitori pe care-i mai avea alături au respins atacurile succesive ale batalioanelor de intervenție. Somat să se predea, colonelul, agățat de mitraliera cu care trăsesese în atacatori, s-a aruncat în prăpastie, Trupul său a fost scos mai târziu din vagauni, vârat într-un sac și expediat de securitate la București”.

Și din acest alineat, concludem că lupta s-a dat între masivul Țarcu și masivul Godeanu.

Când a fost? Nu se mai știe. Prăpastie atât de mare și de aproape de câmpul de luptă nu este. Cea mai apropiată

prăpastie este în partea de sud a masivului Țarcu - „Mânioasa”. De aici, izvorul

Râului Rece sau Hidegul, cum se mai numește acum, începe s-o ia la vale.

Apar acum relatarile contradictorii. Deci, col. Uta a murit aici aruncându-se în prăpastie, fără să fie împușcat.

b. Iată ce zice autorul la pag. 317:

— „Atacul s-a declanșat la 7/8 febr. 1949, când au fost efectuate 51 de arestări în județul

Severin, persoanele vizate fiind bănuite că ar întreține legături cu partizanii. Trupe de intervenție din Batalionul 9 de securitate au fost trimise în comuna Valea-Bolvasnita, unde a fost capturat comandorul Petru Domasneanu. Grupul colonelului Uta a fost capturat în apropierea comunei

Mehadica din jud. Caras. Peste patruzeci de soldați au luat cu asalt salasul în care se afla colonelul Uta și, deși aici nu se găsea decât noua partizani, lupta a durat aproape o oră. În afară de Uta, au mai pierit în lupta încă trei partizani: Pantelimon Erimescu, Ilie Cristescu și E.

Careba”.

Aici, cu multă precizie, autorul arata ca Ioan Uta, împreună cu ceilalți partizani, a luptat eroic în acea coliba. După o oră de apărare îndârjită, cad colonelul Ioan Uta, Pantelimon

Erimescu, Ilie Cristescu și E. Careba, pe data de 7/8 febr. 1949, în jurul comunei Mehadica.

— Din nou ne găsim în fața unui alt mare neadevăr.

Cu toată părerea de rău, ma adresez istoricului, nu numai fostului deținut politic Radu

Ciuceanu:

— Când a murit Colonelul Uta cu adevărat?

— În luptele dintre Țarcu și Godeanu, pe șaua de acolo, aruncându-se cu mitraliera în prăpastie, sau pe data de 7/8 febr. 1949, aproape de Mehadica, împușcat în spate când a încercat să se strecoare afară din coliba?

— Sau l-ați scos dumneavoastră de guler din

prăpastie și l-ați adus să lupte din nou la

Mehadica?

— Care-i adevărul?

Să fim lămurii de un singur lucru.

— Colonelul Ioan Uta a fost un luptător împotriva Comunismului, un erou prin comportamentul său în apărarea neamului românesc. A luptat cu securitatea și a murit răpus de gloanțele dușmane. Nu s-a aruncat în prăpastie ca să scape de inamic.

IV

În „Potcoava fără noroc”, autorul nu vorbește aproape nimic de Spiru Blănuș. Trece totul sub tăcere. Doar în partea ultima, „Note”, la capitolul „Partizanii din Banat”, pag. 317 - 318, este amintit de patru ori. Insista însă asupra comandantului Petre Domasneanu. De Gheorghe Ionescu nu amintește în nicio parte a cărții, deși istoria îl consemnează ca un mare luptător și conducător.

Lupta colonelului Uta, eroismul lui și martiriul sau nu exclud lupta și eroismul lui Spiru

Blănuș, Petru Domasneanu și Gheorghe Ionescu, cu grupul de partizani.

a. La pag. 317, autorul notează următoarele:

— „O parte din grupul lui Spiru Blănuș cade în lupta la 22 februarie 1949, la Cracul

Stanei, la circa 22 km vest de Cornereva, jud. Severin”.

— O alta inadvertență. Să lăsăm să vorbească securitatea despre aceste lupte din 22 febr.

1949.

RAPORT:

— *Comandamentul Unic Timișoara*

Strict secret prin curier

Nr. 30200 din 24 februarie 1949.

Către

Ministerul Afacerilor Interne.

Secretariatul General pentru Trupe.

„În ziua de 22 ÎI 1949, Compania Teregovă era în

executarea misiunii de captare a bandei „Teregova”.

Operațiunea de urmărire a fost continuata până în regiunea Pietrele Albe, cota 1099/8

km V. Teregova.

Aici, compania a luat contact cu bandiții, ora 15, 30.

Bandiții, gășindu-se pe un punct dominant au văzut compania care se îndrepta (cu măsuri de siguranță) pe vâlceaua cere duce înspre Pietrele Albe.

La aprox. 200 m, bandiții au deschis foc cu armamentul automat, în primele elemente ale

Companiei.

La primirea focului și după ce a fost conturata zona de desfășurare a companiei pe cei doi versanți ai vâlceleii cu scopul de executa o dubla învăluire.

Operațiunea s-a făcut în tot timpul sub observația și focul extrem de puternic al bandiților.

Desfășurarea a fost mult îngreunata și apropierea întârziată simțitor.

La orele 17, pe timpul când învăluirea s-a produs simțitor, Slt. Airoaiei Vasile cade rănit la piciorul drept de două gloanțe.

Trupa, rămânând fără comandant, acționează pe cont propriu.

Bandiții, simțind învăluirea schițata de Companie, lasa o ariergarda alcătuita din Petre

Anculia, Ghita Urdăreanu, Ghimboasa Nicolae și Smultea Gheorghe, sprijinită de focul unei mitraliere, instalata înapoi pe un punct dominant.

La adăpostul acestei ariergarzi, restul bandiților se retrag și dispar în pădure.

Întreaga ariergarda a fost capturata, mai puțin mitraliera, care era mult mai în spate în apropierea pădurii.

Continuarea operațiunii a fost mult îngreunata și de faptul ca întunericul a înlesnit fuga bandiților și pierderea urmelor.

Totuși trupa a rămas în tot cursul nopții în zonele

unde s-a desfășurat lupta și a doua zi dimineața a reluat înaintarea pe urmele lăsate de bandiți.

Operațiunea s-a dus străbătând întregul masiv păduros până în regiunea satului

Brebul-Nou, când urmele au fost pierdute.

REZULTATE:

Au fost împușcați mortal în timpul luptelor:

— Banditul Petre Anculia

— Banditul Ghita Urdăreanu

Au fost prinși:

— Banditul Ghimboasa Nicolae

— Banditul Smultea Gheorghe.

S-au găsit urme de sânge, ceea ce denota ca în rândurile bandiților sunt unii răniți”.

În concluzie, Securitatea, prin rapoartele ei, confirma întru totul lupta dusă de Spiru

Blanaru și Gheorghe Ionescu cu grupul de partizani în ziua de 22 februarie 1949 la Pietrele Albe, așa cum Muntele Semenic mărturisește despre aceasta mare bătălie:

— Era o zi cu ger aspru și zăpada mare. Cu toate acestea, Muntele parca fierbea și Codrul trăgea în acea zi de macel în apărarea neamului. Lipiți de pietrele albe și reci trăgeau înversunați legionarii, liberalii, țărănistii și militarii, adică toți românii înfrățiți până la moarte în lupta contra comunismului.

Uniți sub comanda lui Spiru Blanaru, au reputat una din marile batalii din rezistența românească, poate cea mai mare din toată rezistența.

Deci, la Pietrele Albe s-a dat lupta, și nu la Cracul Stânei, așa cum spune Radu Ciuceanu.

Securitatea, în acea zi, a fost data peste cap, de-abia încarcându-și morții și răniții în căruța.

Nimeni n-are voie să uite aceasta mare bătălie, consemnata de istorie - 22 februarie

1949, condusa de Spiru Blanaru și de Gheorghe Ionescu, pe care dl. Radu Ciuceanu i-a uitat.

La sfârșitul lui martie 1949, la O.N.U. ministrul de externe al U.R.S.S.-ului a vorbit așa:

— „În România, pe dealurile Teregovei, bandiții înarmați lupta împotriva Partidului Comunist!”

Cine sunt acești bandiți de pe dealurile Teregovei?

Sunt partizanii conduși de Spiru Blănuș.

Ca să se confirme acest adevăr, a trebuit ca rușii să declare la O.N.U., în fața întregii lumi, ca într-adevăr în Banat s-a luptat împotriva comunismului. Spiru Blănuș a fost o realitate.

Împreună cu tot grupul constituie simbolul luptei de rezistență în Banat.

Răspuns domnului Cicerone Ionitoiu la articolul:

SLUJITORI AI ALTARULUI BĂNĂȚEAN

TRECUȚI PRIN IADUL COMUNIST

publicat în Altarul Banatului nr. 4 - 6 / 1996

Am citit cu mult interes în *Altarul Banatului* articolul domnului Cicerone Ionitoiu. Ma bucura faptul că se consemnează aportul Bisericii Creștine în lupta împotriva comunismului, prin slujitorii ei, unii chiar murind întru Hristos.

În conținutul lui, fără voia autorului, s-au strecurat unele greșeli la numele de persoane și localități, ba chiar a mai avut loc și plasarea unor acțiuni imaginare. Ma voi strădui să le aduc în lumina adevărului, ca unul care am fost la fața locului și am luat parte la organizarea mișcării de rezistență din Banat începând încă din 1945. Au mai fost lăsați la o parte mai mulți preoți care au luptat și au rezistat cu eroism încercărilor satanice din închisori și lagăre din timpul comunismului. Voi încerca să completez golurile.

Am citit articolul cu mare atenție, greșeala pare să fie nevinovată. Este vorba despre sfârșitul lucrării, de episcopul Veniamin al Caransebeșului. Iată ce spune autorul:

— „Un exemplu de tărie în fața forței l-a constituit și

cazul preotului ortodox Daicovici care, chemat de episcopul Veniamin al Caransebeșului și ordonându-i-se să meargă să ocupe și să preia cheile catedralei greco-catolice de la Lugoj, a refuzat.

Și-a dat demisia, dar nu și-a încărcat conștiința cu o fărâdele.”.

Aici aș dori să nu ne grăbim și să judecam lucrurile cu multă disponibilitate și cu mare atenție.

Fiind eu martor al vremurilor acelea, cu sufletul curat pot să mărturisesc ca Veniamin

Nistor, episcopul Caransebeșului, făcea parte din mișcarea de rezistență din Banat.

Autorul lasă să se înțeleagă, din cele scrise, că vladica Veniamin a avut o acțiune negativă, prin faptul că a cerut preotului Daicovici să preia cheile catedralei unite de la Lugoj.

Oare numai atât se știe despre episcopul Caransebeșului? Dacă-i așa, atunci este destul de regretabil. Să încercăm să facem un pic de lumină.

1. Actul de nedreptate făcut Bisericii Greco-Catolice în 1948, de desființare a acesteia, în mod samavolnic, nu-l implica cu nimic pe episcopul Veniamin Nistor al Caransebeșului. Că s-a cerut preotului Daicovici să preia cheile catedralei unite din Lugoj, a fost un act administrativ, și nicidecum de cult. Problema a fost rezolvată de protopopiatul Lugoșului.

2. După instalarea lui Veniamin ca episcop al Caransebeșului, în foarte scurt timp acesta s-a identificat cu aspirațiile și încercările eparhiei de realizare a păcii și trăirii întru Hristos.

Vremurile de bejenie ale neamului românesc de după 23 august 1944 l-au găsit pe vladica

Veniamin la postul lui, pe baricada.

Eu sunt unul dintre martorii acelor vremuri, fiind student la teologie. Alături de Filon

Verca, Petru Hamat și Ion Iliescu am luat parte activă la organizarea mișcării de rezistență împotriva

comunismului. Oricând pot mărturisi despre lupta dusă de Vladica Veniamin contra comunismului.

La vremea aceea, Caransebeșul era centrul de organizare a mișcării de rezistență în Banat.

3. Pentru a reliefa mai bine această stare de lucruri, voi povesti un episod, al cărui martor am fost și eu.

În anii aceia, vine la Caransebeș un tânăr de curând licențiat în teologie la București, fiu al orașului, ca profesor de Teologie fundamentală și dogmatică la Academie și în același timp și hirotonit ca diacon. De fiecare dată, predica era a lui de pe amvonul catedralei.

Cu un ton obișnuit, molcom, blând și liniștitor, însuflețindu-se parca pe măsura ce predica, lua o pornire năvalnică spre adevăr. Ne fascina. Cuvântul lui era ascuțit de sabie. În

Biserica se așternuse o liniște de mormânt. Cu sufletul la gură, ascultam vorba tăioasă a blândului diacon de pe amvon. Așa a trecut sărbătoare de sărbătoare a fiecărei duminici din calendar. Se crease o stare de spirit aparte, de unitate în lupta a celor care ne hotărâserăm să rezistăm comunismului.

Totul, putem spune, se mișcă în jurul episcopului Veniamin. Vedeam în el simbolul unității și al biruinței întru Hristos. În urma predicilor ținute se ajunsese la o stare de spirit deosebită în Caransebeș. Pe străzile orașului se șoptea de către unii și alții:

— „Ma, eu mâine mă duc la biserică, la liturghie, ca iarăși vorbește tânărul diacon la predica. Atât de înălțător vorbește de parca acum-acum prăvălește la pământ răul din lume și pe toți lingaiei care s-au înhăitat cu rușii”.

Și așa, de la unii la alții, mergea vorba ca fulgerul. Se ajunsese ca în fiecare duminică, atunci când se știa că predica diaconul nostru, lumea venea la biserică, ticsind sfântul lăcaș până la refuz. Până aici, cei care asistau și se rugau la liturghie, când ajungea, de obicei, rândul predicii, unul câte unul, în liniște ieseau afară din biserică. Acest fenomen era și încă este și acum în multe locuri.

Aici însă, lucrurile se petreceau invers. Dacă în timpul liturghiei erau credincioși și nu erau, dar când începea predica tânărului diacon, biserica se umplea. Liniștea desăvârșita puneă stăpânire pe biserica. Ne era teama sa și respiram. Cuvânt după cuvânt ne mergea la inimă. Erau loviturile de sabie date comunismului, necredinței și urii, care se abătuseră asupra lui Hristos și a neamului românesc.

Tânărul diacon de atunci este mitropolitul de azi al Banatului, I.P.S.S. Nicolae Corneanu.

Să-mi fie iertat că am îndrăznit să povestesc acum ce am trăit și văzut atunci, sub oblăduirea episcopului de Caransebeș, Veniamin Nistor.

Iată ce spune părintele Dimitrie Baloni într-un articol din *Altarul Banatului* nr. 4 - 6 1996

— Note și comentarii, pag. 170:

— „Îmi amintesc de trista zi de 31 martie 1949, când în gara Caransebeș, vrednicul și blândul pastor și vladica Veniamin părăsea scaunul episcopal, îndreptându-se spre surghiunul impus la Alba-Iulia. De atunci, mereu mă gândesc la felul cum s-au desfășurat evenimentele, atunci în 1948 - 1949”.

Deci, asupra pastorului și luptătorului, episcopul Caransebeșului, Veniamin, s-a abătut sabia lui Satan. Un ierarh al Bisericii Ortodoxe Române ia drumul calvarului și al rezistenței până la sfârșitul vieții.

II

Acum să trecem la partea a doua a lucrării și anume la completarea numelor preoților, trecute greșit, și ale celor care au fost uitați din necunoaștere.

1. La pag. 76 - *Altarul Banatului* nr. 4 - 6 1996, este trecut preotul Nicolici Alexandru, născut în Teregova. Este o greșeală. Nicolici Alexandru s-a născut în.com. Tufari, aproape de

Orsova. Tatăl lui a fost tot preot. Mai târziu, ajunge preot în.com. Teregova, alături de preotul

Dimitrie Stoichescu. Nu a făcut parte din grupul lui

Aurel Vernichescu, nici nu-l cunoștea. În toamna anului 1948.com. Teregova este organizata militar de către notarul public Gheorghe

Ionescu. Nicolici Alexandru a făcut parte și el din această organizație, luând jurământul la toți membrii organizației. Părintele Nicolici Alexandru nu s-a deplasat niciodată în munți la partizani.

După căderea lui Spiru Blanaru din 12 martie 1949, la Fenes, încep arestarile în masa în.com. Teregova. Tot acum este arestat și părintele Nicolici Alexandru. Am stat mult timp cu el în cameră, atât la securitate, cât și în Aiud.

2. STOICHESCU DUMITRU - preot în.com. Teregova. A fost arestat în martie 1949.

Împreună cu părintele Nicolici Alexandru, a fost judecat de Timișoara în lotul al doilea - Spiru

Blanaru. Preotul Nicolici a luat 15 ani munca silnică, iar preotul Stoichescu, un an de zile.

3. SURU TOMA - preot în comuna Verendin. A fost arestat în martie 1949. A luptat cu tot sufletul împotriva comunismului, susținând grupul lui Spiru Blanaru și cel al colonelului Ioan

Uta.

4. RATZEC IOSIF - preot în.com. Mehadica. A fost arestat în martie 1949 la

Caransebeș. A făcut parte din mișcarea de rezistență. A susținut grupul lui Spiru Blanaru și col.

Uta. A fost condamnat la 10 ani de temnița, trecând și prin Aiud. Se eliberează în 12 sept. 1961

de la Periprava.

5. SURU ISAIA - protopop al Caransebeșului. A fost arestat în 1949, după desființarea episcopiei și trimiterea în surghiun a episcopului Veniamin Nistor. A făcut parte din mișcarea de rezistență.

6. CIUCUR PAVEL - preot. A fost arestat în 1848, cu grupul de rezistentă din sudul

Banatului - Baile-Herculane. A fost condamnat și dus la Aiud, unde m-am întâlnit cu el în anul

1950, pe când lucram în fabrica. A fost un mare luptător și un bun român.

7. IANA PETRU – preot în.com. Curtea, aproape de Faget. A fost arestat în 1949. A

făcut parte din mișcarea de rezistență. A trecut prin multe închisori, printre care și Aiudul.

8. BOGOIEVICI PAVEL – preot în.com. Bania. A făcut parte din mișcarea de rezistența

Oravita. A fost arestat în 1949 și condamnat la mulți ani de temniță. La Periprava am stat cu el împreună.

9. BILCA PAVEL – preot în.com. Rugi, aproape de Caransebeș. A fost arestat în 1943.

Am stat și cu el mult timp în celulele închisorii. A făcut parte din grupul de rezistența din Caransebeș.

10. ATNAGEA ANTONIU – preot la Zorlentu-Mare. A făcut parte din mișcarea de rezistența din Caransebeș. Prin lupta lui a fost un erou.

11. ZASLOTZI CORNELIU – preot greco-catolic la Lugoj. A fost profesor de religie.

În anul 1948, a fost arestat și condamnat. A făcut parte din mișcarea de rezistența din Lugoj. La

Periprava am stat mult timp împreună.

13. GLAVAN PAVEL – preot la Timișoara. A fost arestat în anul 1949 și condamnat la mulți ani de închisoare, trecând prin Aiud și Periprava.

14. IOJA SINEZIE – preot în.com. Ranusa, jud. Arad. A fost arestat și condamnat în

1949 de către Tribunalul Timișoara. L-am cunoscut la închisoarea civilă din Timișoara 1950. Pe la sfârșitul lui ianuarie aveam să fiu legat în lanțuri grele la picioare împreună cu părintele Ioja

Sinezie și transferat, cu un lot de 30 de oameni, la Aiud. Era o fire blândă, avea vorba domoala.

A murit bolnav de tuberculoza la Târgu-Ocna după mulți ani de temniță.

15. ILARION V. FELEA – preot. A fost profesor

universitar la Academia Teologica din

Arad, în același timp și rector. La 28 oct. 1949 a fost condamnat la un an, apoi arestat din nou în

14 martie 1959, condamnat la 20 de ani munca silnică. După multă suferință, moare la 18 sept.

1961, în urma unei ocluzii intestinale. I s-a refuzat orice tratament.

16. BEJ TEODOR – preot în jud. Arad. A fost arestat în 1948 și condamnat la mulți ani de temniță pentru a fi luptat împotriva comunismului.

17. BERGHIANU?

— A fost arestat în 1948, preot fiind și profesor de religie la Arad. A

fost condamnat pentru a fi luptat împotriva comunismului. L-am cunoscut la Aiud, în fabrica.

18. MEILA IOAN – preot în Bocsa-Montana. A fost condamnat pentru a fi luptat împotriva comunismului.

19. BOGOIEVICI GHEORGHE – preot aproape de Oravita. A fost arestat și condamnat ca luptător anticomunist.

20. ALDESCU ALIMPE – preot în protopopiatul Oravita. A fost arestat pentru a fi făcut parte din mișcarea de rezistență din Oravita.

21. LUCA PAVEL – preot în com. Glimboca. Arestat în 1949, este condamnat la ani mulți de închisoare pentru că a fost împotriva comunismului.

JURNAL DE CĂLĂTORIE

DE LA LUGOJ LA KARLSRUHE

Miercuri, 9 decembrie 1992

Început de jurnal, început de drum. La orele 11 am sosit cu mașina de la Lugoj la

Timișoara, în casa lui Constantin Pascu. Sunt în preziua plecării în Germania. La orele 12 am fost în audiența la I.P.S.S. Nicolae Corneanu, întrevedere care a durat 45 de minute. Seara am luat parte la conferința Părintelui Galeriu în aula Facultății de Medicină. De la orele 19 și până la

21 a vorbit despre credința în Dumnezeu, despre jertfa Mielului ca unicătate în răscumpărarea și mântuirea omului.

Joi, 10 dec. 1992

Plecarea în Germania - la orele 10, din fata Catedralei Ortodoxe. Până la plecare am fost însoțit de bunul meu prieten Costică Pascu. Ploua mărunț și rece. Ne-am adăpostit până la sosirea autocarului pe scările catedralei, acolo unde cu trei ani în urma au murit tinerii acestui neam, cu pieptul desfăcut și cu mâinile ridicate spre cer pentru a cucerii libertatea.

La orele 10 fără un sfert, autocarul a fost în fața Catedralei. Cu multă emoție m-am văzut în fața mașinii. Costică, mai stăpân pe sine, ma strunește. Plecarea are loc la 10 și 10 minute.

Afară ploua încet și mărunț. În autocar mă rog lui Dumnezeu să-mi ajute să merg sănătos. Să pot observa cu ochii minții totul pe unde trec, să cunosc și să înregistrez așa cum sunt lucrurile, și cu partea frumoasă a lor.

La orele 13 am ajuns la frontiera. Aici, în treizeci de minute, grănicerii români ne-au dat drumul liber de trecere. La unguri am stat trei ore. Ne-a prins noaptea la frontiera. La orele 16

plecam spre Budapesta. Și-n Ungaria, ploaia toaca mărunț. Târziu în noapte ajungem la

Budapesta. Străbatem orașul trecând Dunărea. Deși e noapte, Budapesta mi se pare un oraș frumos. La ieșirea din oraș, facem o halta de ajustare, la o parcare, de o jumătate de oră. Pe la miezul nopții, ajungem la frontiera Cehoslovaciei. Spre ziua, iată-ne la frontiera Germaniei.

Pământul e acoperit cu un start subțire de zăpada. Din partea Cehoslovaciei ne-au dat drumul repede. La punctul de granița al Germaniei, în schimb, stam mult de tot. Aceasta din cauza a doua tinere femei, care au plecat fără a respecta viza de intrare în țară.

11 dec. 1992

De la frontiera ne îndreptam spre Nürnberg. Pe

întreg cuprinsul distanței, fusese un start subțire de zăpada. Pășesc pentru prima dată pe pământul Germaniei. Până la vârsta de 72 de ani aproape, eu n-am ieșit din țara mea. Datorită prieteniei lui Aron și a Magdalenei Florincas, voi reuși să văd Germania. S-o văd acum când ea sta în fruntea Europei, în ceea ce privește economia, bunăstarea și gradul de cultură.

Am pornit de-a latul Germaniei, de la granița Cehoslovaciei și până la aproape de cea a

Franței, la Karlsruhe. Verdele grâului răsărit cu ruginiul pădurilor desfrunzite realizau simfonia începutului de iarnă pe pământul Germaniei.

Trecem prin Nürnberg, locul unde poporul german a fost îngenuncheat în urma binecunoscutului proces. Au trecut anii și Germania s-a ridicat, lingându-și ranile războiului și ale înfrângerii.

Trecem fără să oprim prin Würzburg, oraș mare și frumos și cu un trecut bogat în istorie.

După o bună bucată de drum, ajungem în Frankfurt am Main. Aici o mulțime de călători se dau jos din autocar. Mai rămânem o mână de oameni. Șoferii, și ei frânți de oboseala, se mișcă de ici-colo prin mașina sau chiar se dau jos, întinzându-și oasele.

Așa am văzut din goana mașinii, oraș după oraș, dealuri și câmpii frumoase, codri după codri, râuri și poduri, dar mai ales șosele și autostrăzi șerpuind pe întreg cuprinsul țării. Erau îngrijite ca-n povesti. Din loc în loc apăreau locurile de parcare cu WC-uri. Toate în slujba omului. Obosit, dar și plăcut surprins de frumusețea locurilor, am ajuns la Karlsruhe cam la orele

15.

În gara centrală, unde era și locul de parcare a autocarului, la informații, l-am găsit pe

Aron Florincas așteptându-mă. Ne-am îmbrățișat și am plecat spre casă.

Era în 11 decembrie 1992. Împlinisem 30 de ore de mers cu autocarul de la Timișoara la

Karlsruhe. Frânt de nedormit și de oboseala, cu hainele botite și cu încălțămintea murdara, am intrat în locuința lui Aron Florincas, unde cu multă căldura m-a primit, îmbrățișându-mă, Leni, sotia lui. În atmosfera aceasta de prietenie, am început și eu să-mi trag sufletul.

Eram ca trei pasari rătăcite, din inima Carpaților, undeva prin landurile bogate ale

Germaniei.

12 decembrie 1992

Sunt cu adevărat în Karlsruhe, în mijlocul familiei Florincas, primit cu toată căldura sufleteasca de către Leni și Aron. Dumnezeu să le dea multă sănătate și noroc mult. Azi a fost o zi de vizita prin oraș. Aron m-a plimbat pe la locurile cele mai însemnate. Așa am văzut monumentul istoric, în forma de piramida, care de fapt o putem numi Piramida Monument, amplasată în centrul orașului, cu inscripția gravată în partea de sud: „Margraful Karl Wilhelm, născut în Durlach la 18 ian. 1679, decedat la 12 mai 1738. Acest monument i-a fost ridicat de

Biserica, unde l-a și înmormântat”. Inscripția gravată în partea de nord, pe Piramida Monument:

„Margraful Karl Wilhelm depune primul piatra de temelie la noua sa reședința a acestui oraș, la

17 iunie 1715”.

De la acest monument am plecat prin oraș, privind și-n dreapta și-n stânga, de-a dreptul uimit de ce-mi apărea în față, curățenie peste tot, frumosul încorona ordinea construcțiilor. Din loc în loc apăreau brazi de diferite mărimi, împodobiți cu becuri electrice și panglici. Seara mai ales, pe una din străzile largi ale centrului, de-o parte și de alta, brazi de diferite mărimi, în vitrinele mari ale magazinelor, deasupra străzilor suspendate, instalații de lumini electrice, o adevărată feerie.

Tot aici, în centru, într-o piață s-au amenajat mici casute iluminate fermecător în așteptarea lui Moș Crăciun. Am intrat într-o clădire mare cu patru etaje, puternic luminată. Am rămas uluit. Nu mai văzusem în viața mea

așa ceva, deși eram destul de bătrân, la 72 de ani, ca să pot vedea multe minuni ale lumii. Este adevărat ca și eu am văzut multe minuni, dar într-o lume a lui Satan, lumea infernului roșu, lumea comunismului. Și acum întreaga omenire mai simte mișcările sale de zvârcolire.

Aceasta mare clădire, cu scări rulante, pe care am s-o descriu mai în aproape, se numește

KARLSTADT.

13 dec. 1992.

Zi de duminică, zi de sărbătoare, a treia de când sunt la Aron. O zi cu cer mohorât, vânt rece, cu semne de iarnă. Ies pe balcon și-mi curat cizmulitele de noroiul adunat la vama noastră.

Am adus și eu, deci, un pic de noroi de la noi în Karlsruhe. Dar să nu se uite că-n același timp am adus și acea disponibilitate a sufletului românesc, acea îngăduință și dragoste de aproapele, acea toleranță și ospitalitate a nedreptatitului nostru neam. Noi, românii, în decursul istoriei, de cele mai multe ori, am câștigat victorii, dar din nefericire adesea am pierdut războiul. Prea multă rugina pe sufletele noastre. Zgura n-o putem îndepărta decât atunci când poporul român va realiza reforma morală. Aici vom ajunge numai dacă mergem pe drumul Bisericii.

Făcându-mi cizmulitele, gândul mă împinge spre realități românești. De aici, din vestitul

Occident al Europei, mă gândesc cu mult dor la țara mea. La spațiul mioritic al lui Blaga, la noblețea sufletului neamului nostru, așa cum îl vedea Petre Țuțea, la peticul de pământ

ROMÂNIA, unde Nicolae Steinhardt s-a desăvârșit ca om, vas ales de Dumnezeu, spre a dovedi încă o dată că prin credință și dragoste nemasurată se poate ajunge la mântuire. La sfârșit de secol, la sfârșit de mileniu, monahul de la Rohia ne-a învățat cum să ne rugăm lui Dumnezeu și cum să iubim omul.

De-abia sunt în a patra zi de când sunt în Germania și dorul de țara m-a luat în stăpânire.

În jur de orele 15 ne pregătim de o plimbare în oraș, mai precis de o vizita la un alt român -

Valeriu Sântion, un supraviețuitor al gulagului românesc. Aici, spre marea mea bucurie, am reușit să realizăm un colț din țara noastră. Aici m-am simțit foarte bine. Seara, fericiți, ne-am întors la Aron.

14 decembrie 1992

Am stat acasă tot timpul, aducându-ne aminte de vremurile trecute ale regimului comunist. Mai mult am discutat de anii petrecuți la SUNT Lugoj, despre oameni și fapte.

15 decembrie 1992

A fost o zi senina și cu mult soare. Pe la orele 10 plecam în oraș. Ajungem la Sântion, unde luam un ceai fierbinte și discutăm despre multe altele. Erau direct interesați să afle cât mai multe vesti din țara. Eu, cât am putut, le-am spus tot ce știam la ora aceea. Nu după mult timp a venit acolo și dl. Mitrofan din Timișoara. După o oră, plecam toți trei în oraș. Ajunși la un anticariat, vând un ceas vechi de buzunar cu 100 de mărci. În drum spre acest magazin am văzut clădirea Tribunalului Constituțional al Germaniei, mareata, bine împrejmuita și păzita de polițiști cu pistolul mitraliera în mână. Intram apoi în clădirea Poștei, unde domnește o ordine desăvârșită și o liniște îmbietoare. Este prima zi când vad Karlsruhe scăldat într-un soare de iarna. Aprovizionându-ne cu alimente, ne întoarcem acasă.

16 decembrie 1992

Sfânta zi de miercuri din postul Crăciunului ne-a ajutat. De dimineața am fost cu Aron la piața de vechituri. Căutând, am găsit o mașina de scris, supla și destul de frumoasa la înfățișare.

Aron, care se pricepe la ele, a încercat-o; prezenta unele defecte. Până la urma am luat-o și-am pornit spre casă. Eram nerăbdători să vedem ce anume are de nu prea merge cum trebuie. Ajunși acasă, Aron a așezat-o pe masa și dă-i cu controlul pe ea, în mod amănunțit, pentru

depistarea hibelor. Tot căutând, a găsit în interiorul clapelor o frunză de copac mototolita. Îl aud pe Aron că-mi spune: - „Mai Tasule, să știi ca frunza asta este cauza defecțiunii mașinii”. - „S-ar putea”, îi răspund eu. Am uitat să spun ca-n piața vânzătorul a cerut 10 mărci pe ea. Aron i-a dat numai 7 mărci, spunându-i că nu-i prea bună. Până la urma am scos-o cu 7 mărci. După ce a curățat-o, arata ca nouă. Era o mașina foarte buna și puțin întrebuințata. A încercat-o pe o coala de hârtie. Mergea foarte bine, cu un scris elegant. Sfânta zi de miercuri ne-a ajutat. Frunza ajunsă între clape blocase mașina. Aron mi-a încredințat-o, spunându-mi cu mult drag: - „Tasule, ți-o fac ție cadou. Să fii sănătos și s-o folosești cu mult succes”.

Eu, cu emoție, am primit-o, mulțumindu-i din tot sufletul. După aceea, scoate și un aparat de radio portativ și mi-l întinde și pe acela, spunându-mi să-l primesc în dar din partea lui. Cu aceeași emoție l-am primit și pe acesta. Cu gândul la ai mei din tara, am rânduit darurile în dulapul unde îmi păstrez hainele.

Ai mei mereu îmi apar în față că pe un ecran de televizor, plini de viața și bine dispuși.

Alina și cu Marioara, bunica ei, ocupa locul de frunte. Poate ca la ora asta și ele se gândesc la mine. Lângă ele persista Tibi, Horia și cu nepotii mei Adrian și Gabriel, cu toți ai casei, Nusa și

Anișoara. La fel surorile mele, Anica și Lenuța. Sigur ca toți se gândesc la mine.

Simt tot mai mult dorul de țară.

Azi se împlinesc trei ani de la începutul Revoluției din decembrie 1989. Ne-am adus aminte de sângele varsat de tinerii Timișoarei pentru libertate. Din păcate, aceiași oameni, cu alta pălărie.

De aici, din Germania, apare acest lucru cu multă pregnantă. Cu toate acestea, cu toate aparențele victoriei neocomunismului, istoria va dovedi lumii ca jertfa Timișoarei n-a fost zadarnică. Cred cu tărie și o spun de aici, din Karlsruhe, din inima Germaniei, ca Dumnezeu ne

va ajuta să vedem pacea, bunăstarea și la noi în România.

Joi, 17 decembrie 1992

S-a scurs o săptămână de când am plecat din România. Este o zi liniștită, cu vreme rece și ninsoare de iarnă, cu un start subțire de gheata pe mașinile din stradă. Stam acasă, depanând firul amintirilor. Sunt multe de spus dintr-o viață de om. Ne-am întâlnit doi prieteni, care am avut viața supra-încarcată cu evenimente și întâmplări destul de neobișnuite. Putem concluziona ca, din tot ce am în făptuit, timpul ne-a dat dreptate.

Vorbind, noi mulțumeam lui Dumnezeu ca în tot greul vieții ne-a ajutat ca și din înfrângeri să învățăm câte ceva. Niciodată n-am urât omul și nici n-am încercat să ne răzbunăm.

Aici, în Germania, Aron a făcut și face mult pentru noi, românii. Prin comportamentul lui, a atras admirația germanilor, care-l cunosc ca pe un om cinstit și corect. Azi a venit pe la noi dl.

Mitrofan. Am vorbit despre țara și despre oamenii de acolo.

Vineri, 18 decembrie 1992

Ne apropiem de Sfintele Sărbători ale Nașterii Domnului. Fiecare casa de aici, din

Germania, se pregătește pentru întâmpinarea Crăciunului. Azi am întâlnit-o și cunoscut-o pe

Nadina Radu, nepoata lui Aron de la Arad. Este o fată frumoasă și cu multă căldură sufletească.

Tot mai mult gândul meu zboară la cei de acasă.

După masa am fost cu Aron în oraș. Am colindat prin magazine. Din nou am fost la

Karstadt. Totul este așa de frumos. Te obosește, parca, aceasta extraordinara rânduială a marfii.

Dar... în aceeași măsură, prețul atât de mare te sperie când îl citești. Am cunoscut o doamnă din

Lugoj, acum stabilită în Germania, cu numele de Gruber. Doamna ne-a arătat o bucată decupată dintr-un ziar din Lugoj, în care scriau niște neadevăruri grosolane

la adresa oraşului Karlsruhe şi anume ca statuia unui cal troian, cu trei picioare, ar fi lovită de către cetăţenii oraşului cu ouă stricate.

Intrigaţi de acest fapt, a doua zi ne-am dus la faţa locului.

Sâmbăta, 19 decembrie 1992

Ne-am pregătit de mers în oraş. Am luat tramvaiul şi am ajuns la teatru, unde, în parc, era statuia Calului Troian, cu trei picioare. Am admirat îndeaproape acest monument.

Cu părere de rău, trebuie să constat că ai noştri de la Lugoj sunt de rea credinţa şi susţin în acel articol de ziar lucruri neadevărate, jignind un oraş întreg. Apoi am vizitat gara centrală. Este o gara mare, cu clădirile monumentale şi cu 14 linii de peron, toate acoperite. Am intrat în biblioteca garii, unde am căutat o revistă cu construcţii de bărci, dar n-am găsit. În jurul orei 13

ne-am îndreptat spre casă.

Duminică, 20 decembrie 1992

Azi n-am ieşit în oraş. Am ascultat slujba sfintei liturghii la Europa Libera. Gândul şi dorul meu au zburat la cei dragi din ţară, în frunte cu Alina. Ma simt foarte bine aici, la Aron. Cu toate acestea de-abia aştept să mă întorc la ai mei, în România. A trebuit să vin aici, în

Germania, ca să-mi dau seama că acest cuvânt de România are mai multă plinătate decât atunci când eşti în ţară.

Câteodată, îmi vine să spun ca noi, românii, tare suntem mici şi prapadiţi, mai ales văzuţi din Germania. Pe aici nimeni nu vorbeşte de poporul nostru. Ne ocolesc toţi.

Toate acestea se datoresc faptului că în ultimii trei sute de ani neamul românesc a început să alunece în haul dezmaţului şi al decăderii morale.

La televizor am ascultat cu multă emoţie colindele pomului de Crăciun. În acele clipe mi-am adus aminte cum în închisoarea din Aiud cântam „O, brad frumos”. Parca şi acum ma vad într-o celulă a Aiudului, îmbrăcat în zeghe,

tremurând de frig și foame, cântând „O brad frumos”.

pe versurile de Radu Gyr.

Luni, 21 decembrie 1992

Am ajuns la solstițiul de iarnă. Afară ploua mărunț și-i cam prea cald pentru acest anotimp. Lumea, sub protecția umbrelor, este un du-te-vino, după treburile zilei. Eu cu Aron ne îndreptăm, prin ploaia mărunta, spre Calul Troian, unde ne facem fotografii din diferite poziții. De acolo, cu voie bună, plecam prin oraș, în vizita la locurile mai importante. Trecem în fuga și pe la prietenul nostru Sântion și la doamna Camelia. De la ei ne ducem la magazinul

Karstadt. Totul este la dispoziția omului, dar prea scump. Pe la orele două ne întoarcem acasă, obosiți ca după o zi de coasa. Anii prea mulți adunați în spatele nostru își spun cuvântul. am admirat.

Măști, 22 decembrie 1992

Îl însoțesc pe Aron la magazinul din apropiere de locuința și facem aprovizionarea cu apa minerală și bere pentru sărbători. După aceea plecam în căutarea unui brad frumos de Crăciun.

Ajungem la marele magazin Wertkauf, unde, lângă el, este un loc special amenajat cu o mulțime de brazi, de toate mărimile. Brazii sunt expusi în suporturi speciale. Aron și-a ales un brad frumos, pe care vânzătorul l-a împachetat într-o plasa specială, ca un sac. Bradul ales l-am lăsat în curtea depozitului cu un bilet purtând numele lui Aron și am purces la vizitarea magazinului.

Un magazin uriaș și-o forfota de lume. Aron a cumpărat niște struguri, foarte buni, dar scumpi, apoi ne-am îndreptat spre casă, luându-ne bradul ambalat. Către orele 14 am ajuns obosiți morți.

Am uitat să spun că acolo, în magazinul acela mare, am întâlnit un copil mărunț, dar zglobiu și vioi cum n-am prea întâlnit. Era cu mama lui, o tânără femeie, tare simpatică. Aron a pus mâna pe creștetul copilului și l-a întrebat ce face și unde se duce. A răspuns mama lui

pentru el. Erau indonezieni, veniți la studii, cred. Și acum mi-a rămas în minte imaginea lui de copil zglobiu.

Toți copiii pământului sunt așa. Pe toți îi caracterizează curățenia sufletească, ca mai târziu pe acest fond să se grezeze păcatele omului.

În jur de orele 16 a venit Nadina la noi, împreună cu Corina, care, nu după mult timp, a plecat acasă, singura, lăsând-o pe Nadina la noi. Este o fată frumoasă și comunicativă. Discutam de parca ne-am fi cunoscut de-o veșnicie.

Miercuri, 23 decembrie 1992

Azi-noapte l-am visat pe bunicul meu, taica Ion Berda. Se făcea că era o zi frumoasă de vară, undeva pe dealul Poieni, pe o pajiște bogată în flori și verdeata, cu mulți pomi fructiferi și ici-colo pâlcuri de arbori răzlețiți de pădurea încheiata de fag, presărată din loc în loc cu mesteceni pletosi și cireși sălbatici. Pe tulpina unui copac de mult căzut la pământ, trântit de vânt, uscat acum de-a binelea, stătea bunicul meu, îmbrăcat în haine curate, cu pletele lui albe sclipind în soare, cu fata radiind de lumina bucuriei, zâmbind, ne vorbea. Se făcea că eram mai mulți în jurul lui.

Acum, trezit din acest vis frumos, departe de casă, de locurile acelea frumoase, ale copilăriei mele, departe de țară, mi-l aduc aminte bine, așa cum era el. Toată viața lui a fost un om care a știut să înfrunte greul, mereu cu zâmbetul pe buze. Când se găsea la cel mai mare necaz, el se consola spunând: - „Așa a fost voia lui Dumnezeu!”. A trăit 87 de ani. A murit în

1955. Pe vremea aceea eu eram în Aiud, pe un pat din spitalul închisorii, bolnav de tuberculoză, în salonul morții. Azi pot spune că Dumnezeu n-a voit să mor acolo, între zidurile reci ale celei mai grele închisori din țară. Voia Lui a fost ca eu să trăiesc și... poate cu misiunea de-a vorbi și a scrie prin ce am trecut.

Nostalgic, aici, în Karlsruhe, trăiesc clipele frumoase, dar grele ale luptelor noastre duse în grupul lui Spiru

Blanaru. Acest vis m-a răscolit, dar m-a și înseninat. Îl socotesc de bun augur.

De dimineața, ne-am dus prin oraș pentru aprovizionarea cu cele necesare pentru Crăciun.

Suntem mai aproape de Nașterea Domnului. L-am ajutat pe Aron la fixarea bradului într-un suport.

Joi, 24 decembrie 1992

Suntem în Ajunul Crăciunului. De dimineața ne pregătim pentru a merge la biserică. La orele 11 va începe slujba. Am ajuns pe la orele 11 fără 15 minute. În fața bisericii e multă lume adunată. Toți români. Aron ma prezintă multor prieteni și cunoscuți, femei și bărbați. Biserica este luterana. Înaintea slujbei se produce o oarecare fierbere. Părintele Dr. Viorel Mehedinți este parohul Bisericii ortodoxe din Karlsruhe. Pe lângă aceasta parohie mai are încă trei: Frankfurt.

Heidelberg și Heilbron. Începe slujba religioasă. În aceasta biserică luterană, care-i găzduiește întotdeauna pe românii ortodocși, s-a creat, de asta dată, o atmosferă de o înaltă trăire spirituală.

Așa mi s-a părut mie, cel care pentru prima dată am ieșit din hotarele țării mele și-n ajun de

Crăciun luam parte la o slujbă religioasă, închinată Nașterii Domnului.

Cu gândul la ai mei și țara mea, mă rog cu căldura. A fost înălțător. Alături de Aron și

Nadina m-am simțit foarte bine. Bărbați și femei luam parte la răspunsurile cantorului. La sfârșitul slujbei am colindat cu toții gândindu-ne acasă. Colindând, mi-am adus aminte de colindul din 1952, din Aiud.

În noaptea aceea de Crăciun, cu ochii înfipti în stele, colindând, vedeam aievea chipul sfânt al mamei, obrazul siroit de lacrimi al tatălui albit și îmbătrânit înainte de vreme, al sotiei, cu brazde de durere, strângându-și la piept pruncul părăsit de mine la patru luni, al bunicilor albiți și ei de timp, al fraților și surorilor, al unchilor și verișorilor și al prietenilor cinstiți la suflet. În acele mărețe

clipe, noi, cei din spatele ușilor ferecate, prin colindul nostru din marginire, făceam saltul în nemarginire, în dumnezeire. Eram extaziați. În acele clipe puteau să se deschidă ușile toate, gardienii să ne ucidă, ca noua nu ne mai era frica de nimic. Eram în

Dumnezeu și Dumnezeu în noi.

În biserică, după colinde, părintele ne-a vorbit despre Nașterea Domnului. Când totul a fost gata, înainte de nafura, Aron m-a prezentat părintelui cu multă căldura. Eu, emoționat, i-am răspuns și-n numele țării mele, România, de felul cum reprezintă Biserica și neamul nostru aici, în Germania. Apoi am sărutat crucea și am luat nafura. Dintre cei prezenți, mai mulți au venit la mine, femei și bărbați, strângându-mi mâna. După toate acestea, am mers la dl. Petru Calarasu, un moldovean de isprava. Ne-a primit foarte bine. Aici a venit și părintele Viorel Mehedinți, cu care am stat mai mult de vorba. S-a creat o atmosferă de intimitate.

Vineri, 25 decembrie 1992

Ziua Nașterii Domnului, Crăciunul. Departe de țară, departe de ai mei, în mijlocul familiei lui Aron, în orașul Karlsruhe, aproape de granița cu Franța, îmi petrec Sfintele Sărbători. Aici, în

Germania, simt atât de aproape țara mea. În gând mă întreb ce vor face ai mei? Cum vor petrece sărbătorile fără mine? După obiceiul meu, mă scol la orele 6 dimineața. Cu creionul în mână, urmez firul gândurilor. Masa de prânz am luat-o în mijlocul familiei lui Aron, împreună cu Eli și

Monica și cu familiile lor. Toți au fost prezenți, afară de Ion, soțul lui Eli, acesta fiind de serviciu. A fost o masă cu de toate. Aron ne-a fotografiat pe toți. Am ascultat și colinde de

Crăciun, înregistrate de Aron.

Într-una din nopțile de Crăciun, aici în Germania, l-am vizat pe I.P.S.S. Nicolae Corneanu.

Se făcea că era la mine acasă, la Lugojel. Când l-am văzut, am rămas uimit. L-am luat în brațe parca și l-am

așezat pe pat, întrebându-l ce-i cu el? Mi-a răspuns că-i tare obosit. Așa m-am trezit din vis, cu gândul la el. Ce i s-o fi întâmplat acolo la Timișoara? Sigur ca și azi sunt mulți care-l încolțesc, de altfel ca și aici în Germania. Dar... pot spune cu sufletul curat că nu au dreptate. El, mitropolitul Nicolae Corneanu, se găsește pe drumul de lupta în lumina dragostei întru Hristos. Drumul lui pe care a apucat este drumul PAULIN, drumul fără întoarcere în lupta pentru Hristos, drumul jertfei. De-abia apuc să mă întorc acasă și să-i fac o vizita. Să-i aud glasul blând, dar ferm, încurajându-mă în ceea ce vreau să fac. Și acum îi aud glasul în răspunsul de mulțumire dat părintelui Galeriu în Aula Facultatii de Medicina din Timișoara la 9 decembrie 1992.

Ma întorc, iarăși, la masa bogata a acestei zile de Sfânt Crăciun. Cu emoție, constat că a venit și la mine moș Crăciun. A fost o surpriză pentru mine. Leni și cu Aron s-au gândit la mine și mi-au oferit daruri. La fel și Monica din partea familiei ei mi-a adus multe cadouri.

A fost măreț de frumos. S-a creat o atmosferă caldă de familie. Mă rog lui Dumnezeu să le ajute și să-i țină pe toți sănătoși și cu mult noroc în viață.

Sâmbăta, 26 decembrie 1992

A doua zi de Crăciun. Am început ziua cu ascultarea cuvântării ținute de Regele Mihai I, cu ocazia Nașterii Domnului. Cuvânt firesc de încurajare pentru poporul român. Un lucru trebuie știut de către noi toți: Neamul românesc s-a născut creștin și monarhic. Noi, niciodată, n-am avut președinți de țară, ci întotdeauna am avut regi, voievozi și iarăși regi.

În jurul orei 10 am plecat la plimbare prin Grötzingen cu Aron și Nadina. Afară era destul de rece. Vântul de nord ne mângâia fata. Am făcut mai multe fotografii împreună cu Nadina. Pe la orele 12 ne-am întors acasă zgribuliti de frig. Am văzut mai din aproape cartierul în care locuia Aron.

Grötzingen este bunica orașului Karlsruhe și mama

Durlach-ului.

După masa, cam pe la orele 15 și 30 de minute, au venit la noi în vizita doamna Gabi

Ross, fosta casiera de la SUNT Lugoj și încă două doamne tot din Lugoj, Ana și Helga Wingert.

Ne-am bucurat unii de alții, revăzându-ne după atâția ani de despărțire. Și aici, în jurul cafelelor.

Aron ne-a făcut mai multe fotografii. Cu Helga am avut mai multe schimburi de idei. Ne-am regăsit unul cu altul în felul de a pune problemele, mai ales asupra lui Nicolae Steinhardt. La fel și despre Constantin Noica. A fost o întâlnire plăcută. Helga lucrează la Institutul de Cercetări din Stuttgart ca fiziciană. Am rămas surprins de cunoștințele și cultura Helgai, spre deosebire de mulți români de aici, care nici nu auziseră de gânditorul de la Păltiniș și de Monahul de la Rohia.

Duminică, 27 decembrie 1992

Este ziua Sfântului Stefan, cel dintâi martir al Creștinismului. Ne rugăm să ne ajute ca prin rugăciunile lui să ieșim din acest mare și greu impas al poporului nostru.

La masa de prânz ne ducem la Monica. Este ziua ei de naștere, împlinește, pe data de 28

decembrie, 41 de ani. Ne-a primit cu multă căldură. Am stat până spre seara, când ne-am dus acasă, la Grötzingen. Așa s-a mai scurs o zi, apropiindu-se plecarea mea. De-abia o aștept. Mi-e tare dor de țară, deși mă simt foarte bine aici la Aron și la Leni.

Luni, 28 decembrie 1992

De dimineața am fost la poliție pentru prelungirea termenului de rămânere în Germania.

Acolo au refuzat să prelungească șederea. Deci trebuia să plec pe ziua de 9 ian, 1993. Am trecut pe la dl Sântion, de unde am primit în dar mai multe haine. Sunt nerăbdător de a pleca acasă.

Afară-i frig și vântul bate tare și ascutit. Parcă taie cu palosul. Un neastâmpăr a pus stăpânire pe mine, mai ales

de când poliția a refuzat prelungirea termenului.

Privesc afară pe geamul din camera mea. Soarele-i spre asfințit. Este o zi senina, dar rece.

În fața mea se arata maiestuos un deal poleit cu aurul soarelui dinspre apus. Copaci și pomi desfrunziti dau priveliștii nota de iarna, ruginii și parca fără viața. Pe acest fundal apar casele, una mai frumoasa ca alta, cu albul lor caracteristic, cu fel de fel de stiluri în construcție, cu fațade neasemanându-se una cu alta și cu podurile toate mansardate. A trecut și Crăciunul. L-am petrecut în mijlocul familiei lui Aron și Leni. Au stat în jurul meu, făcându-mă sa ma simt bine.

Cu toate acestea gândul meu zboară spre casă, spre tara mea.

Mărți 29 decembrie 1992

Aici, în Germania, ca să ajungi în țara ești la discreția șoferilor de pe autocar. Nu este un birou al societății cu care vrei să pleci. Îți percep taxe după bunul lor plac și numai în mărci.

După masa pe la orele 16 ne-am dus în vizita la doamna Flori Hateganu, venita în Germania de

14 ani. Acum are cetățenia germana. Ne-am simțit tare bine la ea. Ne-a povestit despre multe lucruri și mai ales despre necazurile ei. Seara, în jurul orei 20, ne-am întors acasă. Nu după mult timp a venit și Eli pe la noi, stând mai mult de vorba. În timpul acesta Aron a vorbit la telefon cu

Zornek din Freiburg despre cursa spre tara. Am fixat, deci, data de 7 ian. 1993, orele 18 pentru plecarea noastră spre casă. Zilele acestea trebuie să-mi adun bagajele. Se apropie trei săptămâni de când sunt în Germania.

Citind aici, în Germania, „Expres Magazin”, constat cu durere ca opoziția noastră se destrama. Conflictul dintre A.C. și P.A.C. nu este de bun augur. Așa stând lucrurile, noi nu vom realiza nimic. Nici acum nu vrem să înțelegem ca, fără unitate, nu vom depăși criza, nici cea politică și nici cea economică. Numai uniți vom învinge.

Presa noastră se ocupa mai mult de felul cum tuseste și-și scutura pletele Adrian Păunescu și nu de câți încă mor în Basarabia și

Bucovina.

Miercuri, 30 decembrie 1992

Se împlinesc azi 45 de ani de când România a fost aruncata într-un hau adânc. Haul comunismului. Sunt 45 de ani de când Regele Mihai I a fost izgonit de pe tronul lui într-un mod absurd și pervers. După ce a fost decorat de către Stalin și i s-a făcut o avioneta cadou, l-au alungat din tara lui. Din tara pe care Carol I, străbunicul lui, o ridicase printre țările fruntașe la vremea aceea. Leul românesc era la paritate cu francul elvețian. Iată unde ne-au adus cei care atunci ne luaseră în brațe - Tătucul Stalin și toți acoliții lui. Cât de departe suntem de adevărata libertate și de sensul real al democrației.

În jurul orei 10 a venit Eli pe la noi și am plecat cu toții prin oraș. Am fost și la piața de vechituri, dar n-am găsit nimic, Spre deosebire de sezonul cald, acum în iarna vin puțini oameni cu marfa lor de vânzare. Și aici totul este scump. De la piața am plecat prin oraș după cumpărături. După masa mi-am făcut bagajele pentru plecare. Am primit multe lucruri bune și folositoare de la Aron și Leni. Tot astăzi a sosit și o scrisoare de acasă, de la Marioara și Tibi, cu frumoasele felicitări de sărbători. Acum caut să vorbesc cu ei la telefon și să le anunț data plecării de aici și a sosirii în Timișoara. Totuși nu reușesc.

Ma bucura mult faptul ca voi pleca acasă. Mi-e dor de tara și de toți ai mei, deși aici ma simt minunat. Cu un lucru nu mă împac eu. Oriunde aș fi, sezonul rece îmi da de lucru, respirația este foarte grea și tusea ma cam supara. Norocul a fost că am luat cu mine medicamentele necesare.

Joi, 31 decembrie 1992

Iată-ne și-n ajunul anului nou și la sfârșit de an vechi. Iarăși speranțe de mai bine.

Am fost de dimineața cu Leni în oraș pentru

cumpărături și anume să luăm ciorapi pentru femeile din familie. Marioara, Nusa, Anișoara, Anica și Lenuța. Pe lângă ele mai este una, cea mai frumoasă din familie, ce sta la locul de frunte, Alina, nepoata mea. Ei și nepoților Adrian și

Gabriel le-am luat mai multe lucruri, împreună cu dulciuri. La fel, am luat cadouri și pentru Tibi și Horia.

Undeva în sud-vestul Germaniei, în Karlsruhe, sfârșit de an și cu început de an, Anul Nou

1993, cu vise și speranțe, îl petrec și mă bucur nespus de mult împreună cu Leni și Aron, unindu-ne în duh creștin și visând la mai bine. Cei tineri, Eli și cu Monica, cu familiile, fiind tineri, petrec noul An în anturajul celor de vârsta lor. Împreună cu ei s-a dus și Nadina. Noi, cei cu mai mulți ani în spinare, am rămas acasă, în Grötzingen, să petrecem revelionul împreună. La televizor, pe toate canalele, atât cele de stat 1, 2 și 3, cât și cele particulare, până la al 32-lea canal a fost muzica și dansuri. Am rămas pe canalul 1. Am uitat să vă spun cel mai important lucru. Pe la orele 18, am reușit să vorbim la telefon cu Lugoju. A răspuns fiul meu cel mare, Tibi. Le-am urat noul an fericit și cu multă sănătate. I-am spus ca vin acasă și ca pe ziua de 8 ian. 1993 voi fi la Timișoara, la orele 18, în fața Catedralei. M-am bucurat ca un copil că am vorbit cu ei.

Dumnezeu mi-a ajutat să fac acest lucru.

Vineri, 1 ianuarie 1993

Un nou an, l-am început aici în Germania, în frumosul oraș Karlsruhe, aproape de

Strasbourg, oraș al culturii franceze și locul de unde începe să radieze în toată lumea pacea și adevărata dragoste între popoare. Nadejdi noi pentru încercatul om de pe planeta Pământ.

La orele 24, arătate pe toate ecranele televizoarelor lumii, cu cei din familia Florincas, în locuința lor, am întâmpinat Noul An 1993 cu tradiționalul pahar de șampanie. Și a fost, spre bucuria noastră, șampanie de Alba-Iulia. Emoționați, ne-am urat unii altora multă

fericire, sănătate și pace în lume. Am trecut apoi pe balconul casei și-am asistat la un spectacol nemaivăzut de mine. Mii și mii de cartuse trase în înaltul cerului, răspândind în văzduhul întunecat o lumina feerica în fel de fel de culori. Se auzeau pocnetele cartuselor ca-n vreme de război. La televizor s-au dezlănțuit noi dansuri și cântece de pe întreg cuprinsul Germaniei. Cu gândul la ai mei din țara, priveam în întunericul de afară, luminat din când în când de lămpile multicolore.

În jur de orele trei dimineața m-am dus la culcare. Din pat am mai urmărit programul la televizor, dar numai pentru puțin timp. M-am gândit iarăși la toți ai mei din țara, rude și prieteni.

Azi îl sărbătorim pe Sf. Vasile cel Mare.

Acum, pentru că sunt departe de țara mea, îmi aduc aminte de Petre Țuțea, înțelegându-i marea dragoste pe care a avut-o pentru poporul român. El, în închisoarea Aiudului, ne spunea:

— „Nu poporul român trebuie să ne considere eroi, ci noi trebuie să mulțumim poporului român că ne-a dat ocazia să luptăm pentru el și chiar să murim”.

Sunt bătrân la cei 72 de ani ai mei și mă rog lui Dumnezeu să mă țină să pot vorbi și scrie.

Să mai văd ca neamului nostru românesc i s-a făcut dreptate. Să fim drepti și buni când judecam oamenii acestui popor din Carpați. Să ne rugăm lui Dumnezeu ca poporul român să ajungă să fie respectat de celelalte popoare. Să ne axăm pe drumul cinstei și al corectitudinii. Să ajungem și noi odată la cultul muncii. Ura și minciuna să dispară, dacă vrem să fim în rândul oamenilor adevărați.

Spre seara au venit pe la noi Eli și cu Ion, soțul ei. Am vorbit despre multe lucruri și ne-am adus aminte de oameni și fapte de la noi din țara. Am băut cu ei un vin foarte bun de pe

Rin. La plecarea lor a venit și Monica cu toată familia ei, Daniela și Gigi, soțul ei. D-l Gheorghe

Stredie este un om aparte. Așa mi s-a părut mie. Un om înalt de statura, cu ochi pătrunzători și cu multă căldura sufletească, dar și gata oricând de a sancționa răul din om.

Pe mine ma bucura mult faptul ca socrul și ginerele se întâlnesc pe linia aceasta a omeniei.

De aceea exista între ei un respect reciproc.

Sâmbăta, 2 ianuarie 1993

Înc-o zi din noul an. Leni și Nadina pleacă la cumpărături de dimineata. A venit Eli cu mașina după ele. Eu cu Aron am rămas acasă. Tot mai mult mă gândesc la ai mei. Timpul se apropie. După masa, eu cu Aron mergem la Monica și Gigi. Acolo ne-am simțit foarte bine, vorbind despre toate. Am luat, la plecare, de la ei, un pachet pentru mama lui Gigi, în țară. Din

Lugoj îl voi pune la posta.

Vorbind împreună cu toții, Aron, Monica și Gigi, am constatat un lucru, ca numai atunci când ești departe de tara ta, printre străini, îți dai seama cât de mult îți iubești tara și neamul.

Despre greșelile conducerii vorbești cu durere și revolta, iar speranțele în mai bine te aprind, te dinamizează, te însuflețesc. Nu știu cum vor fi alții, dar eu așa sunt.

Duminica, 3 ianuarie 1993

De dimineata ne-am pregătit de o vizita. O așteptam pe doamna Gabi Roos, care vine cu mașina și ne duce la ea acasă, la Bruchsal. Noi toți suntem gata de plecare. La ora 10 plecam.

M-a impresionat locuința D-nei Gabi, curata, bine îngrijita și cu mobilierul ales cu mult gust. Sta într-un bloc la parter, aproape de noua biserica cu un turn pătrat, având un stil neobișnuit pentru mine. Un patruleter înalt și cu cruce în vârf. Pe toate cele patru fete se afla câte un ceas mare.

La Gabi ne-am simțit foarte bine, aducându-ne aminte de oameni și fapte din trecutul nostru, de anii

petrecuți la SUNT Lugoj, unde ea a fost mult timp casiera. Depanând firul amintirilor, adesea ne aprindeam până la emoție. Dar ne înfierbântam și când ne gândim la răul din lume. Ne uitam în Iugoslavia, ne uitam la dezmembrarea Cehoslovaciei, ne uitam la șubrezenia păcii în fosta URSS. Dar, mai mult, ne uitam și constatăm impasul în care se găsește azi Germania, unde numărul șomerilor a început să crească. Din cauza nesiguranței sociale, în urma manifestărilor extremiste, capitalul străin a fost stopat în Germania. Dacă și aici se întâmpla astfel de fenomene, atunci ce să mai zicem de noi românii? Dacă și Germania, într-o bună măsură, și-a pierdut credibilitatea în fața marilor capitaluri, atunci ce să mai spunem despre țara noastră?

Mai cu una, mai cu alta, timpul a trecut repede aici în vizita noastră la Bruchsalul frumos și bine îngrijit. Ne-a servit o masă bogată, cu de toate, pregătită ca la noi în țară, în Lugojul nostru cu vechi tradiții românești.

La orele 16 și 30 de minute am plecat spre casă, luându-ne rămas bun de la doamna Gabi și mulțumindu-i din tot sufletul de felul cum ne-a primit. Am luat Busul din oraș și ne-am îndreptat spre Karlsruhe. Acasă la noi ne-a întâmpinat o atmosferă caldă și îmbietoare de familie: „Bine ca la noi acasă nu-i niciunde!”

Omul, peste tot pământul, așa și spune.

Luni, 4 ianuarie 1993

A mai trecut o zi. Afară s-a făcut mai frig, - 7 grade. Este o iarnă pe sec, fără zăpadă. După masă am plecat în vizita la dl Mitrofan. Acolo am fost primiți cu multă căldură. Cu noi a fost și

Nadina. Ne-a servit cu un vin bun de pe valea Rinului. Karlsruhe este la numai 2 km. de Rin.

Așa am petrecut câteva ore plăcute și cu nostalgice amintiri din vremuri de demult. Către orele

20 am plecat spre casa lui Aron.

Mărti, 5 ianuarie 1993

Suntem în ajun de Bobotează, zi de post, zi de

reculegere și meditație. Aici, ziua aceasta de post o trăiesc în mine, cu gândul la Cel de Sus, să ne ajute să ieșim la lumină. Ma gândesc acum la Lugojel, la Alina și Marioara, care primesc preotul cu crucea. Cu smerenie și cu pietate îl primeam și sărutam crucea, sfânta cruce. Pe aici, în Karlsruhe, am observat ca în ajun de

Bobotează umbla prin oraș copiii mai mari, îmbrăcați în costume speciale și cu coroane aurite pe cap, cu Irozii și cu stele mari aurite. Merg de la casa la casă, respectând și realizând datina din bătrâni. Aici, în Germania, Bobotează se bucura de un mare respect și se manifesta printr-o bogata ceremonie. Oameni și popoare, în felul lor, respecta și cred în același Dumnezeu, pe întreaga planeta Pământ. De s-ar ajunge odată la adevărata dragoste și armonie pe pământ.

Pe la 10 am plecat în oraș după fotografii și după cumpărături. Afară-i frig cu minus 8

grade, un ger pe uscat. Suntem bine îmbrăcați, cu paltoane și căciuli. Din nou am colindat prăvăliile. Acasă am ajuns pe la orele 13 și 30 de minute, flămânzi și înfrigurați. În tramvai, în fața noastră, erau patru albanezi, două femei și doi bărbați. La înfățișare, fiind destul de tuciurii, i-am luat drept țigani. Vorbeau repede și se păreau a fi țigani și după grai. După un timp, unul din ei, mai tânăr și cu pălărie pe cap, îl întreabă pe Aron, în germana, dacă suntem nemți. Aron i-a răspuns ca da. Ne ferecea că aveam căciuli pe cap, în frigul acesta. El trăgea de pălărie pe cap, ca simțea destul de bine frigul. Din vorba în vorba, ne spune că sunt albanezi de la Kosovo și ca iugoslavii sunt la pământ. La urmă, Aron le spune ca noi suntem Ciobané, adică români pe limba lor. Au sărit în sus de bucurie și că așa da, ca după căciulile noastre nu păream nemți. Ne-am despărțit în mare veselie. Ajunși acasă, cu un pahar de tuica ne-am încălzit și am mâncat foarte bine.

Miercuri, 6 ianuarie 1993

Botezul Domnului. Gândul și dorul meu zboară către cei de acasă. De Sf. Ion voi pleca cu autocarul la orele 18.

Aștept cu emoție și nerăbdare plecarea, deși la Leni și Aron m-am simțit excelent. S-au purtat cum nici nu se putea mai bine. Nu știu dacă vreodată voi putea să fiu la înălțimea lor, mulțumindu-le din tot sufletul. Azi suntem invitați la dl Sântion la masă. Eu, ca de obicei, m-am sculat tot de dimineața, făcând puțina ordine în camera și apucându-mă să mai notez câte ceva în jurnalul meu. Toți ne pregătim să mergem la Valeriu și la Camelia. Pe la orele

13 suntem primiți cu multă căldura de familia Sântion, pe str. Händel nr. 25. Al doilea nume de botez al lui Valeriu este Ioan. A fost invitata și familia Mitrofan. În total am fost 8 inși. A fost o masă ca-n povesti, cu de toate, și servita de către Camelia după toate regulile artei. Și acum și aici am realizat un colț din țara. Pentru câteva ore România a fost la Sântion acasă. La plecare mi-am luat rămas bun de la distinsele gazde, mulțumindu-le de felul cum am fost primiți.

Urmează să plec a doua zi, împreună cu Nadina, joi, 7 ianuarie 1993, în țara, în România.

Ajunși acasă la Aron, am dat un telefon lui Ctin Pascu, la Timișoara. După multă truda, am reușit să-l prindem. L-am rugat să mă aștepte în fața Catedralei Ortodoxe în ziua de vineri 8 ian.

1993, la orele 18, când va sosi autocarul.

Joi, 7 ianuarie 1993

A sosit și ziua plecării. Este ziua Sfântului Ioan Botezătorul. M-am rugat să-mi ajute să ajung cu bine acasă, în România. De dimineața încerc un sentiment de părere de rău parca, trecând prea repede timpul de stat în Germania. Aceasta, împreună cu neastâmpărul dorului de țară, îmi imprima o stare de bulversare. Căldura cu care am fost primit de Leni și Aron a fost extraordinar de mare. Niciodată nu voi putea să le mulțumesc de tot ce au făcut pentru mine. Mă rog lui Dumnezeu să-i ajute, să le dea sănătate, pace în suflete și mult, mult noroc până la adânci bătrâneți.

Ma mișc într-o parte și alta, împlinind ultimele

pregătiri de plecare, împachetând ceea ce a mai rămas prin camera. Am multe bagaje. Asta mă face un pic neliniștit până ma vad urcat în autocar.

A venit la noi Gigi Stredie cu mașina. S-a pregătit să ne ducă la Gara Centrala. Bagajele au fost încărcate în mașina. La orele 16 și 30 de minute am plecat. M-am despărțit de Leni cu lacrimi în ochi. Mi-a promis ca vine și ea la gara. Pe la 17 și 30 am fost în fața garii. Ploua mărunț și rece. Îmi aduceam aminte ca și plecarea mea în Germania tot prin ploaie a fost. Eram cu Costică Pascu pe treptele Catedralei și ploua mărunț și rece.

Aici, în Gara Centrala, unde așteptam autocarul lui Zorneck, Aron s-a dovedit expeditiv.

A adus două cărucioare pentru mine și Nadina și acolo ne-a pus bagajele. La orele 18 fără 10

minute a sosit autocarul. O femeie ne-a strigat de pe o lista pe mine și pe Nadina. Destul de emoționați, ne mișcam într-un fel haotic. Au căzut bagajele de pe cărucior încurcându-ne un pic.

Cu înțelegere din partea șoferilor, am reușit să urcam calabalâcul în mașină, al meu în locul indicat pentru Timișoara, iar al Nadinei pentru Arad. Aron mi-a plătit drumul până la Timișoara.

130 de mărci. În sfârșit am ajuns la locul meu în autocar, pe locul I din spatele șoferului, iar

Nadina pe locul", ales de ea. Eram unul lângă altul. Pe rând au venit la mine și și-au luat rămas bun. Aron a fost primul, după el a venit Gigi, ginerele sau, apoi Monica, sărutându-mă cu mult drag. La urmă a venit și Leni. Ne-am îmbrățișat și ne-am despărțit cu lacrimi în ochi. La plecarea autocarului, care rula încet printre oameni, ne-am mai făcut din mâini semn de calduroasa despărțire.

Plecam din mijlocul unor oameni adevărați. Eram o mână de români într-o masa compacta de germani. Însingurați, printre străini, ne-am găsit căldura sufleteasca necesară pentru a fi uniți în gând și fapta.

Sosim la Frankfurt. Aici s-au urcat noi călători.

Pornim spre Ulm, unde ajungem la orele

22. Peste tot pe unde trecem este lumina ca ziua. Ploua și ploua ca toamna și era tare rece. În autocar, o căldura plăcută te îmbia la somn. Nadina și-a găsit de vorba cu femeia care se ocupa cu taxarea călătorilor. Era o cunoștința din Arad. Unul din șoferi este ungar la origine și vorbește cu Nadina ungurește. Celălalt șofer, neamț din Freiburg, trancaneste cu taxatoarea în germana și sfârșește întotdeauna într-o engleză stricată. Poceste cuvintele de-ți ia maul. Atunci luați ființa noi cuvinte în engleza. Ajungem la München, de unde alți călători se urca în mașina. Aici a apărut o problemă. În autocar aproape toate locurile erau ocupate, dar călătorii trebuiau luați.

Până la urma s-a rezolvat. Locul unde era amplasat WC-ul a fost ocupat. S-a renunțat la W.C. Pe drum însă mașina a oprit mai des, fapt pe care noi de-abia-l așteptam. Din loc în loc erau construite WC-uri publice, bine îngrijite. Am apreciat acest lucru ca fiind ceva bun pentru om.

De la München o luăm spre nord și ne oprim numai la Nürnberg, în plina noapte de iarnă. Pe ici și colo își făcea apariția câte un petic mare de zăpadă. În autocar e cald, cald bine de tot. De la o vreme Nadina a obosit. Încetase conversația cu șoferul ungar. O cuprinsese somnul. Se întoarce spre mine și pune capul pe umărul meu atipind pentru o clipă. Am îndemnat-o să se culce fără nicio reținere. S-a cuibărit și a adormit. În autocar vad că aproape toți călătorii motaiu, fiecare în felul lui. Iată-ne ajunși și la Nürnberg. Dacă la Karlsruhe ploua, aici ninge cu fulgi mari. De la

Nürnberg ne îndreptăm spre est, apropiindu-ne de frontiera Cehiei. La granița se mijește de ziua.

Afară, mantaua alba a zăpezii acoperă tot pământul. La vama trecem fără nicio problemă.

Străbatem colinele Boemiei și Moraviei, cu șoselele în serpentina, destul de riscant pe timp de iarnă. Trecem prin Bratislava, apropiindu-ne de frontiera cu Ungaria. Se face ziua. Speram să ajungem mai devreme, dar n-a fost

așa. Șoselele fiind acoperite cu zăpada, se merge foarte greu pe ele. Trecem prin Bino fără să oprim. La Bratislava, în schimb, autocarul face o oprire, șoferii se odihnesc. Era în plina zi. Pornim iarăși la drum. Pe măsura ce mergeam, gândul meu fugea spre tara, la toți ai casei.

La Budapesta ajungem pe ziua. De data aceasta toată Ungaria am traversat-o la lumina zilei. Este o țară binecuvântată de Dumnezeu, frumoasă și bine îngrijită. Toate localitățile erau așa de arătoase că nu se putea să nu fie admirate. Oprirea în Budapesta a fost de mai lungă durată, pe malul Dunării. De aici iarăși la drum. Spre seara ajungem la Seghedin, un oraș mare și frumos. Și eu, și Nadina dădeam dovada de multă nerăbdare. Nevoiam acasă. Pe măsura ce ne apropiem de țară, zăpada se face tot mai mare. Afară ninge cu fulgi mari și deși. La vama trecem fără dificultate.

Suntem în țară. Bucuria este mare. Se citește pe fata noastră. Ne îndreptăm spre Arad.

Suntem în plina noapte, orele 22. Când oprește în Arad, în piață, eu mă dau jos din autocar.

Nadina coboară și ea cu bagajele ei, ajut să le dea jos. Când mă uit la locul unde erau bagajele mele, amândouă erau date jos. Strig la cel care se chinuia cu ele.

— „Ce faci, mai omule? Acestea sunt ale mele. Te rog, pune-le la locul lor!”

— „Pai să vedeți că vreau să le scot pe ale mele. Am să le pun iarăși la locul lor”.

Sub ochii mei au fost puse de unde le-a luat. Rămâneam fără ele dacă nu mă dădeam jos din autocar.

Jos, Nadina era așteptată de mama ei. O îmbrățișez cu multă căldură și ne despărțim.

Stătusem o lună de zile cu ea la Aron și la Leni în Germania. De atunci, nu mai știu nimic de ea.

Din Arad zburam prin zăpada spre Timișoara. Drumul era destul de anevoios pentru autocar. Se vedea cum din înaltul cerului, la lumina farurilor, fulgii de zăpada se lăsau alene pe pământ. Era 8 ianuarie 1993. În fața Catedralei,

autocarul, obosit și trosnind din toate încheieturile, se oprește din mers. Ajunsesem la orele 24 din noapte.

Ca furnicile, fiecare din noi ne dam jos din mașină. Lumea se cam rarea, luându-și fiecare bagajul și plecând. Eu, scrutând întunericul, așteptam să văd pe careva din ai mei. După un timp, văd că apar cei doi fii ai mei, Tibi și Horea, zâmbind. I-am sărutat pe amândoi și ne-am urcat în mașină, ducându-ne la Costică Pascu acasă. Acolo ne așteptau cu tuica fiarta. A fost o mare bucurie pentru toți. Fiecare vorbeam în limba noastră. Mi-a făcut așa de bine căldura sufleteasca cu care ne-a primit familia Pascu, precum și căldura rachiei fierte. Realizam cu adevărat că eram în țara mea și-n mijlocul celor dragi.

De la Timișoara plecam spre Lugoj după orele 2 din noapte, mulțumindu-i familiei Pascu pentru toată dragostea ce ne-o poarta. Și de aici drumul a fost tot anevoios prin zăpada și prin întuneric. La orele 5 am ajuns la Lugojel, unde bucuria cea mare a revenirii a izbucnit din plin.

Sotia și nepoata Alina erau în brațele mele.

Dintr-odată casa s-a umplut de bucurie și de bagaje. Ce-i drept, adusesem de la Aron cam multe lucruri. Nu mai aveam loc în camera.

Așa se încheie călătoria mea la Karlsruhe și înapoi cu, o năvalnică dragoste de familie și de țară.

CUVÂNT CĂTRE TARA

Deși ma repet, transcriind o parte din acest testament în cuprinsul lucrării, tin totuși ca memoriile mele sale închei cu acest mesaj al lui Spiru Blănuș către Neamul Românesc, către

Tara. Prin conținutul lui, este mai actual ca oricând.

Mesajul constituie de fapt TESTAMENTUL SPIRITUAL AL LUI SPIRU BLĂNUȘ.

Să cinștim pe cei care și-au dat viața pentru Hristos și neamul lor!

La 16 iulie 1992 s-a înălțat o sfântă cruce în memoria celor care au fost executați la

Pădurea Verde (lângă Muzeul Satului - Timișoara), în anul 1949 la 16 iulie de către regimul comunist pentru că au luptat împotriva lor, iubindu-L pe Hristos și neamul lor. Din inițiativa

AFDP-Timis și a fundației culturale „Memoria”, crucea a fost ridicată și sfințită pe locul unde a fost execuția, în cinstirea memoriei martirilor neamului nostru: Spiru Blănuș, Petru

Domașneanu, Romulus Maritescu, Ion Tanase, Petru Puschita-Mutașcu, care în lupta lor au mers până la jertfa suprema. Iar în data de 2 august 1949, alți membri ai grupului, deși nu erau condamnați la moarte, au fost executați în același loc. Ei sunt: Aurel Vernichescu, Gheorghe

Popovici, Teodor Ungureanu, Gheorghe Smulțea, Petru Puschita-Liber și Nicolae

Ghimboasa-Miclut. Comuniștii s-au năpustit cu o înverșunare drăcească asupra memoriei lui

Spiru Blănuș, contestându-i chiar eroismul.

Ma întorc în urmă cu 44 de ani, în 23 ianuarie 1949, când, stând de vorba cu Spiru

Blănuș, acolo sus, în mijlocul pădurilor care fremătau a bejenie, pe îndelete, mi-a încredințat multe lucruri gândite de el. Era o zi de iarnă, nu prea frig, deși albastrul cerului vestea ger.

Soarele scaldă bolta cerească de un pitoresc nemaivăzut, dar zăpada nu se topea. Miriade de stelute albe reflectau albul scânteietor al zăpezii. Era o feerie. În măsura zbuciumului din sufletele noastre, în aceeași măsura creștea farmecul naturii, cu albul zăpezii scânteind în soare.

Contrastul acela izbitor al colinelor de deal înveșmântate în mantie albă ne trezea la realitate.

Eram în plină luptă cu Răul. Ei erau mulți, susținuți de tancurile rusești, noi eram puțini și fără arme. Cu noi era numai nădejdea că dreptatea va ieși la iveală și Dumnezeu este cu noi.

Vânați din toate părțile, cu o iarna grea, ne zbăteam să găsim o ieșire. În aceasta atmosfera de zbucium sufletesc, Spiru Blănuș începe mărturisirea lui. Baierile inimii lui se dezleagă și zice:

— Mai frate Tase Berzescu, suntem prinși ca într-o menghină. Nu știu care va scăpa din noi doi cu viața; cred totuși ca tu o să scapi; este bine să știi unele gânduri ale mele. La vremea potrivită să le faci cunoscute, dacă vrei, și altora.

Stând așa, unul lângă altul, în mijlocul întinsului de zăpadă, ascultam la cele spuse de

Spiru. Apăruse și legea care prevedea pedeapsa cu moartea. Comuniștii creaseră prin legi draconice atmosfera prielnică lichidării noastre ca dușmani ai lor. Ne luptam la ora aceea cu moartea. Iată ce-mi spune Spiru:

— De când stau aici, în grup, cu acești oameni hotărâți să lupte până la unul, am observat un lucru extrem de important în felul de comportare. Deși suntem ca apartenența politică diferită, ne înțelegem ca frații. Nu facem diferența între noi. Aici, după cum știi, sunt mulți legionari, țărăniști, liberali, militari. Suntem de atâta timp la un loc, nu i-am auzit niciodată să facă deosebire între ei după apartenența politică. Toți suntem români și trebuie să fim uniți în fața dușmanului. Deși cel mai mare păcat al românilor este lipsa de unitate, noi aici am realizat în ciuda păcatului, unitatea dintre noi.

— În fața primejdiei, noi ne-am adus aminte de Dumnezeu. Cu toții ne rugăm ca să scăpăm de drăcească încheștare între bine și rău. Se realizase o prietenie, liantul fără de care nu va fi niciodată biruința.

— Aș dori ca la momentul potrivit, să știe și ai mei de acasă, familia mea, prin ce am trecut și care au fost condițiile de viață și șansele de biruința asupra lor, a comuniștilor.

Ne-am împăcat cu gândul că va trebui să murim până la urmă. Eu, frate Tase, am certitudinea ca voi muri și-ți încredințez ție aceste gânduri ale mele, nu ca pe un mesaj,

dar ca unele frământări ale mele ca om. Fiul meu, dacă va mai apuca să scape cu viața și sotia mea la fel, ar vrea să cunoască prin ce am trecut.

— Îmi este draga țara noastră, neamul nostru românesc și aș dori ca odată să fie liber, mare și unit. Dumnezeu să fie cu el și dezmembrările politice, de partid, să dispara. Poporul român s-a născut creștin, avem obligația morală fata de copiii și nepotii noștri să le lasăm moștenire credința dreaptă a strămoșilor noștri și răspunderea fata de străbunicii noștri, creșcuți în legea creștina. Fa acest lucru, fratele meu, și este de ajuns pentru mine. Cei care vin după noi să știe ce-am făcut și ce-am gândit și noi, în toiul beznelor adânci.

După aceasta încredințare de gânduri și vreri a urmat un moment de liniște, de trăire interioară pentru amândoi. Știam că ne hârjonim cu moartea.

Ca treziți dintr-un vis, ne privim în ochi, unindu-ne în gânduri și nădejdi, ne-am îmbrățișat și sărutat, despărțindu-ne. De atunci nu ne-am mai văzut.

Acestea au fost gândurile lui Spiru Blănuș, împărtășite mie. El n-a avut pretenția unui mesaj către toți românii, către țara. Apelul la unitate națională este un deziderat al nostru, al românilor. Unitatea, însă, lipsește cu desăvârșire. Nu știm ce am moștenit noi de la dăci, dar păcatul dezbinării l-am moștenit în mod sigur.

După ce ne-am despărțit de Spiru, am stat de vorba cu Petru Domasneanu, aproape o oră.

În mare, aceleași lucruri și doruri mi le-a spus și comandorul, încredințându-mi pentru viitor cele spuse de el. Amândoi și-au iubit neamul și legea creștina, jertfindu-se pentru ele.

Țin să menționez un lucru - ca eu dacă mai sunt în viață, sunt datorită lui Spiru Blănuș.

În urma declarațiilor lui Tudor Ruset, curierul meu, eu trebuia să fac parte din lotul de judecată al lui Spiru. Nu am recunoscut nimic din cele declarate de Ruset. În tot timpul anchetelor a avut mult echilibru și judecata în

gândire. Așa se face că eu am fost scos din lotul lui Spiru. El a declarat că nici nu mă cunoaște. El mi-a salvat viața.

După căderea mea din 25 ianuarie 1949, Spiru a luat legătura cu Ianas Fenes de la

Armenis, continuând lupta de rezistență. A mai fost sprijinit și de oamenii din Mehadica, prin

Petru Guran, șeful rezistentei din comuna, de Veltanescu din Corni, de Nicoara Ion, învățătorul de la Canicea, alături de mulți oameni din comuna. De asemeni și de Samoila Martinescu din jurul Mehadiei, împreună cu o mulțime de români din sudul Banatului.

Acum când scriu cele petrecute la ridicarea Crucii de la Pădurea Verde din 16 iulie 1992, în memoria martirilor noștri, ma înfior, oprindu-mă din scris, reflectând.

După ce am scris tot ce am știut și mi-am adus aminte despre grupul de rezistentă armată din Banat, condus de Spiru Blanaru, de la oameni apropiați și alții necunoscuți, mi-am auzit acuza ca eu l-am creat pe Spiru erou și luptător până la jertfa suprema asupra comunismului.

Nu, fraților! Nu eu l-am creat pe Spiru Blanaru erou!

Prin nașterea lui, Dumnezeu l-a harazit luptător, punându-i arma în mână și dragostea de neam în suflet, ca să fie pilda vie nepoților și strănepoților în apărarea lui Hristos și a neamului nostru românesc.

Eu am avut fericirea să fiu alături de el, cu arma în mână și să-i cunosc crezul și tăria sufletească.

Domnilor nostalgici ai roșiilor de la răsărit, cu cât atacați și cautați să-l defăimați pe Spiru

Blanaru, cu atât mai mult îl aureolați. Lupta dusă de voi împotriva rezistentei armate din Banat și din țară, este cel mai puternic argument ca ea a existat și neamul românesc a luptat pentru salvarea lui.

Ponegrindu-ne pe noi, va prăbușiți voi în haurile urii și ale minciunii. Ați aruncat o țară întreaga în criza morală și politică.

Să nu uitați: Spiru Blanaru este simbolul rezistentei

armate din Banat. Deși Spiru a fost moldovean, prin jertfa lui, este pentru totdeauna bănățean.

Prin lupta dusă împotriva lui Satan, pe meleagurile Banatului, el rămâne în istorie simbolul luptei pentru credința și ne-am, cât va dainui acest popor românesc.

Deci, nu eu l-am creat pe Spiru Blanaru erou și martir, ci el, prin lupta și jertfa lui, m-a creat pe mine scriitor al faptelor de arme și dragoste de țară a românilor banateni, indiferent de etnie și crez politic.

Dumnezeu a harazit neamul românesc să se nască creștin. Prin aceasta i-a încredințat și o misiune, aceea de a crede în El și a-L apăra. Aparându-L pe El, ne apărăm ființa neamului nostru.

Comuna Teregoва, care ar trebui să fie considerată comuna erou, pentru că a dat cei mai mulți luptători și morți în rezistența armată din 1949, azi constituie un paradox. Manevrati fiind de comuniști, ei îl contesta pe Spiru Blanaru ca șef al lor. Păcat că cei morți nu mai pot auzi cele vorbite de frații lor, de copiii lor și de nepotii lor, că s-ar rușina. Timpul este cel mai bun judecător. Istoria va consemna aceste lucruri când apele se vor limpezi.

Spiru Blanaru va rămâne pentru veșnicie comandantul rezistenței armate din munții

Banatului din anii 1948 - 1949, împotriva comunismului. Va fi ca un far luminos în negura vremii.

Crezul lui a fost și va fi crezul neamului românesc până la sfârșitul veacului.

Cândva, pe locul unde au fost executați, la Pădurea Verde, se va înalta o Catedrală.